

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Ime in priimek: Anja Vivod

Naslov naloge: Socialno svetovanje in psihoterapija: v simetriji ali komplementarnosti?

Kraj: Ljubljana

Leto: 2014

Št. strani: 181

Št. virov: 42

Št. tabel: 3

Št. prilog: 6

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Deskriptorji (ključne besede): socialno svetovanje, psihoterapija, socialno delo, epistemologija podpore in pomoči

Povzetek: V nalogi se ukvarjam s primerjavo socialnega svetovanja in psihoterapije. V teoretičnem uvodu se najprej osredotočim na različne epistemologije podpore in pomoči, kjer raziskujem, kako so se temeljne predpostavke skozi zgodovino in v procesih podpore ter pomoči spreminjale. Opišem socialno delo, njegove definicije, teorije, modele in metode. Podrobneje razčlenim tudi socialno svetovanje – njegove definicije, namen ter primerjam svetovalne spretnosti, ki so izšle za svetovanje v socialnem delu iz različnih psihoterapevtskih pristopov, s konceptom delovnega odnosa soustvarjanja. Nato pišem o psihoterapiji, njenih definicijah, komu je namenjena ter opredelim različne klasifikacije psihoterapevtskih pristopov. V četrtem sklopu zapišem nekaj več o poklicnem profilu socialnega delavca in psihoterapevta, v zadnjem sklopu pa predstavim poglede drugih avtorjev na primerjavo socialnega svetovanja in psihoterapije. V empiričnem delu raziskave na podlagi kvalitativne eksplorativne raziskave ugotovim, da je med poklicema težko potegniti jasno mejo in jo posplošiti na vse primere ene in druge stroke. Odgovori strokovnjakov za podporo in pomoč se namreč zelo razlikujejo – med socialnim svetovanjem in psihoterapijo se včasih pokažejo velike simetrije, drugič pa komplementarnost. Kljub številnim podobnostim v načinu dela gre za različna poklica, za katera je značilna predvsem velika potreba po medsebojnem dopolnjevanju – v korist iskalcev pomoči

Title: Social Counseling and Psychotherapy: in Symmetry or Complementarity?

Descriptors (Keywords): social counseling, psychotherapy, social work, epistemology of help and support, working relationship, counseling skills

Abstract: In the thesis I compare social counseling with psychotherapy. First I focus on various epistemologies of help and support where I look into changing fundamental assumptions throughout history and processes of help and support. I describe social work, its definitions, theories, models and methods. I go into details with social counseling, its definitions and purposes and compare social counseling skills, which emerged as counseling in social work from various psychotherapeutic approaches, with the concept of working relationship of co-creation. Then I write about psychotherapy and its definitions, who it is meant for, and I define different classifications of psychotherapeutic approaches. I write about professional profiles of a social worker and a psychotherapist and focus on how other authors compare social work and psychotherapy in the end. Based on a qualitative explorative analysis, my conclusion in the empirical part of the thesis is that it's hard to draw a clear line between the two professions and generalize it to all examples of both professions. The answers from experts in help and support highly differ from each other, sometimes there is a lot of symmetries between them and sometimes they are complementary. Although there are numerous similarities in the way of working in both, they are still different professions, where there is a large need for complementarity for the benefit of the seekers of help.

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA SOCIALNO DELO

DIPLOMSKA NALOGA

Socialno svetovanje in psihoterapija: v simetriji ali komplementarnosti?

Anja Vivod

Mentorica: doc. dr. Lea Šugman Bohinc

Ljubljana, 2014

Kazalo

1	Teoretični uvod.....	8
1.1	Epistemologija podpore in pomoči	8
1.1.1	Objektivistična in hermenevtična epistemologija	11
1.2	Socialno delo.....	13
1.2.1	Definicije socialnega dela.....	13
1.2.2	Teorije, modeli in metode socialnega dela	16
1.2.2.1	Klasifikacija metod socialnega dela	18
1.2.2.1.1	Socialno delo s posameznim primerom.....	19
1.2.2.1.2	Socialno delo s skupino	19
1.2.2.1.3	Skupnostno socialno delo	20
1.2.3	Delovni odnos v socialnem delu.....	21
1.2.4	Socialno svetovanje	22
1.2.4.1	Definicije	22
1.2.4.2	Komu je socialno svetovanje namenjeno	24
1.2.4.3	Svetovalne spretnosti za socialno delo.....	24
1.2.4.3.1	Na klienta usmerjen pristop za uporabo svetovalnih spretnosti v praksi socialnega dela	24
1.2.4.3.2	Kognitivna vedenjska terapija za prakso socialnega dela	29
1.2.4.3.3	Aplikacija psihodinamske teorije in teorije navezanosti (attachment theory) na prakso socialnega dela	31
1.2.4.3.4	Uporaba narativne terapije v praksi socialnega dela.....	33
1.2.4.3.5	V rešitev usmerjena terapija in praksa socialnega dela.....	38
1.2.4.3.6	Sistemi in družinski pristopi v praksi socialnega dela.....	39
1.2.4.3.6.1	Tehnike v sistemskih družinskih terapijah.....	42
1.2.5	Etika socialnega dela	45
1.3	Psihoterapija.....	46
1.3.1	Definicije psihoterapije.....	46
1.3.2	Komu je psihoterapija namenjena	47
1.3.3	Klasifikacije psihoterapevtskih pristopov	47
1.3.3.1	Skupinska psihoterapija	49
1.3.3.1.1	Vrste skupin.....	49

1.3.3.1.2	Uspešnost skupinske psihoterapije	49
1.3.3.2	Dejavniki, ki vplivajo na izid v psihoterapiji.....	50
1.3.4	Etika v psihoterapiji	51
1.4	Socialni delavec in psihoterapevt; poklicni profil	52
1.4.1	Socialni delavec	52
1.4.1.1	Profesionalne vloge	52
1.4.1.2	Spretnosti.....	54
1.4.1.3	Kompetence socialnega delavca	54
1.4.2	Psihoterapevt	55
1.4.2.1	Definicija	55
1.4.2.2	Področje dejavnosti	56
1.5	Primerjava psihoterapije in socialnega dela; socialnega svetovanja	58
2	Problem.....	64
2.1	Opredelitev splošnega okvirja problema	64
2.2	Raziskovalna vprašanja	65
3	Metodologija	67
3.1	Vrsta raziskave.....	67
3.2	Teme raziskovanja	67
3.3	Merski instrument	68
3.4	Populacija in vzorec	68
3.5	Zbiranje podatkov	68
3.6	Obdelava in analiza podatkov.....	69
4	Rezultati in razprava	70
4.1	Kritična refleksija raziskave	88
5	Sklepi.....	89
6	Predlogi	91
7	Literatura in viri.....	92
7.1	Internetni viri	95
8	Povzetek.....	96
9	Priloge	98
9.1	Priloga – vprašalnik	98
9.2	Priloga – transkript intervjujev, določitev enot kodiranja in kodiranje	98

9.2.1	Intervju 1.....	98
9.2.2	Intervju 2.....	116
9.2.3	Intervju 3.....	127
9.2.4	Intervju 4.....	139
9.2.5	Intervju 5.....	152
9.3	Osnovno kodiranje.....	165
9.4	Zgodovina razvoja Socialnega dela	177
9.5	Zgodovina razvoja psihoterapije v Sloveniji	179
9.6	Izjava o avtorstvu	181

Kazalo tabel

Tabela 1.1: Objektivistična in hermenevtična epistemologija.....	11
Tabela 1.2: Primerjava modelov socialnega dela.....	17
Tabela 4.1: Razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo.....	72

PREDGOVOR

Za temo sem se odločila, ker me zanima, v kakšnem razmerju sta socialno svetovanje in psihoterapija, kje se lahko dopolnjujeta, kje sta si podobna ter če je med njima možno postaviti nekakšno ločnico, mejo. Zanimanje za temo se je začelo v času študija, ko smo se študentje socialnega dela usmerili v različna izbirna področja, module. Na modulu psihosocialna podpora in pomoč smo obravnavali in integrirali tudi nekatere terapevtske tehnike in pristope. V meni je povzročilo zmedo, ko sem zaznavala neko »delitev« profesorjev na tiste, ki podpirajo uporabo terapevtskih tehnik v socialnem delu ter tiste, ki so zelo proti psihoterapiji. Lahko bi rekla, da mi je predvsem to vzbudilo zanimanje za temo. Menim namreč, da lahko oba poklicna profila s sodelovanjem, izmenjavo znanj ipd. naredita veliko koristi pri podpori in pomoči ljudem.

V diplomski nalogi se ukvarjam z definicijami obeh poklicev, primerjavo poklicnih profilov socialnega delavca, ki opravlja socialno svetovanje in psihoterapevta; epistemologijo podpore in pomoči; preučujem pa tudi kako so socialno svetovanje in psihoterapijo razmejili drugi strokovnjaki. Ukvarjala sem se tudi z zapisom zgodovine razvoja socialnega dela in psihoterapije, vendar se mi poglavje o tem kasneje ni več zdelo tako relevantno. Za morebitne bralce, ki bi o slednjem želeli izvedeti več, dodajam poglavji o zgodovini razvoja poklicev med priloge.

Namen raziskave je bil, ugotoviti v kakšnem razmerju sta socialno svetovanje in psihoterapija. Stvari so se precej zapletle, ko sem ugotovila, da primerjam poklic (psihoterapijo) z enim od načinov dela (socialno svetovanje) pri drugem poklicu (socialno delo), ne pa dveh poklicev.

V diplomski nalogi izmenično uporabljam slovnični obliki za ženski in moški spol, vendar sta povsod mišljena oba spola. V literaturi se uporabljajo različna poimenovanja za iskalce pomoči – uporabnik, klient, pacient idr. Sama sem se odločila za uporabo pojma »uporabnik«, ki se uporablja v socialnem delu, saj je takšno tudi moje izhodišče.

Rada bi se zahvalila vsem, ki so mi v času pisanja diplomske naloge in samega študija stali ob strani. Zahvaljujem se svoji mentorici doc. dr. Lei Šugman Bohinc za strokovno vodenje in podporo ter veliko potrpežljivosti, prijaznosti in vzpodbujanja. Zahvaljujem se tudi drugim profesorjem, ki so mi pomagali pri načrtovanju in izvedbi diplomske naloge. Zahvala gre še strokovnjakom za podporo in pomoč, ki so sodelovali pri intervjujih ter Andreji za lektoriranje.

Zahvaljujem se svojim staršem, Sebastjanu ter drugim članom družine, prijateljem in vsem, ki so na kakršenkoli način pripomogli k nastanku te naloge. Zahvaljujem se za podporo, vzpodbude, za vse lepe trenutke, ki smo jih preživeli skupaj in tudi tiste manj lepe, iz katerih sem se veliko naučila.

Posebno zahvalo izrekam Nini za osebno podporo.

1 Teoretični uvod

1.1 Epistemologija podpore in pomoči

Lea Šugman Bohinc je izoblikovala opredelitev epistemologije, sledeč po eni strani Batesona (1985) in po drugi Foersterja (1990), da epistemologija kot znanost pomeni proučevanje (vzorcev) temeljnih predpostavk, na podlagi katerih različni organizmi, tudi ljudje, zaznavamo, razmišljamo, razumevamo, se odločamo, čustveno odzivamo in ravnamo (Šugman Bohinc 2010: 52).

Temeljne predpostavke so se skozi zgodovino in v procesih podpore in pomoči spreminjale. V sredini in drugi tretjini prejšnjega stoletja so mnogi znanstveniki eksperimentalno raziskovali te temeljne predpostavke, ki jih lahko za lažje razumevanje razlikujemo na biološke in sociopsihosocialne. V prvo spada vpliv biološke zgradbe čutil in živčnega sistema organizma in kako le-ta vpliva na njegovo kognicijo. Sociopsihosocialna podstat pomeni nadaljnji vpliv kompleksnih socialnih, psiholoških, socioloških idr. dejavnikov. Sem uvrščamo jezik, kulturo, socialne diskurze, kot tudi ožje kontekste posameznikove socializacije (vrstniki, družina, izobraževalne in delovne organizacije) in osebne zgodovine interakcij človeka. Pri slednji pomembno vlogo odigravajo mnogi psihobiosocialni dejavniki zaznave (težnje, namere, potrebe, pričakovanja, izključevanje stalnic iz zaznave, pretekle izkušnje), zaradi katerih so zaznava, razumevanje, mišljenje, ravnanje posameznika in odločitve v posameznih situacijah in konkretnih okoliščinah takšni, kot so. (*ibid.*).

Kot zapiše Lea Šugman Bohinc (2005: 167), v sedanjem času in prostoru hkrati bivajo raznolike epistemologije, različni pogledi na svet, od teh, ki razvojno segajo stoletja in še več v preteklost, do novejših, oblikovanih v zadnjih desetletjih.

Vsebinski prehodi med obdobji predmoderne, moderne in postmoderne v zahodni kulturi so po Andersonu (1995) odvisni od dveh osrednjih kriterijev razlikovanja, odnosa do »resnice« in do »jaza«. Za predmoderno je značilna tradicionalna družba, katere značilnost, posebnost je izkustvo splošnosti, ne pa tudi koncept univerzalnosti. Gre za nek ustaljen način življenja, s tem tudi mišljenja, ki ostaja bolj ali manj nespremenjen in iz generacije v generacijo vzdržuje človeške skupnosti na istih geografskih območjih. Značilna je velika homogenost stališč ljudi znotraj skupnosti. Sledi obdobje moderne, katerega začetek časovno uvrščamo v konec 18.

stoletja. Prinese reorganizacijo tradicionalne družbe v industrijsko, katere značilnost je koncept univerzalnosti, ne pa več izkustvo. Radikalno se spremenijo človekove možnosti potovanja, mobilnosti, kar prinese izkušnjo kulturnega šoka. Ljudje se prvič v zgodovini zahodne civilizacije v bolj množični obliki začno soočati z raznolikostjo običajev, tradicij, načinov razmišljanja, jezikov itn. pri geografsko oddaljenih prebivalcih drugih narodnosti, veroizpovedi, »rase« idr. Kljub novemu izkustvu se moderni človek oklepa koncepta splošnosti, pravilnosti svojih pogledov in vrednot, ki jim pripisuje superiorno vrednost, v imenu katere opravičuje kolonialistično osvajanje in »osvobajanje« ter »razsvetljevanje« tujih, »primitivnih« skupnosti. Postmoderna družba je družba raznolikosti, ekonomskih, spolnih, rasnih, verskih itn., različnih pogledov na svet, resnico (različnih epistemologij). Eno ključnih vprašanj postaja njihovo sožitje. Postmoderna prinese izrazito izpostavljenost drugosti in vpraševanje koncepta univerzalnosti. (Šugman Bohinc 2010: 53-54). Četrti koncept, ki ga navaja Anderson (1995, v Šugman Bohinc 2005: 167) je novoromantični pogled na svet, za katerega je značilno vračanje k naravi, hrepenenje po času romantike, slavljenje novodobne znanosti ter duhovnosti in resničnosti notranjega jaza.

Ključ za preživetje in sobivanje raznolikih pogledov na svet je po Andersonu (1995, v Šugman Bohinc 2005: 168) v sposobnosti govoriti več jezikov, znati zavzeti vsakega od predlaganih pogledov na svet. Foerster (v Kordeš 2004: 72-74) predlaga prehod od objektivnosti k odgovornosti. Pravi, da ne obstaja objektivna resnica, ki bi lahko potrdila nazor enih in ovrgla stališče drugih. Dalje se sprašuje, kako lahko prebivalci tako različnih svetov sploh preživimo skupaj brez neke temeljne resnice, ki bi nas povezovala in utemeljevala. Odgovor na to vprašanje vidi v zaupanju, ki je po njegovem mnenju celo močnejši povezovalec od resnice. Kordeš (2004: 83) meni, da lahko Foersterjev prehod od objektivnosti k odgovornosti in od analitične jasnosti k zaupanju morda preseže epistemološke pregrade, prepad med raznolikimi pogledi na svet. Pri čemer avtor (Kordeš 2004: 94), ko govori o zaupanju, govori o odločitvi za zaupanje. Pri tem ne govori o zaupanju v dejstva, ampak o zaupanju vase, v svoj svet in svoj izbor. Govori o zaupanju v ta trenutek, tukaj in zdaj in o zaupanju v spremembo, ki se bo prej ali slej gotovo zgodila.

Ko se »zgodí« zaupanje, se po Kordeševem mnenju (*ibid.*: 96-97) lahko začne usklajevanje, ki je bistveni del procesa komuniciranja. Šele, ko smo prepričani, da se naše epistemološke predpostavke ujemajo, lahko začnemo kritično preiskovati mrežo pomenov, ki se je splekla okrog

teh predpostavk. Avtor (*ibid.*: 258) zapiše, da če je navzoče zaupanje, lahko pride do usklajenosti, usklajenost omogoči strinjanje, s strinjanjem se rodi resničnost.

Sprašujem se, kako uskladiti epistemološke predpostavke, za dosego strinjanja in če je to sploh mogoče in potrebno. Menim, da to ni niti smiselno, predvsem ni mogoče vsakič uskladiti epistemoloških predpostavk s sogovornikovimi. Dovolj bi lahko bilo že, če se teh predpostavk zavedamo, se o njih pogovorimo ter skušamo razumeti pogled drugega, ne glede na skupno strinjanje ali nestrinjanje o zadevi. S tem namreč dopuščamo več različnih pogledov na svet. Če ne ostanemo pri individualnem konstruktivizmu, ampak pogledamo še iz vidika družbene konstrukcije resničnosti, lahko opazimo, da ljudje, ki pripadamo istemu družbenemu, kulturnemu, ekonomskemu, političnemu itn. okolju, delimo precejšen delež načina konstruiranja stvarnosti. Deliti razumevanje, deliti občutek, da živimo v skupni resničnosti, deliti pomene itn. je zelo pomembno za naše duševno zdravje, identiteto, socialno umeščenost itn.

V poklicih podpore in pomoči se vsakokrat, ko se srečamo v delovni interakciji s sogovorniki, ki so se znašli v konkretni stiski, vsak zaprt v svoj hermenevitični krog in potrebujejo našo podporo, soočamo tudi s temo postmoderne, temo raznolikih pogledov na svet in njihovega sožitja. Od epistemologije pomagajočega je odvisno, s kakšnimi teoretičnimi predpostavkami o možnih problemih ljudi ter vzrokih zanje bo vstopil v delovni odnos in kako bo razumel svojo vlogo, ki jo ima v vzpostavljenem kontekstu pomoči ter kako vidi vlogo klientskega sistema. Glede na našeto je naprej odvisno ravnanje pomagajočega pri vzpostavljanju osebnega stika in organiziranju procesa podpore in pomoči. (Anderson 1995, v Šugman Bohinc 2010: 54.)

O'Hanlon (1993, v Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2008: 11) predstavi zgodovino konceptov pomoči in nastanek postmoderne paradigme. O'Hanlon govori o psihoterapiji. Vendar, po mnenju avtorjev, opisane spremembe nedvomno veljajo tudi za socialno delo: »Prvi val v psihoterapiji je temeljil na patologiji. Drugi val je bil usmerjen v problem in v reševanje problema. Tretji val se je usmeril v rešitve in v iskanje rešitev. Četrty val prihaja, vendar še zanj nihče nima imena.«

Četrty val je v interpretaciji Gabi Čačinovič Vogrinčič (2008: 14) postmoderna, ki v ospredje postavlja značilnosti procesa in odnosa med udeleženiimi v procesih pomoči. Proces sporazumevanja, dogovora in razgovora je redefiniran na ključni točki odnosa; pomoč se soustvarja v procesu, ki ga zagotovi delovni odnos.

Avtorica O`Hanlonovem videnju dodaja še dve poimenovanji iz zgodovine socialnega dela, ki sta izšli iz socialnega dela in za socialno delo in po njenem mnenju na podoben način opredelita razvoj in sedanjost v razvoju znanosti in stroke. Prvo, ki ga dodaja, je poimenovanje Saula Karsza (2000), ki pravi, da je socialno delo najprej temeljilo na dobrodelnosti (*charité*), potem na konceptu skrbi (*prise en charge*) za ljudi, ki potrebujejo pomoč, danes pa vključuje nove možnosti, ki jih Karsz poimenuje upoštevanje (*prise en compte*). Pri zadnjem gre za ravnanje, ki omogoči soustvarjanje in sicer tako, da je izviren prispevek uporabnice samoumeven. Kot drugo Čačinovič Vogrinčič doda še koncept Lene Dominelli (2005), ki razvoj socialnega dela in konceptov pomoči vidi podobno. Prvo obdobje poimenuje altruizem, kjer gre za dobra dela in humanitarno ravnanje. Drugo obdobje je imenovala imperializem; socialno delo ima in vzpostavi pomoč kot jo definirajo stroke. V ospredje tretjega obdobja kot temeljni element redefinicije socialnega dela postavi partnerstvo z uporabnikom, v katerem s pomagajočim dobre izide soustvarjata. (*ibid.*: 15.)

1.1.1 Objektivistična in hermenevtična epistemologija

Gre za dva temeljna epistemološka načina, jezika, na katerih je utemeljeno naše zaznavanje, razlikovanje, spoznavanje, odločanje in ravnanje (Šugman Bohinc 1997: 304). V spodnji tabeli so prikazane razlike med tema dvema temeljnima načinoma, objektivistično in hermenevtično epistemologijo, kot jih prikaže avtorica članka (*ibid.*: 305).

Tabela 1.1: Objektivistična in hermenevtična epistemologija

OBJEKTIVISTIČNA EPISTEMOLOGIJA	HERMENEVTIČNA EPISTEMOLOGIJA
• linearno opisovanje (razlikovanje, razvrščanje) dogodkov in dejanj • odkrivanje, prepoznavanje • dvojnost (dualizem) • rešljiva vprašanja • pojasnjevalna, linearno kavzalna • premestitev odgovornosti navzven • odločanje po nujnosti • morala kot zapovedovanje etičnega ravnanja drugim • predpisovanje doživljanja in vedenja • kibernetika opazovanih sistemov	• krožno oz. samoopisovanje, samopojasnjevanje • izumljanje, ustvarjanje • krožnost (cirkularnost) • v principu nerešljiva vprašanja • interpretativna, rekurzivna • prevzemanje odgovornosti nase • odločanje po svobodi • zapovedovanje etičnosti sebi • ustvarjanje novega na podlagi razumevanja (hermenevtičnost) • kibernetika opazujočih sistemov

OBJEKTIVISTIČNA EPISTEMOLOGIJA	HERMENEVTIČNA EPISTEMOLOGIJA
• kriteriji »znanstvenega« raziskovanja: neodvisnost, ponovljivost, nepristranskost, predvidljivost ... • resničnostna vrednost predpostavke, trditve sklepa • statično reševanje problemov • klasična/taksonomična diagnostika	• kriteriji »novoznanstvenega« raziskovanja: odvisnost, opis(ova)nost, interpretativost • resničnostna vrednost opisa, analogije, interpretacije • dinamično reševanje problemov • funkcionalna/problemska diagnostika

Z zgornjima temeljnima epistemološkima pogledoma po Brunerju (1994, v študijsko gradivo – prosojnice za epistemologijo 2012/2013) sovpadata tako imenovani paradigmatična in pripovedna drža pomagajočega v procesih podpore in pomoči. Pri prvi gre za osredotočenost na teoretsko razlago, na vsebino, pri drugi pa na proces, na tukaj in zdaj v razgovoru. Medtem, ko gre pri paradigmatični drži za držo vedočega in »univerzalne« pomene kategorij, je pri pripovedni, pomagajoči v drži nevedočega, razvijajo se »osebno« izgrajeni pomeni. S paradigmatično držo se izpodbija verodostojnost uporabnikove zgodbe, pri pripovedni, konstruktivistični pa gre za to, da se učimo uporabnikove zgodbe, za odprt prostor za razgovor in za novo zgodbo, predvsem pa več izbire.

1.2 Socialno delo

1.2.1 Definicije socialnega dela

Opredelitev pojma socialnega dela je izjemno zahtevna, saj je socialno delo kompleksen družbeni pojav, pri čemer s kratko, jasno in razumljivo definicijo ni mogoče zaobseči vseh njegovih vidikov. Bistvene razlike glede definicij socialnega dela v literaturi so posledica tega, katero izmed značilnosti socialnega dela želi avtor poudariti ter v katerem obdobju je nastala definicija. Slednje odseva trenutno razvojno stopnjo socialnega dela. (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 16).

Strokovnjaki različno pristopajo k definiranju socialnega dela. Po pregledu načinov definiranja je (Rode 2005) ugotovil, da nekateri avtorji skušajo socialno delo definirati s taksativnim naštevanjem njegovih lastnosti in namenov; drugi pristop je poskus abstraktnega definiranja, pri čemer določajo njegovo bistveno značilnost; tretji menijo, da socialnega dela sploh ne moremo parsimonično definirati. (Mešl 2007: 25.) Definicij socialnega dela je zato veliko, spodaj jih navajam le nekaj za pregled.

Socialno delo je po definiciji OZN (v Nass 1987) organizirana dejavnost, ki je usmerjena k vzajemnemu prilagajanju posameznika in njegovega socialnega okolja. Pri tem uporablja tehnike in metode dela, s katerimi posamezniku, skupinam in skupnostim omogoča soočanje z njihovimi potrebami in reševanje problemov, ki so povezani z njihovim prilagajanjem na družbene spremembe in ob sodelovanju uporabnikov tudi zagotovitev boljših ekonomskih in socialnih razmer. (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 16.) Opazna je razlika med starejšimi in novejšimi definicijami socialnega dela, pri čemer gre pri prvih predvsem za prilagajanje posameznika sistemu. Pri drugih je poudarek tudi na spreminjanju sistema, prilagajanju posamezniku.

Skidmore (1991: 8) pravi, da lahko socialno delo definiramo kot umetnost, znanost in profesijo za pomoč ljudem pri reševanju osebnih, skupinskih (zlasti družinskih) in skupnostnih problemov ter skozi prakso pomagamo pri ohranjanju zadovoljivih osebnih, skupinskih in skupnostnih odnosov. Sem sodijo metode dela s posameznim primerom, s skupino, skupnostjo, upravljanje v socialnem delu in raziskovanje.

Definicija Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006b, v Mešl 2007: 28) govori o specifičnosti socialnega dela in pri tem opredeli načine ravnanja:

»Predmet socialnega dela je pomoč (opora, podpora) človeku (družini, skupini, skupnosti) pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Delovni odnos zagotavlja instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev, pri čemer proces sodelovanja mobilizira moč človeka (družine, skupine, skupnosti). Socialno delo opišemo kot izviren delovni projekt sodelovanja, ki ga soustvarimo na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem oblikovanju rešitev, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi.«

Blaž Mesec (2006, v Mešl 2007: 27) dopolni definicijo socialnega dela po IASSW in ISFW ter predlaga novo, ki naj bi bolj specifično opredelila socialno delo:

»Socialno delo je stroka, katere naloga je pomoč konkretnim osebam, posameznikom, skupinam in skupnostim pri reševanju socialnih problemskih situacij in družbenem vključevanju, da bi lahko zadovoljevali osnovne potrebe primerno kulturi, v kateri živijo in primerno običajni kakovosti življenja. (Pri opravljanju te naloge stroka spoštuje avtonomijo uporabnikov, se opira na njihove vire samopomoči in solidarnosti ter usklajuje njihove potrebe in potrebe njihovega okolja.) Socialno delo je hkrati tudi veda o tej strokovni dejavnosti, o neformalni pomoči, solidarnosti in okoliščinah, v katerih se odvijajo. Socialno delo kot stroko in vedo usmerjajo vrednote svetovnega etosa.«

Novejša, delovna verzija po ISFW (International Federation of Social Workers) pravi, da profesija socialnega dela olajša/omogoči/promovira/vzpodbuja (facilitates) socialne spremembe in razvoj, socialno povezanost, krepitev moči/enakopravnost in osvoboditev ljudi. Načela socialne pravičnosti, človekovih pravic, kolektivne odgovornosti in spoštovanja različnosti so osrednja v socialnem delu. Podprto s teorijo socialnega dela, družbenih in humanističnih ved ter poznavanjem lokalnih razmer, socialno delo pritegne ljudi in strukture za naslovitev življenjskih ovir in krepitev blaginje. (<http://ifsw.org/news/update-on-the-review-process-of-the-definition-of-social-work/>, 24.4.2014.)

Jordan (1990: 1) je mnenja, da je socialno delo izrazito praktična dejavnost, v kateri so osebne kvalitete socialnega delavca skoraj tako pomembne kot njegovo znanje. Način njegovega vedenja in komunikacije sta enako pomembna njegovim dejanjem (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 17).

O socialnem delu kot praktični dejavnosti piše tudi Flaker (2012: 62-63), ko pravi, da je delo ključna razlika (*differentio specifica*), ki loči socialno delo od drugih znanosti. Socialno delo je delo, ni razlaganje, ni pojasnjevanje, ampak dejanje in delovanje – obiskovanje ljudi na domu, urejanje služb, stanovanj ipd. Tudi ljudje, ki se obrnejo na socialne delavce, ne pričakujejo, da jih bodo ti zgolj poslušali in razumeli, temveč, da bodo skupaj kaj naredili, da jim bo bolje v življenju. Delo v socialnem delu ni napor, trud, služba, ampak je proizvodjanje – človeških dejanj, ureditev, sprememb. Socialno delo proizvaja spremembe in pomaga, olajša prehode skozi njih in pri navajanju na spremembe. Socialno delo je torej inovacija, gre za ustvarjanje novega in soočanje z novim. Je vedno znova enkratna kreacija – umetnost in znanost hkrati.

Flaker (2012: 13, 118-122) govori o direktnem socialnem delu, kar ne pomeni zgolj neposredno delo z uporabniki. Gre za prevzemanje neposredne odgovornosti za direktno ravnanje – odgovornosti do ljudi, ne pa pravilom sistema – in skupno akcijo. Socialni delavci, ki delajo direktno socialno delo, pravil ne uporabljajo kot izgovor in opravičilo za neetično ravnanje. Direktno socialno delo zavrača vloge posrednikov in naloge, ki jih socialnim delavcem predpisuje sistem, ki izključuje. Posredništvo nadomesti zagovorništvo. Aktivno se bojuje proti vsem oblikam prisile, razvrednotenju, stigmatiziranju ljudi ter ne skrbi le za popravljanje krivic, temveč deluje tudi preventivno. Ljudi povezuje za akcijo in organizira odgovore na stiske. Pri tem pogovor z ljudmi ni sam sebi namen, ampak izhodišče za direktno akcijo. Direktno socialno delo se približa človeku v njegovem okolju, skupnosti, kjer živi. Na stiske gleda kot na odsev življenjske situacije, v kateri je človek in je ne umešča v posameznika. Tako je osebna stiska tudi družbena stiska. Nasprotuje etiki molčečnosti. Zgodbo vzame kot izhodišče za direktno akcijo. Socialno delo naredi krivce vidne. Povezuje se z vsemi družbenimi gibanji, ki se bojujejo za krepitev moči šibkih, za iskanje novih oblik sožitja, delovanja in ustvarjanja. Socialni delavec

se izobražuje vse življenje, svoje znanje ves čas prilagaja, obnavlja in dopolnjuje. Vedno mora biti v stiku z ljudmi, na terenu. Direktno socialno delo nasprotuje postavljanju mej med ljudmi, tudi med stokovnjaki in uporabniki. Vprašanje razmerja med bližino in distanco rešuje vedno znova, tako kot ljudje v medsebojnih interakcijah.

Direktno socialno delo opozarja na krizo v socialnem delu. Če sprejmemo birokratizacijo, krepitev institucionalizacije, zapiranje v pisarnah, namesto delo na terenu in večanje moči socialnih delavcev na račun uporabnikov, se bo kriza še poglobila. Program etike direktnega

socialnega dela, opisan v zgornjem odstavku, je eden izmed mnogih možnosti za izhod iz krize. (Flaker 2012: 121-122.)

Flaker (2012: 61) socialno delo definira kot moderno strokovno in znanstveno artikulacijo vprašanj solidarnosti in pomoči, pri čemer gre za več kot le lajšanje stisk. Je eden izmed skrbniških poklicev, ki se je razvil za nadomestitev subjektivitete ali pomanjkanja pogodbene moči nekaterih skupin ljudi. Ker nima trdnega institucionalnega aparata je minoren poklic. Socialno delo je občutljivo za vprašanja vsakdanjega življenja; deluje znotraj socialne države in ne zagotavlja le soglasja, temveč tudi izraža nestrinjanje – zaradi tega je nujno, da ustvarja gomoljčni (rizomatični) konceptualni mrežni aparat, ki temelji na sodelovanju vseh akterjev in drugih znanstvenih disciplin. Zato mora biti znanost delovanja in praksa udeležnosti.

1.2.2 Teorije, modeli in metode socialnega dela

Teorij in šol socialnega dela, ki so se skozi čas spreminjale, je veliko. Flaker (2003: 75) jih naniza več kot petindvajset – od psihodinamske, humanistične, eksistencialistične, radikalne, systemske, ekološke, vedenjske, usmerjene v nalogo, usmerjeno v reševanje problema, kibernetika, zagovorniško, teorije družbenega izključevanja, krepitev moči, itd. Flaker povzema Howea (v Flaker 2003: 18), ki šole in teorije razdeli glede na naravnost, na spreminjanje ali ohranjanje družbenih razmer in glede na to, ali zavzemajo objektivno in subjektivno držo. Flaker dalje opisuje (2003: 18-20), kako je med teoretskimi usmeritvami še pred dvema desetletjema tekel boj za prevlado in ostra nasprotovanja, ki so bila med seboj nezdržljiva in izključujoča. Doba postmoderne je te delitve vsaj deloma zabrisala. Flaker tako široko paleto teorij označi s prisposodobno mavrice. Kaj iz katere teorije izberemo, je odvisno od naloge, ki jo opravljamo in širšega institucionalnega in organizacijskega konteksta, kjer delujemo ter seveda od našega osebnega stila in preferenc. Sprašujem se, če je res možno prehajati iz teorije v teorijo glede na naloge. Ali bi to potem pomenilo, da se lahko odločamo, kakšne bodo naše temeljne epistemološke predpostavke. Enkrat na svet gledamo objektivistično, drugič smo mnenja, da ga konstruiramo sami. Menim, da konstantno prehajanje med teorijami in med različnimi epistemološkimi pogledi na svet ni mogoče, ne pravim pa, da sprememba pogleda ni mogoča.

V spodnji tabeli Vida Milošević Arnold in Milko Postrak (2003: 142) primerjata dosedanje modele socialnega dela glede na nastanek, cilj, idejno ozadje, teoretične osnove, temeljne

discipline za socialno delo, uporabo metod socialnega dela, odnos med socialnim delavcem in uporabnikom ter vlogo socialnega delavca za uporabnico v posameznem modelu.

Tabela 1.2: Primerjava modelov socialnega dela.

Model/ značilnosti:	Tradiciona- lni model	Reformistični model	Radikalni model	Sistemska -ekološki model	Konstruktivisti čni model
Nastanek:	1900	1880	1968	1970	1980
Cilj:	pomoč posameznik- u pri prilagajanju na družbene razmere	izboljšanje socialno- ekonomskega položaja neprivilegira- nih družbenih skupin	spreme- mba družbenega sistema institucij	socialna adaptacija in integracija	razvijanje novih smislov in življenjskih možnosti posameznikov
Idejno ozadje:	konservati- vizem, krščanska etika	socializem, humanizem	marksi- zem, socializem	liberali- zem	Postmodernizem
Teoretične osnove:	Psihoanaliza	funkcionalni- zem	marksizem	sistemska teorija, ekološke teorije	filozofija, humanizem
Temeljne discipline za socialno delo:	psihologija, medicina	sociologija, pravo	sociologija, pedagogika	psihologi- ja, antropolo- gija, biologija	sociologija, kognitivna psihologija, lingvistika, antropologija idr.
Uporaba metod socialnega dela:	SD s posameznim primerom, SD s skupino, supervizija	socialne akcije, skupnostno SD, SD s skupino	socialne akcije, socialna animacija, ozaveščanj e	vse klasične metode SD ali intervencij e	intervencije pri posamezniku in družini
Odnos med socialnim delavcem in uporabnikom:	uporabnik je odvisen od strokovne pomoči	uporabnik je prikrajšan, njegove pravice je	uporabnik in socialni delavec se skupaj	uporabnik in socialni delavec sta	socialni delavec ni ekspert, ne domišlja si, da pozna

Model/ značilnosti:	Tradiciona- lni model	Reformistični model	Radikalni model	Sistemska -ekološki model	Konstruktivisti čni model
		treba pravno zagotoviti	borita za spremembe	partnerja pri reševanju težav	uporabnikovo stvarnost
Socialni delavec je za uporabnika:	Ekspert	pomočnik pri uveljavljanju pravic	soborec, tovariš	Partner	udeleženec v dialogu z uporabnikom

1.2.2.1 Klasifikacija metod socialnega dela

Avtorji s področja socialnega dela navajajo različne klasifikacije metod socialnega dela. Kot ena prvih se je pojavila delitev na temeljne (direktne) in pomožne (indirektne) metode dela, pri čemer je ključ klasifikacije neposredno delo z uporabniki. Med prve štejemo socialno delo s posameznim primerom, socialno delo s skupino in skupnostno socialno delo. Med druge pa sodelovanje in koordinacijo, metodo strokovnega razvoja (intervju), metodo raziskovanja v socialnem delu in metodo upravljanja (administracije) v socialnem delu. (Dervišbegović 1995: 74, v Milošević Arnold, Poštrak 2003: 100.)

Ramovš (1995: 138) po klasičnih učbenikih metodike socialnega dela (Friedlander, Pfaffenberger 1970) loči tri glavne metodične pristope v socialnem delu: pomoč posamezniku, pomoč skupinam in skupnostna socialna pomoč. Avtor pravi, da se vse tri skupine metod med seboj zelo razlikujejo, vsaka od njih je posebej primerna za določeno socialno pomoč. Pogosto se vse tri metode med seboj dopolnjujejo pri nudenju pomoči istemu človeku ali isti družini.

Sodobni ameriški avtorji (denimo Zastrow), podobno kot Ramovš (1995), najpogosteje delijo metode socialnega dela glede na obseg delovanja, glede na število uporabnikov ali pojavov, ki jih z neko metodo zajamemo (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 101). Zastrow (1990: 23-24) tako deli metode glede na tiste, ki se uporabljajo na mikro, mezo in makro ravni:

- mikro raven:
 - o socialno delo s posameznim primerom (Social Casework)
 - o vodenje primera (Case Management)
- mezo raven:

- o delo s skupino (Group Work)
- o skupinska terapija (Group Therapy)
- o družinska terapija (Family Therapy)
- makro raven:
 - o skupnostno socialno delo (Community Organization)
 - o upravljanje (Administration) (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 101).

1.2.2.1.1 Socialno delo s posameznim primerom

Barker (1995: 351) definira metodo socialnega dela s posameznim primerom kot »usmeritev, vrednostni sistem in vrsta prakse profesionalnih socialnih delavcev, pri kateri se psihosocialni, vedenjski in sistemski koncepti prenašajo v spretnosti za pomoč posameznikom in družinam pri reševanju osebnih, medosebnih, socialno-ekonomskih in ekoloških problemov s pomočjo neposrednega ('face to face') odnosa...« (v Milošević Arnold, Poštrak 2003: 103).

Ena od pionirk socialnega dela Mary Richmond je leta 1922 podala takšno definicijo te metode: »Socialno delo s posameznim primerom so tisti procesi, ki razvijajo osebnost v smeri prilagajanja, z zavestnim vplivom posameznika na posameznika, med ljudmi in njihovim socialnim okoljem.« (*ibid.*: 104).

1.2.2.1.2 Socialno delo s skupino

Konopka (1961: 327) pravi, da je socialno delo s skupino metoda socialnega dela, pri kateri je pomoč namenjena posameznikom znotraj skupine. Cilj je ustvarjanje kvalitetnega skupinskega življenja. Odvisen je od potreb konkretne skupine. Zapiše še, da je skupinsko delo zgodaj pokazalo, da ni dihotomije med posameznikom in skupino in da lahko posamezniki ravno s sodelovanjem razvijejo svoje najvišje potenciale in občutek lastne vrednosti. (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 106.)

Toseland in Rivas (2009: 12) menita, da lahko skupinsko socialno delo definiramo kot ciljno usmerjeno dejavnost z majhnimi terapevtskimi in delovnimi skupinami, usmerjenimi v zadovoljevanje socialnih in čustvenih potreb in izpolnjevanju nalog. Dejavnost je usmerjena k posameznim članom skupine in skupini kot celoti, znotraj sistema socialnovarstvenih storitev. Avtorja (2009) govorita o trojnem fokusu skupinskega socialnega dela: posameznik v skupini, skupina kot celota in okolje v katerem skupina deluje.

Pomembno razliko med starejšo in novejšo opredelitvijo skupinskega socialnega dela vidim v tem, da je v definiciji Rivas in Toselanda (2009) poudarek tudi na izpolnjevanju delovnih nalog skupine (npr. nalog organizacije). Premik je opazen tudi v upoštevanju okolja, v katerem skupina deluje.

Toseland in Rivas (2009: 17) navajata prednosti skupinske podpore in pomoči, ki so lahko naslednje: povratne informacije, upanje, vzajemna pomoč, empatija iz mnogokratnih virov, normalizacija, testiranje resničnosti, vzorniki, prakticiranje novih obnašanj, viri, solidarnost, rekonstrukcija izvirne družine, socialna podpora, potrditev, socializacija, vzorniki, pomagati je terapevtsko, transcendenca itn.

Med pomanjkljivosti skupinske podpore in pomoči Rivas in Toseland (2009: 17) štejeta: kršitve zaupnosti, spodbujanje konformnosti in odvisnosti članov, osredotočanje le na bolj zgovorne člane in zanemarjanje ostalih, obtoževanje drugih članov, prilagajanje komunikacije za določene člane (npr. z motnjo avtističnega spektra) itn.

Toseland in Rivas (2009: 19-20) med namene skupinskega dela uvrščata socializacijo, socialno akcijo, reševanje problemov, razvijanje socialnih vrednot, prevencijo, rehabilitacijo, korekcijo itn.

Med primere skupin za podporo in pomoč pa avtorja (*ibid.*: 20-29) navajata: skupine za osebno rast, socializacijske, skupine za samopomoč, terapevtske, izobraževalne in podporne.

1.2.2.1.3 Skupnostno socialno delo

Brager in Specht (1973, v Skidmore *et al.* 1991: 96) definirata skupnostno socialno delo kot »metodo intervencije«, s katero se posamezniki, skupine ali organizacije vključujejo v načrtovane akcije, s katerimi vplivajo na socialne probleme. Ukvarja se z izboljševanjem razmer, razvojem in spreminjanjem socialnih institucij in vsebuje dva procesa: načrtovanje (odkrivanje problemskih področij, opredeljevanje problemov in iskanje rešitev) ter organizacijo (razvijanje strategij, ki so potrebne za učinkovito akcijo)«. (Milošević Arnold, Postrak 2003: 108.)

V Enciklopediji socialnega dela (1995, v *ibid.*: 109) je navedenih osem modelov ravnanja pri skupnostnem socialnem delu: sosedsko in skupnostno organiziranje, skupnostni socialni in ekonomski razvoj, razvijanje programov in skupnostno povezovanje, koalicija, socialna gibanja, politična in socialna akcija, socialno planiranje in organizacija funkcionalnih skupnosti.

Vera Grebenc s sodelavkami (2010: 67, 86) zapiše, da je skupnostni pristop sam po sebi strategija oblikovanja skupnosti. Govorijo o uporabi skupnostnega pristopa v šoli, ko zapišejo, da ima pri obravnavanju vsakdanjih situacij – pa naj gre za problemske ali običajne, ki so del učenja, odraščanja in skupnega bivanja – vrsto prednosti, v primerjavi z drugimi pristopi, ki temeljijo na uporabi specifičnih oziroma individualiziranih prijemov, ki pogosto potekajo v drugih okoljih, ločeno od skupnosti. Avtorice zapišejo, da je skupnost partner projekta in ne predmet dela. V tem pogledu je aktiven subjekt v procesu, z vsemi razpoložljivimi viri. Potrebno je jasno opredeliti položaj posameznikov in skupin v skupnosti ter njihov pogled na »problemsko« situacijo, ki je spodbudila skupnostni odziv.

V primerjavi starih in novejših zapisov o skupnostnem socialnem delu so prav tako kot na drugih področjih opazni premiki v postmoderno – v partnerstvo med praktikom in uporabniškim sistemom, iskanje virov moči, pomembnost odnosa in procesa idr.

1.2.3 Delovni odnos v socialnem delu

V tem poglavju za večjo preglednost naštejemo elemente delovnega odnosa v socialnem delu, podrobneje so razloženi spodaj, ko jih primerjam z nekaterimi spretnostmi in znanji za socialno svetovanje, ki izhajajo iz različnih psihoterapevtskih pristopov.

Čačinovič Vogrinčič s sodelavci (2008: 9) navaja elemente delovnega odnosa:

- dogovor o sodelovanju
- instrumentalna definicija problema (Lüssi 1991) in soustvarjaje rešitev
- osebno vodenje (Bouwkamp, Vries 1995).

Avtorica (Čačinovič Vogrinčič *et al.*: 9) poudarja, da tako opredeljen delovni odnos težko vzdržujemo, če se v praksi ne opremo še na štiri pomembne postmoderne koncepte socialnega dela:

- perspektiva moči (Saleebey 1997)
- etika udeležnosti (Hoffman 1994)
- ravnanje s sedanostjo in koncept soprisotnosti (Andersen 1994)

- znanje za ravnanje (Rosenfeld 1993).

Znanje za ravnanje je koncept, ki se je uveljavil v slovenskem socialnem delu, na podlagi koncepta »actionable knowledge« izraelskega profesorja Iona Rosenfelda (1993). Koncept govori o posebnosti v socialnem delu razvitega znanja in ravnanja z njim. Gre za znanje, ki ga je mogoče prevesti v akcijo. Pri tem zna socialna delavka dvoje:

- o vzpostaviti in vzdrževati delovni odnos in kontekst socialnodelovnega razgovora
- o podeliti svoje strokovno znanje – koncepte, ki definirajo naše sodelovanje (koncept delovnega odnosa, instrumentalne definicije problema, ravnanje iz perspektive moči) – z uporabniki, pri tem pa omogoči »prevajanje« v osebni, lokalni jezik in nazaj, v jezik stroke, za ustvarjanje nove zgodbe v raziskovanju in soustvarjanju rešitev. (Čačinovič Vogrinčič *et al.*: 14-15.)

1.2.4 Socialno svetovanje

1.2.4.1 Definicije

Kristančič in Ostrman (1998: 9) svetovanje definirata kot odnos, v katerem svetovalec pomaga svojim klientom, da bi živeli bolj kvalitetno in se bolj učinkovito soočali z različnimi življenjskimi izzivi in problemi. Učinkovit svetovalni odnos je tisti, kjer svetovalec izkazuje visoko stopnjo neposredne topline, pristno in občutljivo razumevanje klientovih misli in čustev. Osrednja kvaliteta svetovalnega odnosa je po mnenju avtoric »empatično razumevanje«, »empatična odzivnost« in »aktivno poslušanje«. Po drugi strani lahko svetovalni odnos vidimo kot odnos, ki vsebuje vrsto veščin, spretnosti, vključujoč že same osnove svetovalnega odnosa.

Socialno svetovanje zavzema osrednje mesto v socialnem delu. Peter Lüssi (1991: 393) ga imenuje kot tisto, kar se dogaja v središču poklicnega področja socialnega dela. S tem ima v mislih delo na posameznem problemskem primeru. Po Lüssiju je torej socialno svetovanje, socialno delo, v ožjem pomenu besede, a hkrati središče stroke. Socialno svetovanje poteka tam, kjer se socialni delavec z uporabniki dogovarja o reševanju problema. Socialnem svetovanju, ki je sistemsko naravnano ne uporablja konceptov osebnostnih teorij, temveč se osredotoča na disfunkcionalne socialne sistemske odnose. (Lüssi 1991, v Mešl 2007: 227.) »Funkcionalnost-disfunkcionalnost« je precej zastarela formulacija iz srednjega obdobja razvoja sistemskih pristopov. Disfunkcionalnost se je takrat razumela predvsem kot nekaj, kar definira pomagajoči.

Jezik dela in opisovanja se je razvijal, v postmoderni smo takšne termine prerastli – če se že nekaj definira kot disfunkcionalno, se to definira skupaj z ljudi, uporabniki storitev.

Predmet socialnega svetovanja je ustvarjanje rešitev za kompleksne socialne probleme, ki se raziskujejo v smeri spreminjanja odnosov. Socialna delavka želi razviti »socialno osebnost« svetovanca, kar pomeni, da ga želi podpreti, spodbuditi v procesu razvoja vedenja, ki je funkcionalno v sistemu. Pri tem ne gre le za prilagajanje sistemu, temveč tudi spreminjanje sistema skozi svetovanca. (Mešl 2007: 227-228.)

Menim, da ima Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006b, v Mešl 2007: 28) v mislih predvsem socialno svetovanje, ko definira socialno delo skozi njegovo specifičnost in pri tem opredeli načine ravnanja:

»Predmet socialnega dela je pomoč (opora, podpora) človeku (družini, skupini, skupnosti) pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Delovni odnos zagotavlja instrumentalno definicijo problema in soustvarjanje rešitev, pri čemer proces sodelovanja mobilizira moč človeka (družine, skupine, skupnosti). Socialno delo opišemo kot izviren delovni projekt sodelovanja, ki ga soustvarimo na sporazumevanju, dogovarjanju in skupnem oblikovanju rešitev, da bi udeleženi v problemu postali udeleženi v rešitvi.«

Čačinovič Vogrinčič (2003, v Mešl 2007) govori o »vsakdanjem okviru« oziroma vsakdanjem jeziku, ki je pomemben za socialno svetovanje. Strokovni jezik, ki ga uporabljamo pri delu z uporabniki, mora biti takšen, da ga uporabniki razumejo. Pogovor se zastavi na tak način, da vsak bolje razume svoj problem in možne rešitve. To je prispevek pogovora, v katerem se pogosto dogaja soočenje in novo iskanje. Socialni delavec pogosto nejasno pripovedovanje o kompleksnosti družinske situacije preoblikuje v strukturiran pogovor za reševanje problema. Avtorica Mešl (2007: 228) še zapiše, da se sistemsko svetovanje v socialnem delu, kadar se izvaja v intenzivni obliki, lahko kaže kot socialni trening. Tako je socialno svetovanje lahko tudi prostor socialnega učenja, pridobivanja socialnih veščin.

Osebnost sta mi najbližji zgornji definiciji socialnega svetovanja, ki ju podata Lüssi in Čačinovič Vogrinčič. Govorita sicer o socialnem svetovanju kot središču socialnega dela, ki ima hkrati ožji pomen kot socialno delo samo. Sama menim, da socialno delo nima in ne more imeti le enega središča, saj bi to pomenilo zanemarjanje drugih, prav tako pomembnih funkcij in nalog, ki jih

opravlja. Menim, da je socialno svetovanje le ena od vlog, za katero se lahko socialni delavci »specializirajo«.

Čoderl in Arnautovska (2008: 124) ločita svetovanje od dajanja nasvetov. Govorita sicer o psihološkem svetovanju, vendar menim, da sledeče velja tudi za socialno svetovanje. Govorita o tem, da je sodoben pomen svetovanja drugačen od prvotnega, kjer je svetovanje res pomenilo dajanje nasvetov in napotkov. Sodoben pomen svetovanja opredelita kot obliko pomoči, ki ne temelji na dajanju navodil, ampak podpira človeka v iskanju lastnih rešitev.

1.2.4.2 Komu je socialno svetovanje namenjeno

Svetovanje ni namenjeno le specifičnim skupinam (npr. psihiatrični uporabniki), ampak vsem, ki se srečujejo z vsakodnevnimi življenjskimi izzivi, kot so izbira poklica, odločitve za razvezo, odhod v pokoj itn. V tem smislu je svetovalni odnos lahko v pomoč uporabnici, da si sama pomaga, kar po mnenju avtoric pomeni, da sprejme odgovornost za svoje življenje. (*ibid.*: 10.)

1.2.4.3 Svetovalne spretnosti za socialno delo

1.2.4.3.1 Na klienta usmerjen pristop za uporabo svetovalnih spretnosti v praksi socialnega dela Humanistična šola (Nelson-Jones, 2000) predpostavlja, da imamo ljudje individualni potencial, ki mora biti dosežen, če naj izkusimo zadovoljstvo z življenjem. S tem Rogers (1977) misli na aktualizacijo, ki jo dosežemo z »doživljanjem čustev« (»experiencing...feelings«) z namenom, da vzpostavimo harmonijo med mislimi, dejanji in osnovnimi težnjami. Humanistična šola verjame, da imamo vsi težnje, ki so individualne, unikatne in da imamo vsi sposobnost za razumevanje sebe. Razmišljanje in delovanje, ki ni v harmoniji s temi individualnimi težnjami, se kaže kot stiska, nezadovoljstvo in pomanjkanje občutka izpopolnjenosti v življenju. (Miller 2006:22-23.)

V nadaljevanju bom predstavila ključne koncepte »na človeka osredotočenega pristopa« ter njihov doprinos k socialnemu svetovanju:

- Samoaktualizacija

Gre za Rogersov najpomembnejši teoretični koncept, pri čemer je črpal tudi od drugih teoretikov njegovega časa, vključno z Maslowom (1962, 1970). Rogers je prepoznal, da človeku njegova motivacija pomaga pri doseganju lastnega potenciala. Proces aktualizacije je tako motivacijski sistem, na podlagi katerega se osebno razvijamo. Aktualizacijski proces se po humanistični teoriji uveljavlja skozi celo življenjsko dobo. Potreba po samoaktualizaciji (the self-actualisation

drive) ni statični koncept, ampak je nenehno v teku med triado doživljanja, zaznavanja občutkov, povezanih z doživetim in izražanjem ali delovanjem glede na usklajenost občutkov z doživetim. Doseganje človekovega potenciala ni odvisno od njegovih let in je edinstveno pri vsakem posamezniku. Aktualizacijski proces postane oviran. Notranje neravnovesje se pojavi, ko se pojavi neskladje med občutki in doživetim/izkušnjami (experience) in med izražanjem ali delovanjem. V takšni situaciji se ustvari notranji konflikt, razvijejo se lahko čustvene in vedenjske težave. (Miller 2006: 23-24.)

Kot socialni delavci si lahko – skozi teoretične komponente na človeka osredotočenega pristopa – prizadevamo odkriti, kaj deluje motivirajoče na različna vedenja pri posameznikih. Lahko sprejmemo, da se socialne strukture ne prilagajajo vedno potrebam posameznikov in se zato skušamo izogniti patologiziranju vedenj in odzivov ljudi – kot je agresija – skušamo se tudi izogniti lociranju težav izključno v posameznike. Čeprav je ta pristop v osnovi osredotočen na posameznika in na to ali obstaja notranji konflikt, se moramo zavedati, da je notranji konflikt ponavadi posledica posameznikovega prilagajanja okolju, ki njegovih potreb ne zadovolji popolnoma. Tako ne moremo popolnoma sprejeti in poslušati posameznika in njegovega položaja, če ne sprejmemo njegove vrednosti in pomembnosti edinstvenosti. (Miller 2006: 26.)

Avtorica Miller (2006: 24) med veščine socialnega svetovanja, v povezavi z aktualizacijo, uvršča razumevanje aktualizacijskega procesa in razumevanje nujnosti usklajenosti občutkov in doživljanja/izkušenj. Slednje pripomore k ustvarjanju notranje harmonije, prepoznavanju in prevzemanju vrednote posameznikove edinstvenosti in edinstvenosti njihovih potreb, ozaveščenost o tem, da se socialne strukture ne ujemajo vedno s potrebami vsakega posameznika ter da zato njihovi odzivi še niso patološki. Pripomore tudi pri izpopolnjenju veščin verbalne in neverbalne komunikacije za opazovanje neujemanja odzivov, ki kažejo na stisko.

- Koncept in struktura jaza

Koncept jaza se začne razvijati že v otroškem obdobju, ko izkušnjam pripisujemo določen pomen. Nabiramo si izkušnje, ki jim na podlagi naših občutkov pripišemo pomen, ki nam služi kot povratna informacija za oblikovanje slike o tem, kako vidimo sebe in vrednost, ki nam jo pripisujejo drugi (Rogers, 1951). Tolan (2003) vpelje pojem strukture jaza, ki daje širši okvir za vpogled v razvoj prepričanj in vrednot, ki jih bo imel posameznik o sebi, o svojih individualnih

izkušnjah ter o svetu na splošno. Struktura jaza se razvije skozi čas in je ločena od dejanskih izkušenj in sprejemanja informacij o svetu skozi pet čutov; izkušnja je sama po sebi, brez apliciranja posameznikovega pomena, nevtralna. Tolan predstavi strukturo jaza kot »okvir domačnosti«, ki nam pomaga, da razumemo svoje življenje. V strukturo jaza implicira idejo, da se težnje razvijejo kot del organizacije strukture jaza, pri procesu razvoja skozi celo življenje. Struktura jaza je tako individualna in edinstvena organizacija, ki dovoljuje jazu, da funkcionira in zaznava svet. (Struktura jaza se lahko spremeni oziroma zrahlja, da se zanikani in izkrivljeni občutki povežejo s preteklo izkušnjo z refleksijo.) (Miller 2006: 27-28.)

Veščine za socialno svetovanje, ki jih avtorica povezuje s tem konceptom so, da prepoznamo vpliv koncepta jaza in strukture jaza na pomene, ki jih posamezniki pripisujejo svojim izkušnjam, povečujejo zavedanje o negativnih konceptih jaza in možna področja neskladja, ki nakazujejo na potlačena ali izkrivljena občutja, presojanje, če se je okolje, v katerem posameznik živi, dovolj spremenilo, da se lahko zrahlja/spremeni njegova struktura jaza. Pomembna veščina je tudi uravnoteženje zahtev pravnega sistema s potrebami posameznika, da presodimo, če je pristop, ki smo ga ubrali, v pomoč. (Miller 2006: 31.)

- Pozitiven odziv od drugih

Na koncept jaza vpliva občutek lastne vrednosti, ki je priučen in razvit na podlagi povratnih sporočil, ki jih skozi čas dobimo od drugih. Številni uporabniki storitev socialnega dela so izkusili malo pozitivnih povratnih odzivov ali so jih prejeli pogojno, temelječ na določeni lastnosti ali vedenju. Rogers (1959) predpostavlja, da naša motivacija izvira iz naše potrebe po pozitivnem povratnem odzivu od drugih ter da za zadovoljitev te potrebe zlahka zanikamo ali izkrivimo svoja čustva, kar vodi do vedenj, ki se ne skladajo nujno z občutkom pravega jaza. (Miller 2006: 31-33.)

Veščine za socialno svetovanje, ki izhajajo iz tega koncepta, so prepoznavanje področij, kjer so uporabniki prejeli pogojne povratne pozitivne odzive in kako to motivira njihovo vedenje. Pomembno je, da uporabnik od nas prejme pristno sporočilo, da ga sprejemamo kot vrednega človeka, ne glede na njegovo vedenje. Sprejemanje uporabnika dosledno kažemo skozi zanesljivo dostopnost, držimo se časovnih dogovorov in pozorno poslušamo, kaj nam ima za povedati. Uporabnikovo motivacijo za vedenje sprejmemo kot funkcionalno, vedenje kot nujno

za preživetje v času, ko se je razvilo. Te motivacije ne smemo označiti kot napačne, saj bi s tem le sporočali zavračanje. (Miller 2006: 34.)

- Delovno zavezništvo

Gre za oblikovanje delovnega odnosa ter neko »pogodbo« med uporabnikom in delavcem, kjer se dogovorita o mejah odnosa, o priložnostih, ki jih storitev ponuja ter tudi omejitvah. Dogovorita se tudi o pogostosti srečanj in kako ravnati z odpovedjo srečanja. Pomembne veščine za oblikovanje delovnega zavezništva so, da se prednostno skupaj z uporabnikom ukvarjamo in posvečamo čas razvijanju delovnega zavezništva; ter prvih nekaj srečanj posvetimo temu, da uporabnik ve, kakšna je naša vloga, kje so meje, vključno z zaupnostjo. Pomembno je, da si za vse skupaj vzamemo dovolj časa, saj bi lahko drugače ogrozili delovno zavezništvo in s tem uspeh intervencij. (Miller 2006: 37.)

Koncept delovnega zavezništva bi lahko primerjali s konceptom delovnega odnosa (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2008) v socialnem delu, z odnosom med socialnim delavcem in uporabnikom. Iz zapisov obeh avtoric je viden velik pomen, ki ga pripisujeta samemu odnosu, med praktikom in uporabnikom in vzpostavljanju ter vzdrževanju le tega. Avtorica Miller (2006) govori o »pogodbi«, primerljiv element delovnega odnosa v socialnem delu je poimenovan kot »dogovor o sodelovanju«, pri obeh gre za dogovor o načinu dela, vlogah in času, ki ga imamo na voljo. Lisa Miller (2006) piše, da se pomagajoči in uporabnica skupaj ukvarjata, sodelujeta in posvečata čas razvijanju delovnega zavezništva; Gabi Čačinovič Vogrinčič s sodelavci (2008: 9) po mojem mnenju misli podobno, ko govori o soustvarjanju, socialne delavce in uporabnike definira kot sodelavce v skupnem projektu, z nalogo soustvarjanja deležev pri rešitvi.

- Skladno delovanje

Za naše skladno delovanje, prakso avtorica navaja spretnosti kot so prepoznavanje lastnih čustvenih odzivov na situacije uporabnikov, vzeti si moramo čas in podeliti te odzive, najbolje s sodelavci ali v superviziji. Od časa do časa te občutke previdno podelimo tudi z uporabniki, glede specifičnih zadev, če je to lahko v njihovo korist. Pomembno je, da to storimo z neko občutljivostjo, spoštovanjem. (Miller 2006: 39.)

Koncept skladnega delovanja se mi zdi primerljiv z določenimi točkami »osebnega vodenja« (Bouwkamp, Vries 1995), elementa delovnega odnosa. Pri tem gre za osebni odnos med socialnim delavcem in uporabnikom. Kar pomeni, da se socialni delavec osebno odziva – z uporabnikom deli svoje izkušnje; osebno se odziva tudi na dogajanje v njunem nastajajočem odnosu, kar se povezuje z zgornjim odstavkom, da mora socialni delavec biti pozoren na svoje občutke, doživljanje v odnosu z uporabnikom in to z njim tudi deliti. Oba koncepta govorita o pomembnosti svetovalčevega zavedanja lastnih občutkov, doživljanja v odnosu z uporabnikom ter pomembnosti tega, da te občutke delimo. Koncept osebnega vodenja sicer v prvi vrsti govori o deljenju teh občutkov z uporabnico.

Svetovalci morajo imeti lasten pogled na uporabnika in problem, da je sposoben voditi pogovor na osebni način. Za razvoj lastnega pogleda na uporabnika in njegovo situacijo mora stalno preverjati, kje so razlike med uporabnikovim pogledom in njegovim – v mišljenju, opazovanju, občutenju. Pomembno je, da se svetovalci in uporabniki o teh razlikah pogovorita. Avtorja vidita bistvo osebnega vodenja ravno v tem – pravkar opisanem – stalnem raziskovanju in reagiranju, izmenjavanju opazovanj, misli. To opazovanje in raziskovanje lastnih reakcij, občutkov in misli ter njihova uporaba na osebni način v procesu pomoči je vodenje na osebni način. (Bouwkamp, Vries 2002: 76-77.)

Čačinovič Vogrinčič s sodelavci koncept »osebnega vodenja« (Vries 1995) opiše kot nalogo socialne delavke, ki vodi k dogovorjenim in uresničljivim rešitvam oziroma dobrim izidom. Delovni odnos je tudi osebni odnos, ker se socialna delavka osebno odziva; deli svoje izkušnje ali zgodbo, ki lahko odpira alternativni pogled na rešitve. (Čačinovič Vogrinčič *et al.* 2008: 10-11.)

- Empatija

Spretnosti, ki jih avtorica navaja, so pozorno poslušanje, pri čemer dopuščamo tišino, sledimo pogovoru ter smo pozorni na verbalno in neverbalno komunikacijo. Ostajamo znotraj uporabnikovega referenčnega okvira tako, da preverjamo njihove občutke in razmišljanje o določeni zadevi. Zrcalimo možen pomen navidezno potlačenih ali izkrivljenih čustev, ki se ne

skladajo s celotno predstavitvijo osebe. (Ne dajemo pohval, ki izhajajo iz našega referenčnega okvira.) (Miller 2006: 39-42.)

1.2.4.3.2 Kognitivna vedenjska terapija za prakso socialnega dela

Kognitivna vedenjska terapija izvira iz integracije dveh terapij – kognitivne terapije in vedenjske terapije. Kognitivne teorije preučujejo proces razmišljanja, ki vpliva na posameznikovo delovanje in lahko vodi do neželenih sprememb v razpoloženju in čustvih. Behaviorizem se nanaša na načine manipulacije vedenjskih izidov, da bi se le ti zmanjšali ali povečali kot rezultat posledic, ki so sledile vedenju. (Miller 2006: 50.)

Ključni koncepti te teorije so kognitivne sheme, avtomatske misli ter povezava med predpostavkami, mislimi, občutki in vedenjem. Veščine za socialno svetovanje, ki izvirajo iz vsakega koncepta, sledijo spodaj.

- Kognitivne sheme

So stabilne strukture znanja, ki predstavljajo vse posameznikovo znanje o sebi in svojem svetu. Sestavljene so iz posameznikovih prepričanj o ljudeh in teorij, ki jih imamo o dejanjih, ki bi jih ljudje lahko storili v določenih okoliščinah. Sestavljajo jih tudi naše teorije o svetu okoli nas, vključno z našo samopodobo in občutkom lastne vrednosti. Razvoj kognitivnih shem se začne že v zgodnjem otroštvu s temeljnimi izkušnjami, ki jim skozi čas pripišemo pomen (Beck, Emery 1985). Pomeni, da se izkušnje gradijo ena na drugo – skupek prepričanj in teorij se začne razvijati pri vsakem posamezniku in delujejo kot očala, skozi katera človek zaznava odnose med ljudmi in svet na splošno. Na podlagi teh filtrov razvijamo interpretacije dogodkov, predvidevanja o pomenih vsake izkušnje, ipd. (Miller 2006: 51-52.)

Pri socialnem svetovanju nam ta pristop lahko pomaga, da bolje razumemo, kako se oblikujejo temeljne strukture znanj, ki se utrdijo v adolescenci; uporabimo veščine poslušanja v komunikaciji s posamezniki, da poiščemo možne teme negativnosti, nemoči in strahu; ter da pomagamo posameznikom, da delijo svoje poglede na življenje in življenjske izkušnje, povezane s preteklostjo, sedanjostjo in prihodnostjo (Miller 2006: 53).

- Avtomatične misli

Gre za misli, ki izvirajo iz naših predpostavk in se pojavijo nenadno ter sledijo stresorju, ki smo ga zaznali in interpretirali kot negativnega ali kot grožnjo (Beck 1976). Avtomatične misli se pojavijo pri vsakem posamezniku in temeljijo na naši individualni kognitivni shemi. Vsak od nas ima tako »kognitivne ranljivosti«. Če se te misli glede določenih dogodkov razvijejo v hujše čustvene težave, ni vprašanje zdravja ali patologije. Če so avtomatične misli problematične, je odvisno od subjektivne ocene v zvezi s pogostostjo teh misli in stopnjo vsiljevanja na ravni vsakodneвне funkcionalnosti. Bolj kot so predpostavke, ki se pojavijo kot avtomatične misli, nekoristne, bolj je oseba ranljiva za možnost razvoja čustvenih in vedenjskih težav. Prav tako je bolj verjetno, da bo širši razpon stresorjev sprožil nekoristne avtomatične misli. (Miller 2006: 53-54.)

Kuhar in Janjušević (2010: 103) navajata nekatere kognitivne distorzije oziroma napake v procesiranju informacij, ki nastanejo pod vplivom disfunkcionalnih bazičnih prepričanj:

- o personalizacija – ko posameznik dogodek razlaga zelo nase usmerjeno;
- o generalizacija ali posploševanje;
- o polarizirano mišljenje: razmišljanje vse ali nič;
- o selektivnost – ko nekdo iz neke situacije potegne le negativne zaključke.

Pri socialnem svetovanju je pomembno, da vemo, da ljudje s hujšimi čustvenimi težavami niso »patološko« drugačni od tistih, ki teh težav nimajo, ampak, da smo nekateri bolj kognitivno ranljivi, drugi manj. Skozi pogovore z ljudmi smo lahko pozorni na to, kako se lahko prepričanja o sebi in svetu prevedejo v specifične predpostavke, ki vplivajo na občutke in vedenje. Tako nam lahko kognitivno vedenjska teorija pomaga razviti veščine za socialno svetovanje, kjer razvijemo razumevanje, kako avtomatične misli nastajajo in kakšen vpliv lahko imajo na človekove izbire in vedenje. Lahko se naučimo prepoznati, kje imajo negativen vpliv na uporabnikovo življenje, s poizvedovanjem o tem, kaj je ovira na poti do spremembe. (Miller 2006: 54.)

Veščine, ki izvirajo iz kognitivno vedenjskega pristopa in nam lahko pomagajo pri socialnem svetovanju so tudi, da se naučimo glavnih vzorcev razvoja razmišljanja, ki vpliva na zaznavanje preteklosti, sedanosti in prihodnosti; da z ljudmi raziskujemo te vzorce. Pomembno je, da od uporabnikov dobimo dovoljenje za skupno raziskovanje problemov v zvezi z občutki in vedenjem, skozi uporabo tega pristopa. Pri opazovanju tega, kaj sproža in vzdržuje nekoristno

vedenje ali razpoloženje, si lahko pomagamo s tabelo šestih faktorjev, pri čemer uporabniki v preglednico vpisujejo, kateri okoljski dejavniki so bili prisotni, ko se je pojavilo nekoristno razpoloženje ali vedenje, kaj je oseba takrat storila, kakšne misli so bile takrat prisotne, kakšna čustvena reakcija se je takrat pojavila, če je bil še kdo prisoten in do kakšne telesne reakcije je prišlo. (Miller 2006: 60-67.)

Socialni delavci lahko uporabljajo večšine kognitivne vedenjske terapije za lajšanje sprememb, ker je poudarek pri tem pristopu na posamezniku in njegovem delovanju; ne pa na socialnih faktorjih, ki lahko direktno prispevajo k čustvenim in vedenjskim težavam, moramo kot socialni delavci biti pozorni tudi na vplive okolja kot so revščina in zatiranje. (Miller 2006: 49.)

1.2.4.3.3 Aplikacija psihodinamske teorije in teorije navezanosti (attachment theory) na prakso socialnega dela

Skozi ključne koncepte obeh teorij bom predstavila večšine, ki jih socialni delavci lahko uporabljajo pri socialnem svetovanju.

- Nezavedno

Pri nezavednem gre za skupek prepričanj, idej, občutkov in spominov, ki se skozi čas razvijajo v zgodnjem otroštvu, predvsem v ključnih razvojnih fazah in soobstajajo z zavednim. Značaj nezavednega je neurejen in ni omejen na zavedno (Freud 1935). Od zavednega se razlikuje po tem, da je subverziven, diskreten in neviden. Nezavedno življenje usmerja iz zakulisja, predvsem je ločeno od zavesti in je človeku skrito, nedostopno. (Miller 2006: 83.)

Veščine za socialno svetovanje, ki izhajajo iz razumevanja koncepta nezavednega so, da sprejmemo in priznavamo površinsko komunikacijo, tako verbalno kot neverbalno; da razumemo, kako lahko nezavedna prepričanja izoblikujejo komunikacijo; z ljudmi reflektiramo njihova prepričanja in pomene, ki so jih pripisali izkušnjam; potrdimo pomembnost teh prepričanj in s tem dovoljujemo posameznikom, da so slišani, brez zavračanja. (Miller 2006: 87.)

- Obramba

Gre za obrambno reakcijo, ki se pojavi kot impulzivna zaščita proti zaznani tesnobi znotraj nas in deluje na nezavedni ravni, za vpliv na dejansko vedenje (Miller 2006: 93).

Med veščinami, pomembnimi za socialno svetovanje avtorica Miller (2006: 95) omeni, da moramo prepoznati, da ima obramba svojo funkcijo in da je poskus zrušiti posameznikove obrambne mehanizme – sploh, če še ostaja v škodljivi ali stresni situaciji – skoraj vedno škodljiv njegovemu duševnemu zdravju. Pomembno je, da sprejmemo obrambno vedenje in mu damo priznanje. Raziskujemo koristi in škodljive vidike obrambnih vedenj, če ta vedenja posamezniku ali drugim povzročajo stisko ali škodo.

- Transfer in kontratransfer

Transfer je v delovnem odnosu proces, pri čemer – če ga psihoanalitična psihoterapevtka varno in pravilo izvede – uporabnik prenese občutke, ki jih ima do pomembnih ljudi, najpogosteje skrbnikov, staršev, iz prejšnjih, zgodnjih odnosov, na terapevta. Občutki, ki jih imajo delavci (psihoterapevti, socialni delavci) do uporabnikov, kot odziv na transfer se imenuje kontratransfer. (Miller 2006: 95-96.)

Za socialno svetovanje se je pomembno zavedati, da posamezniki pogosto prenesejo občutke, ki jih imajo do pomembnih skrbnikov iz zgodnjega obdobja na druge odrasle, tudi socialne delavce. Z uporabo veščin učinkovite komunikacije ne dosežemo vedno pozitivnega sodelovanja z uporabnikom. Razlog je lahko tudi negativen transfer. Z nudenjem zanesljivosti, doslednosti in spoštljivosti, ne glede na povraten odziv uporabnika, lahko povečamo potencial za izboljšanje sodelovanja in dolgotrajno spremembo. (Miller 2006: 98.)

- Varno zatočišče

Je prostor ali oseba, ki je posamezniku dovolj blizu, poznana, da mu lahko nudi stopnjo varnosti, ko čuti močno tesnobo, kot posledico zunanega dogodka ali prehoda oziroma krize. Po teoriji navezanosti bi bila varno zatočišče oseba, ki je razmeroma odzivna in lahko ponudi neko stopnjo obvladovanja v obdobju velike stiske. (Miller 2006: 101.)

- Varna baza

Varna baza (Bowlby 1988) se razlikuje od varnega zatočišča po tem, da se razvije skozi čas. Varna baza je v odnosih oseba, ki nudi določeno raven doslednosti, zanesljivosti in odzivnosti drugemu, da lahko ta verjame in pričakuje, da mu bo ta oseba na voljo v težkih časih. S tem je posameznik zmožen tolerirati separacijo, vedoč, da mu bo oseba, ki mu nudi varno bazo, na

voljo za tolažbo in pomiritev, ko bo potrebno. S to separacijo je oseba osvobodjena, da lahko razišče življenje, da razvije svoje kompetence in spretnosti ter izgradi svoje izkušnje, iz katerih izhaja zaupanje v svoje življenjske spretnosti. (Miller 2006: 102.)

Socialni delavci lahko nudijo začasno varno bazo z uporabo terapevtskega odnosa, ki je zanesljiv, dosleden in nevsiljiv kolikor dopušča pravni kontekst. Ta začasna varna baza lahko posamezniku omogoča, da lahko postopoma in skozi čas spremeni svoj »notranji delujoč model odnosov«. Zanesljivost in doslednost sta ključna za oblikovanje začasnega varnega odnosa, kar vključuje tudi, da se držimo časovnih okvirov in drugih dogovorov. (Miller 2006: 101-103.)

1.2.4.3.4 Uporaba narativne terapije v praksi socialnega dela

Osrednja ideja narativne terapije je, da pripovedi, ki jih konstruiramo mi sami in jih drugi konstruirajo o nas, vplivajo na izoblikovanje naših izkušenj, zaznavanje samega sebe in naše življenjske možnosti. Pristop pojasnjuje, kako škodljive zgodbe in pripovedi omejujejo življenja uporabnikov. (Fook 2002: 137, v Healy 2005: 206.)

Ljudje izkušnje, ki smo jih doživeli, povezujemo v zgodbe. Zgodbe so močne reprezentacije naših vrednot, načinov razmišljanja in aspiracij. Ker je socialno delo neločljivo povezano z ljudmi in njihovimi doživetimi izkušnjami – lahko v preteklosti, sedanjosti ali glede prihodnosti – se zdijo veščine narativnega pristopa kot nalašč za uporabo v socialnem svetovanju. (Miller 2006: 105.)

Avtorja narativnega pristopa Michael White in David Epston (1990) pravita, da nikoli ne moremo biti objektivni in da je delavec, ki uporablja veščine svetovanja, neizogibno ujet v naracije – tako organizacije, v kateri je zaposlen, kot tudi širšega političnega konteksta. Le ta izoblikuje način formiranja in razvoja delovnega mesta, sploh tistih delovnih mest, ki se financirajo iz javnih sredstev. Svoje vloge tako odigravamo v skladu z agendo politike tistega časa, organizacije in širše družbe. Te vloge vplivajo na to, kako vidimo probleme, kako jih kategoriziramo in na načine iskanja rešitev. (Miller 2006: 105-106.)

V socialnem delu po konceptu »soprisotnosti« (Andersen 1994) pravimo, da poslušalec ni le prejemnik zgodbe, ampak s svojo prisotnostjo tudi spodbuja dejanje ustvarjanja zgodbe, pri čemer gre za konstituiranje sebe. Delovni odnos je usmerjen v ravnanje s sedanjostjo, kar

pomeni, da je čas, ko sodelujemo z uporabniki, najbolj dragocen delovni čas v projektih pomoči. (Čačinovič Vogrinčič *et al.*: 14.)

- Dominantne naracije

Vsak posameznik ima bogat nabor življenjskih izkušenj, ki jih aktivno selekcijiramo glede na dominantne teme, ki prežemajo naše življenjske izkušnje. Te teme se razvijejo v dominantno naracijo, ki jo ponavljamo in odigravamo. Pri tem aktivno filtriramo izjeme – ki bi lahko izpodbijale »scenarij«, ki ga uporabljamo za avtorizacijo svojega življenja – odstopanja od dominantne zgodbe, o tem, kdo smo (Byng-Hall 1995). Ta avtorizacija ponovno uprizarja in poustvarja dominantne teme, da se te ponavljajo v vzorcih, ki postanejo utrjeni vedenjski in čustveni odzivi, medtem, ko so izjeme morda komaj prepoznavne in smo tako uglašeni, da jih izključujemo iz našega priznavanja. Tako so naše življenjske izkušnje vedno globlje in širše od tega, kar opisujemo v diskurzu, pri čemer ima vsak posameznik na voljo bogastvo izkušenj – ki so v mirovanju – za oblikovanje alternativnih zgodb. (Miller 2006: 107-108.)

Pri veččinah, ki izhajajo iz tega pristopa je pomembno, da sprejmemo, da so zgodbe, ki jih ljudje pripovedujejo in živijo, pod vplivom tako političnih kot tudi socialnih struktur in odnosov. Pozorni moramo biti ne le na vsebino zgodbe, temveč tudi na pomene, ki jim jih ljudje pripisujejo. Prepoznati je dobro tudi neravnovesje moči v odnosu med socialnim delavcem in uporabnikom, ustvarjenem skozi socialno-politične naracije, ki kreirajo vlogo socialnega dela. (Miller 2006: 110.) O neravnovesju moči med socialnim delavcem in uporabnico govori tudi Lynn Hoffman (1994, v Čačinovič Vogrinčič *et al.*: 12) v svojem konceptu »etika udeležенosti«; kjer jasno opozori, da strokovnjak odstopi od moči, ki mu po njenem mnenju ne pripada, to je moč posedovanja resnic in rešitev. Namesto strokovnjakove moči pride v odnosu do skupnega raziskovanja in soustvarjanja zgodbe, ki nastaja. Etika udeležенosti nas tako usmerja v nadomestitev objektivnega opazovalca – socialnega delavca – s sodelovanjem, v katerem nihče nima zadnje besede. Etika udeležенosti kot osrednja vrednota socialne misli in akcije nadomesti iskanje »vzroka« ali »resnice«.

Miller (2006: 110-112) Med veščine za socialno svetovanje, ki izhajajo iz narativnega pristopa, uvršča emancipacijo uporabnikovega glasu skozi pozorno poslušanje njegove dominantne zgodbe ter ustvarjanje možnosti, da lahko posameznik spremeni potek dogodkov v svojem

življenju. Slednje se zgodi skozi uvide in krepitev moči, začeni s prepoznavanjem ključnih tem v njegovi dominantni naraciji. Pomembno je, da iščemo izjeme, v dominantni zgodbi, ne da bi pri tem zanikali teme znotraj pripovedujoče zgodbe. Uporabniku pomagamo te izjeme dodati njegovi pripovedi življenja, da se mu poveča nabor izkušenj, s katerimi lahko ponovno oceni svoje kompetence. (Miller 2006: 110-112.)

- Alternativne naracije

Če je dominantna zgodba postala nasičena s problemi, se pri narativnem pristopu najprej vprašamo po izjemah, kjer se problem ni pojavil, ali ko ni bil tako obremenjujoč. Iskanje izjem in raziskovanje alternativnih tem od uporabnice ne zahteva, da bi povsem opustil temo problemov. Gre namreč za posameznike, ki se pogosto počutijo neuslišane, zato lahko vsako zaznano »zanemarjanje« stopnje in vpliva, ki ga ima problem na posameznikovo življenje, vodi v umik posameznika – npr. lahko se ne udeležuje več srečanj ali ne želi več eksperimentirati s spremembami. (Miller 2006: 112,113.)

Veščine, pomembne za socialno svetovanje, so dekonstrukcija narave in vpliva problema v zvezi s sociopolitičnimi faktorji tako, da preučimo vsak faktor posebej in njegov vpliv na zgodbo. Posameznikom pomagamo, da se uprejo temu, da bi prevzeli nase krivdo, ki izvira iz vpliva socialne politike. Skupaj z uporabnikom podrobno preučimo, kdo kaj počne v zvezi s problemom, kdaj, kje in s kom? Z opazovanjem uporabnikovih moči, interesov in uspeha, soustvarjamo alternativne zgodbe tistim, ki producirajo probleme. Pomembno je tudi, da kot socialni delavci poznamo naravo in vpliv revščine, zatiranja in prikrajšanosti. (Miller 2006: 115.)

Krepitev moči je – prav tako kot pri narativnih pristopih – eden od štirih pomembnih sodobnih konceptov socialnega dela, ki jih Čačinovič Vogrinčič s sodelavci (2008) dodaja elementom delovnega odnosa. Avtorica opisuje Saleebejev koncept perspektive moči (1997), ki nas usmerja k spoštljivemu iskanju uporabnikovih virov in moči iz njegovega prispevka. Ko sprejmemo osebno odločitev, da bomo ravnali iz perspektive moči, sprašujemo po željenih razpletih, sanjah, upanju, opori v skupnosti, dobrih izkušnjah iz preteklosti itn. Saleebey (1998, v Čačinovi Vogrinčič *et al.*: 13-14) predstavi leksikon moči s temeljnimi koncepti in načeli:

- o dodajanje moči (empowerment; pomeni podpiranje uporabnikov, da odkrijejo in razširijo vire in orodja v sebi in okoli sebe),

- o včlanjenost (membership; gre za spoštovanje človekove potrebe, da je odgovoren in cenjen član skupnosti),
- o sposobnost okrevanja oz. odpornost (resilience; koncept ne zmanjšuje teže preteklih ran, govori le o človekovi moči, da okreva, da udarci in nemoč ne peljejo nujno v patologijo),
- o zdravljenje in celostnost (healing; wholeness, pomeni, da ima človek sposobnost ozdraveti, v socialnem delu to pomeni spoznati, da ima človek notranjo modrost, da prepozna, kaj je zanj dobro),
- o dialog in sodelovanje (dialogue, collaboration; sta največ, kar lahko damo, avtorica ju povezuje z etiko udeležnosti (opisana zgoraj) v soustvarjanju nove zgodbe v življenju, do katere pride na podlagi sporazumevanja in dogovarjanja),
- o odpoved nejevernosti (suspension on disbelief; pomeni, da se odpovemo temu, da ne verjamemo sporočilom in besedam uporabnikov).

- Uporaba metafor

Uporaba metafor v terapevtskem procesu s klienti ni nov koncept. Vključena je znotraj svetovalnih tehnik, pri čemer z njeno simbolično uporabo oživljamo in raziskujemo vidike posameznikovega obstoja, ki bi bili osebi drugače težko razumljivi. Mnogo metafor najdemo tudi v otroških pravljičah. Gardner in Harper (1997) sta ponudila pregled, kako so temeljne anksioznosti v otroštvu – kot so strah, žalovanje – in izgube poustvarjene v zgodbah, ki skozi ponavljanje po neki formuli urejajo čustva, kot so groza in nasilje na predvidljiv način. Zgodbe, ki se ponavljajo, otrokom omogočijo, da razmišljajo o skrajnih dogodkih, ki imajo vgrajene razplete in rešitve. Zgodbe so izmišljene, zato niso direktno ogrožajoče. Tako večini otrok omogočajo, da doživijo čustven odziv v relativno varnem okolju, ki ima določeno končno točko. Uporaba metafor, kot je ta, da junak pretenta pošast, pomaga prenesti izkušnje, ki sprožajo tesnobo, pod nadzor. Slednje zmanjšuje vpliv tesnobe in služi za odpiranje metaforičnih vrat za pot okrog težav. Sporočilo, ki ga dajejo takšne pravljičice je, da so težave rešljive. V pravljičah tako srečni konci postavijo neko mejo okrog otroške stiske in prenesejo strah in tesnobo pod nadzor. Uporaba metafor v narativnih pristopih ima enak cilj. (Miller 2006: 115-116.)

Med večšine socialnega svetovanja avtorica uvršča soustvarjanje metaforičnih reprezentacij osnovnega problema, z uporabo samostalnika, ki pooseblja naravo problema, posameznika ne poveže direktno z njim. Zagotoviti je potrebno, da se metafora nanaša na problem in ima pomen za uporabnico. Metaforo se v pogovoru vzpostavi na direkten in poosebljen način. (Miller 2006: 117.)

- Eksternalizacija naracij

Eksternalizacija problema pomeni, da oseba sebe ne vidi kot problem, ampak je problem nekaj drugega. Slednje dovoljuje širše raziskovanje vpliva socialnih struktur in odnosov, ki vodijo do problemov. Funkcija eksternalizacije problema je, da se ga popredmeti. Z objektivizacijo nekega razloga za zaskrbljenost se lahko nekoristna čustva pripisovanja krivde sebi ali drugim odstranijo. Posamezniki, vključeni v svetovalni proces, se lahko počutijo bolj svobodne pri raziskovanju vpliva problema; poteka tega problema skozi »njegovo življenje«; ter kaj krepi in šibi njegovo moč. Eksternalizacija problema tako omogoča analizo njegovih številnih komponent. Olajša dekonstrukcijo in proces soustvarjanja nove zgodbe skozi pogovor med uporabnikom in praktikom. (White, 2002, v Miller 2006: 118-119.)

Veščine, ki so pomembne za uporabo tega pristopa pri socialnem svetovanju so, da ohranjamo prilagodljiv, fleksibilen položaj v odnosu do dekonstrukcije in soustvarjanja nove zgodbe. Na ta način, da smo odprti do katerekoli smeri, v katero se bo zgodba odvijala, četudi se nam ne zdi pričakovana ali najboljša. Naslednja veščina je, da skupaj z uporabnikom naredimo zemljevid poteka problema glede na zgodovino, kdaj se je pojavil v življenju, njegov vpliv ter kaj in kdo ohranja in zmanjšuje njegov vpliv? Iščemo čase, ko se je uporabnik lahko uprl vplivu problema in kateri faktorji so to omogočali, dovoljevali? Te čase uspeha - izjem z uporabnikom okrepimo, da mu pomagamo soustvariti alternativno zgodbo. Ko so alternativne zgodbe enkrat razvite, je pomembno njihovo utrjevanje. To dosežemo tako, da zagotovimo začasno čustveno »varno bazo« ter ponudimo dovolj časa, da lahko posameznik alternativne zgodbe preizkusi in dobi povratne informacije na te zgodbe ter jih znotraj njih tudi predela. Pozorni moramo biti na zaključevanje procesa skupnega dela z uporabnikom, ki mora biti načrtovan in izpeljan tako, da uporabnik ohrani element nadzora. (Miller 2006: 121-123.)

1.2.4.3.5 V rešitev usmerjena terapija in praksa socialnega dela

V rešitev usmerjeni pristopi se zanašajo na odmik od pristopov, ki so osredotočeni na problem, to je v iskanje pozitivne spremembe s posamezniki ali družinami. Reševanje problemov je odloženo v korist iskanja zelenih izidov. Želeni izidi niso nujno enaki rešitvi problema, da bi bil pristop uspešen. Odmik od problema prenese fokus tega pristopa v prihodnost, namesto v krepitev preteklih preokupacij. Tako je poudarek v pogovorih, med uporabnico in praktikom, manj pa na razumevanju globljega vzroka problema in njegovega vpliva, temveč bolj na raziskovanju, kaj je potrebno za spremembo. (Miller 2006: 125-126.)

Kratke in v rešitev usmerjene terapije so umeščene v postmodernizem, natančneje socialni konstrukcionizem, pri čemer objektivni pomen realnosti ne obstaja. Izkušnje je interpretirano kot rezultat posameznikovega socialnega konteksta in kulture. Socialni konstrukcionizem tako služi kot podlaga v rešitev usmerjenega pristopa in sicer, da nikoli ne moremo zares poznati realnosti sveta drugega (Hoffman 2002). Ključni vidik socialnega konstrukcionizma je razumevanje o vključenosti socialnega konteksta v razvoj zaznavanja, prepričanj in vedenja. (Miller 2006: 127.)

Med ključna načela, v rešitev usmerjenega pristopa, uvrščamo razumevanje uporabe jezika in način, kako umeščamo izkušnje. Pristop se osredotoča na postavljanje ciljev z uporabnikom, iskanje izjem, iskanjem posameznikovih kompetenc in vključuje vprašanja lestvic, za delo z uporabnikom v smeri zelenih izidov. (Miller 2006: 128.)

Veščine iz tega pristopa, pomembne za socialno svetovanje so, da vzpodbujamo uporabnike, da povedo svojo zgodbo o doživetju, namesto, kaj je po njihovem vzrok problemov. Postavljamo vprašanja, ki potrjujejo kompetentnost, kot na primer »Kako vam je to uspelo?«. Poslušamo in iščemo izjeme, ko je problem izgledal manjši ali so se posamezniki bolje soočali z njim. Skupaj dodamo nove možnosti mogočega razumevanja, pogledov na izkušnjo, v kateri so se znašli. Raziskujemo, kakšnih izidov bi si želel uporabnik pri našem sodelovanju. Upremo se delu, ki bi dajalo poudarek na iskanje vzrokov problemov ali povezovalo probleme s potencialnimi zelenimi izidi. Vzpodbujamo k pogovoru, ki ni osredotočen na problem, ampak recimo na interese uporabnika ipd. Pomembno je tudi, da sprejmemo cilje, ki si jih je zastavil uporabnik ter da potrjujemo njegove močne točke in sposobnosti, ki jih potrebuje za dosego ciljev. Uporabniku pomagamo oceniti dosegljivost ciljev, jih konkretno definirati in se pogovoriti o merjenju

napredka, prav tako skupaj razvrstimo cilje po neki prioriteti. Pomembno je, ne le, da utrjujemo in spremljamo napredek, temveč da preokvirjamo možne neuspehe in s tem uporabniku pomagamo pri konstrukciji njegovih lastnih pomenov glede dosežkov. Z vprašanji lestvice se pomikamo proti cilju in preverjamo napredek tako, da se postopno pomikamo po dobro definiranih in merljivih korakih na lestvici. (Miller 2006: 133-137.)

1.2.4.3.6 Sistemski in družinski pristopi v praksi socialnega dela

Z uporabo systemskega pristopa k razumevanju problemov in za namene učinkovite komunikacije, ki vodi do želene spremembe, se pomagajoča stroka odmika od tradicionalnega, »medicinskega« modela razmišljanja. Osredotočati se začne na socialni in politični kontekst na makro ravni, v katerem oseba živi in na trenutno ali zgodovinsko družinsko delovanje, ki vpliva na prepričanja in vedenje na mikro ravni. Svoj interes preusmerimo od iskanja vzročnih faktorjev za problem v posamezniku k raziskovanju zunanjih vplivov, ki soobstajajo s težavami. (Miller 2006: 143.)

Družinski in systemski pristopi so se razvili iz različnih šol. Zgodnji modeli družinskih terapij vključujejo strateške terapije (Haley 1976; Madanes 1984), strukturno terapijo (Minuchin 1974) in Milansko šolo (Boscolo et al. 1987), iz katerih izvira večina spodaj omenjenih konceptov. Kasnejše terapije so tesneje povezane s postmoderno paradigmo socialnega konstrukcionizma, nanj se opirajo tudi ideje narativnega in v rešitev usmerjenega pristopa. (Miller 2006: 143-144.)

V nadaljevanju predstavljam nekaj ključnih konceptov systemskih in družinskih pristopov, kot jih opisuje Lissa Miller (2006: 144-159).

- Kibernetika

Po Batesonu (1972) gre za znanost o samoregulacijskih sistemih. Kibernetika je identificirala več funkcij inteligentnega sistema, ki mu omogočajo urejanje samega sebe in prilagajanje lastnega vedenja, da bi postal najbolj učinkovit. Dallos in Draper (2000) sta uporabila primer raketnega sistema iz 2. svetovne vojne, za osvetlitev primerjave med mehansko/računalniškimi sistemi in tistimi, sestavljenimi iz skupin ljudi, v obliki družin. Številne značilnosti, kot so funkcionalni vzorci in prilagoditev zunanjim dražljajem, ki so jih opazovali v teh raketnih sistemih, se lahko primerja z načinom, na katerega verjamemo, da družina ohranja skladnost družinskih prepričanj in vrednot za prilagajanje novim informacijam in okoliščinam.

Pri socialnem svetovanju smo tako pozorni na medgeneracijske vplive, na družinsko delovanje. Pomembno je tudi, da imajo posamezniki s sedanjimi problemi priložnost raziskovati svoj družinski kontekst. S pogovorom z družinami si lahko pridobimo vpogled v njihov način prilagajanja novim informacijam v zvezi s prepričanji, ki jih imajo o življenju in družbi. Tako posameznikom kot družinam skušamo olajšati raziskovanje njihove kulturne zgodovine in njenega vpliva, na njihova prepričanja in vedenje.

- Povratne informacije

Inteligentni sistemi vseh vrst se zanašajo na povratne informacije iz notranjih ali zunanjih virov, za zagotovitev učinkovitosti pri nalogah, ki jih izvajajo (Bateson 1972).

Z razumevanjem vloge povratnih informacij – eksplicitnih ali implicitnih – znotraj družin, lahko bolje razumemo, kako drugi člani direktno vplivajo na posameznikove občutke in vedenje. Tako lahko pri socialnem svetovanju raziskujemo povratne informacije, podane s strani družinskih članov, glede določenega dogodka ali vedenjskega vzorca, ki je zaskrbljujoč. Vse člane družine povabimo, da povedo svoje mnenje. Pri tem po občutkih in vedenju ob specifičnem dogodku povprašamo vsakega družinskega člana. Prizadevamo si, da bi prepričanja glede vedenj vsakega posameznika razumeli. Če sodelujemo le z enim članom družine, raziskujemo njegova prepričanja glede odzivov drugih na dogodek in njegovo razumevanje pomena teh reakcij.

- Krožna vzročnost

Povratne informacije v družinskih sistemih so konstantne in obstajajo v različnih oblikah, vključno z verbalnimi izjavami, govorico telesa, tonom in izrazom obraza. Lahko so jasno izražene ali bolj posredno. Slednje opazimo, ko opazujemo vedenje in zaznavamo čustveni odziv drugega. Za regulacijo družinskega sistema skozi povratne informacije je pomembno, da besedna komunikacija ni enosmerna, temveč krožna. Kar pomeni, da se vsak član sistema odziva na verbalne in neverbalne reakcije drugih članov. Krožna vzročnost tako pojasni ustvarjanje problemov kot rezultat izmenjave številnih sporočil med dvema ali več posamezniki. Problem se locira v obstoječ komunikacijski vzorec, ne pa več v posameznika.

Pri socialnem svetovanju nam lahko pomagajo veščine, ki se nanašajo na krožno vzročnost. Takšna spretnost je videnje problemov v kontekstu družinske komunikacije in vedenja ter

socialnega in kulturnega konteksta; raziskovanje prepričanj vsakega posameznika v družini glede problema ter raziskovanje pomena, ki ga komunikaciji in vedenju pripisujejo družinski člani. Izogibamo se kritični drži, saj bi s tem lahko marginalizirali enega ali več družinskih članov.

V socialnem delu na tak način instrumentalno definiramo problem in soustvarjamo rešitve. Gre za Lüssijev koncept (1991), kjer je bistvena naloga socialnega delavca, da soustvari proces pomoči, v katerem udeleženi v problemu raziskujejo svoj delež v rešitvi. Pri tem vsak uporabnik vstopi s svojo definicijo problema, socialna delavka doda svoje videnje, s tem se začne oblikovanje delovne definicije uresničljivega. V središču sta dialog in sodelovanje, kjer udeleženci v problemu soustvarjajo svojo udeležnost v oblikovanju rešitve. (Čačinovič Vogrinčič *et. al.* 2008: 10)

- Homeostaza

Termin je vzet iz biologije. Gre za vzdrževanje ravnotežja znotraj sistema. Homeostaza ali »status quo« je dosežena z regulacijo vidika medosebnih odnosov pri vzdrževanju vzorcev vedenja in odpornosti na spremembe (Bateson 1972). V družini se homeostaza vzdržuje z vrsto norm ustvarjenih iz vzorcev odnosov in vedenja, ki sta, oba, pričakovana in sprejemljiva znotraj družine.

Z družinami lahko tako pri socialnem svetovanju raziskujemo načine, na katere regulirajo vedenje in kako se prilagajajo spremembam. V skladu s starostjo osebe, ki je predstavila problem, raziskujemo zadeve, ki izhajajo iz sprememb v življenjskem ciklu in so lahko v konfliktu npr. s prejšnjimi pričakovanimi vlogami. Spremljamo potek vedenjskih problemov, za določitev ali se vzorci pojavljajo v zvezi s pojavljanjem problema ter v zvezi s čim in kom? Skozi sledenje problemom vzpodbujamo družine, da razmislijo o njihovih prepričanjih in mitih, ki jih lahko imajo v zvezi s posamezniki in situacijami. Prepričanja družine sprejmemo, hkrati skozi pogovor postopoma uvajamo radovednost glede tega, kako se ta prepričanja ujemajo s preživetimi izkušnjami.

- Notranji in zunanji vplivi na družinske sisteme

Notranji vplivi na družino vključujejo zunanjo »fasado« družine, vloge pripisane vsakemu posamezniku glede na starost, spol in vrstni red rojstva ter podskupine sorojencev, zavezništva

znotraj družine in navezanost v odnosih. Zunanji vplivi se nanašajo na socialno politiko, socialno-ekonomski status, kulturna prepričanja in pričakovanja, člane razširjene družine, vrstnike, šolo, prostochasne dejavnosti, itd.

Pri svetovalnem delu z družinami lahko v socialnem delu raziskujemo notranje in zunanje vplive na življenjske izkušnje s hitrostjo, ki se ujema z njihovim razvijanjem razumevanja. Potrjujemo, da so spremembe lahko počasne, družinam damo na voljo dovolj časa, da lahko premislijo o idejah o faktorjih, ki vplivajo na njihovo življenje ter da premislijo, kaj bi spremembe pomenile za njih. Pozorni moramo biti, da ne pritiskamo na družine in jih ne silimo k spremembam, preden so pripravljene.

- Faktorji, ki se nanašajo na življenjski cikel

Družinski člani so na različnih stopnjah življenjskega cikla. Te stopnje prinesejo različne vloge in pričakovanja (Bee, Boyd 2002). Pri vseh bremenih in priložnostih, ki jih lahko prinesejo spremembe v življenjskem ciklu, je pomembno vprašanje socialnega in čustvenega razvoja. Pri faktorjih, ki vplivajo na življenjski cikel, moramo upoštevati tudi kulturni kontekst družine, saj številne kulture prinašajo drugačne norme glede razvoja in sprememb. (McGoldrick 1998.)

Pri socialnem svetovanju smo lahko radovedni o prehodih v življenjskem ciklu družin, sploh v zvezi s predstavljenim problemom. Olajšamo pogovore z družinami glede pomenov teh prehodov. Dobro je razmisliti, če je primerno, da so otroci prisotni na vseh pogovorih. Za večje razumevanje potencialnih izgub in pridobitev pri življenjskih prehodih je potrebno razviti terapevtske pogovore, ki upoštevajo tako preteklost kot tudi sedanjost in prihodnost.

1.2.4.3.6.1 Tehnike v sistemskih družinskih terapijah

- Nevtralnost

Pri srečanju z družinami, kjer je prisotnih več kot ena oseba, bo imel vsak svoj pogled na problem. Pomembno je, da ima vsak možnost predstaviti svoj pogled, pri čemer se socialni delavec niti strinja niti ne strinja s katerim od teh pogledov. Ta drža se imenuje nevtralnost (Jones 1994). Osnovana je na sistemski predpostavki, da bodo imeli posamezniki znotraj družinske skupine edinstveno doživetje problema. Čeprav je to pomemben vidik pri komuniciranju z družinami, ostajamo subjektivna bitja, pri čemer je absolutno nevtralnost nemogoče doseči. Pri

prizadevanju za čim večjo nevtralnost, lahko opazujemo in reflektiramo svoje vedenje znotraj pogovora z družino, da bi se lahko čimbolj izognili pristranskosti. (Miller 2006: 160.)

Iz te tehnike izhajajo veščine, kot na primer, da poslušamo in priznamo pogled vsakega posameznika v družini, ne da bi se postavili na stran nekoga pri konfliktu. Različne poglede povzamemo, da osvetlimo in prepoznamo razlike med pogledi in pokažemo na sprejemanje vsakega pogleda, ne da bi zanikali druge. Reflektirati moramo svojo prakso in položaj, ki ga zavzemamo, da bi bili čim bolj nevtralni. Pomembno je tudi prepoznati omejitve nevtralnosti, ko vloga socialnega delavca zahteva bolj direktno in preiskovalno naravnost. (Miller 2006: 161.)

- Krožna vprašanja

Krožna vprašanja povežejo družine pri povezovanju pomenov in odzivov med več kot enim posameznikom. Pote et al. (2000) je kategoriziral šest tem krožnih vprašanj: ta o prepričanjih ali vedenju drugega; tista, ki poizvedujejo po alternativnih perspektivah; odnosna vprašanja; ta, ki ustvarjajo opredelitve; vprašanja o možnih prihodnostih; in tista, ki razvrščajo odzive. Krožna vprašanja lahko uporabljamo za raziskovanje posameznikovih odzivov na vedenjske dogodke v družini. Z njihovo uporabo omogočamo posamezniku v družini, da interpretira dejanja in občutke drugega člana glede specifičnega dogodka. Primeri vprašanj so lahko »Kako misliš, da se Jenny počuti, ko Penny kriči?«, ali pa »Kaj si predstavljaš, da si bo Jenny mislila o tej težavi čez dve leti?«. Krožna vprašanja lahko uporabimo tudi za vključevanje bolj tihih članov družine, da diskusiji dodajo svojo izkušnjo dogodka. (Miller 2006: 163-165.)

- Izjave za preverjanje razumevanja

Uporaba teh izjav omogoča, da delavec preveri, če je prav razumel, kar so mu družinski člani opisovali. Te izjave morajo biti odprte za družinske člane, da jih lahko popravijo, če delavec ni prav razumel. Pomembna veščina pri tej tehniki je povzemanje na način, da vprašamo družino, če smo jih pravilno razumeli. Paziti moramo, da ne ponavljamo preveč tega, kar so povedali, saj bi tako lahko člani imeli občutek, da jih ne poslušamo. (Miller 2006: 165-166.)

- Eksternalizacija problemov

Eksternalizacijska tehnika, vzeta iz narativne terapije, je lahko vključena pri delu z družinami, kar omogoča, da diskutiramo o problemu, ne da bi pripisovali krivdo posamezniku. Veščine, ki

izhajajo iz te tehnike so, da damo problemu ime in ga poosebimo kot nek objekt, namesto kot notranji del posameznika, nato zgradimo opis njegovega vpliva na vsakega posameznika. Primer tega bi bil »Izgleda, kot da temperament povzroča probleme vsem v družini, ko je čas za domačo nalogo.« Tej tehniki naj bi se izognili, če je naša vloga in naloga v tem, da osebi pomagamo prevzeti odgovornost za svoja dejanja. (Miller 2006: 166-167.)

- Genogram

Genogrami (De Maria et al. 1999) so slikovne reprezentacije družinskih odnosov skozi več generacij. Za upodobitev uporabljajo različne simbole, na primer, za žensko, moškega, dvojčke in za naravo razmerja. Zelo uporabni so za osmišljanje medgeneracijskih problemskih vzorcev. Da bi bili genogrami kar najbolj uporabni, je pomembno, da jih delamo skupaj z družino. Z uporabo tega orodja lahko na učinkovit način razmišljamo o tem, kdo je v družinski mreži, kdo si je s kom bolj blizu ali s kom je kdo v konfliktu. Posameznika ali družino povabimo k sodelovanju v vaji, kar jim omogoča, da se sami odločijo, če želijo raziskovati na ta način in prejemati vprašanja o svoji družini, ki se jim lahko zdijo vsiljiva. Pri delu uporabimo večji papir, da je zapisano vidno in jasno. Ljudem moramo dati na voljo dovolj časa, da povedo svojo zgodbo o posameznikih in razmerjih znotraj družinske zgodovine. (Miller 2006: 167-169.)

Miller (2006) zaključí, da obstajajo številne terapevtske šole, ki nudijo temelje za uporabo svetovalnih spretnosti. Razne šole pogosto delijo skupne teme, čeprav se njihovi jeziki, s katerimi opisujejo koncepte in tehnike, razlikujejo. Med njimi obstajajo številne vzporednice, kot so delovni odnos, ki je temeljen vsem modelom, kot tudi potreba, da se uporabnikom zagotovi občutek varnosti in zanesljivosti. Vendar po mojem mnenju različna epistemologija pomeni zelo različne koncepte in prakso, četudi je vsakokrat poimenovana kot delovni odnos. Razlike v odnosu so lahko precej velike, že zaradi same razporeditve moči med praktikom in uporabnikom, predvidevanja obstoja/iskanja »prave« resnice, pomagajoči kot del sistema ali ne, zaradi osredotočenosti na vsebino ali proces, razumevanja etike, itd. Opažam, da se pristopi, ki se uporabljajo v socialnem svetovanju (delovni odnos, sistemski pristop, v rešitev usmerjen), naslanjajo na hermenevitično epistemologijo. Pomembno se mi zdi omeniti tudi, da je možna neskladnost že v sami epistemologiji pristopa, z epistemološkimi predpostavkami praktika, ki se neskladnosti morebiti ne zaveda.

1.2.5 Etika socialnega dela

Kodeks etike, ki ga je sprejelo Društvo socialnih delavk in delavcev Slovenije leta 1998, daje podlago ravnanju socialnih delavcev in delavk v praksi ter jih zavezuje - ne glede na področje socialnega dela in ne glede na ustanovo, v kateri so zaposleni. Kodeks etike odseva vse pomembnejše sodobne koncepte in usmerjenost socialnega dela, kot tudi etične norme, ki so značilne za kodekse v tistih družbenih okoljih, kjer je socialno delo že razvilo vse značilnosti profesije. (Milošević Arnold 2003: 99.)

1.3 Psihoterapija

1.3.1 Definicije psihoterapije

Praper (2002 v Praper 2008: 11) navede najširše pojmovanje psihoterapije kot vplivanje na duševno in telesno stanje s pomočjo odnosa.

Leon Lojk (2003: 13) po slovarju (»The Penguin Dictionary of Psychology«, 3. Izdaja, 2001) navaja definicijo psihoterapije, ki pravi, da je psihoterapija v najširšem smislu vsaka tehnika ali procedura, ki ima olajševalen ali zdravilen učinek na duševne, čustvene ali vedenjske motnje. Lojk (2003: 13) dalje zapiše, da je v tem smislu pojem neopredeljen glede na teoretične temelje, postopke in tehnike, ki se uporabljajo ter glede na obliko in trajanje obravnave.

Leon Lojk (2003: 13) navaja še eno definicijo psihoterapije po EAP (Odbor EAP, Siracuse, 17. in 18. Okt. 2003), ki psihoterapevtsko delo opisuje kot obširno, zavestno in načrtovano obravnavo (tretman) psihosocialnih, psihosomatskih in vedenjskih motenj ali bolezenskih stanj; z znanstvenimi psihoterapevtskimi metodami; s pomočjo odnosa (interakcije) ene ali več oseb v obravnavi z enim ali več psihoterapevti; z namenom odpraviti moteč odpor do sprememb in pospešiti zrelost, razvoj in zdravje obravnavane osebe. Psihoterapevtsko delo zahteva splošno in specifično edukacijo.

Beseda terapija izhaja iz grške besede *therapeia*, ki pomeni zdravljenje, v dobesednem prevodu bi psihoterapija torej pomenila zdravljenje duše. Horton in Varma (1997) podata sodobnejšo definicijo psihoterapije, pri čemer jo opredelita kot samostojno znanstveno-strokovno disciplino, ki se ukvarja z zdravljenjem psihičnih motenj. Izvaja jo ustrezno usposobljen in kvalificiran strokovnjak – psihoterapevt, ki pri svojem delu uporablja psihološke metode. (Čoderl in Arnautovska 2008:125).

A. Pritz (2002: 9) definira psihoterapijo kot sistematično uporabo definiranih metod za obravnavo duševnih stisk, psihosomatskih obolenj ter življenjskih kriz različnega izvora. Osnova za obravnavo je odnos psihoterapevta do klienta. Ciljna skupina so ljudje z emocionalnimi težavami ter tisti, ki želijo razširiti svoje možnosti za socialno delovanje in svoje notranje resurse. Psihoterapija je, po besedah avtorja, zato v mnogim primerih tudi preventivna.

Maša Žvelc (2011: 1) zapiše, da obstaja veliko definicij psihoterapije ter da nobena ni splošno sprejeta. Navede definicijo, ki po njenem mnenju obsega vse pomembne elemente za opredelitev

psihoterapije. Psihoterapija je namerna uporaba kliničnih metod in medosebnih značilnosti, ki slonijo na uveljavljenih psiholoških principih, z namenom spremeniti klientovo vedenje, mišljenje, čustva in/ ali druge osebnostne značilnosti, skladno s klientovimi željami (Prochaska in Norcross, 2003).

1.3.2 Komu je psihoterapija namenjena

Namen psihoterapije je bil v njenih začetkih (pred več kot sto leti) zdravljenje odraslih nevrotičnih pacientov. Od takrat se je njen obseg zelo razširil, tako v smislu indikacije težav, ki jih obravnava kot tudi v smislu starostnih obdobj. (Žvelc 2011: 8.)

Psihoterapija se uporablja v vseh starostnih obdobjih. V psihoterapevtsko obravnavo se tako lahko vključijo otroci, mladostniki, odrasli in starostniki. V psihoterapijo se lahko vključi posameznik (individualna psihoterapija), par (partnerska psihoterapija), družina (družinska terapija), lahko poteka tudi v skupini (skupinska terapija). Klienti v psihoterapiji razrešujejo različne težave: anksiozne, depresivne in druge čustvene motnje, psihosomatske motnje, vedenjske težave, osebnostne motnje, motnje hranjenja, spolne motnje, težave v partnerstvu, družini idr. S psihoterapevtsko obravnavo se pomaga tudi osebam, ki imajo težave z alkoholom in drugimi odvisnostmi ter osebam s psihotičnimi motnjami (*ibid.*).

1.3.3 Klasifikacije psihoterapevtskih pristopov

Obstaja veliko psihoterapevtskih pristopov. V zadnjih petdesetih letih je opazen njihov nagel razvoj in širjenje. Tako so leta 1959 našeli 36 različnih pristopov, leta 1976 130, leta 1979 več kot 200, po letu 2000 že preko 400. (Prochaska in Norcross, 2003, v Žvelc 2011: 1.)

Vse priznane oblike psihoterapije slonijo na določenih teoretičnih osnovah, naj bodo to teorije osebnosti, motivacije, psihopatologije ali kaj drugega ter na iz njih izhajajočih metodah dela. V zadnjih dvajsetih letih veliko psihoterapevtskih šol črpa znanje tudi iz (psiho)nevrobioloških raziskav in teorij. Vse močnejše in bolj sprejeto postaja integrativno gibanje, za katerega je značilno odprto raziskovanje in integracija različnih psihoterapevtskih pristopov ter transteoretični dialog. (Žvelc 2011: 1.)

Tudi cilji, s katerimi se izvaja psihoterapija, se razlikujejo glede na različne oblike psihoterapij. Nekateri pristopi se osredotočajo na odpravo neželenega vedenja ali simptoma, drugi so podporni, tretji ozaveščajo, jim je pomemben uvid, nekaterim osebnostna rast, itn. Kljub

različnim ciljem je vsem skupno, da želijo razreševati psihološke težave po psiholoških poteh, preko razgovora in v konkretnem odnosu psihoterapevka – klient (*ibid.*: 1-2).

Zaradi večje preglednosti psihoterapevtskih pristopov le-te klasificiramo na različne načine (Žvelc 2011: 2).

Erić (2003 v Žvelc 2011:2) navaja tri različne klasifikacije:

- ☐ klasifikacija psihoterapije glede na globino:
 - o globinske psihoterapije
 - o podporne, suportivne psihoterapije
- ☐ klasifikacija psihoterapije glede na trajanje:
 - o dolgotrajne terapije; z odprtim koncem
 - o kratkotrajne terapije; časovno omejene
- ☐ klasifikacija glede na število oseb v psihoterapevtski obravnavi
 - o individualna psihoterapija
 - o partnerska psihoterapija
 - o družinska psihoterapija
 - o skupinska psihoterapija.

Žvelc (2010 v Žvelc 2011: 2) Erićevim doda še četrto klasifikacijo:

- ☐ klasifikacija glede na paradigmo, na kateri psihoterapevtski pristopi temeljijo:
 - o psihoanaliza, psihoanalitične in psihodinamske psihoterapije (slonijo na psihoanalitični paradigmi);
 - o vedenjske in kognitivne terapije (slonijo na vedenjski in kognitivni paradigmi);
 - o eksistencialne in humanistične psihoterapije (slonijo na eksistencialni in humanistični paradigmi);
 - o sistemske psihoterapije (izhajajo iz sistemske paradigme);
 - o integrativne psihoterapije (slonijo na integrativni paradigmi).

Tem štirim klasifikacijam bi lahko po mojem mnenju dodali še peto klasifikacijo:

- ☐ klasifikacija glede na epistemologijo, na kateri temeljijo psihoterapevtski pristopi:
 - o objektivistična epistemologija (npr. psihoanaliza)

- hermenevitična epistemologija (npr. sistemski pristopi, med njimi narativni pristopi).

1.3.3.1 Skupinska psihoterapija

Skupinska psihoterapija ali skupinska terapija je oblika psihoterapije, pri kateri eden ali več terapevtov obravnava več klientov kot skupino. Širši koncept skupinske terapije vključuje vsak pomagajoči proces, ki se dogaja v skupini, vključno s podpornimi skupinami, skupinami za trening veščin in psiho-izobraževalnimi skupinami.

(https://en.wikipedia.org/wiki/Group_psychotherapy, 11.7.2013.)

1.3.3.1.1 Vrste skupin

Ločimo različne vrste skupin glede na naslednje aspekte: kohezijo v skupini, stopnjo povezanosti med člani, pripadnost skupini in glede na tipe odnosov. Odvisno je od tega, kako tesno so člani med seboj povezani, glede na velikost skupine, od podobnosti vrednotnih sistemov članov, spontanosti odnosov, iskrenosti med člani itn. (Mucchielli, v Gruden 2010: 156-157.)

Yalom (1970: 6-15) navede deset terapevtskih dejavnikov v skupinski psihoterapiji:

- ☐ univerzalnost
- ☐ posredovanje ali podeljevanje podatkov
- ☐ altruizem
- ☐ vlivanje upanja
- ☐ razvoj socialnih (socializacijskih) veščin
- ☐ medosebno učenje
- ☐ oponašalno vedenje
- ☐ skupinska kohezivnost
- ☐ katarza
- ☐ korektivna rekapitulacija (rekonstrukcija) družine.

1.3.3.1.2 Uspešnost skupinske psihoterapije

Toseland in Rivas (2009: 19) zapišeta, da empirične raziskave potrjujejo uspešnost skupinske podpore in terapije. In sicer naj bi bila v primerjavi z individualno uspešnejša v 25% ali vsaj enakovredna, kaže tudi manjši odstop od zdravljenja. Niti ena raziskava ni pokazala, da bi bila individualna pomoč uspešnejša od skupinske. Predpostavlja se, da bi skupinska terapija lahko bila bistveno uspešnejša od individualne, ko gre za večanje socialnih kompetenc, manj pri

reševanju intenzivnih, zelo osebnih, psiholoških problemov. Vse skupaj še ostaja odprto za raziskovanje.

1.3.3.2 Dejavniki, ki vplivajo na izid v psihoterapiji

V preteklosti je bilo narejenih veliko raziskav, ki so želele ugotoviti, katere psihoterapije delujejo oziroma katere so učinkovitejše. Navadno je bila dokazana večja učinkovitost tiste šole, ki so ji bili raziskovalci naklonjeni. Na podlagi metaraziskav je Luborsky (Luborsky, Singer in Luborsky, 1975) ugotovil, da ni posebnih razlik v učinkovitosti terapij. Do podobnih zaključkov so prišli tudi drugi raziskovalci. Tako se je večinoma uveljavil zaključek, da v učinkih različnih psihoterapij ni pomembnih razlik, čemur pravijo tudi *Dodo bird verdict*. Izraz izhaja iz knjige *Alica v čudežni deželi*, kjer je ptič Dodo po končanem tekmovanju razglasil: »Vsi ste zmagali in vsi si zaslužite nagrade.«. (Žvelc 2011: 6.)

Lambert in Bergin (1994 v *ibid.*) razložita učinek Dodo bird verdict na spodnje tri načine:

- ☐ Različne terapije lahko dosežejo podobne cilje preko različnih procesov in metod.
- ☐ Razlik, ki morebiti obstajajo v učinkih različnih psihoterapevtskih pristopov, z dosedanjimi raziskovalnimi strategijami nismo zaznali.
- ☐ S faktorji, ki so skupni vsem psihoterapevtskim pristopom in so temeljni dejavnik spremembe, lahko utemeljimo podoben učinek psihoterapevtskih pristopov.

Po Lambertovih ugotovitvah (1992, 2007) so skupni dejavniki veliko pomembnejši za izid terapije, kot specifične tehnike posamezne psihoterapevtske šole. Lambert (2007) je definiriral štiri kategorije terapevtskih dejavnikov, ki naj bi prispevali k učinkovitem izidu psihoterapije ter jim pripisal odstotek vpliva na izid:

- ☐ klientovo življenje – zunajterapevtski dejavniki – 40% (gre za pozitivne, naključne dogodke v klientovem življenju, njegove vire – podporo v socialni mreži, ipd.),
- ☐ skupni dejavniki – 35% (dejavniki, ki so jih odkrili v večini pristopov psihoterapije, ne glede na terapevtovo pripadnost pristopu, teoretični okvir, npr. odnosni dejavniki – zaupnost, kvaliteta terapevtskega delovnega odnosa, procesni dejavniki, dejavniki pričakovanja – klientovo zaupanje v uporabljene tehnike itn.),
- ☐ terapevtovi dejavniki – 20% (empatija, toplina, sprejemanje klienta, opogumljanje za tveganje,

kongruentnost/skladnost, terapevtova prepričanost v to, kar dela itn.),

- ☐ psihoterapevtske tehnike – 5% (dejavniki, ki so značilni za posamezni psihoterapevtski pristop, kot so npr. progresivno izpostavljanje, krožna vprašanja, uporaba transferja, hipnoza, tehnika dveh stolov itn). (Žvelc 2011: 6-7 in Šugman Bohinc, Kobal 2002: 19.)

Goldfried (1995 v Žvelc 2011: 7) navede naslednje skupne dejavnike, ki pomembno vplivajo na izid terapije:

- ☐ terapevtska aliansa in terapevtski odnos;
- ☐ upanje, pričakovanje klienta, da psihoterapija pomaga;
- ☐ perspektiva zunanjega opazovalca (klient skozi psihoterapijo razvija zmožnost, da sebe, svoje odnose in težave reflektivno opazuje);
- ☐ testiranje realnosti in
- ☐ nove izkušnje.

1.3.4 Etika v psihoterapiji

Psihoterapija se lahko izvaja le ob upoštevanju določenih etičnih načel. Etično vedenje terapevta regulirajo etični kodeksi, ki so postavljeni na nacionalni in mednarodni ravni. Vsi, ki se ukvarjajo s psihoterapijo, naj bodo to posamezniki, društva ali psihoterapevtske šole, so se dolžni držati etičnih načel. Pri tem vedno na prvem mestu ohranjajo interes klientov oziroma njihovo dobrobit. (Žvelc 2011: 8.)

1.4 Socialni delavec in psihoterapevt; poklicni profil

1.4.1 Socialni delavec

Socialne delavke in delavci so diplomanti šol ali fakultet za socialno delo. Imajo specifično znanje in izkušnje, ki jih uporabljajo z namenom, da bi uporabnikom zagotovili socialne storitve, ki jih potrebujejo. Uporabniki teh storitev so lahko posamezniki, družine, skupine, skupnosti ali organizacije. (Milošević Arnold, Postrak 2003: 17.)

Po NASW (National Association of Social Workers) so socialni delavci diplomanti šol ali fakultet socialnega dela, kateri uporabljajo svoje znanje in spretnosti za zagotavljanje socialnih storitev uporabnikom (posameznikom, družinam, skupinam, skupnostim, organizacijam ali družbi na splošno). Ljudem pomagajo povečati njihove sposobnosti za reševanje problemov in soočanje z njimi; pri pridobivanju potrebnih sredstev; olajšajo interakcije med posamezniki ter med ljudmi in njihovim okoljem; poskrbijo, da so organizacije odgovorne direktno ljudem in vplivajo na socialno politiko. Socialni delavci lahko delajo direktno z uporabniki z naslavljanjem posameznikovih, družinskih in skupnostnih težav; na ravni sistema – predpisov in razvojne politike ali pa kot upravitelji in načrtovalci velikih sistemov socialnih storitev (Barker 2003, v <http://www.naswdc.org/practice/intl/definitions.asp>, 27.5.2014.)

1.4.1.1 Profesionalne vloge

Flaker (2012: 106) socialne delavce in njihove teorije ravnanja razvršča na tiste, ki imajo dobrodelniški pogled na socialno delo ter svoje uporabnike, so pokroviteljski in definirajo socialno delo kot pomoč ter na tiste, ki so zagovorniki, ki izhajajo iz pravic uporabnikov, svoje delo vidijo v uresničevanju teh pravic kot družbeni aktivizem.

Kot zapiše Vida Milošević (1989: 131), izoblikujejo lik socialnega delavca tako družbeni odnosi kot tudi vloga socialnega dela v družbi ter načela socialne politike in socialnega dela. V veliki meri ga določajo tudi norme v kodeksu poklicne etike socialnih delavcev.

Poleg primernega strokovnega znanja in ustreznih osebnih lastnosti avtorica dodaja, da mora biti socialna delavka tudi družbeno aktivna, saj lahko le tako sodeluje pri uresničevanju ciljev socialnega dela (*ibid.*).

Profesionalne vloge socialnih delavcev so se v procesu profesionalizacije stroke nenehno spreminjale in postajale vse zahtevnejše. Peter Lüssi (1990: 92-94, v Milošević Arnold 2003:

118) opisuje profesionalni pojem »načini ravnanja v socialnem delu«, ki jih Vida Milošević Arnold in Milko Poštrak prevedeta v naslednje profesionalne vloge:

- Svetovanje/Svetovalec

Cilj svetovanja je sistemsko funkcionalno ravnanje posameznika, pri čemer sistemsko socialno delo ni usmerjeno na posameznika, temveč na sistemske socialne odnose, ki človeka ovirajo in so disfunkcionalni. Sistemsko funkcionalno ravnanje naj bi dosegli tako, da se posameznik čimbolj prilagodi sistemu, pri tem ga sam tudi spreminja. Lüssi (1989: 92) še dodaja, da v primeru, da gre za konflikt med udeleženi, to ni več svetovanje, ampak pogajanje.

- Pogajanje/Pogajalec

Cilj je sprememba disfunkcionalnega sistema v funkcionalnega. Pri tem se socialni delavec pogaja o problemu in njegovih socialnih dimenzijah z dvema ali več udeleženci. Pogajanje je jedro sistemsko usmerjenega socialnega dela.

- Interveniranje/Izvajalec ukrepov

Cilj je zaščita človeka. Pri intervenciji gre za vključitev socialnega delavca v problemsko situacijo proti volji človeka, ki ima problem z namenom, da bi ga zavaroval. Kakršenkoli poseg (intervencija) v družino je upravičen le, če ji bo zagotovil boljše funkcioniranje. Lüssi (1989: 93) pojasni sistemsko metodiko interveniranja na primeru zlorabe otroka v družini. Pri čemer se v razjasnjevanje problema vključi cel družinski sistem; sistemsko usmerjena socialna delavka pomaga otroku na način, da pomaga družini spremeniti njen disfunkcionalen sistem – ne bori se proti staršem, ampak jim pomaga, da bi postali boljši starši. Če že zlorabljenega otroka loči od družine, stori to za najkrajši možen čas. Kot tretjič ocenjuje moč oziroma zmogljivost sistema, sposobnost družine držati skupaj in odstopi od intervencije, ki bi problem le zaostila.

- Zastopanje/Zastopnik

Cilj je vzpostaviti socialno pravično razmerje. Socialni delavec nastopa v pravnih sistemih namesto človeka, ki ima problem - v odnosu do drugih oseb. Za to vlogo ga lahko uporabnik pooblasti, lahko jo opravlja tudi po uradni dolžnosti. Gre za vmesno posredniško vlogo, delovanje iz vmesne pozicije in prizadevanje za socialno pravične rešitve.

- Priskrbovanje/Priskrbovalec

Socialni delavec uporabniku priskrbi materialno pomoč ali potrebno storitev. Pri tem vključi razpoložljive vire v naravni socialni mreži posameznika, da bi se ta lahko postopoma vključil v sistem in se sam vzdrževal.

- Oskrbovanje/Oskrba

Cilj je podpora osebi pri zadevah, ki so zanjo življenjsko pomembne. Socialni delavec podpira uporabnico pri vsakodnevnem premagovanju različnih življenjskih težav (finance, različne storitve, pomembne odločitve).

1.4.1.2 Spretnosti

Flaker (2003: 22-23) pravi, da so spretnosti tehnična osnova socialnega dela in da ravno spretnosti usposobijo za socialno delo. Med spretnosti socialnega dela uvrsti zelo različne in raznorodne spretnosti, kot so spretnost pogovarjanja, poslušanja, psihoterapevtske spretnosti, spretnosti ocenjevanja, interaktivnega dela, dela v skupini, načrtovanja, izvajanja načrtov, kulturnega dela, upravljanja s tveganjem, odpravljanja in zmanjševanja škode, krepitve moči, zagovarjanja, delovanja v skupnosti, na ulici in med ljudmi, organiziranja storitev, spretnosti dokumentiranja, pisanja, poročanja, spretnosti znanstvenega, evalvacijskega in osebnega praktičnega raziskovanja prakse, spretnosti vodenja, pridobivanja sredstev, itn.

Ob tako raznovrstnih in številnih spretnostih je iluzorno pričakovati, da bodo vse socialne delavke in delavci izvrstno usposobljeni v vseh teh spretnostih. Zato je razumljivo, da se bodo nekateri bolj usposobili v tehnikah svetovanja, drugi v tehnikah zagovorništva, tretji v spretnostih zagotavljanja storitev, nekateri bolj v organizacijskih spretnostih (*ibid.*: 23).

1.4.1.3 Kompetence socialnega delavca

Vida Milošević Arnold in Milko Poštrak (2003: 123-127) govorita o lastnostih socialnega delavca, kamor uvrščata tako strokovno znanje, ki ga pri svojem konkretnem delu potrebuje. Sem uvrščata teorije in raziskave na različnih področjih, ki bi jih socialna delavka morala poznati. Od znanj o posamezniku, družini, skupnostnem vedenju in razvoju, do znanj o diskriminaciji in nasilju, razumevanje različnih skupin in kultur, znanje o relevantnih socialnih politikah, razumevanje na področju zdravja, duševnega zdravja in zlorabe substanc, znanje o procesih, ki so povezani s komunikacijo itn. Pod drugi sklop lastnosti socialnega delavca

uvrščata osebnostne značilnosti in etičnost. Avtorja zapišeta, da se je v praksi pokazalo, da so za uporabnika, osebnostne kvalitete socialnega delavca prav tako pomembne kot metode in tehnike, ki jih pri tem uporablja. Navajata Brammerja, ki glede osebnostnih značilnosti socialnega delavca opozarja, da mora vsakdo za uspešno delo z drugimi začeti pri sebi. Socialni delavec mora tako dobro poznati sebe, da lahko spoznava in razume druge ljudi. Kot najpomembnejše značilnosti strokovnjaka v odnosu z uporabnikom Brammer (1993: 29-37, v *ibid.*) navaja naslednje: zavedanje samega sebe in svojih vrednot, zavest o kulturnih izkušnjah, sposobnost za analizo lastnih čustev, sposobnost za zgled in vpliv na druge, altruizem ter izražen občutek za etičnost in odgovornost.

Bouwkamp in Vries (2002: 85-86) opozarjata na pogostost sindroma pomaganja v socialnem delu. S tem mislita za svetovalčevo prepričanje, da mora uporabniku pomagati in da je le on odgovoren za rešitev uporabnikovih problemov. Avtorja govorita o simptomih, ki se pojavljajo: pomanjkljiva skrb zase kot svetovalca, svetovalec si zastavlja prevelike zahteve in se izogiba situacijam, v katerih je nemočen ter je prepričan, da mora klienta spremeniti. Tako vedenje in zahteve po njunem mnenju motijo ravnotežje med dajanjem in sprejemanjem v odnosu.

Flaker (2012: 106) kritizira študij socialnega dela in sicer pravi, da bi bilo dobro, da postane praktični del študija eden od njegovih temeljev. Pri tem naj bi bil študij kot nek poligon preverjanja konceptov in učenja uporabnega znanja, predvsem v smeri samoiniciativnosti, samoorganizacije in ustvarjanja kritičnih akcij. Pravi, da sistem študija še vedno vzpodbuja nekritično ponavljanje vzorcev in omogoča »humanitarni« pogled na stiske ljudi. Tudi sami učitelji so, po njegovem mnenju, čedalje bolj oddaljeni od praktičnih izkušenj, saj visokošolski sistem od njih zahteva članke, ne pa akcije.

1.4.2 Psihoterapevt

1.4.2.1 Definicija

Bohak (2003: 140) zapiše, da je izobraževanje, potrebno za psihoterapevta, v različnih deželah zelo različno. Vendar lahko prepoznamo neke temeljne elemente, ki so skupni vsem. To so tri stopnje izobraževanja, ki jih je sicer sprva poznala psihoanaliza, postale so standard za vse psihoterapevtske edukacije: lastna izkušnja, teorija in praksa.

1.4.2.2 Področje dejavnosti

Medtem ko večina psihoterapevtov opravlja psihoterapijo bodisi v privatnem sektorju ali v ustanovah, kot so psihiatrične klinike, svetovalni centri ali mentalno higienski dispanzerji, so v razvitih državah mnogi psihoterapevti zaposleni tudi v neprofitnem sektorju (*ibid.*).

Psihoterapevti obravnavajo ljudi z emocionalnimi problemi individualno, v skupinah po t.i. ekološkem pristopu. Pa tudi tam, kjer ljudje živijo in delajo. Psihoterapevti so dejavni tudi na drugih področjih, v zadnjem času je v porastu potreba po superviziji za ljudi v pomagajočih poklicih. Tako so nekateri psihoterapevti dejavni tudi kot supervizorji, drugi svoje znanje in spretnosti dajejo na voljo tudi ljudem v različnih vrstah svetovalnih situacij. Še eno možno področje delovanja psihoterapevta je kot učitelj in edukator, vedno pogosteje so psihoterapevti prisotni tudi pri oskrbovanju akutnih travm ljudi. (*ibid.*) V zadnjem času psihoterapevti nudijo tudi »coaching«, česar namen je predvsem sprostiti in razvijati tiste miselne procese, čustvene in telesne potencialne ter spretnosti, s katerimi bo posameznik lahko svoje delo bolje opravljal, s tem pa prispeval k večji uspešnosti podjetja/ tima (<http://www.psihoterapija-vitaplenu.si/osebni-coaching>, 17. 6.2014).

Psihoterapevti so dejavni na različnih problemskih področjih. Večina jih opravlja psihoterapijo v privatni praksi ali v ustanovah, kot so psihiatrične klinike, svetovalnice. Obravnava poteka bodisi individualno, bodisi skupinsko ali v družinskem kontekstu. V zadnjem obdobju postaja vse bolj pomembna potreba po superviziji za osebe, ki se poklicno ukvarjajo z nudenjem pomoči ljudem, zato so mnogi psihoterapevti dejavni kot supervizorji. Nekateri psihoterapevti so aktivni kot učitelji in edukatorji. Pogosto kličejo psihoterapevte tudi, da neposredno po katastrofah pomagajo oskrbeti ljudi z akutnimi travmami. (Pritz 2002:10.)

Psihoterapija je postala trg, na katerem se storitve plačujejo, cenovni razpon je odvisen od ekonomske situacije države, v kateri se storitev opravlja. Pritz (2002) opaža, da v državah, kjer je psihoterapija bolj regulirana, javne ustanove in zavarovalnice namenjajo vedno več denarja za psihoterapevtske storitve; tam, kjer še psihoterapija ni dosegla tega statusa so privilegirani bogatejši klienti. Avtor še dodaja, da se bodo psihoterapevti, ki so neprodušno zaprti vase in v situacijo svojega vsakdanjega delavnika, prisiljeni vedno bolj soočati s temami javnega življenja, če bodo hoteli za svoje kliente zagotoviti denar iz javnih virov. (Pritz 2002: 10-11.)

Bouwkamp in Vries (2002: 90-93) govorita o sindromu oddaljenosti kot reakciji izogibanja, ki je nasproten sindromu pomaganja. Zanj je značilen premajhen občutek odgovornosti. Avtorja pravita, da je strah pred tem, da bi uporabnica postala odvisna od pomagajočega, če bi se ta osebno angažiral. Pri sindromu oddaljenosti gre za naslednje simptome: konsekventno nedirektiven nastop, nevtralen, neoseben in odtujen. Avtorja sta mnenja, da je ta sindrom pogostejši pri psihoterapevtih.

1.5 Primerjava psihoterapije in socialnega dela; socialnega svetovanja

Gabi Čačinovič Vogrinčič (2008: 33-36) primerja socialno delo z družino in družinsko terapijo. Mobilizacija družine, njenih virov in moči je, po njenem mnenju, skupen element socialnega dela in družinske terapije. Vendar pravi, da je družinska terapija usmerjena predvsem v reševanje notranjih konfliktov družine in njenih članov oziroma v raziskovanje sprememb in podpore, ki jih ima sama družina za pomoč članu ali za spremembe v svojem sistemu. Pri družinski terapiji je izhodišče pomoč za spremembe (vzorcev) v družinskem sistemu, medtem ko je izhodišče za socialno delo ponavadi kompleksen socialni problem. Načini ravnanja, ki jih izberemo pri socialnem delu z družino, lahko vključujejo tudi družinsko ali druge oblike terapij, ki bodo prispevale k dogovorjenim izidom. Vendar se tukaj socialno delo ne konča. Izvirni načrt pomoči vsebuje še ustvarjanje in vzdrževanje pogojev, da bo družina dobila terapevtsko pomoč in nadaljevanje v smeri reševanja težav, ki jih mora ali si jih želi rešiti. Avtorica dodaja, da je pomembno razumeti, da socialno delo z družino potrebuje in uspešno uporablja elemente družinske terapije. Dalje navaja Franklin in Jordan (1999, v *ibid.*), ki argumentirata izbiro kratke družinske terapije v socialnem delu z družinami ter pravita, da mora socialni delavec pri delu z družinami imeti nabor spretnosti iz družinske terapije, ki ustrezajo zahtevam socialnega dela. Kratka družinska terapija ustreza nalogam socialnega dela, ki so usmerjene v hitro in učinkovito reševanje problemov družine, prispeva k več razvidnosti in mobilizaciji družine, še zlasti, ker so nastali iz prakse in za prakso socialnega dela. Avtorica, kot primer, navaja kratko, v rešitev usmerjeno družinsko terapijo, katere začetnika sta socialna delavca Steve de Shazer in Insoo Kim Berg. V nadaljevanju predstavi še strukturno družinsko terapijo (Minuchin), milansko družinsko terapijo (Haley, Madanes, Mara Selvini Palazzoli) in socialnokonstrukcionistične ali narativne oblike dela z družinami (Andersen, Anderson in Goolishian, Hoffman, White, Epston). Vsi predstavljeni modeli so usmerjeni v sedanost, ne temeljijo na patologiji, ampak izhajajo s perspektive moči in so neposredno usmerjeni v akcijo. Po avtoričinih besedah ponujajo vse, kar potrebujemo v socialnem delu z družino.

Na postmoderen način definirana vloga terapevta in socialnega delavca je v tem, da ustvari in ohranja odprt prostor za razgovor, v katerem skupaj z uporabnikom raziskujeta uporabnikove poglede in razumevanje. Terapevt spoštuje uporabnikovo videnje, definicijo problema, razumevanje terapevta oz. socialnega delavca je še ena zgodba, še en možen način razumevanja,

ki lahko pomaga pri soustvarjanju rešitve. Cilj pomoči se definira kot soustvarjanje novih razumevanj in novih možnosti za rešitve. (Čačinovič Vogrinčič 2008: 37.)

Franklin in Jordan (v *ibid.*) kot temeljne postmoderne terapevtske postavke izbereta:

- sodelovanje,
- »ne vedeti«,
- radovednost in
- reflektiranje

Delovni odnos v socialnem delu temelji na sodelovanju, pri čemer si socialna delavka prizadeva za to, da preseže izhodiščno hierarhijo moči. Pri tem so uporabniki in socialni delavci sodelavci pri skupnih nalogah, namesto, da bi socialni delavec določal pomanjkljivosti ali diagnoze. Naslednja postavka »ne vedeti« govori o tem, da sta v delovnem odnosu vsaj dva eksperta in sicer eden je socialni delavec, ki je ekspert za ustvarjanje odprtih prostorov za razgovore za soustvarjanje sprememb; drugi je uporabnik, ki je ekspert iz izkušenj, ekspert za svoje življenje. Gre za partnerstvo in sodelovanje v procesu, ki omogoči soustvarjanje dogovorjenih izidov. Tretja postavka radovednost pomeni, da socialna delavka in uporabnik skupaj zavzeto raziskujeta življenjsko situacijo družine in odkrijeta ter zbereta več pogledov na situacijo, preteklih dobrih izkušenj ipd. Reflektiranje je koncept Toma Andersena (1987, 1991), pri čemer gre za notranjo in zunanjo konverzacijo; uporabnik in pomagajoči se izmenjujeta v poslušanju in govorjenju, pri tem uporabita obe perspektivi, s čimer ustvarjata novo. (Čačinovič Vogrinčič 2008: 37-38).

O pojavu reflektirajočih timov piše tudi (Donovan 2007: 226-227). Pravi, da je pojav reflektirajočih timov, v osemdesetih letih prejšnjega stoletja predstavljal, velik razvoj v metodologiji in načinu dela v družinski terapiji. Avtorica zapiše, da je Andersen navdušeno poudarjal, da se lahko načelo metakomunikacije – ki je osrednje v reflektirajočih timih – prenese v številne kontekste. Vključno s situacijami, kjer je le en opazovalec, ki reflektira pogovor s terapevtom pred družino ali kjer terapevt dela sam in stopi korak nazaj, da reflektira proces, ki se odvija in svoja opažanja deli z družino skozi metakomunikacijo – pogovor o pogovoru, ki so ga pravkar imeli.

Avtorica (2002: 114) piše, da sta na delo socialnih delavcev – na področju dela z družinami – še posebej vplivala dva terapevtska pristopa, psihoanalitični in sistemski. Donovan (2007: 225) pravi, da se v terapevtskem prostoru v socialnem delu prekrivata obe, psihodinamska in sistemska perspektiva. V družinski terapiji danes prevladuje sistemska paradigma. Avtorica meni, da so nasprotja v odnosu med psihoanalitično in sistemsko terapijo bila zelo problematična in zavajajoča/zmedo povzročujoča za socialne delavce, ki so pri svojem delu želeli razviti terapevtski potencial. Avtorica predlaga dialog med trenutnimi gibanji, predvsem s strani sistemske teorije in psihoanalitičnim idejami. (Donovan 2002: 114.)

Mary Donovan (2002: 114) ima prav tako v mislih družinsko terapijo, ko se sprašuje o ustreznosti ekskluzivnih definicij psihoterapije in predlaga, da bi bilo bolj koristno razmišljati o paleti terapevtskih ravnanj in terapevtskega usposabljanja, ki naslavlja različne ravni in dimenzije potreb družine.

V mnogih situacijah se morajo družine za rešitev problema povezati z večimi strokovnjaki ali institucijami. V teh primerih je vloga strokovnjaka, ki ima v mislih številne dimenzije – s fokusom na komunikaciji in integraciji strokovnih in institucionalnih meja – ključnega pomena. Po mnenju M. Donovan (2002) je problematično, da se tej vlogi – ki jo pogosto zavzemajo socialni delavci – ne prizna, da je tudi terapevtska, ne le proceduralna/postopkovna/procesna, in bi morala biti koncipirana kot taka. (*ibid.*: 114.)

Avtorica (*ibid.* 2002: 114) trdi, da je zgoraj opisana vloga socialnega delavca dober primer tega, kako je terapevtski potencial socialnega dela pogosto zanemarjen, in sicer (že) v diskurzu, kjer je terapija definirana kot nekaj, kar nudijo drugi strokovnjaki.

Avtorica Donovan (2002: 113-123) v svojem članku poudarja potrebo sodobnega socialnega dela, da konceptualizira terapevtsko držo za stroko. Avtorica govori o delu z družino, ko trdi, da se bo socialno delo najverjetneje ponovno povezalo s terapijo znotraj generičnega prostora specialističnih pristopov. Avtorica vedno znova omenja, da gre pri terapevtski naravnosti v socialnem delu vedno za dvojno perspektivo – »osebno« in »družbeno«.

O dvojni perspektivi v socialnem delu – »individualni« in »družbeni« (socialni in kulturni kontekst) – govori tudi Margaret Pack (2011: 79). Avtorica pravi, da je ta dvojni fokus viden, ko socialni delavci pristopijo k delu z ljudmi – ki so preživeli travmo – iz intersubjektivne

perspektive; za raziskovanje vmesnega prostora med procesom pomagajočega in uporabnice. Z razširitvijo tradicionalnih psihoanalitičnih pristopov, ki se fokusirajo na obrambe jaza in transfer, je klinični proces reformuliran kot dinamičen, nelinearen in soustvarjen. (Canfield 2005 in Rasmussen 2005, v Pack 2011: 80.)

Takšna formulacija terapevtskega odnosa hkrati zahteva, da pod vprašaj postavimo samoumevne »znanstvene« resnice in sprejmemo predpostavko o številnih različnih pogledih na svet (Pack 2011: 80).

Vzporedno Rossiter (2000) piše s perspektive socialnega dela in nakazuje, da je postmoderni pogled spodkopal temeljno znanje vseh profesij, vključno s socialnim delom. Med postmoderne pridobitve v socialnem delu avtorica Rossiter šteje vrnitev k bolj razvidnemu političnemu stališču, osnovanem na načelih socialne pravičnosti. Na novo opredeljeno socialno delo, ki prepozna svoj položaj v jedru družbe, od socialnih delavcev zahteva, da poslušajo in dokumentirajo zgodbe tistih, katerih glasovi so bili v dominantnih diskurzih sistematično potisnjeni na rob. (Pack 2011:80.)

Tudi Crago (2008: 74) govori o delu z družino, ko predlaga, da bi morali študente socialnega dela naučiti, kako uporabljati strukturiran model za oceno družine v treh srečanjih. Pri tem avtor ne misli, da bi študentje zgolj izpolnili standardizirane vprašalnike, ampak, da bi se srečali s celotno družino. Pri tem bi pridobivali podatke o njihovi medsebojni interakciji ter kako lahko to potrdi, spremeni ali obogati podatke, pridobljene iz strukturiranih vprašalnikov. Main in Glodwyn (1985-1998, v Crittenden 1999) govorita o orodjih za oblikovanje ocene, ki lahko vključujejo izdelavo genograma, krožna vprašanja in podatke o zgodovini, s poudarkom na vzorcih navezanosti. Bodoče socialne delavce bi lahko usposobili za opazovanje, upravljanje z več inputi podatkov in primerno empatično ravnanje. Intervjuji z družinami bi se morali snemati, da bi se študentje lahko učili videti vzorce interakcije, tako v neverbalni kot tudi verbalni govorici. Na ta način bi študentje socialnega dela lahko integrirali nekatere osnovne sestavine sistemske teorije za uresničevanje koristnih ciljev v kontekstu socialnega svetovanja. (Crago 2008: 74.)

Čoderl in Arnautovska (2008: 125) govorita o razlikah med psihološkim svetovanjem in psihoterapijo, vendar menim, da lahko sledeče razlike veljajo tudi za primerjavo socialnega

svetovanja s psihoterapijo. Ena glavnih razlik je v tem, da so psihoterapevtske obravnave ponavadi daljše in bolj poglobljene od svetovalnih obravnav. Kratkotrajne oblike psihoterapevtskih obravnav imajo s svetovanjem več skupnih točk kot tiste oblike psihoterapije, ki se osredotočajo na različne vrste psihičnih motenj in na spreminjanje globinskih vplivov na posameznikov način funkcioniranja. Avtorici pišeta, da je, za razliko od psihoterapije, svetovanje primerno za obravnavo problemov pri prilagajanju vsakodnevnim spremembam in je, kot tako, usmerjeno na aktualne težave v posameznikovem življenju. Glede zadnje razlike menim, da je to lahko pogostejša tema pri socialnem svetovanju. Ne vidim pa nobenega razloga, da vsakodnevne spremembe in aktualne težave posameznika ne bi bile tudi predmet psihoterapije. Razliki med psihoterapijo in svetovanjem, ki ju navedeta avtorici in se mi zdita relevantni za primerjavo socialnega svetovanja in psihoterapije, sta še v dolžini edukacije in področju izvajanja storitev. Zaradi večje strokovne zahtevnosti je psihoterapevtska edukacija daljša, psihoterapija se izvirno pogosteje povezuje z dejavnostjo specialistov, ki delujejo znotraj zdravstvenega sistema. Medtem, ko je svetovanje bolj povezano s področji izven zdravstva, npr. s svetovalnimi službami v šolah, centri za socialno delo, podjetji ipd.

Bouwkamp in Vries (2002) v svoji knjigi namenoma mešano uporabljata besede »svetovalec« in »terapevt« ter »svetovanje« in »terapija«. Menita namreč, da razlika med svetovanjem in terapijo ni povsem jasna. Psihoterapiji se pogosto prisoja višji družbeni status, zaradi česar lahko dobimo občutek, da je pomoč svetovalnih centrov (npr. CSD) manj vredna. Avtorja sta mnenja, da je vedno bolj jasno, da ne moremo govoriti o višjem socialno-ekonomskem sloju (psihoterapija), ki mu ponujamo terapijo, ter nižjem (socialno delo), ki mu ponujamo svetovanje. Zapišeta, da bi kvečjemu lahko trdili, da obstajata vzporedna kroga ter da imata socialno delo in psihoterapija vsak svoj krog uporabnikov, ki imajo podobne probleme (Vries 1990, Friele in Verhaak 1991). Dodata še, da je naloga socialnih delavcev, ki opravljajo socialno svetovanje, da dajejo terapevtsko pomoč, če naletijo na psihosocialne probleme. Po njunem mnenju je torej diskusija o tem, ali naj socialno delo pomaga s terapijo ali ne, nesmiselna. To naj bi se dogajalo že od samega začetka obstoja socialnega dela. Poleg tega pomoč, ki ne deluje terapevtsko – katere cilj ni povečati klientovih sposobnosti za reševanje problemov in izboljšati stike z drugimi – ni pomoč, pač pa opravljanje storitev. Nalogo psihoterapije vidita v opuščanju modelov pojasnjevanja in obravnavanja, ki so usmerjeni zgolj na duševnost ter začetek ukvarjanja s konkretno pomočjo pri družbenih in materialnih problemih, če narava problema in sami klienti to

zahtevajo. Slednje je pomembno predvsem za kliente z nižjim socialno-ekonomskim statusom, saj psihoterapija za njih še ni našla zadovoljivih odgovorov. (Bouwkamp, Vries 2002: 11-12.)

Mayer in Timms (1970) menita, da je možnost različnih kombinacij pomoči bistvena lastnost socialnega dela in poročata, da uporabniki to zelo pozitivno ocenjujejo (*ibid.*: 106).

2 Problem

2.1 Opredelitev splošnega okvirja problema

Glavni problem, ki ga bom v nalogi obravnavala je, ali je socialno svetovanje s psihoterapijo v simetriji ali komplementarnosti. Tema me zanima, ker imam občutek, da se želi socialno delo na nek način ves čas distancirati od psihoterapije. Včasih celo trdi, da je ne potrebuje, rekoč, »psihoterapija ti ne zrihta stanovanja« in da psihoterapije ne potrebujemo, da je le privilegij bogatih. Čeprav se strinjam s kritičnim pogledom, da je marsikomu psihoterapija cenovno nedostopna, zavračam nekritično stališče, da je socialno delo ne potrebuje. Moja teza je, da sta neločljivo povezana, pogosto tudi soodvisna. Menim, da socialno delo, brez načina in hevristik dela, ki imajo lahko terapevtske učinke, človeka, v določenih primerih, ne zajame dovolj celostno. Zanima me, kaj o tem menijo ljudje, ki imajo obe izobrazbi, naziv socialnega delavca ali socialne delavke ter psihoterapevta, psihoterapevke in ne opravljajo le terapevtskega dela, temveč delujejo tudi na področju socialnega varstva. Moj namen je skozi poglobljene intervjuje s temi ljudmi, na podlagi dobljenih ugotovitev, izoblikovati hipoteze o socialnem svetovanju in psihoterapiji ter raziskovati ali tako rekoč »tekmujeta« za iste probleme, isto ciljno populacijo ali si delo in s tem predmet obravnave jasno razdelita in pokrivata vsaka svoje področje.

Najprej sem raziskovala predvsem, kje vidijo mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo, če jo je sploh možno začrtati in katere so tiste kompetence iz obeh virov (psihoterapije in socialnega svetovanja), ki so se jim pokazale kot najuspešnejše pri nudenju podpore in pomoči.

Glavni problem vidim v tem, da socialno delo pogosto zavrača psihoterapijo, namesto da bi stroki bolj sodelovali in se dopolnjevali za dobrobit ljudi. S tem mislim na multidisciplinarno sodelovanje in tudi na izmenjavanje znanj - prevajanje znanja, veščin drugih strok v kontekst in jezik socialnega dela in obratno, prenašanje socialno-delovnih znanj v kontekst psihoterapije. Sem mnenja, da bi s tem ljudem v določenih primerih, ko potrebujejo bolj terapevtsko usmerjen način podpore in pomoči ali pa socialno-delovni pristop, omogočilo trajnejše rešitve težav ter bolj celostno obravnavo.

Velikokrat se poudarja, da je socialno delo *delo*, po drugi strani pa se sama stroka zelo veliko ukvarja s pojasnjevanjem in razlaganjem, samo/definiranjem; v tem vidim nekakšen paradoks. Sama se nagibam k temu, da socialno delo zmanjša delo, kjer se ukvarja s samim seboj, s svojo

definicijo, ločitvijo od drugih, sorodnih ved. Ne vem, ali gre pri tem tudi za neke vrste obrambno reakcijo na pritiske iz drugih ved ali zgolj za dokazovanje svoje vrednosti in pomembnosti ali pa kaj tretjega. Nikakor se mi to delo ne zdi nesmiselno, vendar vidim v vsem skupaj paradoks. Po eni strani se socialno delo ukvarja s teoretiziranjem o tem, kaj sploh je. Po drugi strani zagovarja konkretno delo, akcijo, stik z ljudmi na terenu. Bojim se, da lahko gre vso teoretiziranje ravno na račun dela – da bi z ljudmi soustvarjali rešitve v konkretnih situacijah, kjer so in kjer želijo biti ter pri tem uporabljali vsa znanja, tudi znanja drugih ved, ki so nam lahko v pomoč. Po drugi strani v tem teoretiziranju, kaj socialno delo sploh je, lahko vidimo prizadevanje razmeroma mlade vede – ki se povrh vsega od samega začetka definira kot praktična stroka in znanost – da dobi stabilno mesto na zemljevidu dlje časa uveljavljenih strok in predvsem znanosti. Zna biti, da ravno ciljna populacija socialnega dela – ki je pogosto marginalizirana, diskriminirana, revna, nezaposlena itn. – ter kompleksnost psihosocialne problematike, pogosta vpetost v javni sistem storitev in še kaj, otežujejo stroki socialnega dela, da bi se povsod v svetu uveljavila kot znanost. Še en paradoks vidim v samem svojem raziskovanju, ko po eni strani kritiziram teoretiziranje in pojasnjevanje ter ukvarjanje s samodefiniranjem v socialnem delu, po drugi strani pa ravno to počnem sama – teoretiziram. Moje stališče je, da socialno delo potrebuje oboje. Vendar teoretiziranje nikakor ne sme iti na račun *dela*. Če že gre za tekmo med disciplinami, potem socialno delo v tej tekmi še zdaleč ne zmaguje.

Informacije, ki jih potrebujem za rešitev problema ali sta socialno svetovanje in psihoterapija v simetriji ali komplementarnosti, sem dobila predvsem iz raziskovanja, iz intervjujev in iz same teorije. Raziskovala sem, kje intervjuvanci vidijo skupne točke in razlike med socialnim svetovanjem in terapevtskim delom, kako integrirajo znanje obojega v proces podpore in pomoči ter kje in kako se znanje obojega prepleta. K rešitvi raziskovalnega problema, za katerega bom verjetno lahko nakazala zgolj obrise, smernice (morda bo zaradi kompleksnosti in različnosti mnenj glavna ugotovitev bolj strinjanje, da se ne strinjamo), mi bodo pripomogle informacije, ki jih bom dobila od ljudi, iz samih intervjujev. Te pa mi bodo omogočale oblikovanje poskusne teorije.

2.2 Raziskovalna vprašanja

Vprašanja, na katera želim z raziskavo odgovoriti, so naslednja:

- Kaj je predmet obravnave obeh pristopov podpore in pomoči (socialnega svetovanja in psihoterapije)?
- Kje je meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo, če jo je sploh možno določiti?
- Katere ključne kompetence in znanja zahtevata oba pristopa?
- Ali sta socialno svetovanje in psihoterapija v simetriji ali komplementarnosti in na kakšen način?
- Ali znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela zadostuje za opravljanje socialnega svetovanja ali je potrebno dodatno usposabljanje, izobraževanje, če da, kje oziroma kakšno?

3 Metodologija

3.1 Vrsta raziskave

Raziskava, ki jo bom izvedla, je eksplorativne narave, gre namreč za uvod v spoznavanje tega področja. Kot zapiše Blaž Mesec (1997), so to raziskave, katerih namen je odkriti probleme, jih formulirati in postaviti preverljive hipoteze. Dalje avtor razlaga (*ibid.*), da so to raziskave, kjer se seznanimo z nekaterimi osnovnimi značilnostmi novega pojava ali področja problematike in se pripravimo za kasnejša, bolj natančna in poglobljena raziskovanja. Raziskava je kvalitativna, saj osnovno izkustveno gradivo sestavljajo zgolj besedni opisi.

3.2 Teme raziskovanja

- Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave.
- Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti.
- Kompetence in znanja iz obeh virov podpore in pomoči.
- Znanje, pridobljeno tekom študija SD, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija.
- Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije.
- Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem.

Najprej se mi zdi pomembno raziskati, kaj je tisto specifično, s čimer se ukvarja socialno svetovanje in kakšen je predmet obravnave pri psihoterapiji. Še posebej zanimiva tema se mi zdi določanje meje med njima. Vprašanje, ki se postavlja je, če je mejo sploh možno jasno začrtati? Da odgovorim na glavno vprašanje, če sta socialno svetovanje in psihoterapija v simetriji ali komplementarnosti, se mi zdi pomembno raziskati, kje se razlikujeta in kje so njune skupne točke? Zanima me tudi, katere so specifične kompetence in znanja iz obeh virov, s pomočjo česar, bom lažje povezala, kje se dopolnjujeta ali tekmujeta za isto področje dela. Za določitev meje med socialnim svetovanjem in psihoterapijo me bo zanimalo tudi, katera so ključna znanja, ki so jih strokovnjaki za pomoč pridobili tekom študija socialnega dela; kje so se dokvalificirali, saj me zanima, če so znanja, ki jih niso pridobili na fakulteti za socialno delo in so jim manjkala pri delu, nadomestili z znanji iz psihoterapevtskega usposabljanja ali kje drugje. Kot nek poskus - preveriti morebitno prepletenost obeh načinov podpore in pomoči - bom spraševala po tem, kje

ima psihoterapija svoje mesto v socialnem delu in kje socialno delo doprinese k psihoterapiji, da je obravnavava človeka čimbolj učinkovita.

3.3 Merski instrument

Moj merski instrument je polstrukturiran vprašalnik. Sestavljen je iz petnajstih vprašanj, ki so nestandardizirana. Vprašanja so odprtega tipa – odgovori niso vnaprej določeni – ter niso zastavljena na način, da bi izzvala dihotomne odgovore (odgovore da - ne), so jasna, po potrebi jih lahko dodatno pojasnim; in so nevtralna, intervjuvanca ne usmerjajo k določenim odgovorom, temveč sprašujejo po njegovem mnenju. Vprašalnik obravnava šest različnih tem in sicer predmet obravnave socialnega svetovanja in psihoterapije, razlike in podobnosti med obema pristopoma podpore in pomoči, kompetence in znanja iz obeh virov, znanje, pridobljeno tekom študija socialnega dela ter dodatna izobraževanja. Naravnano je tako, da bom dobila mnenja vprašanih o tem, ali sta socialno svetovanje in psihoterapija v simetriji ali komplementarnosti. Merski instrument bom uporabila v okviru intervjuja. Intervjuvance bom k sodelovanju povabila osebno, preko elektronske pošte ali telefona, pri čemer se bomo dogovorili za kraj in čas izvedbe intervjujev.

3.4 Populacija in vzorec

Moja populacija so ljudje, ki imajo hkratni naziv socialnega delavca in psihoterapevta ter delujejo v Sloveniji. Ne le na področju psihoterapevtskega dela, temveč tudi v socialnem varstvu in so na fakulteti za socialno delo zaključili dodiplomski študij med leti 1998 in 2008. Vzorec bom izbrala po metodi snežne kepe, saj se mi v tem primeru reprezentativnost ne zdi tako pomembna. Poleg tega ne obstaja baza podatkov (oz. nimam dostopa do nje) o osebah z omenjeno dvojno izobrazbo, na podlagi katere bi lahko oblikovala reprezentativen vzorec. Poglobljene intervjuje bom opravila s petimi intervjuvanci, socialnimi delavci, izmed katerih se je vsak specializiral v drugem pristopu psihoterapije.

3.5 Zbiranje podatkov

Metoda, ki sem jo uporabila pri raziskovanju, je spraševanje v obliki poglobljenih polstrukturiranih intervjujev. Po dogovoru sem se srečala z intervjuvanci ter izvedla intervjuje, ki

so trajali približno uro do dve uri - kot sem predvidevala. Intervjuje sem po predhodnem soglasju intervjuvancev snemala in jih kasneje pretipkala. Intervjuje sem delala od maja 2013 do aprila 2014. Predvidevala sem, da jih bom opravila na Fakulteti za socialno delo, pri intervjuvancih doma ali na kakšnem drugem mestu, odvisno od našega dogovora in intervjuvančevih želja. Večino intervjujev sem opravila na delovnem mestu sogovornikov. Pomembno se mi je zdelo, da intervjuvam respondente v prostoru, kjer ni preveč motečih dejavnikov (hrup, idr.) saj tako dobim boljše odgovore, zvočni posnetki so bolj kvalitetni in s tem transkript bolj relevanten.

3.6 Obdelava in analiza podatkov

Podatke, ki sem jih pridobila iz intervjujev, sem analizirala po navodilih za kvalitativno obdelavo in analizo podatkov, kot jih opisuje Blaž Mesec (2009); in sicer sem gradivo najprej uredila; potem določila enote kodiranja; nato je sledilo odprto kodiranje, kjer sem posameznim delom besedila pripisovala pojme in jih nato združevala v kategorije; osno kodiranje ter zapis rezultatov in razprave, sklepov in predlogov. Rezultate in razpravo sem zaradi lažjega sledenja zapisanemu (sledenje bi lahko bilo zaradi velike količine podatkov oteženo) združila v isto poglavje; ukvarjala em se tudi z oblikovanjem poskusne teorije, pri čemer sem ugotovila, da neke meje splošnosti ni mogoče doseči.

4 Rezultati in razprava

Za večjo preglednost sem se odločila združiti poglavji rezultati in razprava. Zaradi prepletanja stavkov, kjer rezultati včasih že prehajajo v razpravo, je po mojem mnenju bolje, da razprave ne označujem posebej, saj bi s tem naredila dodatno zmedo za morebitnega bralca, tekst, ki je vsebinsko neločljiv, pa bi slogovno ločila. Besedilo je razčlenjeno po temah kvalitativne raziskave.

- Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave

Vsi sogovorniki so podali veliko odgovorov na vprašanje o predmetu socialnega svetovanja, odgovori pa se precej razlikujejo. Raznolikost odgovorov si razlagam kot rezultat širokega področja dela socialnega svetovanja. Navajali so, da gre pri socialnem svetovanju za urejanje notranjih in zunanjih konfliktov v posamezniku, paru, družini ali skupini. Ti konflikti so lahko posledica travm, socialne deprivacije idr. Večkrat se je ponovil odgovor, da gre za reševanje neke trenutne socialne stiske, konkretne situacije, ki je vezana na okolje, lahko pa je povezana z duševnimi stiskami uporabnika. Prvič, ti odgovori že kažejo na dualizem, o katerem govorita avtorici Donovan (2002) in Pack (2011), da socialno svetovanje pri svojem delu upošteva dve ravni – osebno/individualno in družbeno. Drugič, odgovori se skladajo s tem, kar zapiše Gabi Čaćinovič Vogrinčič, ko definira socialno delo, ki je sicer socialnemu svetovanju nadpomenka. Govori o pomoči (podpori) človeku (družini, skupini, skupnosti) pri reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov (Čaćinovič Vogrinčič 2006, v Mešl 2007). Mešl (2007) dalje piše, da je predmet socialnega svetovanja ustvarjanje rešitev za kompleksne socialne probleme, katere raziskujemo v smeri spreminjanja odnosov. Slednje je tudi skupna točka odgovorom – omemba vključevanja pomembnih bližnjih v obravnavo, delo na odnosih za rešitev problema. Omenjena je tudi pomoč ljudem s težavami v duševnem zdravju, in sicer krepitev moči in vključevanje ter okrevanje, pri čemer uporabniki spet dobijo moč in nadzor nad svojim življenjem. Gre za socialni model, ki je zelo drugačen od medicinske logike. Socialni delavci pri tem multidisciplinarno sodelujejo s psihiatri. Predmet socialnega svetovanja je lahko tudi informiranje in dajanje nasvetov, funkcioniranje posameznika v družbi, usmeritev v druge oblike pomoči, finančne težave, uvid v ravnanje, veliko tem pa je zakonsko določenih. Ena sogovornica je izpostavila, da gre za reševanje manj kompleksnih težav, kar pa ne sovпада z definicijami iz literature, ki govorijo ravno o reševanju kompleksnih psihosocialnih problemov. Iz pregleda

definicij socialnega dela v literaturi je vsakič znova vidna omemba, da gre za delo na treh ravneh oz. v sistemih treh redov velikosti in kompleksnosti: s posameznikom, skupino (tudi družino) in skupnostjo; kar so poudarjali tudi intervjuvanci.

Na vprašanje, kaj je po njihovem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji, so sogovorniki odgovarjali, da gre za reševanje notranjih konfliktov v človeku, za bolj osebne, občutljivejše teme, kjer se pogosto predeluje otroštvo. Predmet je tudi izboljšanje kvalitete bivanja, spoznavanje samega sebe ter prevzemanje odgovornosti za svoje življenje. Sogovornik, psihodinamski psihoterapevt, navaja, da gre za zdravljenje patologije z odnosom in pogovorom. O pomembnosti odnosa govorijo tudi definicije psihoterapije iz literature (Pritz 2002, Lojk 2003, Praper 2008). Eden izmed odgovorov je bil, da gre za reševanje kompleksnih težav, pri čemer je potrebna dolgotrajnejša obravnavna. Odgovorom je skupno to, da se psihoterapija osredotoča na notranje procese v človeku, pri čemer se problem in rešitve iščejo znotraj človeka, za razliko od socialnega svetovanja, kjer gre bolj za interpersonalno delo. Naravnost na notranje procese v človeku in spreminjanje/prilagajanje človeka, njegovega vedenja je vidna tudi iz nekaterih definicij psihoterapije. Žvelc (2011) povzema definicijo avtorjev Prochaska in Norcross (2003), ko govori o namenih spreminjanja klientovega vedenja, mišljenja, čustev ali drugih osebnostnih značilnosti, skladno s klientovimi željami. Horton in Varma (1997, v Čoderl in Arnautovska 2008) prav tako govorita o zdravljenju psihičnih motenj. Lojk (2003) pa govori o obojem, zdravljenju duševnih, čustvenih in vedenjskih motenj ter o obravnavi psihosocialnih problemov. Prav tako je iz nekaterih odgovorov razvidno, da gre pri psihoterapiji bolj za raziskovanje preteklosti, medtem ko je predmet socialnega svetovanja večinoma delo na trenutnih, konkretnih situacijah. Na tem mestu pa je pomembno izpostaviti, da se psihoterapevtski pristopi med seboj precej razlikujejo po svojem načinu dela; in sicer merim predvsem na usmerjenost v raziskovanje sedanjosti ali preteklosti in upoštevanje konteksta (dualizem, kot pri socialnem svetovanju). Kot omenjata sogovornika, sistemska psihoterapevta, so sistemski in drugi sodobnejši psihoterapevtski pristopi, bolj usmerjeni v sedanjost, »tukaj in zdaj« in upoštevanje konteksta. Osebnostno se ne morem povsem strinjati, saj je tudi pri geštalt psihoterapiji poudarek na »tukaj in zdaj«, ne pa le pri novejših pristopih. Menim, da veliko psihoterapevtskih pristopov ne daje več bistvenega pomena izključno preteklosti in da gre bolj za predstave v širši družbi, ki, po mojem mnenju in nekaj izkušnjah (pogovorih), psihoterapijo še vedno enači s klasično psihoanalizo. Po mojem mnenju gre torej pri vsem tem pogosto za odnos do psihoanalize in Freudovo pojmovanje

»raziskovanja kleti«. Pri tem nikakor ne zanemarjam razlik med psihoterapevtskimi pristopi, sem pa mnenja, da so se skozi čas vsi razvijali in posodabljali.

- Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima

Na vprašanje, kje vidijo mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo, je večina sogovornikov odgovorila, da se jim zdi določanje meje kompleksno, da je meja težko določljiva, saj se področji socialnega svetovanja in psihoterapije velikokrat prepletata. Tudi Bouwkamp in Vries (2002) menita, da razlika med svetovanjem in psihoterapijo ni povsem jasna. Dva sogovornika menita, da je meja jasneje določena v praksi, saj jo določajo profesionalna telesa, nekatere institucije bolj podpirajo psihoterapijo, druge socialno svetovanje. Sogovornica, sistemska psihoterapevka, pravi, da se meja rahlja, da sta si socialno svetovanje in psihoterapija danes bolj podobna kot včasih ter da je ločnica odvisna tudi od psihoterapevtskega pristopa. Sistemska psihoterapija naj bi bila nadgradnja, razširitev socialnega svetovanja. Sogovornik pa vidi mejo tudi v intimnosti in intenzivnosti odnosa med praktikom in uporabnikom, in sicer naj bi bil odnos v psihoterapiji intimnejši in intenzivnejši.

Tabela 4.1: Razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo

Socialno svetovanje	Psihoterapija
Interpersonalno delo	Intrapersonalno delo
Zunanje spremembe, v okolju, odnosih	Notranje spremembe, v človeku
Krajši čas trajanja pomoči	Daljši čas trajanja pomoči
Raziskovanje v širino	Raziskovanje v globino
Uporabnica	Klientka
Osebna izkušnja pomagajočega ni potrebna	Osebna izkušnja pomagajočega je bistvena
Več neprostovoljnih transakcij	Manj neprostovoljnih transakcij
Večja standardiziranost rešitev	Manjša standardiziranost rešitev
Zajame več tem, problematike	Manj tem, ožje področje

Dalje sem spraševala po razlikah med socialnim svetovanjem in psihoterapijo. Iz kvalitativne analize podatkov lahko razberem, da je pri psihoterapiji bolj poudarek na intrapersonalnem delu, socialno svetovanje pa mora upoštevati tudi kontekst. O dualizmu v socialnem delu, in sicer med individualnim in družbenim, ter o pomembnosti upoštevavanja obeh govorita tudi avtorici Donovan (2002) in Pack (2011). Po besedah sogovornikov gre pri psihoterapiji za doseganje notranjih sprememb v človeku, pri socialnem svetovanju pa za doseganje zunanjih sprememb – v odnosih, okolju. Tudi Gabi Čačinovič Vogrinčič (2008) govori o večji usmerjenosti terapije v reševanje notranjih konfliktov, ko primerja socialno delo z družino in družinsko terapijo. Sogovornika sta zopet navedla več podobnosti med socialnim svetovanjem in sistemsko psihoterapijo, in sicer upoštevanje konteksta in multidisciplinarno sodelovanje. Podobnost med socialnim svetovanjem in sistemsko psihoterapijo je jasna, danes namreč v socialnem svetovanju, predvsem pri socialnem delu z družino, kot pravi M. Donovan (2002), prevladuje sistemska usmeritev. Na vprašanje »zakaj«, nimam odgovora, po mojem razumevanju pa bi lahko bil eden od razlogov primernost za kratkotrajnejšo obravnavo, pri socialnem svetovanju je čas ponavadi zelo omejen. Potek in jasnost meje med socialnim svetovanjem in psihoterapijo sta torej odvisna tudi od psihoterapevtskega pristopa, nekateri so si s socialnim svetovanjem bolj podobni, zato je tam meja težje določljiva. Razlika med socialnim svetovanjem in psihoterapijo je še v času trajanja pomoči, pri čemer gre pri socialnem svetovanju za kratkotrajnejše oblike pomoči, pri psihoterapiji pa naj bi bil proces pomoči dolgotrajnejši in globlji. S tem se strinjata tudi Čoderl in Arnautovska (2008), ko pravita, da so psihoterapevtske obravnave ponavadi daljše od svetovalnih. Dva sogovornika sta videla razliko v različnih kodeksih etičnih načel v obeh poklicih ter različnem poimenovanju iskalcev pomoči – pri psihoterapiji je to klient, pri socialnem svetovanju uporabnik. Različno poimenovanje iskalcev pomoči je vidno tudi iz uporabe terminov v literaturi. Sogovorniki pravijo, da je bistvena razlika tudi v tem, da se psihoterapije brez osebne izkušnje ne da izvajati, večji poudarek pa je tudi na superviziji. O pomembnosti osebne izkušnje v psihoterapiji piše tudi Bohak (2003), ko osebno izkušnjo uvrsti med tri stopnje izobraževanja, ki so standardne v vseh psihoterapevtskih edukacijah. Razlika naj bi bila tudi v pogostejšem pojavu neprostoVOLJNIH transakcij pri socialnem svetovanju, medtem ko naj bi šlo pri psihoterapiji za notranjo odločitev človeka. Večjo pojavnost neprostoVOLJNIH transakcij pri socialnem svetovanju pripisujem predvsem zakonsko določenim temam socialnega svetovanja, ko so ljudje z zakonom prisiljeni urejati določene zadeve. Prav tako v psihoterapiji,

po mnenju sogovornikov, navadno ne dajejo nasvetov, osebo podpirajo, da sama pride do zaključkov, ki so zanj ustrezni. Pri socialnem svetovanju pa, pravijo, so nekatere rešitve bolj standardizirane. S čimer se ne morem v celoti strinjati, že iz samih konceptov sodobnega socialnega dela namreč lahko vidimo, da je v socialnem delu uporabnik tisti, ki ve, kaj je zanj dobro, je ekspert iz izkušenj, kot iskalca pomoči imenuje Gabi Čačinovič Vogrinčič (2006). Pomagajoči pa odstopa od moči položaja vsevednosti in posedovanja resnic. Čačinovič Vogrinčič s sodelavci (2008: 9) govori o soustvarjanju, socialne delavce in uporabnike definira kot sodelavce v skupnem projektu z nalogo soustvarjanja deležev pri rešitvi. Čoderl in Arnautovska (2008) pa govorita o ločevanju med svetovanjem in dajanjem nasvetov, pri čemer je sodoben pomen svetovanja drugačen od prvotnega, kjer je svetovanje res pomenilo dajanje nasvetov in napotkov. Sodoben pomen svetovanja opredelita kot obliko pomoči, ki ne temelji na dajanju navodil, ampak podpira človeka v iskanju lastnih rešitev. Sprašujem se, zakaj je prišlo do enačenja svetovanja in dajanja nasvetov, ali so sogovorniki to sklepali iz same besede »svetovanje« ali pa so dajanje nasvetov omenjali kot enega izmed načinov dela pri socialnem svetovanju. Sogovornica je mnenja, da socialno svetovanje poteka z ljudmi, ki potrebujejo multidisciplinarno obravnavo in sodelovanje. Tudi superviziji se v obeh poklicih razlikujeta. Razlika med socialnim svetovanjem in psihoterapijo pa naj bi bila po mnenju sogovornice v problematiki, in sicer je pri psihoterapiji težavnejša problematika. Sama psihoterapija je po mnenju nekaterih sogovornikov ožje področje, raziskovanje tem globlje; socialno svetovanje pa naj bi bilo v smislu pokrivanja tem, problematike širše področje. Sogovornik je omenil tudi razlike med različnimi psihoterapevtskimi pristopi, ločuje jih na klasične in sodobne, pri čemer so slednji bolj usmerjeni v sedanost in s tem podobni socialnemu svetovanju.

Pod skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije pa so sogovorniki uvrščali vzpostavitev in dogovor o delovnem odnosu, vzpostavitev zaupanja, ki so ga navedli kar štirje od petih vprašanih, sodelovanje, soustvarjanje, pomembnost usklajenosti med praktikom in uporabnikom v smislu skupnih ciljev, vzpostavitev osebnega stika ter varnega okolja, pomembnost prepoznavanja neprostopoljnih transakcij in trenutkov srečanja – kairos. O skupnih dejavnikih uspešnosti za izid procesa pomoči – sicer govori o psihoterapiji, vendar ne dvomim, da to velja tudi za socialno svetovanje – govori tudi Lambert (2007, v Šugman Bohinc in Kobal 2002 in Žvelc 2011). Pravi, da so skupni dejavniki – kamor uvršča odnosne dejavnike, zaupnost, kvaliteto odnosa, procesne dejavnike, dejavnike pričakovanja itn. – zelo pomembni za izid

procesa pomoči (pripíše jim 35% vpliva na terapevtski izid) ter da so pomembnejši kot specifične tehnike posameznih psihoterapevtskih šol. Sogovornik navaja, da je pri obeh poklicih pomembno, da pomagajoči v pogovor ne vnaša svojih lastnih tem ter ohranja ravnotežje med empatičnostjo in strokovno distanco. Flaker (2012) pa piše o direktnem socialnem delu, ki ravno nasprotuje postavljanju meja med strokovnjaki in uporabniki, vprašanje razmerja med bližino in distanco – med strokovnjakom in uporabnikom – pa vedno znova rešuje tako, kot to počnejo ljudje v medsebojnih interakcijah. Sama se lahko do neke mere strinjam z obema. Menim, da so meje med strokovnjaki in uporabniki pomembne, vendar podpiram njihovo osebno, subjektivno določanje, kot je značilno za nas v medsebojnih interakcijah z drugimi ljudmi. Če strokovnjaki meja ne določajo kot v odnosih z drugimi ljudmi, si ne predstavljam, kako gre lahko za osebno vodenje (Bouwkamp, Vries 1995), osebni odnos in kako lahko postmoderno definiran koncept delovnega odnosa sploh vzdrži. Po drugi strani pa ne moremo vreči vseh medosebnih odnosov v eno kategorijo. Epistemološko gledano je razlika v predpostavki, ali smo lahko ali ne moremo nikdar biti neosebni. Ko izberemo drugo možnost, na kateri temelji konstruktivizem, to ne pomeni, da so zato vsi medosebni odnosi identični, saj v njih igramo zelo različne vloge. V medosebnem odnosu med znancema, prijateljema, zdravnikom in pacientom, trgovcem in kupcem, socialnim delavcem in uporabnikom, ljubezenskima partnerjema itn. so po mojem mnenju velike razlike, ki so nujne, če naj bo odnos uspešen, zadovoljiv itn. Skupna točka socialnega svetovanja in psihoterapije je po mnenju nekaterih sogovornikov še, da oboje teži k izboljšanju kvalitete življenja in odnosov ter da je pri obeh pomemben »človeški dejavnik« s strani pomagajočega, in sicer spoštovanje, človeški odnos, skrb, občutek, da je oseba slišana. Eden izmed odgovorov je bil, da je skupna točka obeh poklicov izgorevanje. Skupna tema socialnega svetovanja in psihoterapije pa je po mnenju sogovornika tudi deprivatizacija.

Zdi se, da ima socialno svetovanje največ skupnih točk s sistemsko psihoterapijo. Sogovornika, ki sta sistemska psihoterapevta, pravita, da se prekrivajo v tem, da gre za reševanje notranjih in zunanjih konfliktov, delo na zunanjih procesih (odnosih, vstopanju v življenje), usmerjenosti v rešitve, namesto iskanja vzrokov. Tudi avtorica Miller (2006) piše, da se z uporabo systemskega pristopa k razumevanju problemov pomagajoča stroka odmika od tradicionalnega, »medicinskega« modela razmišljanja. Osredotočati se začne na socialni in politični kontekst – na makro ravni – v katerem oseba živi. Svoj interes, pravi avtorica, preusmerimo od iskanja vzročnih faktorjev za problem v posamezniku k raziskovanju zunanjih vplivov, ki soobstajajo s

težavami. Moji sogovorniki teh razlik sicer niso navedli, vendar se je tudi v sistemskih pristopih razvojno veliko dogajalo, tudi na ravni epistemologije. Zgodnji sistemski pristopi so bili še objektivistični, zelo direktivni, v problem/patologijo usmerjeni, čeprav so že prinesli pomembne novosti (delo s sistemom odnosov identificiranega klienta, fokus problema na komunikacijskih vzorcih itn.), postopoma prešli k reševanju problemov in virom, kasneje predvsem k rešitvam itn. Sogovornika opozarjata tudi na vpliv pomagajočega na sistem, vpliv njegovih idej, pričakovanj idr. na proces pomoči, kar Lambert (2007, v Šugman Bohinc in Kobal 2002 in Žvelc 2011) v svoji raziskavi uvršča med skupne dejavnike – pričakovanja. Tudi Anderson (1995, v Šugman Bohinc 2010) govori o vplivu pomagajočega na sistem, in sicer da je od epistemologije pomagajočega odvisno, s kakšnimi teoretičnimi predpostavkami o možnih problemih ljudi ter vzrokih zanje bo vstopil v delovni odnos; kako bo razumel svojo vlogo v vzpostavljenem kontekstu pomoči; ter kako vidi vlogo klientskega sistema. Od naštetega pa je odvisno ravnanje pri vzpostavljanju osebnega stika in organizaciji procesa podpore in pomoči. Sogovornika opazata tudi nekatere postmoderne značilnosti sodobnih psihoterapij, v tem primeru sistemske in socialnega svetovanja. In sicer razumevanje skozi odnos, opis dogajanja, hermenevtičnost, upoštevanje konteksta ter logiko narativnih pristopov, kjer gre za grajenje alternativnih zgodb (iskanje izjem v dominantnih naracijah). Sogovornik pravi, da sistemska teorija povezuje psihoterapijo in socialno svetovanje. Tudi sama sem mnenja, da ima socialno svetovanje, kot ga poznamo danes, največ skupnih točk s sistemsko teorijo. Sprašujem se, čemu to pripisati. Zagotovo gre za uporabnost in skladnost konceptov z zahtevami, ki jih prinaša socialno svetovanje, ne morem pa zanemariti tudi vpliva učiteljev, profesorjev socialnega dela, veliko začetnikov postmodernih sistemskih pristopov je bilo primarno izobraženih za socialno delo: Epston in White, Shazer in Berg. Od tod verjetno tudi velika družbena zavzetost teh strokovnjakov in raziskovalcev, ki med psihoterapevti ni prav pogosta.

Zanimale so me tudi razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata. Sogovorniki so navedli številne razlike, in sicer socialni delavci za razliko od psihoterapevtov opravijo veliko terenskega dela ter so bolj usmerjeni v dajanje nasvetov, osredinjjanje na »tukaj in zdaj«, njihov okvir delovanja pa je zakonsko omejen. Sogovorniki odgovarjajo, da se psihoterapevt bolj osredotoča na osebno rast uporabnika ter bolj poglobljeno raziskuje teme iz preteklosti. Sogovornica meni, da imajo psihoterapevti več orodij za boj proti izgorevanju, socialni delavci pa se po njenem mnenju z izgorevanjem večkrat

srečujejo, saj imajo manj supervizije ter lastne terapije. Med socialnimi delavci je po mnenju nekaterih sogovornikov pogostejši tudi sindrom pomaganja, s čimer se strinjata tudi Bouwkamp in Vries (2000). Socialni delavci naj bi bili bolj široko usmerjeni, imeli večji vpogled v sisteme; psihoterapevti, vsaj klasični, pa naj bi po mnenju sogovornikov delali bolj izolirano. Vendar Pritz (2002) dodaja, da se bodo psihoterapevti, ki so neprodušno zaprti vase in v situacijo svojega vsakdanjega delavnika, prisiljeni vedno bolj soočati s temami javnega življenja, če bodo hoteli za svoje kliente zagotoviti denar iz javnih virov. Sogovornica na tem mestu opozarja tudi na razlike v delu med psihoterapevti, ki imajo zasebno prakso in tistimi, ki so zaposleni v organizaciji, pri čemer prvi ne prakticirajo zagovorništva in ne urejajo zadev za klienta. Menim, da je delo psihoterapevtov, ki so zaposleni v kakšni socialnovarstveni instituciji ali nevladni organizaciji, društvu, bolj podobno delu socialnih delavcev, ki opravljajo socialno svetovanje, kot pa delo tistih psihoterapevtov, ki opravljajo zasebno prakso. Terapevti, zaposleni v javnem sektorju, so po mojem mnenju bolj usmerjeni v ali celo »prisiljeni« upoštevati dualizem, ki velja za socialno svetovanje – to je upoštevanje individualnega in družbenega konteksta. Sogovornik pravi, da psihoterapevt nekaj zdravi, socialna delavka pa k nečemu pripomore. V tem zopet opažam morebitno razliko med različnimi pristopi psihoterapije in socialnim svetovanjem, pri čemer gre pri nekaterih psihoterapevtskih pristopih bolj za medicinski model obravnave človeka, pri socialnem svetovanju in sodobnih psihoterapevtskih šolah pa za socialni. Psihoterapevt se, po mnenju nekaterih sogovornikov, pri svojem delu bolj ukvarja z notranjimi dejavniki posameznikov, parov, skupin; socialna delavka pa z dejavniki zunanjega sveta. Razlike so po mnenju sogovornikov tudi v izobrazbi socialnega svetovalca in psihoterapevta. Čoderl in Arnautovska (2008) se pridružujeta zgornji razliki v izobrazbi (temu bi po mojem mnenju težko kdo oporekal), in sicer omenjata razliko v trajanju izobrazbe – zaradi večje strokovne zahtevnosti je psihoterapevtska edukacija daljša (čeprav po modelu, ki ga je uvedel Pritz v Avstriji in se postopoma prenaša v druge države, tudi v Slovenijo, te razlike več ni). Sogovornika opozarjata tudi na različne predstave ljudi o socialnih delavcih in psihoterapevtih. Sogovornik pravi, da ljudje pokažejo več zanimanja zate, če rečeš, da si psihoterapevt, kot pa če poveš, da si socialni delavec, kar se mu zdi zelo krivično. Psihoterapevti imajo ponavadi v družbi višji status in več spoštovanja kot socialni delavci, na socialne delavce pa se pogosto gleda kot na »podaljške države«, birokrate ipd.

Razlike med različnimi psihoterapevtskimi pristopi opazam tudi v rabi terminologije intervjuvancev, kot pri izrazih klient-uporabnik, nadalje psihodinamski psihoterapevt govori o zdravljenju patologije, medtem ko sistemska psihoterapevta govorita bolj s pojmi socialnega modela in ne medicinskega.

Obstajajo številni razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije. Kar trije vprašani so odgovorili, da je denar pomemben razlog za izbiro storitve, saj je socialno svetovanje brezplačna storitev. O finančnem faktorju piše tudi Pritz (2002). Avtor opaza, da v državah, kjer je psihoterapija bolje regulirana, javne ustanove in zavarovalnice namenjajo vedno več denarja za psihoterapevtske storitve; tam, kjer psihoterapija še ni dosegla tega statusa, pa so privilegirani bogatejši klienti. Osebnostno verjamem, da so pri uporabi psihoterapevtskih storitev privilegirani bogatejši klienti, nikakor pa psihoterapije ne vidim kot storitve za izključno bogatejše kliente. Obstaja namreč kar nekaj projektov, kjer psihoterapevti ponujajo storitve socialno ogroženim za simbolični prispevek ali celo brezplačno, cena terapije pa je tudi sicer pogosto stvar dogovora. Dva sogovornika sta mnenja, da je med razlogi tudi tabuiziranost ter različna stigmatizacija, ki jo prinašata oba poklica. Po mnenju dveh vprašanih veliko klientov ne pozna razlike med terapijo in socialnim svetovanjem, eden pa meni, da je zadovoljstvo drugih uporabnikov iste storitve lahko zelo pomemben razlog izbire. Pri razlogih izbire storitve dva sogovornika omenjata, da je področje delovanja socialnega svetovanja zakonsko določeno. Kar verjetno pomeni, da so socialni delavci nekatere teme dolžni obravnavati oziroma jih lahko zaradi javnih pooblastil naslavljajo samo oni, iz česar izpeljujem domnevo, da ljudje pogosto niti nimajo moči izbire storitve v svojih rokah. Pod razloge za izbiro storitve pa so sogovorniki navajali še sloves institucije, temo in težavnost teme, zunanje in notranje resurse ter dejavnike, s katerimi človek razpolaga (čas, denar, vezi, interes); željo po standardiziranih rešitvah ali več raziskovanja; večje zaupanje psihoterapevtu zaradi več znanja; prednost socialnih delavcev zaradi boljšega poznavanja zakonodaje in človekovih pravic ter odpoved vsevednosti pomagajočega pri socialnem svetovanju in manj »etiketiranja« ljudi z oznakami raznih duševnih bolezni. Za socialno svetovanje naj bi se pogosteje odločali tisti ljudje, ki vidijo problem v svoji okolici, za psihoterapijo pa tisti, ki vidijo problem v sebi. Sogovornik še dodaja, da se bo za psihoterapijo odločil nekdo, ki želi raziskovati nekaj v zvezi s sabo, kaj in zakaj se mu nekaj dogaja, za socialno svetovanje pa tisti, ki potrebuje konkretne nasvete.

Zanimalo me je, katere teme se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji in katere pri socialnem svetovanju. Pod pogostejše teme pri psihoterapiji so vprašani navajali travme in zgodnje otroštvo, osebnostno rast ter zadovoljstvo in srečo v življenju, razne psihične motnje in raziskovanje družinske dinamike. Uvrstitev zadnje med pogostejše teme pri psihoterapiji me je presenetilo, ker menim, da se tema družinske dinamike vsaj toliko pogosto pojavlja tudi pri socialnem svetovanju, kjer je socialno delo z družino eno osrednjih področij. Pod pogostejše teme pri socialnem svetovanju pa sogovorniki uvrščajo predvsem teme, ki so zakonsko dodeljene v reševanje socialnovarstvenim institucijam. Omenjajo težave z otroki, odnose, nasilje, delo z družino, zasvojenosti, razveze, materialne težave, duševno zdravje v skupnosti ter kako se konkretno, bolje znajti v življenju. Avtorici Čoderl in Arnautovska (2008) pišeta, da je, za razliko od psihoterapije, svetovanje primerno za obravnavo problemov pri prilagajanju vsakodnevnim spremembam in je kot tako usmerjeno na aktualne težave v posameznikovem življenju. Glede zadnje razlike menim, da je to lahko pogostejša tema pri socialnem svetovanju, ne vidim pa nobenega razloga, da vsakodnevne spremembe in aktualne težave posameznika ne bi bile tudi predmet psihoterapije. Sogovornik pravi, da je težko ločiti, katera tema je socialnodelovna in katera psihoterapevtska, ker pri svojem delu prepleta oba načina pomoči.

- Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči

Različna poklica zahtevata od praktikov različne kompetence in znanja. Med kompetence in znanja, ki so jih pridobili pri študiju socialnega dela, so sogovorniki najpogosteje uvrščali pravna znanja. Sogovornica navaja tudi vzpodbudo (kasneje prerasla v kompetenco) za akcijo in novost, kar se povezuje z direktnim socialnim delom, o katerem piše Flaker (2012) in kjer gre za skupno akcijo in prevzemanje neposredne odgovornosti za direktno ravnanje. Omenjajo še zavezo k vzpostavljanju odnosa, pridobivanju znanja za ravnanje ter etičnost, vodenje pogovora, poznavanje sistemov, sogovornica pa omenja tudi veliko podpore, ki jo je čutila s strani profesorjev. Med kompetence in znanja, pridobljena pri študiju psihoterapije, so navajali precej različne odgovore, kar lahko deloma pripišem študiju različnih psihoterapevtskih pristopov ter seveda sogovornikom samim, njihovim različnim kriterijem pomembnosti različnih znanj in kompetenc. Navedli so znanje o družini, psihopatologijo in njeno uporabnost pri sodelovanju s psihiatri, hipnoterapevtsko delo, kompetence za opravljanje svetovalnih razgovorov s posamezniki, znanje o pomenu empatije, brezpogojno sprejemanje uporabnikov, pomembnost

avtentičnosti, kongruence terapevta, znanje za ravnanje v primeru samomorilnih misli, nasilja, pri psihosomatičnih obolenjih, osredotočanje na »tukaj in zdaj« – na občutke v odnosu med terapevtom in klientom, kompetence za kontinuirano delo, prepoznavanje lastnih omejitev, prepoznavanje procesov, ki se dogajajo (transfer, kontratransfer, prekinitve kontakta), psihodiagnostiko, prepoznavanje dinamike, vzorcev, integracijo različnih modelov dela z ljudmi (kognitivno vedenjska terapija, sodobna psihoanaliza ter humanistična terapija). Sogovornik pravi, da je pri obeh študijah pridobil svetovalen način razmišljanja ter znanje in kompetence za vzpostavljanje odnosa. Težko pa loči, katere kompetence je kje dobil, saj je vzporedno študiral oboje. Opažam, da so sogovorniki nekatera znanja in kompetence dobili pri obeh študijah – socialnega dela in psihoterapije. To so predvsem znanja in kompetence za vzpostavljanje odnosa in vodenje pogovora; kompetence, ki so za socialno svetovanje bistvene, kar kaže na podobnost, skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije. Nekatera znanja pa so bolj prevladovala na enem ali drugem področju, kar lahko kaže na to, da imata poklica različna področja dela in s tem tudi ciljno populacijo.

- Znanje, pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija

Iz odgovorov je razvidno, da se znanja iz psihoterapije in socialnega svetovanja pogosto prepletajo. »Tudi v rešitev usmerjena terapija je bila razvita s strani socialnih delavcev, Insoo Kim Berg je bila socialna delavka.« (1) Sogovornik govori o kratki, v rešitev usmerjeni družinski terapiji, avtorjev Insoo Kim Berg in Steva de Shazerja, omeni pa še družinsko terapijo, ki jo je razvila Virginia Satir, ki je prav tako bila socialna delavka. Ostre ločnice med znanji psihoterapije in socialnega dela tako ni mogoče postaviti.

Sogovorniki so pri študiju socialnega dela dobili različna znanja. Vprašala sem jih, če jim je znanje, pridobljeno pri študiju socialnega dela, zadoščalo za delo v socialnem varstvu. Nekateri pravijo, da je bil dosežen nek nujno potreben pogoj za delo; da je bilo večina znanja uporabnega; dobili so veliko znanja, vendar vseeno premalo. To, ali znanje iz študija socialnega dela zadošča, je odvisno od situacije in osebe, ki nudi pomoč. Trije sogovorniki pravijo, da jim znanje socialnega dela ni zadoščalo, med drugim omenjajo premalo praktičnega znanja. Tudi Flaker (2012) priporoča, da naj postane praktičen del študija socialnega dela eden od njegovih temeljev. Pri tem bi bil študij kot poligon preverjanja konceptov in učenja uporabnega znanja, predvsem v smeri samoiniciativnosti, samoorganizacije in ustvarjanja kritičnih akcij. Premalo znanja so

sogovorniki dobili tudi glede vzpostavljanja stika in odnosa z ljudmi z ovirami, premalo tehnik in metod za komuniciranje, sogovornica pa omenja primanjkljaj znanja na področju prava. »Pri študiju socialnega dela sem dobila ogromno znanja, kljub vsemu pa sem imela občutek, da ga imam premalo. Gre za široko paleto stisk in težav, s katerimi se ljudje srečujejo, in verjamem, da je v štirih letih zelo težko predelati vse tematike, ki se vežejo na področje socialnega varstva.« (3) Po mnenju enega vprašanega študij socialnega dela nima veliko zveze s tem, kar socialni delavci počnejo v praksi, to je, kar od njih zahtevata država in politika. Pravi, da se je večino stvari naučil pri delu samem. »Zdi se mi, da mi je fakulteta dala neko znanje, ki sem ga lahko uporabil kvečjemu v teh pristnih stikih, ko sem si dovolil iti na teren, ali znotraj kakšnih projektov, ali pa kot en dodatek, tiste glavnine dela pa se ne naučiš na fakulteti.« (5) Vprašani pravi, da je največ znanja na fakulteti za socialno delo pridobil na vajah in skozi samostojno delo, kot so razni seminarji in projekti. Flaker (2012) piše o podobnih stvareh, ko pravi, da sistem študija še vedno vzpodbuja nekritično ponavljanje vzorcev in vzgaja »humanitarni« pogled na stiske ljudi. Tudi sami učitelji so po njegovem mnenju vedno bolj oddaljeni od praktičnih izkušenj, saj visokošolski sistem od njih zahteva članke, ne pa akcije. Sama menim, da bi se moral izoblikovati skupen jezik odgovarjanja na dejanske zahteve socialnovarstvenega sistema na eni in študija socialnega dela, na drugi strani, pri čemer niti slučajno ne mislim, da bi morali študente učiti, kako postati birokrati, ampak je potreben premislek o preoblikovanju socialnovarstvenega sistema.

Vprašani so številna ključna znanja dobili že med študijem socialnega dela. Največkrat so izpostavili pravna znanja, sociološko znanje ter socialno delo z družino. Omenjali so tudi sprejemanje in sožitje različnosti ljudi, psihološka znanja, modula duševno zdravje v skupnosti ter kibernetiko psihosocialne pomoči s skupinskim delom in svetovanjem. Sogovornici pa je bil med najpomembnejšimi prav ideal predanosti svojemu delu, katerega, pravi, je prevzela od profesorjev in asistentov: »Ideal tega, da si predan temu, kar delaš, da ti je mar za sočloveka, da vsak šteje. Vsi profesorji in asistenti so izžarevali predanost temu, kar delajo.« (2) Zelo pomembni so jim bili predmeti s specifičnimi temami, kot so odvisnosti, sogovornik pa omenja tudi predmete socialnega svetovanja. Menim, da je možno, da so jim bili predmeti s specifičnimi temami pomembni zato, ker se na nek način bolj približajo praksi – govorijo o specifični temi iz prakse; katere pomembnost so sogovorniki večkrat omenjali. Ena od vprašanih med ključna znanja uvršča koncept krepitve moči, zrcaljenje, pridruževanje uporabniku in vzpostavljanje

odnosa in sodelovanja. Dva sogovornika sta mnenja, da gre za vseživljenjsko učenje: »Še sedaj nimam dovolj znanja. Nikoli ni dovolj znanja. Tudi samo življenje je tako, da ko nekaj znaš, te pripelje do nečesa kar ne znaš.« (2), »Osebnostno verjamem, da pri delu z ljudmi nikoli ni preveč znanja. Gre za vseživljenjsko učenje.« (3). O vseživljenjskem učenju piše tudi Flaker (2012), ko pravi, da se socialna delavka izobražuje vse življenje, svoje znanje ves čas prilagaja, obnavlja in dopolnjuje. Sogovornica posebej poudarja, da so zelo pomembni tudi odnosi s strokovnjaki: »Odnosi s strokovnjaki, ki so pomembna strokovna podpora – profesorji, mentorji, supervizorji – so zelo pomembni, brez njih se stvari ne bi odvijale, kot so se.« (4)

Prvi sogovornik se je dodatno izobraževal iz sistemske psihoterapije, prav tako druga sogovornica, tretja sogovornica iz relacijske integrativne psihoterapije (integrira kognitivno vedenjsko, sodobno psihoanalizo ter humanistično terapijo), trenutno se izobražuje še iz geštalt izkustvene družinske terapije. Četrta sogovornica je zaključila specializacijo iz geštalt psihoterapije, peti pa iz psihodinamske in telesno orientirane psihoterapije. Pod dodatna izobraževanja so navedli tudi več seminarjev, osebno izkušnjo v psihoterapevtski skupini ter druga izobraževanja, kot so duhovna univerza in razna druga usposabljanja (s certifikati). Vprašanje o dodatni izobrazbi se mi zdi pomemben dodatek, saj lahko včasih na podlagi izobrazbe intervjuvancev lažje osmislim njihov odgovor, primerjam terminologijo, ki jo uporabljajo, ter primerjam njihove različne odgovore.

Med najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj sta sistemska psihoterapevta uvrstila hipnoterapevtsko delo. Eden od njiju je navedel še znanja iz družinske terapije in svetovanja, katera je učil Peter Nemetchek, druga pa je omenila znanje o posameznikovem konstruiranju lastnega sveta, eksternalizaciji, zunanjem opazovalcu ter znanja vzpostavljanja odnosa, komunikacije in strukturiranja razgovora. Tudi Glodfried (1995, v Žvelc 2011) navede perspektivo zunanjega opazovalca – zmožnost reflektivnega opazovanja sebe, svojih odnosov, težav, kar klient razvije skozi psihoterapijo – med skupne dejavnike, ki pomembno vplivajo na izid terapije. Tretja sogovornica je med najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj uvrstila relacijsko integrativno psihoterapijo, kjer je dobila orodja za terapevtsko svetovanje in direktno delo z ljudmi. Četrta sogovornica je navedla dva seminarja, in sicer EMDR in terapijo z mladostniki. Socialni delavec, ki se je dodatno izobrazil za psihodinamskega psihoterapevta, pa je med najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj uvrstil osebno izkušnjo v terapiji, pri

kateri pravi, da vidiš, kaj potrebuješ in želiš od pomagajočega. Dalje je govoril še o izobraževanju iz prenatalnih tem, razvojni psihopatologiji in razvojnih teorijah, o znanjih, kako govoriti z otrokom, za katera pravi, da so mu na FSD manjkala, ter znanje o tem, kako iti v stik s človekovimi težavami in hkrati »ostati zunaj«.

Sogovornike sem povprašala, če menijo, da potrebujejo socialni delavci več terapevtsko usmerjenega izobraževanja. Dva vprašana menita, da ga potrebujejo več. Dve sogovornici pa sta mnenja, da je to odvisno od področja, na katerem delujejo. Ena pravi, da je znanje socialnega dela lahko dovolj, saj je dovolj kvalitetno in široko. Sogovornica je mnenja, da ga potrebujejo več, predvsem za samopomoč, ter da bi bila udeležba socialnih delavcev v terapevtskih skupinah lahko zanje zelo blagodejna: »Že predvsem za njih same bi bilo precej blagodejno, če bi imeli več tega. Če bi imeli neko supervizijsko ali terapevtsko skupino, da bi tudi oni lahko odložili vse, kar se prinese k njim.« (2). Vprašani meni, da socialni delavci na osnovni stopnji potrebujejo nekaj psihoterapevtskega znanja, vendar se mu zdi bolj smiselno kasnejše učenje »soft variante« psihoterapije za potrebe socialnih delavcev v praksi. Crago (2008) predlaga, da bi se študente socialnega dela naučilo nekaj znanja iz družinske terapije, in sicer kako uporabljati strukturiran model za oceno družine v treh srečanjih. Na ta način bi po njegovem mnenju študentje socialnega dela integrirali nekatere osnovne komponente sistemske teorije. Osebnostno pa gledam tako, socialni delavci potrebujejo najbolj osnovno znanje vsaj tistih terapevtskih konceptov, ki se uporabljajo pri socialnem delu, če jih bodo potrebovali, pa je seveda odvisno od področja dela. Sama nisem zagovornica pošiljanja ljudi »od vrat do vrat«, zato menim, da je lahko neko minimalno terapevtsko znanje za socialnega delavca uporabno, ker ljudje vedno ne potrebujejo daljših in poglobljenih obravnav – za katere socialna delavka morda nima niti časa niti znanja – in se mu lahko pomaga tudi z nekaj osnovnega terapevtskega znanja.

Trije vprašani so mnenja, da je zelo pomembno učenje iz prakse, da je poleg osnovnega znanja praktično delo najpomembnejše. Iz praktičnega dela je sogovornik pridobil večino znanja in kompetenc, zelo pomembno se mu zdi povezovanje izkušenj iz prakse s teoretičnim znanjem, dva pa omenjata, da sta bila že v času študija socialnega dela zelo aktivna kot prostovoljca in to delo zelo priporočata. Glej Flakerjev zapis (2012) o več praksi na študiju socialnega dela zgoraj.

- Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije

Rezultati kažejo, da med socialnim svetovanjem in psihoterapijo v glavnem ni simetrije. Trije od petih intervjuvancev pravijo, da poklica med seboj ne tekmujeta. Sogovornica, sistemska psihoterapevtka, pojasni, da poklica obravnavata različna področja, imata drugačna znanja, gre pa tudi za povsem drugačno delo. Psihoterapija je namreč usmerjena v notranjost človeka. Po njenem mnenju sta različni tudi ciljni populaciji: »populacija socialnega svetovanja je zakonsko opredeljena« (2), »na terapijo pridejo ljudje, ki imajo več časa, denarja in motivacije za lasten razvoj« (2). Sogovornik pravi, da imata poklica tudi različna resorja. V Evropi je psihoterapija domena zdravstvene dejavnosti, socialno svetovanje pa domena socialnovarstvene, zato potrebe po tekmovanju ne vidi. Razlog, da večina sogovornikov simetrije ne vidi, je lahko tudi v tem, da imajo izobrazbi za oba poklica in ju zato doživljajo bolj kot dopolnjujoča.

Socialni delavec-sistemiški psihoterapevt pa dopušča možnost simetrije, in sicer pravi, da je lahko prisotno tekmovanje za finančno preživetje, morebitno tekmovanje pa je po njegovem mnenju odvisno tudi od psihoterapevtskega pristopa. Koristno se mu zdi konceptualno tekmovanje v smislu boljših odkritij in razvoja novih teorij. Socialna delavka-geštalt psihoterapevtka je mnenja, da gre lahko pri socialnem svetovanju in psihoterapiji tako za tekmovanje kot tudi dopolnjevanje, odvisno, iz katerega vidika pogledamo. Pravi, da sta populacija in problematika lahko enaki. Vries (1990) ter Friele in Verhaak (1991) glede ciljne populacije menijo podobno, in sicer da imata socialno delo in psihoterapija vsak svoj krog uporabnikov, ki imajo podobne probleme (Bouwkamp in Vries 2002).

Tekmovanje je prav tako možno razumeti v smislu potreb organizacije, kateri profil bi bil primernejši. Vprašani meni, da je težko podati jasen odgovor zaradi nedefiniranosti področja in nejasnosti mesta psihoterapije v socialnem varstvu, šolstvu idr.

Simetrijo zaznavajo med različnimi psihoterapevtskimi pristopi, čeprav naj bi bilo le-te vse manj zaradi spoznanja o pomembnosti sodelovanja in vpliva raziskav o pomembnosti odnosa med prejemnikom pomoči in pomagajočim ter zanemarljive pomembnosti vpliva določenega psihoterapevtskega pristopa na uspešnost psihoterapije. V podporo rezultatom govorijo Lambertove raziskave. Po Lambertovih ugotovitvah (1992, 2007) so skupni dejavniki veliko pomembnejši za izid terapije kot pa specifične tehnike posamezne psihoterapevtske šole. Lambert (2007) je definiral štiri kategorije terapevtskih dejavnikov, ki naj bi prispevali k učinkovitemu izidu psihoterapije, ter jim na podlagi metaanaliz pripisal odstotek vpliva na izid:

- klientovo življenje – zunajterapevtski dejavniki – 40% (gre za pozitivne, naključne dogodke v klientovem življenju, njegove vire – podporo v socialni mreži, ipd.),
- skupni dejavniki – 35% (dejavniki, ki so jih odkrili v večini pristopov psihoterapije, ne glede na terapevtovo pripadnost pristopu, teoretični okvir, npr. odnosni dejavniki – zaupnost, kvaliteta terapevtskega delovnega odnosa, procesni dejavniki, dejavniki pričakovanja – klientova vera v uporabljene tehnike itn.),
- terapevtovi dejavniki – 20% (empatija, toplina, sprejemanje klienta, opogumljanje za tveganje, kongruenca/skladnost, terapevtova prepričanost v to, kar dela itn.),
- psihoterapevtske tehnike – 5% (dejavniki, ki so značilni za posamezni psihoterapevtski pristop, kot so npr. progresivno izpostavljanje, krožna vprašanja, uporaba transferja, hipnoza, tehnika dveh stolov itn). (Žvelc 2011: 6-7 in Šugman Bohinc in Kobal 2002:19.)

Izrazito tekmovanje sogovornik opaža tudi med poklicema psihiater in psihoterapevt, vendar ga ne vidi kot smiselnega, saj po njegovem mnenju ta dva profila opravljata različno delo.

Včasih se mi zdi, da se zdi socialno svetovanje kot nek nov pristop psihoterapije, ki integrira koncepte in tehnike postmodernih terapij, njegova posebnost pa je v združevanju socialnega in terapevtskega. Socialno svetovanje vidim kot vmesno področje dela, ki se nahaja med psihoterapijo in socialnim delom. Po eni strani gre za koncepte, razvite v socialnem delu, po drugi pa za integracijo številnih terapevtskih znanj.

- Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem

Socialno svetovanje in psihoterapija se lahko dopolnjujeta na različne načine. Trije od petih sogovornikov menijo, da je znanje psihoterapije lahko koristno za izboljšanje prakse socialnega dela. Socialni delavec-sistemiški psihoterapevt pravi, da je premalo socialnodelovnih konceptov, da se le-ti še razvijajo, uporaba nekaterih terapevtskih znanj pa bi bila koristna pri določenih temah v socialnem svetovanju, npr. pri delu na odnosih. Sogovornica, ki je prav tako sistemska psihoterapevtka, meni, da lahko znanje iz psihoterapije pripomore k lažjemu vzpostavljanju odnosa: »Sigurno bi bilo znanje psihoterapije zelo na mestu, zato da bi z ljudmi lažje vzpostavili odnos« (2); prispeva tudi k več potrpežljivosti, krepitvi moči in formuliranju rešitve. Intervjuvanka, ki je opravila specializacijo relacijske-integrativne psihoterapije, pa je mnenja, da

psihoterapija dopolnjuje socialno delo s poglobljenim delom z uporabniki: »Psihoterapija v socialnem delu pripomore k poglobljenemu delu s klienti. Na socialne delavce se pogosto obračajo ljudje, ki imajo nerešene stiske in težave, za katere potrebujejo dolgotrajnejše zdravljenje v sklopu psihoterapije.« (2). Iz zadnje izjave se mi zdi, da je dobro vidno to, o čemer piše Mary Donovan (2002). Avtorica pravi, da je terapevtski potencial socialnega dela pogosto zanemarjen v diskurzu, kjer je terapija definirana kot nekaj, kar opravljajo drugi strokovnjaki.

Vsi sogovorniki so mnenja, da socialno delo pomembno dopolnjuje psihoterapijo. In sicer z upoštevanjem konteksta, v katerem človek živi, z znanjem iz izkušenj, s terenskim delom, praktično pomočjo, poznavanjem človekovih pravic, znanjem o socialnih mrežah in njihovem vzpostavljanju, s svojo širino znanj ter pogleda in razumevanja človeka in družbenega sistema. Sogovornik, socialni delavec-psihodinamski psihoterapevt, je mnenja, da potrebujejo psihoterapevti več socialnodelovnega znanja, prav tako kot potrebujejo socialni delavci več psihoterapevtsko usmerjenega izpobraževanja. Intervjuvanec pa dodaja, da je psihoterapija razvita za bogato družbo, ki ima drugo vrsto problematike, v Evropo pa prihaja revščina, o kateri ima znanja socialno delo. O tem, da psihoterapija še ni našla zadovoljivih odgovorov za kliente z nižjim socialnoekonomskim statusom, govorita tudi Roel Bouwkamp in Sjef de Vries (2002). Avtorja vidita nalogo psihoterapije v opuščanju modelov pojasnjevanja in obravnavanja, ki so ekskluzivno usmerjeni na duševnost; menita, da se mora psihoterapija začeti ukvarjati s konkretno pomočjo pri družbenih in materialnih problemih, če narava problema in sami klienti to zahtevajo. Dva sogovornika sta mnenja, da bi bilo sodelovanje obeh strok idealno, če bi bila psihoterapija eden od socialnovarstvenih ukrepov. Iz odgovorov in teorije – o potrebi prenašanja znanj z enega področja na drugega in obratno – sklepam, da si bosta socialno svetovanje in psihoterapija vedno bolj podobna, spojena. Menim, da je tisto najpomembnejše, kar ločuje psihoterapijo (če zanemarimo razlike med različnimi pristopi) in socialno svetovanje, ravno moč nadzora in ukrepanja, ki jo socialnemu delu nalaga država.

Kar štirje od petih vprašanih so mnenja, da gre med socialnim svetovanjem in psihoterapijo za komplementarnost in sodelovanje. Predvsem pri pokritju raznih potreb ljudi z nižjim socialno-ekonomskim statusom: »Takšna sodelovanje že obstajajo in so se dobro izkazala. Imeli smo določene projekte, recimo psihoterapija za 5 evrov za socialno ogrožene. Ker nekdo, ki je materialno, socialno ogrožen, mora najprej preživeti, potem pa zdraviti dušo. Za zelo dobro se je

izkazalo, ker so ti ljudje dejansko prišli in razreševali, zakaj se jim tako dogaja, zakaj se jim tako obrača življenje» (5). Dopolnjujoče sodelovanje je pomembno tudi pri temah, ki so znotraj psihoterapije nerešljive in je po zakonu zanje (npr. pri hujših konfliktih) pristojen center za socialno delo. Sogovornik meni, da lahko psihoterapija v okviru socialnega dela nastopi tam, kjer se pri posamezniku pojavi potreba po spremembi svojih vzorcev, po bolj poglobljenem delu na sebi. Socialno delo pa psihoterapijo dopolnjuje s pomočjo posamezniku pri udeleževanju sprememb, do katerih je prišel v psihoterapiji, v praksi. Za sodelovanje gre tudi pri intervencijah v krizah ipd. Vprašani so mnenja, da gre za komplementarnost in sodelovanje obeh strok tudi iz teoretskega vidika, skozi izmenjavo določenih znanj ter konceptualno dopolnjevanje. Menijo, da bi zaradi potreb ljudi morali obe stroki sodelovati ter se prilagajati potrebam posameznika, podpirajo celostno obravnavo človeka.

Razlike med odgovori pa opažam tudi kot morebitno posledico različnih psihoterapevtskih šol sogovornikov. Sistemska psihoterapevta psihoterapijo bolj enačita s socialnim svetovanjem, uporabljata tudi drugačne termine, za razliko od psihoterapevtov iz bolj klasičnih psihoterapevtskih smeri. Psihodinamski psihoterapevt in relacijska-integrativna psihoterapevka govorita o zdravljenju patologije posameznika. Vsi pa se strinjajo, da je odnos med pomagajočim in prejemnikom pomoči najpomembnejši, kar kažejo tudi zgoraj opisane raziskave.

Socialno svetovanje in psihoterapijo zaenkrat vidim bolj v komplementarnosti kot v simetriji. Imata veliko potenciala za medsebojno dopolnjevanje pri doseganju bolj celostne obravnave človeka, njegovih pomembnih odnosnih sistemov in težav. Menim, da je tisto, kar socialno svetovanje in psihoterapijo v Sloveniji varuje pred simetrijo, medsebojnim tekmovanjem, ravno visoka stopnja privatizacije psihoterapije (in njena neurejenost z zakonom), kar psihoterapijo usmeri na drug »trg«. Ker pa je deprivatizacija tema obeh poklicev (v Sloveniji sicer ne toliko, ker je socialno svetovanje v socialnem delu, večinoma ugnézdeno v javni sektor), sta si socialno svetovanje in psihoterapija danes bolj podobna kot pred leti. Menim, da si bosta v prihodnosti, ne le zaradi morebitne deprivatizacije, ampak tudi zaradi širjenja postmodernih konceptov in novih dognanj, poklica vedno bolj podobna. Z deprivatizacijo namreč, po mojem mnenju, ciljni populaciji lahko postaneta isti. Seveda je to le eden od dejavnikov, ki je trenutno pritegnil mojo pozornost in prevpraševanje, zato gre v tem odstavku bolj za moje razmišljanje, kot pa poskus napovedovanja razvoja strok.

4.1 Kritična refleksija raziskave

Imela sem kar nekaj težav s pridobivanjem referentov zaradi zelo specifične omejenosti vzorca. Sogovorniki so najprej morali imeti dokončani izobrazbi iz socialnega dela in psihoterapije, delovati na obeh področjih, imeti opravljeno specializacijo iz različnih psihoterapevtskih pristopov. Postavila sem še pogoj glede obdobja, kdaj so diplomirali na fakulteti za socialno delo. Sprašujem se, kakšne rezultate bi dobila, če bi intervjuje izvedla še z ljudmi, ki imajo eno izobrazbo – če bi za vzorec izbrala nekaj psihoterapevtov in nekaj socialnih delavcev. Seveda bi moral biti tej spremembi prilagojen tudi vprašalnik.

Ena težava, s katero sem se soočala pri obdelavi podatkov, je zelo velika količina zelo različnih odgovorov, ki so jih podali referenti. Po drugem poskusu kodiranja sem se odločila, da poskusim še tretjič, pri čemer sem se odločila za abstraktnejšo določanje kategorij. Predvsem zaradi večje preglednosti in urejenosti velike količine podatkov. Verjetno bi, če bi se raziskave lotila še enkrat, določila še podkategorije ali bi sedanje teme raziskave razčlenila na več tem.

Ukvarjala sem se tudi z zapisovanjem poskusne teorije, vendar bi neko mejo splošnosti težko določila, ker so si bili odgovori preveč različni. Šlo je namreč predvsem za mnenja strokovnjakov za podporo in pomoč, njihovo videnje situacije, zato nekih splošnih smernic ni mogoče izpeljati.

Mojo raziskavo so – bolj kot klasično »znanstveni«, se pravi objektivistični – vodili hermenevtični, kriteriji »novoznanstvenega« raziskovanja. Zato pri moji raziskavi ne stremim k izpolnjevanju standardov raziskovanja, kot so neodvisnost, ponovljivost, nepristranskost in predvidljivost, ampak zagovarjam odvisnost, opisnost, predvsem za moje interpretiranje odgovorov intervjuvancev. Na moje interpretiranje je vplivalo moje mišljenje, predpostavke, ki so v nalogi večkrat izražene.

5 Sklepi

- € Način dela v socialnem svetovanju odraža dualizem – upoštevanje osebnega/individualnega in družbenega konteksta (delo na notranjih in zunanjih procesih).
- € Večina psihoterapevtskih pristopov se osredotoča na notranje procese v človeku, pri čemer se problem in rešitve iščejo znotraj človeka, za razliko od socialnega svetovanja, kjer gre bolj za interpersonalno delo.
- € Meje med socialnim svetovanjem in psihoterapijo se ne da jasno določiti, odvisna pa je tudi od psihoterapevtskega pristopa.
- € Zdi se, da sta si socialno svetovanje in sistemska terapija najbolj podobna (upoštevanje konteksta, delo na notranjih in zunanjih procesih, postmoderni koncepti in delovni pristopi).
- € Pomembnost odnosa, zaupanje, skupni cilji, sodelovanje med uporabnikom in praktikom so nekatere od skupnih točk psihoterapije in socialnega svetovanja.
- € Med psihoterapevti iz različnih pristopov so opazne razlike v uporabi terminologije (klasični pristopi uporabljajo bolj terminologijo medicinskega modela, sodobni pa terminologijo socialnega modela).
- € Bistvene razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata, so: socialni delavci opravijo več terenskega dela, usmerjeni so na delo »tukaj in zdaj«, njihov okvir delovanja je zakonsko predpisan in omejen, ima pa tudi večji vpogled v sisteme in njihovo poznavanje. Psihoterapevti delajo bolj izolirano, pogosto se osredotočajo na druge teme, npr. na osebnostno rast; edukacija za psihoterapevta je daljša.
- € Odločitev človeka za izbiro ene ali druge storitve je lahko odvisna od denarja, različnega družbenega statusa teh dveh poklicev in s tem povezane različne stigmatizacije uporabnika, od spremenljivk, kot so tema, zunanji ter notranji resursi, s katerimi človek razpolaga (čas, denar, vezi, interes), videnje problema v sebi ali v okolici, nepoznavanje razlik med pristopoma pomoči, možnost izbire med obema kategorijama storitev (zaradi zakonskih določil pa izbira velikokrat niti ni mogoča).

- € Pri psihoterapiji se pogosteje pojavljajo teme iz preteklosti (otročstvo), osebna rast ter sreča v življenju, psihične motnje; pri socialnem svetovanju pa zakonsko določene teme, odnosne, družinske, materialne težave, duševno zdravje v skupnosti ter konkretna iznajdljivost v življenju.
- € Socialno svetovanje in psihoterapija sta različna poklica, zato zahtevata različne kompetence in znanja, nekatere pa so skupne (npr. vzpostavljanje odnosa in vodenje pogovora). Znanja obeh poklicov se pogosto prepletajo, nekatere terapije so razvili socialni delavci, s čimer si lahko razložimo tako podobnost pristopov k pomoči kot izrazitejšo družbeno refleksijo in zavzetost teh socialnodelovno izobraženih psihoterapevtov (npr. k rešitvi usmerjeni, narativni, dialoški terapevti).
- € Nekaterim je znanje socialnega dela zadoščalo za delo v socialnem varstvu, trem od petih pa ne. Teorija in analiza podatkov pravita, da je v socialnem delu potrebno vseživljenjsko učenje.
- € Med najpomembnejše stebre socialnega dela sodi praksa, iz nje so se sogovorniki največ naučili, pravijo pa, da je pri študiju socialnega dela premalo.
- € Ključna znanja za delo, ki so jih intervjuvanci dobili med študijem socialnega dela, so: pravna znanja, sociološko znanje, socialno delo z družino, koncept krepitve moči, sprejemanje in sožitje različnosti ljudi.
- € Dva sogovornika pravita, da potrebujejo socialni delavci več terapevtsko usmerjenega izobraževanja (tudi za samopomoč), dve menita, da je to odvisno od področja dela, eden pa meni, da znanje socialnega dela zadošča, saj je dovolj široko in kvalitetno.
- € Empirična raziskava ne daje popolnoma jasnega odgovora na temeljno diplomsko vprašanje, ali gre med socialnim svetovanjem za simetrijo ali komplementarnost. Populacija je lahko enaka, področje dela je lahko enako. Glede določenih aspektov lahko poklica tekmujeta (finančno preživetje, potrebe organizacije), vendar pa sogovorniki vidijo večji smisel in potrebo po njunem dopolnjevanju.

6 Predlogi

- € Nadaljnje raziskovanje teme, ki bi bilo bolj obširno in bi v raziskavo vključilo več sogovornikov; ne le intervjuvancev z obema poklicnima profiloma, temveč tudi referente, ki so izobraženi le za enega od poklicev.
- € Raziskati možne načine dopolnjevanja in sodelovanja socialnega svetovanja in psihoterapije.
- € Predvideti možnosti dopolnjevanja, sodelovanja socialnih delavcev in psihoterapevtov za čas, ko psihoterapevtske storitve ne bodo več predvsem plačljive, ampak bodo stroške zanje krile zavarovalnice idr. plačniki, in ko bo vse večji del socialnosvetovalnih storitev postal plačljiv, se pravi da ne bo več pretežno krit iz državnega proračuna.
- € Raziskovanje potrebnosti prenašanja znanj med poklici – ali je bolje, da vsak dela svoje ali da imata oba osnovna znanja (o tem kako dela drug strokovnjak ali pa celo nek skupen fond osnovnih znanj obeh poklicev) o drugem poklicu.
- € Več praktičnega usposabljanja in samostojnega dela pri študiju socialnega dela.
- € Uvedbo obveznih izobraževanj in izpopolnjevanj za socialne delavce, ki delujejo v praksi, in sicer kontinuirano, vključevalo pa bi tudi preverjanje strokovnjakovih kompetenc.
- € Prenoviti visokošolske študijske idr. izobraževalne programe tako za socialno delo kot psihoterapijo, tako da bodo njihovi diplomanti oz. specialisti nadomestili kompetenčni manjko enega ali drugega poklicnega profila, o čemer poročajo osebe, ki so sodelovale v raziskavi.

7 Literatura in viri

- Bohak, J. (2003), Mednarodna primerjava stanja v psihoterapiji. V: J. Bohak, M. Možina (ur.). *Tretji študijski dnevi Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, Rogla*. Zbornik prispevkov. 139-142.
- Crago, H. (2008), Preserving Family Therapy' s Legacy. *Australian & New Zealand Journal of Family Therapy*, 29, 2: 70-76.
- Čačinovič Vogrinčič, G. (2008), *Socialno delo z družino*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Čačinovič Vogrinčič, G., Kobal, L., Mešl, N., Možina, M. (2005), *Vzpostavljanje delovnega odnosa in osebnega stika*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.
- Čoderl S., Arnautovska, U. (2008), Različne oblike psihološke pomoči in predstavitev Centra za psihološko svetovanje – Posvet. *Psihološka obzorja*. Slovenska znanstveno – strokovna psihološka revija. 17: 1. 123-127.
- De Vries, S., Bouwkamp, R. (2002), *Psihosocialna družinska terapija*. Logatec: Firis.
- Donovan, M. (2002), Social work and therapy: reclaiming a generic therapeutic space in child and family work. *Journal of social work practice*, 16, 2: 113- 123.
- Donovan, M. (2007) Ethics and reflecting processes: A systemic perspective. *Journal of Social Work Practice*, 21, 2: 225-233.
- Flaker, V. (2003), *Oris metod socialnega dela: Uvod v katalog nalog centrov za socialno delo*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani, Skupnost CSD Slovenije.
- Flaker, V. (2012), *Direktno socialno delo*. Ljubljana: *cf.
- Grebenc, V., Kvaternik, I., Kodele, T., Rihter, L. (2010), *Pogovarjajmo se; skupnostni pristop v šoli*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo.
- Gruden, Z. (2010), *Psihoterapijska pedagogija*. Zagreb: Medicinska naklada.

Healy, K. (2005), *Social Work Theories in Context*. Houndmills: Palgrave, Macmillan.

Interni zapiski s predavanj univerzitetnega študijskega programa socialno delo (2011-2013), Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Jordan, B. (1990), *Social Work in an Unjust Society*. Hertfordshire: Harvester Wheatsheaf.

Kordeš, U. (2004), *Od resnice k zaupanju*. Ljubljana: Studia Humanitis. 72-97.

Kristančič, A., Osterman, A. (1998), *Osnove in elementi svetovalne komunikacije*. Ljubljana: Združenje svetovalnih delavcev Slovenije.

Kuhar, I., Janjušević, P. (2010), Kognitivno-vedenjska terapija. V: B. Lojk (ur.). *Psihoterapija na Slovenskem, Bled*. Kranj: Inštitut za realitetno terapijo. 95-120

Lojk, L. (2003), Kompetentni psihoterapevt v realitetni terapiji. V: J. Bohak, M. Možina (ur.). *Tretji študijski dnevi Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, Rogla*. Zbornik prispevkov. 13-18.

Lüssi, P. (1990), Sistemski nauk o socialnem delu. *Časopis za teorijo in prakso*, 29, 1-3: 81-94.

Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu I: Načrtovanje raziskave*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Mesec, B. (2009), *Metodologija raziskovanja v socialnem delu II*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Mesec, B. (s sod.) (2003), *Navodilo za pisanje diplomskega dela in opravljanje diplomskega izpita*. Ljubljana: Fakulteta za socialno delo Univerze v Ljubljani.

Mešl, N. (2007), *Teorije ravnanja in uspešnost procesov pomoči v socialnem delu z družinami* – doktorska disertacija, Ljubljana, Fakulteta za socialno delo.

Miller, L. (2006), *Counselling Skills for Social Work*. Great Britain, TJ International LTD, Padstow, Cornwall.

Milošević Arnold V., Postrak, M. (2003), *Uvod v socialno delo*. Ljubljana: Študentska založba.

Milošević, V. (1989), *Socialno delo*. Ljubljana: samozaložba.

Ramovš, J. (1995), *Slovenska sociala med včeraj in jutri*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za psihologijo, logoterapijo in antropohigieno.

Skidmore, R. A., Thackeray, M. G., Farley, O. W. (1991), *Introduction to social work*. New Jersey: Enlewood Cliffs, Prentice-Hall.

Šugman Bohinc, L., Kobal, L. (2002), Prikaz evalvacijskih študij psihoterapije v Sloveniji. V: J. Bohak, M. Možina (ur.). *Drugi študijski dnevi Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, Rogla*. Zbornik prispevkov. 18-24.

Šugman Bohinc, L. (2010), Od objektivizma h konstruktivizmu in socialnemu konstrukcionizmu v sistemski psihoterapiji. *Kairos*. Slovenska revija za psihoterapijo. 4: 1-2. 51-65.

Šugman Bohinc, L. (1997), Epistemologija socialnega dela. *Socialno delo* 36, 4: 289-308.

Šugman Bohinc, L. (2005), Epistemologija podpore in pomoči. *Časopis za kritiko znanosti* XXXIII, 221: 167-181.

Praper, P. (2008), *Skupinska psihoterapija. Od mitologije do teorije*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za psihologijo.

Pritz, A. (2002), Uvod v Globalizirano psihoterapijo. V: J. Bohak, M. Možina (ur.). *Drugi študijski dnevi Slovenske krovne zveze za psihoterapijo, Rogla*. Zbornik prispevkov. 9-11.

Toseland, R. W., Rivas, R. F. (eds.) (2009), *An Introduction to Group Work Practice*. Boston, New York: Pearson Education, Inc.

Yalom, I. D. (1970), *The Theory and Practice of Group Psychotherapy*. New York: Basic Books Inc. Publishers.

Žvelc, M., Možina, M., Bohak, J. (ur.) (2011), *Psihoterapija*. Ljubljana: IPSA.

7.1 Internetni viri

International Federation of Social Workers, <http://ifsw.org/news/update-on-the-review-process-of-the-definition-of-social-work/>, dostopno dne 24.4.2014

National Assotiation of Social Workers, <http://www.naswdc.org/practice/intl/definitions.asp>, dostopno dne 11.6.2014.

Vita plena, <http://www.psihoterapija-vitaplenu.si/osebni-coaching>, dostopno dne 17.6. 2014.

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Group_psychotherapy, dostopno dne 11.7.2013.

8 Povzetek

Z diplomskim delom sem želela raziskati, v kakšnem razmerju sta socialno svetovanje in psihoterapija. Kje se lahko dopolnjujeta, kje sta si podobna ter če je med njima možno postaviti nekakšno ločnico, mejo. Raziskovanje je precej otežilo spoznanje, da primerjam poklic (psihoterapijo) z enim od načinov dela (socialno svetovanje) pri drugem poklicu (socialno delo), ne pa dveh poklicev.

Moja raziskava je kvalitativna, saj osnovno izkustveno gradivo sestavljajo zgolj besedni opisi. Je eksplorativne narave, gre za uvod v spoznavanje tega področja. V raziskavi je sodelovalo 5 strokovnjakov, in sicer socialnih delavcev in psihoterapevtov. Populacijo sestavljajo ljudje, ki imajo hkratni naziv socialnega delavca in psihoterapevta ter delujejo v Sloveniji – ne le na področju psihoterapevtskega dela, temveč tudi v socialnem varstvu in so na fakulteti za socialno delo zaključili dodiplomski študij med leti 1998 in 2008. Vzorec sem izbrala po metodi snežne kepe, saj se mi v tem primeru reprezentativnost ni zdela tako pomembna. Poleg tega ne obstaja baza podatkov (oz. nimam dostopa do nje) o osebah z omenjeno dvojno izobrazbo, na podlagi katere bi lahko izoblikovala reprezentativen vzorec.

Merski instrument je polstrukturiran vprašalnik. Sestavljen je iz 15 vprašanj, ki so nestandardizirana. Vprašanja so odprtega tipa ter niso zastavljena na način, da bi izzvala dihotomne odgovore (odgovore da - ne). Prav tako intervjuvanca ne usmerjajo k določenim odgovorom, temveč sprašujejo po njegovem mnenju. Vprašalnik obravnava šest različnih tem, in sicer predmet obravnave socialnega svetovanja in psihoterapije, razlike in podobnosti med obema pristopoma podpore in pomoči, kompetence in znanja iz obeh virov, znanje, pridobljeno tekom študija socialnega dela, ter dodatna izobraževanja. Moja metoda zbiranja podatkov je bilo spraševanje v obliki poglobljenih polstrukturiranih intervjujev. Intervjuje sem izvajala med majem 2013 in aprilom 2014.

Raziskava je pokazala, da način dela v socialnem svetovanju odraža dualizem – upoštevanje osebnega/individualnega in družbenega konteksta (delo na notranjih in zunanjih procesih). Meje med socialnim svetovanjem in psihoterapijo se ne da jasno določiti, odvisna pa je tudi od psihoterapevtskega pristopa. Zdi se, da sta si socialno svetovanje in sistemska terapija najbolj podobna (upoštevanje konteksta, delo na notranjih in zunanjih procesih, postmoderni koncepti in delovni pristopi). Pomembnost odnosa, zaupanje, skupni cilji, sodelovanje med uporabnikom in

praktikom so nekatere od skupnih točk psihoterapije in socialnega svetovanja. Bistvene razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata, so: socialni delavci opravijo več terenskega dela, usmerjeni so na delo »tukaj in zdaj«, njihov okvir delovanja je zakonsko predpisan in omejen, imajo pa tudi večji vpogled v sisteme in njihovo poznavanje. Psihoterapevti delajo bolj izolirano, pogosto se osredotočajo na druge teme, npr. na osebno rast; edukacija za psihoterapevta je daljša.

Socialno svetovanje in psihoterapija sta različna poklica, zato zahtevata različne kompetence in znanja, nekatere pa so skupne (npr. vzpostavljanje odnosa in vodenje pogovora). Znanja obeh poklicov se pogosto prepletajo, nekatere terapije so razvili socialni delavci, s čimer si lahko razložimo tako podobnost pristopov k pomoči kot izrazitejšo družbeno refleksijo in zavzetost teh socialnodelovno izobraženih psihoterapevtov (npr. k rešitvi usmerjeni, narativni, dialoški terapevti).

Teorija in analiza podatkov pravita, da je v socialnem delu potrebno vseživljenjsko učenje. Empirična raziskava ne daje popolnoma jasnega odgovora na temeljno diplomsko vprašanje, ali gre med socialnim svetovanjem za simetrijo ali komplementarnost. Populacija je lahko ista, prav tako področje dela. Glede določenih aspektov lahko poklica med seboj tekmujeta (finančno preživetje, potrebe organizacije), vendar pa sogovorniki vidijo večji smisel in potrebo po njunem dopolnjevanju.

9 Priloge

9.1 Priloga – vprašalnik

1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?
2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?
3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija »tekmujeta« za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta, ali kaj tretjega?
4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?
5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije? (skupni pomembni dejavniki, npr. odnos, zaupanje idr.)
6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?
7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?
8. Ali ste se dodatno izobraževali, če da, kje?
9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, pomagajoča?
10. Katere glavne kompetence za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in iz drugega vira izobraževanja (socialnega dela in psihoterapije)?
11. Kakšno vlogo ima psihoterapija v socialnem delu in obratno, kakšno vlogo ima socialno delo pri psihoterapiji?
12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, kompetenc? Prosim, razložite svoj odgovor.
13. Kje vidite bistvene razlike med socialnim delavcem (socialno svetovanje) in psihoterapevtom z vidika dela, ki ga opravljata?
14. Zakaj se bo nek uporabnik ali klient raje odločil za socialno svetovanje namesto psihoterapijo ali za psihoterapevtsko obravnavo namesto socialnega svetovanja? (kaj so prednosti vsakega od pristopov podpore in pomoči)
15. Ali so kakšne težave/teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju in tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

9.2 Priloga – transkript intervjujev, določitev enot kodiranja in kodiranje

9.2.1 Intervju 1

1A: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

M: Različne vrste pomoči, kjer pomagajo posameznikom, parom, družini urejati notranji konflikt v človeku ali konflikte med njimi. Tudi konflikt v smislu slabe izkušnje, travme, ali izkušenj, ki so posledica deprivacije (npr. izguba plačane zaposlitve ter posledično izguba občutka lastne vrednosti, socialna izločenost, ...). Pri tem se pomaga ljudem vključevati in predelovati težave. To zadnje je zelo tipično socialnodelavsko, bolj kot travme. Se pravi deprivacija, reševanje raznih konfliktov, notranjih stisk, pomoč ali svetovanje pri konfliktih v odnosih – partnerskih, z otroci se kaj zaplete, učne težave, ... Gotovo je socialno delavsko tudi pomoč pri teh težjih težavah, kot so psihotične in depresivne in podobno in sicer kako pomagati pri vključevanju, okrevanju, prevzeti spet življenje v svoje roke. Koncept okrevanja pomeni prevzeti življenje v svoje roke in je obraten od medicinske logike, kjer govorijo kaj je za ljudi dobro. Včasih je lahko tudi kombinacija obojega, recimo, psihiater predpiše zdravila, potem pa so društva Šent, Ozara, ..., kjer pa je sploh področje socialnega svetovanja.

2A: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

M: Predmet je lahko isti, samo da je verjetno pristop, v težjih problematikah drugačen. Pri travmah je recimo malo drugačen pristop k procesu dela. Drugačen je v tem, da se več dela intrapersonalno, se pravi notranje. Če gledamo tradicionalno, večinsko, večina psihoterapij izhaja iz tega, da se rešuje notranje konflikte, notranje probleme, na subjektivni ravni. Znotraj sebe se pomaga človeku, da predeluje travmo ali druge stiske. Socialno delo in novejši pristopi psihoterapije, vsaj sistemski pa so naravnani na to, da to ni glavno, je pa vseeno pomembno. Pomembno je, da človek najprej zaživi, »zafunkcionira«, potem pa je naslednji korak tudi tisto in tukaj mislim, da se prekrivata socialno delo in psihoterapija, če govorimo o sodobnih psihoterapijah s sodobnimi koncepti (npr. sistemska). Tako socialno delo in novejša psihoterapija, vsaj sistemske, delajo na odnosih, na življenju, vstopati v življenje. Včasih

niti ni dobro reševati notranje travme, če ima človek hude stiske, je lahko boljše, če kaj ne ve o sebi. Ni najbolj ključno da bi »kopali« po njemu, bolj je pomembno, da mu ga pomagamo umestiti v življenje, mogoče bo kdaj čas za predelavo, lahko pa tudi ne. Ni cilj, da bi začeli s predelavo, medtem ko včasih, v psihoterapiji, je to bilo glavno.

3A: Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

Jaz in tisti, ki smo v obeh področjih, vidimo oboje bolj kot dopolnjevanje. Kot izboljšanje socialnega dela, če prinesemo nekaj iz psihoterapije sem in tudi od socialnega dela tja. To ne pomeni, da bi morali vsi delati vse.

Mislim pa, da mogoče ne razmišljajo vse šole tako in če tako razmišljam, bi lahko šlo tudi za tekmovanje med strokami, mogoče pa je tekmovanje premočna beseda. Na ravni finančnega preživetja pa itak vsak tekmuje z vsakim. Nekatere stroke so zelo proti psihoterapiji, recimo sociologija. Nekatere psihoterapije se imajo za malo več, zlasti te tradicionalne. Ampak tega je vse manj. Vse večje je spoznanje, da eni brez drugega ne moremo. Mogoče se ene točke prekrivajo, kot razumem socialno delo, ampak terapija je samo en del. Eno ne more nadomestiti drugega. Gre za dva različna poklica. Med poklicema psihiatra in psihoterapevta gre za izrazito tekmovanje, ampak v resnici ni nobene potrebe po tem, ker psihoterapevt ne bo predpisoval zdravila, diagnosticiral in delal v tem kar dela psihiater. Hkrati pa zelo redki psihiatri delajo tisto, kar naj bi psihoterapevt. V tem smislu je nesmiselno tekmovanje. Sam sem tako bolj v vlogi povezovalca, potrebe po tekmovanju ne vidim, kvečjemu veliko potrebe po sodelovanju. Konceptualno pa še manj, se učimo nekaj drug od drugega, ne moremo pa eno prelivati v drugo, niti ni potrebe. Konceptualno se dopolnjujejo. Nekaj pa je skupnega, deprivatizacija je tema obeh poklicov. Upoštevanje konteksta, kje človek živi, tega mnoge psihoterapevtske smeri ne vidijo. Tu s tega vidika socialno delo sigurno lahko dopolnjuje psihoterapijo. Po drugi strani so pa včasih kakšne težke, zahtevne teme, kjer jih socialni delavec, če ni dodatno izobražen ne bo mogel pomagati. Tradicionalno socialno delo je bilo drugačno, ne takšno kot je zadnja leta, takšno kot ga ti poznaš. Veliko bolj je bilo naravnano na te pomoči, dajanje. Socialnemu delu mogoče manjka, ali pa se šele razvijajo koncepti, ki so socialno delavski, ne pa vzeti od nekje in preneseni sem. To se šele dobro razvija, ne da ni nič, ampak nima še vsega dovolj za svetovalno delo. Dosti je prenešenega. Svojega, vzeti nekje delno pa razviti na svoj način, za svoje potrebe, to nas še dosti čaka.

Isto je na drugi strani psihoterapija, tradicionalne psihoterapije, kot sem rekel, so delale vse znotraj človeka, osebno, duševno, intrapersonalno. Sistemske in druge sodobnejše so vedno bolj usmerjene v kontekst. Tudi tu je marskaj že napisanega, ampak še veliko manjka. Prav z mislimi na kontekst, kje živi človek. To je sedaj nova logika, ne stara psihoterapevtska, niti približno. To je sodobna psihoterapevtska ali pa socialno delavska. To je sedaj tisto, ko se srečuje socialno delo in psihoterapija, težko rečem kaj je in tudi ona (voditeljica seminarja) ni rekla da je to psihoterapija, niti ni rekla, da je to socialno delo.

4A: naslednje vprašanje, nekaj je že tako bilo povedanega, kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

M: V praksi lahko hitro to ločimo. So institucije, ki podpirajo bolj socialno delo in so institucije, ki podpirajo bolj psihoterapevtsko delo. Ampak spet ni tako preprosto, eni ljudje gredo k enim, nekateri gredo k drugim in potem eni in drugi lahko delajo oboje. Lahko gre k socialnemu delavcu in dela svetovalno delo. Tako konceptualno, kje naj bi ta meja bila, socialno delo ne more delati samo znotraj, subjektivno s človekom, bi bilo preozko, ves čas mora gledati kontekst. V psihoterapiji ne upoštevajo vsi konteksta, samo nekateri, te sistemske pa te. Če se socialno delo ukvarja zgolj notranje, po mojem ni socialno delo ali pa je zgrešilo malo. To ne pomeni, da ne sme notranje, ampak da mora upoštevati tudi kontekst in da razmišlja bolj o praktičnih stvareh. Socialno delo si predstavljam tudi tako, da naj bi povezovalo včasih. Jaz delam svetovalno delo, ampak dostikrat moram poklicati onega in onega zdravnika, da to spravim skupaj, če ne, vsak dela nekaj po svoje, ne nujno v korist, lahko ni učinka. Del svetovalnega dela pri socialnem delu je to, da pritegne skupaj, da organizira timski sestanek, da organizira, tudi v šoli recimo, da povezuje. Medtem ko večina psihoterapije to ne dela, sistemska spet dela to, ampak večina ne. Mogoče je pa psihoterapija (sistemska psihoterapija) en del, socialno svetovanje drug del, vmes pa je sistemska teorija, ki ju povezuje. Kot osnovni koncept, kot osnovna ideja, razumevanje, gledanje, opazovanje, upoštevanje konteksta, kjer živi človek, to dela sistemska teorija. Ne delajo vsi socialni delavci po sistemski teoriji, je pa to povezovalni faktor.

5A: Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje, pač neke skupne točke, nekaj ste že tako povedali kje se prekriva.

M: Jaz mislim, da sistemski pogled, razumevanje, teorija, ideja. Ko imaš pred sabo posameznika gledaš kje živi, kontekst šole, če mu še kdo pomaga, ipd. To so gotovo povezovalni faktorji, potem so tisto, čemur rečemo odnos, nek delovni odnos, neki dogovori o delovnem odnosu, mogoče nekje so ene besede drugje druge, v socialno delavskem jeziku je dogovor o delovnem odnosu. Zaupanje, ustvariti se mora zaupanje, če ne, je težko delati. Vse več je na obeh straneh tega sodelovalnega odnosa, soustvarjalnega bi rekla Gabi. Lahko boš našla tudi kakšne druge izraze, ampak bistvo je v tem, ker sloni na postmodernistični logiki. Vse bolj se psihoterapija, tista, ki gre v sodobno smer, ne tradicionalna, oddaljuje od psihopatološke logike. Se pravi, razumevanje skozi odnos, vse bolj gre v smer opisa dogajanja in razumevanja, kako razume človek, tisti, ki je uporabnik. Socialno delo tudi dela v to smer, to je sigurno lahko skupna točka. Potem iskanje rešitev, namesto vzrokov. Problem, v vsakem primeru zagrabiš, ampak tako, da iščeš rešitve namesto iskanja vzrokov. Poskušati razumeti, »kako«, vse bolj se gre v to smer, kako moje razumevanje, moj način, kakšne moje ideje, kot pomagajočega, vplivajo na tisto, kar počnem pri pomaganju. Ne samo to, da imam dobre namene, dobre želje, se trudim, ampak že sam moj način razmišljanja vpliva na to v veliki meri, kam pelje ta rezultat. Seveda to ni enostransko, ampak mi moramo svoj del naloge narediti kot strokovnjaki in če nam ne uspe, vsaj povedati, da nam ni uspelo, ne pa se skrivati za močjo. Potem sledi naprej ta narativna logika, narativni pristopi, kjer zgodba ustvarja rešitve ali pa probleme. Ni nujno, da moramo brskati in iskati »prave resnice«, ni nujno, da so rešitve tam. Bolj pomembno je, da lahko zgradimo zgodbo, ki je za tistega sprejemljiva, korektna in mu pomaga.

6A: Naslednje vprašanje je, ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

M: Težko dam dober odgovor, ker sem vzporedno študiral oboje. Težko rečem kje sem kaj dobil, vedno se je prepletalo in dopolnjevalo. Manjkalo bi mi nekaj, če ne bi imel obojega. Socialno svetovanje razumem kot ožje področje, kot je delo v socialnem varstvu. Izobraževal sem se tudi s takimi ljudmi, ki so že prinašali iz enega v drugo, ti ljudje so bili že tudi na šoli za socialno delo. Sploh ne vem kako bi bilo, če tega ne bi bilo. Tudi v rešitev usmerjena terapija, je bila razvita s strani socialnih delavcev, Insoo Kim Berg je socialna delavka, Virginia Satir je bila socialna delavka, družinsko terapijo je razvila. Zato pravim, da jaz ne postavljam ostre ločnice, je en del, kjer se seka, presečišče.

7A: Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

M: Spet težko rečem, ker sem oboje hkrati študiral. Sploh težko rečem kaj ni bilo uporabno na socialnem delu. Sigurno so bile kakšne stvari, ampak, veliki kosi pa ne. Pomembni so mi bili recimo vsi pravni predmeti in še vedno mi pridejo prav. Pridejo ljudje, ki so neuki in ne znajo na ta način razmišljati, so strašno naivni v temu ali pa imajo takšne krize, da se ločujejo, imajo take stiske, da ne morejo razmišljati takrat, četudi bi bili v kakšni drugi situaciji sposobni razmišljati. Seveda, kakšno stvar sem pozabil in jo moram osvežiti, zakoni se spremenijo, ampak logiko sem ohranil in mi izrazito pride prav. Če pogledam drugo, eno široko področje je sociološko, sociologija, ne le tisto kar ima Srečo Dragoš, tako širše, Darja Zaviršek, itd ... Zelo prav mi pride, kako naj mislim o družbi, o kontekstu, če ne skozi sociološke pojme.. Mogoče kakšen predmet, kot celota pa ne vem, da mi kaj slej kot prej ne bi prišlo prav. Seveda so me bolj pritegnili predmeti svetovalnega dela. Nekako mi je bilo bližje, sem se hitro našel v temu. In potem so vsa ta znanja, ki so bila takrat malo drugačna, sedaj je to že zastarelo v dvajsetih letih, ampak koren seže tja. Recimo kakšna stvar, ki je zastarela, ampak je bila uporabna, je psihodinamska, nekaj let so bile takrat aktualne, sistemsko pa je šele prihajalo takrat. Mi smo šele hodili v Zagreb ipd. in smo se strašno trudili, da smo sploh razumeli, kaj hočejo povedati s tem. To je bilo ravno v začetku devetdesetih, ko sem jaz hodil, sedaj je to bolj razvito, tudi literature je več, zna se malo več povedati o tem. To je ena tistih »kamen na kamen palača«, prav dobesedno. Marsikaj mi ni ostalo v spominu pa sem vedel, da mi ni ostalo, čez nekaj let, ko sem naletel na podobno problematiko pa je od nekod vzniknilo, sploh nisem vedel, da je še to znanje v meni. Potem še kaj nadgradiš, jaz to ves čas razvijam, hodim na seminarje. Imam interes, da se ves čas učim, nadgrajujem, niso vsi takšni, nekateri vlagajo bolj v delo.

8A: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

M: Jaz sem šel dve poti vzporedno od vsega začetka. Mogoče je bilo socialno delo eno leto prej, potem pa psihoterapija. Znotraj poti socialnega dela sem šel najprej, takrat je bila višja, konec osemdesetih, devetinosemdesetega, potem, ko je postala visoka, štiri letna, sem se takoj vpisal, prva generacija in nadaljeval socialno delo, leta štiriindevetdeset, če se ne motim. Potem, ko je obstajal fakultetni sem še to nadgradil. S psihoterapijo je bila pa podobna zgodba, konec osemdesetih, devetdesetih, ni bilo psihoterapevtskih šol, so bile pa

bolj skupine. Jaz sem začel, takrat s Stritihom, Miranom Možino, to je bil en krog, ki je bil v Sloveniji, svoj čas so bili oni zelo napredni. V Slovenijo so prinesli mnoge stvari. Kar me je pritegnilo, je bila recimo družinska obravnava, bila pa je na eni in na drugi poti. Družinski pristop, gledanje na družino, to je čisto drugačna zgodba, kot pa če gledaš samo na posameznika. Potem sem se, ko je bila možnost, vpisal na sistemsko izobraževanje. V Zagrebu je trajalo štiri leta, nato je bila sistemsko družinska, nemška. To so bile bolj takšne formalne, vmes pa ti ne znam naštet, koliko seminarjev, stotine.

9A: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča? Mogoče nekaj ključnih, verjetno jih je malo morje...

M: Prva, ki mi pride na misel, velikanski preskok je bil, ko sem se šel izobraževati za družinsko terapijo in svetovalno delo. To je bilo, kot da bi me čisto v drug svet postavili, pravo olajšanje, odprlo se mi je tisoč stvari, zelo sem bil navdušen. Vodil je Peter Nemetchek, iz Nemškega združenja družinskih terapevtov in svetovalcev. En sklop, ki me zelo navdušuje je hipnoza, hipnoterapevtsko delo. je bolj zahtevno, mogoče bolj za psihoterapijo, ne vidim pa razloga zakaj ne bi bilo tudi za socialno delo. Mende iz Avstrije je recimo imel delo prav na travmah, zelo ciljno naravnano na to področje, s pomočjo hipnoterapevtskega dela. Kot dopolnilno znanje, mi je bilo delo s hipnozo zelo uporabno. Potem mnogo seminarjev, ki so mi bili v pomoč. Glavna stvar pa je, da ima človek neko osnovo, nekje mora začeti. Mislim, da imate vi veliko osnove, potrebujete pa še praktično osnovo ter potem potrebo po temu, da dobiš nova znanja, da si želiš napredovati. Na začetku, dokler ni prakse, je malo težje, ker se znanje samo skladišči. V Zagrebu je bila mednarodna šola, iz Švedske je učil. Tam, ko sem poslušal, se mi je zdelo super, ko sem prišel domov pa sem imel občutek, kot da nič ne vem, da je vse brez veze, zakaj sploh hodim tja. Predavatelj pa je rekel da ne, ne, bo že, da bomo videli. Ampak je bilo treba tako ene tri leta, štiri, potem se je to obrnilo, naenkrat je znanje začelo vznikat ven in se povezovati s prakso, izkušnjo.

10A: Katere glavne kompetence za podporo in pomoč bi rekli da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanja, ciljам na to, socialno delo in pa psihoterapija?

M: Poudaril bi, da socialno delo mi je najprej dalo pomembno stvar, znanje iz sociologije – kako gledati tudi na družbo, na njene probleme, politiko, kako kreira in sili ljudi v nekaj. Te stvari bi moral razumeti vsak, ki dela z ljudmi ne le socialni delavec. Tega na psihoterapevtskem področju ni bilo, razen na družinski, ampak v zelo omejeni obliki. Tu mi je gotovo dalo socialno delo širino razmišljanja, sploh predstave, za kaj se gre, akcijsko socialno delo na primer. Pravo sem dobil izključno na področju socialnega dela. Družinsko znanje sem dobil na obeh hkrati, ne znam razmejiti kje je bilo več česa. Tudi na psihoterapevtskem področju ni bilo izrazito terapevtsko, je bilo tudi svetovalen način razmišljanja. Veliko so mi dali tudi ti socialno terapevtski tabori. Težko bi spet razmejil, niso bili psihoterapevtski tabori, gotovo pa so bili elementi tega, od tod tudi ime socioterapevtski in ne psihoterapevtski. V tabor so bili vključeni otroci z učnimi, vedenjskimi in drugimi težavami. Takrat sem vpeljal socialno kulturno delo. tako so se razvili ne le izleti, ampak sem imel tudi kulturne delavnice ipd. To je bilo bolj socialno delo, seveda so bili tudi psihoterapevtski elementi, ampak 90% socialnega dela.

Iz psihoterapije pa, če začnem bolj v ekstremu, ko se dela s težjimi tematikami, razumevanje psihopatološke logike, ki sem se je sicer dolgo časa izogibal. Veliko kritike smo poslušali do nje na socialnem delu. Najprej sem bil zelo nastrojen proti temu, potem pa sem v praksi spoznal, da brez tega se ne da funkcionirati. Če pokličem psihiatra in nimam jezika, se še grše obnašajo do mene kot sicer.

So ene stvari, ki ne vem, kam jih dati, recimo vzpostavljanje odnosa, kako ravnati s tem. Učil sem se jih včasih na eni strani, včasih na drugi, pravzaprav so zelo podobne stvari, včasih imajo drugačna imena, velikokrat pa niti tega ne. Enemu smo rekli terapevtski dogovor enemu pa socialno delavski dogovor. Ni nobene razlike. Upoštevaj pa vedno, da govorim o temu, da jaz delam na teh sistemskih, ki so zelo blizu socialnemu delu.

Hipnoza, hipnoterapevtsko delo, ko sem prej omenil in vse kar sodi zraven, to sem se gotovo, več dobil na psihoterapevtskem področju. Nekaj malega tudi na socialnem delu, od Stritiha. Bi bilo pa mnogo teh stvari zelo koristnih za socialne delavce, jaz mislim, da bi morali imeti več časa, da bi delali na tem. Težko je tako »schnellkurs« narediti. Potrebno je razvijati ter vaditi korak po korak.

11A: Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in obratno, kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

M: Najprej to, da bi morali dobro sodelovati med sabo, ker je smiselno, potrebno, ljudje to rabijo. Moja logika je, delati korist ljudem in če je to na prvem mestu, mora biti sodelovanje ne tekmovanje ali pa izogibanje. Recimo pri intervencijah v krizah itn., situacijsko razumeti nek kontekst. Lahko tekmujemo v tem smislu, kdo je boljše teorije razvil, kaj je odkril in tako, tako tekmovanje je lahko koristno ampak ne pa v smislu kdo je bolj pameten in kdo bolj neumen, kaj bi smel pa kaj ne bi smel, ker nič ne koristi. Mislim, da psihoterapevti bi lahko nekatera znanja prinesli v socialno delo, v »mehki varianti«, s tem mislim, da ni treba, da bi bili socialni delavci psihoterapevti, ni nobene potrebe. Nekatera znanja pa koristijo in jih lahko tudi izvajajo socialni delavci. Če delaš na centru na denarnih pomočeh, je to manj pomembno, če delaš svetovalno delo pa ti naenkrat lahko izstopi kakšna tematika. Tako so k meni naenkrat začeli prihajati pari in kako sedaj delati z njimi. Imel sem znanje psihoterapevtskega dela, ampak ni delovalo, s pari je čisto ena druga logika, moraš razumeti, kako deluje dinamika para. Psihoterapija, ne vse, ampak nekatere pa delajo na odnosih in lahko nekaj znanja prinesejo tam, kjer se bo socialni delavec neizogibno srečeval s tem in opravljal svetovalno delo. psihoterapija lahko prinese neko dodatno znanje, »upgrade«.

Hkrati pa je logika tudi obrnjena, socialno delo ima veliko izkušenj dela na terenu, če se umestimo znotraj konteksta svetovalnega socialnega dela, mislim, da lahko marsikaj iz svojih izkušenj pove, kako, kaj se dogaja, kako razumemo. Nevarnost ali pa slaba stran psihoterapije, tradicionalne govorim, »stare« pa še vedno nekatera je tudi taka, je to, da gledajo skozi ta očala psihopatologije, diagnoz. Ne moreš videti novega. V socialnem delu pa se ves čas poskušamo, vsaj v zadnjih petnajstih letih, odmikati od tega. Tam, kjer so neke diagnoze že postavljene, so postavljene, ampak še vedno se pri lastnem delu ne ukvarja z diagnozami ampak s tistim, kar vidiš v človeku, v dinamiki, v odnosih, v situaciji in gledaš, kje bi se dalo kaj narediti, male, drobne stvari. Te imajo enako velik učinek in tu bi lahko socialno delo veliko prispevalo k psihoterapiji. Je pa problem v socialnem delu, da se premalo piše o tem. Premalo raziskuje. Ne samo profesorji, tudi v praksi, ljudje, da bi napisali svoje primere. Socialno delo lahko doda k psihoterapevtskemu področju, vsaj tistim smerem, ki razmišljajo o kontekstu. Psihoterapije so se včasih preveč razvile za bogato družbo, ki ima drugo vrsto problematike – osamljenost, tipa narcisoidnost. Sedaj ko pa v Evropo vse bolj prihaja revščina in se pričakuje da bo standard vse bolj padel, znanje in izkušnje na tem področju pa ima socialno delo. Ne rečem, da noben psihoterapevt ne dela, ampak ni poudarka tam toliko, razmišljanja o tem. Tukaj bi lahko socialno delo veliko dalo in bo dalo, sem prepričan.

12A: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite odgovor?

M: Moje mnenje je tako, da na tej osnovni stopnji, na rednem izobraževanju, nekaj tega potrebujejo. Vidim pa večji smisel, da bi potem naredili neke module, seminarje, za kasneje, ko so ljudje v praksi in natančno vedo kaj hočejo, rabijo. Da se naredi različne seminarje, ne pravim samo psihoterapevtske, tudi druga znanja. Tudi psihoterapevtska znanja, ampak ta »soft« varianta, kjer se prekriva. Moje mnenje je, da izobrazba mora biti, en del je, da je nekaj informativno, da se ve, nekje bi morala biti pa poglobljena znanja, kjer se več časa porabi. Travma je že en tak primer, ko bi rabili dve leti, da bi se naučili delati. Ene so pa dovolj, recimo za pravo, ne rabiš dve leti da lahko delaš postopkovno. Moraš razumeti ja, ampak ko enkrat razumeš logiko si pa lahko pogledaš papir. Pa ne mislim v podcenjevalnem smislu, da je manj vredno, ampak za ene stvari rabiš drugo logiko pristopa in tudi časa več. In če bi začeli tako razmišljati, izluščiti tri štiri področja, katera so strateška za socialno delo in tista poglobljeno obravnavali, skozi več predmetov, skozi več let. Nekatera so pa pomembna ravno tako, ampak ne tako in bi lahko bilo kratko. To je moja logika.

13A: Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

M: Ena je gotovo ta, če gledamo večinsko, so socialni delavci veliko na terenu, tudi v svetovalnem smislu. Psihoterapevt večinoma ni na terenu. Socialni delavec je na terenu, zato pa pravim ves čas skozi pogovor, da je socialno delo tukaj lahko akcijsko, v kontekstu res, to je velika prednost. Tudi kakršnokoli obliko že dela socialno delo, če ni ravno pisarniško delo, pustimo zdaj tistih par pravnih zadev, je vendarle od vsega začetka socialno delo naravnano na teren. Tudi Virginia Satir je tako začela, družinsko obravnavo. Svetovalno je začela delati v pisarni kot socialna delavka in je tako kot so delali drugi pred njo, poklicala starše, ko otroci niso hodili v šolo, iz ene revne četrti, kjer so se belci odselili iz centra na rob, v hiške, tista četrt pa je ostala prazna in so se tja priselili priseljenci, begunci bi danes rekli, črnci. Razvili so neko svojo skupnost z vsemi dobrimi in slabimi stvarmi, s svojimi zakoni in niti policija si ni upala tja. Takrat, 60 let nazaj, so bili socialni delavci večinoma pisarniški. Virginia Satir pa je rekla »nič, oni ne pridejo k meni, grem pa jaz k njim« in je šla tja ter potem povedala, da je bila zelo presenečena, ko so bili v eni majhni sobici, v hiški, dvajset kvadratnih metrov, noter pa je deset ljudi sedelo okrog nje in jo gledalo. Ona

se je hotela pogovarjati z mamo, tako kot so bili socialni delavci navajeni, zakaj ne hodi otrok v šolo, ampak so bili vsi okrog nje, tudi vsi otroci. Tako se niso mogli pogovarjati na način, ki ga je bila navajena. In bila je prisiljena, da se je pogovarjala z vsemi. To je bila ena od korenin začetkov družinskega dela. To je delo svetovalca na terenu, imaš tudi druge vrste, ki delajo na terenu, ampak pri svetovalnem prideš ti k družini in ne družina k tebi.

14A: Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za neko psihoterapevtsko obravnavo oziroma kaj ga bo pritegnilo k enemu in kaj k drugemu?

M: Skozi čas nastane, nek »imidž«, predstave v družbi enih in drugih o nekem poklicu. In ta »imidž« ima dobre in slabe plati. Mislim, da moramo socialni delavci, isto psihoterapevti, če hočemo biti dobri, biti sposobni slišati dobre in slabe plati. En tak splošen »imidž«, ki je večinsko v družbi, je, da socialno delo greš po neko pomoč, ko si na tleh, psihoterapija pa je nekaj takega, kamor greš, ko si bolan. To seveda ni prava predstava, ampak večinsko je še bolj v to smer. Slabe plati »imidža« so, da socialni delavci znajo odvezemati otroke, so birokrati, podaljški države in tako. Psihoterapevti pa da, zdaj slaba plat, razmišljajo samo o notranjosti, o boleznih, problematikah, skozi psihopatologijo. Eno in drugo ima nek kal resnice, ni pa ne v enem, ne v drugem zgolj to, daleč od tega. Mislim, da moramo veliko narediti sami, da si ta »imidž« korigiramo. Ena oblika je ta, da se govori o temu, tudi v medijih. Ne zdaj v tiskih popularnih, ampak pač govori, naprimer oddaja na radiu, na nek način moramo govoriti o tem kaj delamo dobrega, ker če ne, se dostikrat v medijih izluščijo bolj slabe stvari. Ljudje pa v resnici hočejo slišati tudi dobro, ni res, da hočejo slišati samo kri in drame, to je medijska neumnost. Dobri primeri bi pritegnili ljudi. To bi rekel bolj na ravni družbe, javnosti, medijev. Na ravni ust do ust pa že deluje. Najboljše je, da slišijo druge, da so bili zadovoljni, da jim je pomagalo. Nikoli v življenju nisem nobenega oglasa dal nikamor, vse od ust do ust pa imam več kot preveč dela. Dobro delati ne pomeni, da vse naredimo prav, saj smo samo ljudje, vseeno se pa pogovoriti, ne pa pametovati. Potem so pa tretja stvar še tiste uradne institucije, csd-ji in njihov »imidž«. To kar sem hotel reči na tvoje osnovno vprašanje, zakaj bi prišli, če bi ljudje videli smisel v tem, da jim lahko nekaj pomaga, njih prav briga h komu gredo. To ni glavna stvar, ljudje želijo pomoč, rešitev in če menijo, slišijo, da jo lahko tam dobijo, bodo šli pač tja. So tudi izjeme, lahko tudi drugače razmišljajo nekateri, recimo nekdo ne bo šel k socialnemu delavcu, mora biti izobražen prav, ali pa obratno, ne bo šel k onemu, ker je preveč pameten in si misli, da ga bo razkrinkal in tako. Pred petnajstimi leti, je bilo veliko težje glede tega, so se ljudje bolj bali, imeli občutek, da če gredo po pomoč, je to ponižanje, da je njihovo življenje poguba in, če so šli, so šli s sklonjeno glavo, s sramom. Danes je to neprimerno drugače. Da čisto nič ne bi bilo tabuizirano, še vedno ne, ampak je ogromna razlika. Potem je pa še en faktor, denar. Eni si lahko privoščijo malo bolj zahtevne stvari, mnogi si težko, nekateri pa sploh ne. Faktor denar, ali koliko moraš za to dati, je, ne iz prestižnega pomena, ampak iz funkcionalnega pomena vedno bolj pomemben. So pa nekatere stvari, ko je razdeljeno bolj po vejah, recimo, če gre za nasilje v družini, so nekatere teme, ki jih pokriva socialno delo. V osnovnih korakih jih ne more nihče drug, formalno je za to socialni delavec. Ene stvari so pa že po funkciji socialnega dela take, da bodo šli k socialnemu delavcu. In na tisti točki, recimo nasilja ipd., mnogi socialni delavci, ki so svetovalno naravnani, če imajo znotraj centra priložnost, ponudijo možnost, če ne pač kam drugam usmerijo. Tudi ta tip, formalen, včasih moraš zaradi formalnosti it nekam, zdaj če bo dobro spremljal socialni delavec, delavka, mu bo zaupal in bo stvar tam šla naprej.

15A: Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

M: Ne vem, če znam ločiti. Ker si ne rečem, zdaj delam socialno delavsko, zdaj pa psihoterapevtsko. Delam vse kar znam, najboljše, da bi bilo za tiste ljudi in za tisto kar so prišli najboljše. Kar je iz enega in iz drugega področja je pravzaprav vseeno in tudi njim je vseeno. Vem pa, da se tradicionalno ljudje bolj k psihoterapevtom, glede na »imidž« usmerijo za težke, zahtevne teme. K socialnim delavcem pa bolj pri težavah z otroki, odnosi, nasilje, družina. Dostikrat je tako, da potem zmanjka socialnim delavcem znanja in pošljejo ljudi naprej ali pa povabijo koga zraven. V resnici ni vse tako belo-črno. Na nekaterih centrih za socialno delo so dosti in dobro delali svetovalno delo, na drugih pa skoraj nič. Potem, tam, kjer niso skoraj nič, se niso mogli obračati na njih. Kje je sedaj vzrok ali se ljudje ne obračajo k socialnim delavcem ali pa ker ni ponudbe. Ni enostransko, tudi kontekst kreira povpraševanje ali pa iskanje pomoči. Je pa še tretji nivo, ki ga moramo ves čas upoštevati, da je več ravni, tudi politična, recimo v tem primeru je to, ali socialni delavci na csd-jih sploh še lahko delajo svetovalno delo. Jih mečejo ven, da ni treba plačati. Nekoč je bilo več svetovalnega dela na centrih. Na csd-jih se socialni delavci v glavnem ukvarjajo s pravnimi postopki, znotraj CSD-ja je zelo malo svetovalnega dela. Seveda se socialno delo lahko dela na sto drugih mestih, najpogosteje v društvih, imaš tudi socialno delavko v kliničnem centru, v psihiatrični bolnici, kjer verjetno najpogosteje dela obravnave, sprejeme. Jaz mislim, da se največ svetovalnega dela s strani socialnih delavcev,

dogaja v društvih. Nimam raziskave, da bi rekel tako je, ampak iz pogovorov, po izkušnjah. Tudi sami socialni delavci na centrih izražajo nezadovoljstvo, da je zelo malo možnosti in če je, je zelo omejeno. Ampak tudi tistemu omejenemu, je treba prilagoditi način dela, ker se da tudi kratkotrajno delat. Obstajajo tudi kratkotrajne, ne terapije ampak, vodja seminarja je citirala južno-ameriškega avtorja, ki to imenuje kratkotrajno-dolgotrajna terapija in svetovalno delo. Da daš človeku samo malo, recimo otroci, ki so zlorabljeni ali pa nimajo staršev, samo tisto, kar rabi, malo, da ne vzbudiš v njemu upanja, da bo lahko dobil tisto ljubezen in naklonjenost, ki je ni dobil prej, da ni potem razočaran. Da mu daš malo je kratkotrajna, dolgotrajna pa v smislu, da hkrati on ve, da je sedaj to, čez kakšno leto ali dve pa bo lahko prišel nazaj po kakšno stvar, tam je nekdo. To je fenomenalno, to točno pade v socialno delo, je prav pisano na kožo socialnemu svetovalnemu delu. Gotovo bo socialno delo pokrilo vse te razne vidike ljudi, ki imajo manj denarja, to sem prepričan. Ali pa tudi sodelovanje, en del socialno delo, en del pa psihoterapija. To se lepo vklopi v socialno delo, tukaj se lepo vklopijo noter tudi neki pravni postopki, kot so nekaj dodeliti, hkrati pa je malo več kot samo pisati odločbo.

DOLOČITEV ENOT KODIRANJA

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave. (1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?, 2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?)

1: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

/Različne vrste pomoči, kjer pomagajo posameznikom, parom, družini urejati notranji konflikt v človeku ali konflikte med njimi./ (1) /Tudi konflikt v smislu slabe izkušnje, travme, ali izkušenj, ki so posledica deprivacije (npr. izguba plačane zaposlitve ter posledično izguba občutka lastne vrednosti, socialna izločenost, ...)./ (2) /Pri tem se pomaga ljudi vključevati in predelovati težave./ (3) /To zadnje je zelo tipično socialnodelavsko, bolj kot travme. Se pravi deprivacija, reševanje raznih konfliktov, notranjih stisk, pomoč ali svetovanje pri konfliktnih v odnosih – partnerskih, z otroci se kaj zaplete, učne težave, .../ (4) /Gotovo je socialno delavsko tudi pomoč pri teh težjih težavah, kot so psihotične in depresivne in podobno in sicer kako pomagati pri vključevanju, okrevanju, prevzeti spet življenje v svoje roke./ (5) /Koncept okrevanja pomeni prevzeti življenje v svoje roke in je obraten od medicinske logike, kjer govorijo kaj je za ljudi dobro./ (6) /Včasih je lahko tudi kombinacija obojega, recimo, psihiater predpiše zdravila, potem pa so društva Šent, Ozara, ..., kjer pa je sploh področje socialnega svetovanja./ (7)

2: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

/Predmet je lahko isti,.../ (8) /...samo da je verjetno pristop, v težjih problematikah drugačen. Pri travmah je recimo malo drugačen pristop k procesu dela. Drugačen je v tem, da se več dela intrapersonalno, se pravi notranje./ (9) /Če gledamo tradicionalno, večinsko, večina psihoterapij izhaja iz tega, da se rešuje notranje konflikte, notranje probleme, na subjektivni ravni. Znotraj sebe se pomaga človeku, da predeluje travmo ali druge stiske./ (10) /Socialno delo in novejši pristopi psihoterapije, vsaj sistemski pa so naravnani na to, da to ni glavno, je pa vseeno pomembno. Pomembno je, da človek najprej zaživi, »zafunkcionira«, potem pa je naslednji korak tudi tisto in tukaj mislim, da se prekrivata socialno delo in psihoterapija, če govorimo o sodobnih psihoterapijah s sodobnimi koncepti (npr. sistemska)./ (11) /Tako socialno delo in novejše psihoterapije, vsaj sistemske, delajo na odnosih, na življenju, vstopati v življenje./ (12) /Včasih niti ni dobro reševati notranje travme, če ima človek hude stiske, je lahko boljše, če kaj ne ve o sebi. Ni najbolj ključno da bi »kopali« po njemu, bolj je pomembno, da mu ga pomagamo umestiti v življenje, mogoče bo kdaj čas za predelavo, lahko pa tudi ne. Ni cilj, da bi začeli s predelavo, medtem ko včasih, v psihoterapiji, je to bilo glavno./ (13)

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima. (4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?, 5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?, 13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?, 14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?, 15. Ali so

kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogostejše pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogostejše pojavljajo pri psihoterapiji?)

4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

M: /V praksi lahko hitro to ločimo. So institucije, ki podpirajo bolj socialno delo in so institucije, ki podpirajo bolj psihoterapevtsko delo./ (14) /Ampak spet ni tako preprosto, eni ljudje gredo k enim, nekateri gredo k drugim in potem eni in drugi lahko delajo oboje. Lahko gre k socialnemu delavcu in dela svetovalno delo./ (15) /Tako konceptualno, kje naj bi ta meja bila, socialno delo ne more delati samo znotraj, subjektivno s človekom, bi bilo preozko, ves čas mora gledati kontekst. V psihoterapiji ne upoštevajo vsi konteksta, samo nekateri, te sistemske pa te. Če se socialno delo ukvarja zgolj notranje, po mojem ni socialno delo ali pa je zgrešilo malo. To ne pomeni, da ne sme notranje, ampak da mora upoštevati tudi kontekst in da razmišlja bolj o praktičnih stvareh./ (16) /Socialno delo si predstavljam tudi tako, da naj bi povezovalo včasih. Jaz delam svetovalno delo, ampak dostikrat moram poklicati onega in onega zdravnika, da to spravim skupaj, če ne, vsak dela nekaj po svoje, ne nujno v korist, lahko ni učinka. Del svetovalnega dela pri socialnem delu je to, da pritegne skupaj, da organizira timski sestanek, da organizira, tudi v šoli recimo, da povezuje. Medtem ko večina psihoterapije to ne dela, sistemska spet dela to, ampak večina ne./ (17) /Mogoče je pa psihoterapija (sistemska psihoterapija) en del, socialno svetovanje drug del, vmes pa je sistemska teorija, ki ju povezuje. Kot osnovni koncept, kot osnovna ideja, razumevanje, gledanje, opazovanje, upoštevanje konteksta, kjer živi človek, to dela sistemska teorija. Ne delajo vsi socialni delavci po sistemski teoriji, je pa to povezovalni faktor./ (18)

5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?

/Jaz mislim, da sistemski pogled, razumevanje, teorija, ideja. Ko imaš pred sabo posameznika gledaš kje živi, kontekst šole, če mu še kdo pomaga, ipd. To so gotovo povezovalni faktorji,.../ (19) /...potem so tisto, čemur rečemo odnos, nek delovni odnos, neki dogovori o delovnem odnosu, mogoče nekje so ene besede drugje druge, v socialno delavskem jeziku je dogovor o delovnem odnosu./ (20) /Zaupanje, ustvariti se mora zaupanje, če ne, je težko delati./ (21) /Vse več je na obeh straneh tega sodelovalnega odnosa, soustvarjalnega bi rekla Gabi. Lahko boš našla tudi kakšne druge izraze, ampak bistvo je v tem, ker sloni na postmodernistični logiki./ (22) /Vse bolj se psihoterapija, tista, ki gre v sodobno smer, ne tradicionalna, oddaljuje od psihopatološke logike. Se pravi, razumevanje skozi odnos, vse bolj gre v smer opisa dogajanja in razumevanja, kako razume človek, tisti, ki je uporabnik. Socialno delo tudi dela v to smer, to je sigurno lahko skupna točka./ (23) /Potem iskanje rešitev, namesto vzrokov. Problem, v vsakem primeru zagradiš, ampak tako, da iščeš rešitve namesto iskanja vzrokov./ (24) /Poskušati razumeti, »kako«, vse bolj se gre v to smer, kako moje razumevanje, moj način, kakšne moje ideje, kot pomagajočega, vplivajo na tisto, kar počnem pri pomaganju. Ne samo to, da imam dobre namene, dobre želje, se trudim, ampak že sam moj način razmišljanja vpliva na to v veliki meri, kam pelje ta rezultat./ (25-udeleženos pomagajočega) /Seveda to ni enostransko, ampak mi moramo svoj del naloge narediti kot strokovnjaki in če nam ne uspe, vsaj povedati, da nam ni uspelo, ne pa se skrivati za močjo./ (26-odpoved moči) /Potem sledi naprej ta narativna logika, narativni pristopi, kjer zgodba ustvarja rešitve ali pa probleme. Ni nujno, da moramo brskati in iskati »prave resnice«, ni nujno, da so rešitve tam. Bolj pomembno je, da lahko zgradimo zgodbo, ki je za tistega sprejemljiva, korektna in mu pomaga./ (27)

13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

/Ena je gotovo ta, če gledamo večinsko, so socialni delavci veliko na terenu, tudi v svetovalnem smislu. Psihoterapevti večinoma ni na terenu. Socialni delavec je na terenu, zato pa pravim ves čas skozi pogovor, da je socialno delo tukaj lahko akcijsko, v kontekstu res, to je velika prednost. Tudi kakršnokoli obliko že dela socialno delo, če ni ravno pisarniško delo, pustimo zdaj tistih par pravnih zadev, je vendarle od vsega začetka socialno delo naravnano na teren. Tudi Virginia Satir je tako začela, družinsko obravnavo. Svetovalno je začela delati v pisarni kot socialna delavka in je tako kot so delali drugi pred njo, poklicala starše, ko otroci niso hodili v šolo, iz ene revne četrti, kjer so se belci odselili iz centra na rob, v hiške, tista četrt pa je ostala prazna in so se tja priselili priseljenci, begunci bi danes rekli, črnci. Razvili so neko svojo skupnost z vsemi dobrimi in slabimi stvarmi, s svojimi zakoni in niti policija si ni upala tja. Takrat, 60 let nazaj, so bili socialni delavci večinoma pisarniški. Virginia Satir pa je rekla »nič, oni ne pridejo k meni, grem pa jaz k njim« in je šla tja ter potem povedala, da je bila zelo presenečena, ko so bili v eni majhni sobici, v hiški, dvajset kvadratnih metrov, noter pa je deset ljudi sedelo okrog nje in jo gledalo. Ona

se je hotela pogovarjati z mamo, tako kot so bili socialni delavci navajeni, zakaj ne hodi otrok v šolo, ampak so bili vsi okrog nje, tudi vsi otroci. Tako se niso mogli pogovarjati na način, ki ga je bila navajena. In bila je prisiljena, da se je pogovarjala z vsemi. To je bila ena od korenin začetkov družinskega dela. To je delo svetovalca na terenu, imaš tudi druge vrste, ki delajo na terenu, ampak pri svetovalnemu prideš ti k družini in ne družina k tebi./ (28)

14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

/Skozi čas nastane, nek »imidž«, predstave v družbi enih in drugih o nekem poklicu. In ta »imidž« ima dobre in slabe plati. Mislim, da moramo socialni delavci, isto psihoterapevti, če hočemo biti dobri, biti sposobni slišati dobre in slabe plati. En tak splošen »imidž«, ki je večinsko v družbi, je, da socialno delo greš po neko pomoč, ko si na tleh, psihoterapija pa je nekaj takega, kamor greš, ko si bolan. To seveda ni prava predstava, ampak večinsko je še bolj v to smer. Slabe plati »imidža« so, da socialni delavci znajo odvezemati otroke, so birokrati, podaljški države in tako. Psihoterapevti pa da, zdaj slaba plat, razmišljajo samo o notranjosti, o boleznih, problematikah, skozi psihopatologijo. Eno in drugo ima nek kal resnice, ni pa ne v enem, ne v drugem zgolj to, daleč od tega./ (29) /Mislim, da moramo veliko narediti sami, da si ta »imidž« korigiramo. Ena oblika je ta, da se govori o temu, tudi v medijih. Ne zdaj v tiskih popularnih, ampak pač govori, na primer oddaja na radiu, na nek način moramo govoriti o tem kaj delamo dobrega, ker če ne, se dostikrat v medijih izluščijo bolj slabe stvari. Ljudje pa v resnici hočejo slišati tudi dobro, ni res, da hočejo slišati samo kri in drame, to je medijska neumnost./ (30-popravljanje predstav v družbi) /Dobri primeri bi pritegnili ljudi. To bi rekel bolj na ravni družbe, javnosti, medijev. Na ravni ust do ust pa že deluje. Najboljše je, da slišijo druge, da so bili zadovoljni, da jim je pomagalo. Nikoli v življenju nisem nobenega oglasa dal nikamor, vse od ust do ust pa imam več kot preveč dela./ (31) /Dobro delati ne pomeni, da vse naredimo prav, saj smo samo ljudje, vseeno se pa pogovoriti, ne pa pametovati./ (32) /Potem so pa tretja stvar še tiste uradne institucije, csd-ji in njihov »imidž«./ (33-sloves institucije) /To kar sem hotel reči na tvoje osnovno vprašanje, zakaj bi prišli, če bi ljudje videli smisel v tem, da jim lahko nekaj pomaga, njih prav briga h komu gredo. To ni glavna stvar, ljudje želijo pomoč, rešitev in če menijo, slišijo, da jo lahko tam dobijo, bodo šli pač tja./ (34) /So tudi izjeme, lahko tudi drugače razmišljajo nekateri, recimo nekdo ne bo šel k socialnemu delavcu, mora biti izobražen prav, ali pa obratno, ne bo šel k onemu, ker je preveč pameten in si misli, da ga bo razkrinkal in tako./ (35) /Pred petnajstimi leti, je bilo veliko težje glede tega, so se ljudje bolj bali, imeli občutek, da če gredo po pomoč, je to ponižanje, da je njihovo življenje poguba in, če so šli, so šli s sklonjeno glavo, s sramom. Danes je to neprimerno drugače. Da čisto nič ne bi bilo tabuizirano, še vedno ne, ampak je ogromna razlika./ (36) /Potem je pa še en faktor, denar. Eni si lahko privoščijo malo bolj zahtevne stvari, mnogi si težko, nekateri pa sploh ne. Faktor denar, ali koliko moraš za to dati, je, ne iz prestižnega pomena, ampak iz funkcionalnega pomena vedno bolj pomemben./ (37) /So pa nekatere stvari, ko je razdeljeno bolj po vejah, recimo, če gre za nasilje v družini, so nekatere teme, ki jih pokriva socialno delo. V osnovnih korakih jih ne more nihče drug, formalno je za to socialni delavec. Ene stvari so pa že po funkciji socialnega dela take, da bodo šli k socialnemu delavcu. In na tisti točki, recimo nasilja ipd., mnogi socialni delavci, ki so svetovalno naravnani, če imajo znotraj centra priložnost, ponudijo možnost, če ne pač kam drugam usmerijo. Tudi ta tip, formalen, včasih moraš zaradi formalnosti it nekam, zdaj če bo dobro spremljal socialni delavec, delavka, mu bo zaupal in bo stvar tam šla naprej./ (38)

15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

/Ne vem, če znam ločiti. Ker si ne rečem, zdaj delam socialno delavsko, zdaj pa psihoterapevtsko. Delam vse kar znam, najboljše, da bi bilo za tiste ljudi in za tisto kar so prišli najboljše. Kar je iz enega in iz drugega področja je pravzaprav vseeno in tudi njim je vseeno./ (39) /Vem pa, da se tradicionalno ljudje bolj k psihoterapevtom, glede na »imidž« usmerijo za težke, zahtevne teme. K socialnim delavcem pa bolj pri težavah z otroki, odnosi, nasilje, družina./ (40) /Dostikrat je tako, da potem zmanjka socialnim delavcem znanja in pošljejo ljudi naprej ali pa povabijo koga zraven. V resnici ni vse tako belo-črno. Na nekaterih centrih za socialno delo so dosti in dobro delali svetovalno delo, na drugih pa skoraj nič. Potem, tam, kjer niso skoraj nič, se niso mogli obračati na njih. Kje je sedaj vzrok ali se ljudje ne obračajo k socialnim delavcem ali pa ker ni ponudbe. Ni enostransko, tudi kontekst kreira povpraševanje ali pa iskanje pomoči./ (41) /Je pa še tretje nivo, ki ga moramo ves čas upoštevati, da je več ravni, tudi politična, recimo v tem primeru je to, ali socialni delavci na csd-jih sploh še lahko delajo svetovalno delo. Jih mečejo ven, da ni treba plačati. Nekoč je bilo več svetovalnega dela na centrih./ (42) /Na csd-jih se socialni delavci v glavnem ukvarjajo s pravnimi postopki, znotraj CSD-ja je zelo malo svetovalnega dela. Seveda se socialno delo

lahko dela na sto drugih mestih, najpogosteje v društvih, imaš tudi socialno delavko v kliničnem centru, v psihiatrični bolnici, kjer verjetno najpogosteje dela obravnave, sprejeme./ (43) /Jaz mislim, da se največ svetovalnega dela s strani socialnih delavcev, dogaja v društvih. Nimam raziskave, da bi rekel tako je, ampak iz pogovorov, po izkušnjah./ (44) /Tudi sami socialni delavci na centrih izražajo nezadovoljstvo, da je zelo malo možnosti in če je, je zelo omejeno./ (45) /Ampak tudi tistemu omejenemu, je treba prilagoditi način dela, ker se da tudi kratkotrajno delat. Obstajajo tudi kratkotrajne, ne terapije, ampak, vodja seminarja je citirala južno-ameriškega avtorja, ki to imenuje kratkotrajno-dolgotrajna terapija in svetovalno delo. Da daš človeku samo malo, recimo otroci, ki so zlorabljeni ali pa nimajo staršev, samo tisto, kar rabi, malo, da ne vzbudiš v njemu upanja, da bo lahko dobil tisto ljubezen in naklonjenost, ki je ni dobil prej, da ni potem razočaran. Da mu daš malo je kratkotrajna, dolgotrajna pa v smislu, da hkrati on ve, da je sedaj to, čez kakšno leto ali dve pa bo lahko prišel nazaj po kakšno stvar, tam je nekdo. To je fenomenalno, to točno pade v socialno delo, je prav pisano na kožo socialnemu svetovalnemu delu./ (46) /Gotovo bo socialno delo pokrilo vse te razne vidike ljudi, ki imajo manj denarja, to sem prepričan. Ali pa tudi sodelovanje, en del socialno delo, en del pa psihoterapija. To se lepo vklopi v socialno delo, tukaj se lepo vklopijo noter tudi neki pravni postopki, kot so nekaj dodeliti, hkrati pa je malo več kot samo pisati odločbo./ (47)

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči. (10. Katere glavne kompetence/veščine? (A specific range of skill, knowledge, or ability) za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanja, mislim na psihoterapijo in socialno delo?)

/Poudaril bi, da socialno delo mi je najprej dalo pomembno stvar, znanje iz sociologije – kako gledati tudi na družbo, na njene probleme, politiko, kako kreira in sili ljudi v nekaj. Te stvari bi moral razumeti vsak, ki dela z ljudmi ne le socialni delavec. Tega na psihoterapevtskem področju ni bilo, razen na družinski, ampak v zelo omejeni obliki. Tu mi je gotovo dalo socialno delo širino razmišljanja, sploh predstave, za kaj se gre,.../ (48) /...akcijsko socialno delo na primer./ (49) /Pravo sem dobil izključno na področju socialnega dela./ (50) /Družinsko znanje sem dobil na obeh hkrati, ne znam razmejiti kje je bilo več česa./ (51) /Tudi na psihoterapevtskem področju ni bilo izrazito terapevtsko, je bilo tudi svetovalen način razmišljanja./ (52) /Veliko so mi dali tudi ti socialno terapevtski tabori. Težko bi spet razmejil, niso bili psihoterapevtski tabori, gotovo pa so bili elementi tega, od tod tudi ime socioterapevtski in ne psihoterapevtski. V tabor so bili vključeni otroci z učnimi, vedenjskimi in drugimi težavami. Takrat sem vpeljal socialno kulturno delo. tako so se razvili ne le izleti, ampak sem imel tudi kulturne delavnice ipd. To je bilo bolj socialno delo, seveda so bili tudi psihoterapevtski elementi, ampak 90% socialnega dela./ (53)

/Iz psihoterapije pa, če začnem bolj v ekstremu, ko se dela s težjimi tematikami, razumevanje psihopatološke logike, ki sem se je sicer dolgo časa izogibal. Veliko kritike smo poslušali do nje na socialnem delu. Najprej sem bil zelo nastrojen proti temu, potem pa sem v praksi spoznal, da brez tega se ne da funkcionirati. Če pokličem psihiatra in nimam jezika, se še grše obnašajo do mene kot sicer./ (54)

/So ene stvari, ki ne vem, kam jih dati, recimo vzpostavljanje odnosa, kako ravnati s tem. Učil sem se jih včasih na eni strani, včasih na drugi, pravzaprav so zelo podobne stvari, včasih imajo drugačna imena, velikokrat pa niti tega ne. Enemu smo rekli terapevtski dogovor enemu pa socialno delavski dogovor. Ni nobene razlike. Upoštevaj pa vedno, da govorim o temu, da jaz delam na teh sistemskih, ki so zelo blizu socialnemu delu./ (55)

/Hipnoza, hipnoterapevtsko delo, ko sem prej omenil in vse kar sodi zraven, to sem se gotovo, več dobil na psihoterapevtskem področju. Nekaj malega tudi na socialnem delu, od Stritiha. Bi bilo pa mnogo teh stvari zelo koristnih za socialne delavce, jaz mislim, da bi morali imeti več časa, da bi delali na tem. Težko je tako »schnellkurs« narediti. Potrebno je razvijati ter vaditi korak po korak./ (56)

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija. (6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?, 7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?, 8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?, 9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?, 12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?)

6. Naslednje vprašanje je, ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

/Težko dam dober odgovor, ker sem vzporedno študiral oboje./ (57) /Težko rečem kje sem kaj dobil, vedno se je prepletalo in dopolnjevalo./ (58) /Manjkalo bi mi nekaj, če ne bi imel obojega./ (59) /Socialno svetovanje razumem

kot ožje področje, kot je delo v socialnem varstvu./ (60) /Izobraževal sem se tudi s takimi ljudmi, ki so že prinašali iz enega v drugo, ti ljudje so bili že tudi na šoli za socialno delo. Sploh ne vem kako bi bilo, če tega ne bi bilo. Tudi v rešitev usmerjena terapija, je bila razvita s strani socialnih delavcev, Insoo Kim Berg je socialna delavka, Virginia Satir je bila socialna delavka, družinsko terapijo je razvila./ (61) /Zato pravim, da jaz ne postavljam ostre ločnice, je en del, kjer se seka, presečišče./ (62)

7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

/Spet težko rečem, ker sem oboje hkrati študiral./ (63) /Sploh težko rečem kaj ni bilo uporabno na socialnem delu. Sigurno so bile kakšne stvari, ampak, veliki kosi pa ne./ (64) /Pomembni so mi bili recimo vsi pravni predmeti in še vedno mi pridejo prav. Pridejo ljudje, ki so neuki in ne znajo na ta način razmišljati, so strašno naivni v temu ali pa imajo takšne krize, da se ločujejo, imajo take stiske, da ne morejo razmišljati takrat, četudi bi bili v kakšni drugi situaciji sposobni razmišljati. Seveda, kakšno stvar sem pozabil in jo moram osvežiti, zakoni se spremenijo, ampak logiko sem ohranil in mi izrazito pride prav./ (65-pravna znanja in logika) /Če pogledam drugo, eno široko področje je sociološko, sociologija, ne le tisto kar ima Srečo Dragoš, tako širše, Darja Zaviršek, itd ... Zelo prav mi pride, kako naj mislim o družbi, o kontekstu, če ne skozi sociološke pojme./ (66) /Mogoče kakšen predmet, kot celota pa ne vem, da mi kaj slej kot prej ne bi prišlo prav./ (67) /Seveda so me bolj pritegnili predmeti svetovalnega dela. Nekako mi je bilo bližje, sem se hitro našel v temu./ (68) /In potem so vsa ta znanja, ki so bila takrat malo drugačna, sedaj je to že zastarelo v dvajsetih letih, ampak koren seže tja. Recimo kakšna stvar, ki je zastarela, ampak je bila uporabna, je psihodinamska, nekaj let so bile takrat aktualne,.../ (69) /sistemska pa je šele prihajalo takrat. Mi smo šele hodili v Zagreb ipd. in smo se strašno trudili, da smo sploh razumeli, kaj hočejo povedati s tem. To je bilo ravno v začetku devetdesetih, ko sem jaz hodil, sedaj je to bolj razvito, tudi literature je več, zna se malo več povedati o tem./ (70) /To je ena tistih »kamen na kamen palača«, prav dobesedno. Marsikaj mi ni ostalo v spominu pa sem vedel, da mi ni ostalo, čez nekaj let, ko sem naletel na podobno problematiko pa je od nekod vzniknilo, sploh nisem vedel, da je še to znanje v meni./ (71) /Potem še kaj nadgradiš, jaz to ves čas razvijam, hodim na seminarje. Imam interes, da se ves čas učim, nadgrajujem, niso vsi takšni, nekateri vlagajo bolj v delo./ (72)

8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

/Jaz sem šel dve poti vzporedno od vsega začetka. Mogoče je bilo socialno delo eno leto prej, potem pa psihoterapija./ (73) /Znotraj poti socialnega dela sem šel najprej, takrat je bila višja, konec osemdesetih, devetinosemdesetega, potem, ko je postala visoka, štiri letna, sem se takoj vpisal, prva generacija in nadaljeval socialno delo, leta štiriindevetdeset, če se ne motim. Potem, ko je obstajal fakultetni sem še to nadgradil./ (74) /S psihoterapijo je bila pa podobna zgodba, konec osemdesetih, devetdesetih, ni bilo psihoterapevtskih šol, so bile pa bolj skupine. Jaz sem začel, takrat s Stritihom, Miranom Možino, to je bil en krog, ki je bil v Sloveniji, svoj čas so bili oni zelo napredni. V Slovenijo so prinesli mnoge stvari./ (75) /Kar me je pritegnilo, je bila recimo družinska obravnava, bila pa je na eni in na drugi poti. Družinski pristop, gledanje na družino, to je čisto drugačna zgodba, kot pa če gledaš samo na posameznika./ (76) /Potem sem se, ko je bila možnost, vpisal na sistemsko izobraževanje. V Zagrebu je trajalo štiri leta,.../ (77) /...nato je bila sistemsko družinska, nemška./ (78) /To so bile bolj takšne formalne, vmes pa ti ne znam naštetu koliko seminarjev, stotine./ (79)

9A: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

M: /Prva, ki mi pride na misel, velikanski preskok je bil, ko sem se šel izobraževati za družinsko terapijo in svetovalno delo. To je bilo, kot da bi me čisto v drug svet postavili, pravo olajšanje, odprlo se mi je tisoč stvari, zelo sem bil navdušen. Vodil je Peter Nemetchek, iz Nemškega združenja družinskih terapevtov in svetovalcev./ (80) /En sklop, ki me zelo navdušuje je hipnoza, hipnoterapevtsko delo. je bolj zahtevno, mogoče bolj za psihoterapijo, ne vidim pa razloga zakaj ne bi bilo tudi za socialno delo. Mende iz Avstrije je recimo imel delo prav na travmah, zelo ciljno naravnano na to področje, s pomočjo hipnoterapevtskega dela. Kot dopolnilno znanje, mi je bilo delo s hipnozo zelo uporabno./ (81) /Potem mnogo seminarjev, ki so mi bili v pomoč./ (82) /Glavna stvar pa je, da ima človek neko osnovo, nekje mora začeti. Mislim, da imate vi veliko osnove, potrebujete pa še praktično osnovo ter potem potrebo po temu, da dobiš nova znanja, da si želiš napredovati./ (83) /Na začetku, dokler ni prakse, je malo težje, ker se znanje samo skladišči. V Zagrebu je bila mednarodna šola, iz Švedske je učil. Tam, ko sem poslušal, se mi je zdelo super, ko sem prišel domov pa sem imel občutek, kot da nič ne vem, da je vse brez veze, zakaj sploh hodim tja. Predavatelj pa je rekel da ne, ne, bo že, da bomo videli. Ampak je bilo treba tako ene tri leta, štiri, potem se je to obrnilo, naenkrat je znanje začelo vznikat ven in se povezovati s prakso, izkušnjo./ (84)

12A: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite odgovor?

M: /Moje mnenje je tako, da na tej osnovni stopnji, na rednem izobraževanju, nekaj tega potrebujejo./ (85) /Vidim pa večji smisel, da bi potem naredili neke module, seminarje, za kasneje, ko so ljudje v praksi in natančno vedo kaj hočejo, rabijo. Da se naredi različne seminarje, ne pravim samo psihoterapevtske, tudi druga znanja. Tudi psihoterapevtska znanja, ampak ta »soft« varijanta, kjer se prekriva./ (86) /Moje mnenje je, da izobrazba mora biti, en del je, da je nekaj informativno, da se ve, nekje bi morala biti pa poglobljena znanja, kjer se več časa porabi. Travma je že en tak primer, ko bi rabili dve leti, da bi se naučili delati. Ene so pa dovolj, recimo za pravo, ne rabiš dve leti da lahko delaš postopkovno. Moraš razumeti ja, ampak ko enkrat razumeš logiko si pa lahko pogledaš papir./ (87) /Pa ne mislim v podcenjevalnem smislu, da je manj vredno, ampak za ene stvari rabiš drugo logiko pristopa in tudi časa več. In če bi začeli tako razmišljati, izluščiti tri štiri področja, katera so strateška za socialno delo in tista poglobljeno obravnavali, skozi več predmetov, skozi več let. Nekatera so pa pomembna ravno tako, ampak ne tako in bi lahko bilo kratko. To je moja logika./ (88)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmuje za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega)

3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmuje za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

/Jaz in tisti, ki smo v obeh področjih, vidimo oboje bolj kot dopolnjevanje. Kot izboljšanje socialnega dela, če prinesemo nekaj iz psihoterapije sem in tudi od socialnega dela tja. To ne pomeni, da bi morali vsi delati vse./ (89)

/Mislim pa, da mogoče ne razmišljajo vse šole tako in če tako razmišljam, bi lahko šlo tudi za tekmovanje med strokami, mogoče pa je tekmovanje premočna beseda. Na ravni finančnega preživetja pa itak vsak tekmuje z vsakim./ (90-morebitno tekmovanje, s strani finančnega preživetja) / Nekateri stroke so zelo proti psihoterapiji, recimo sociologija./ (91) /Nekatere psihoterapije se imajo za malo več, zlasti te tradicionalne./ (92-superiornost tradicionalnih psihoterapij) /Ampak tega je vse manj. Vse večje je spoznanje, da eni brez drugega ne moremo./ (93) /Mogoče se ene točke prekrivajo, kot razumem socialno delo, ampak terapija je samo en del. Eno ne more nadomestiti drugega. Gre za dva različna poklica./ (94) /Med poklicema psihiatra in psihoterapevta gre za izrazito tekmovanje, ampak v resnici ni nobene potrebe po tem, ker psihoterapevt ne bo predpisoval zdravila, diagnosticiral in delal v tem kar dela psihiater. Hkrati pa zelo redki psihiatri delajo tisto, kar naj bi psihoterapevt. V tem smislu je nesmiselno tekmovanje./ (95) /Sam sem tako bolj v vlogi povezovalca, potrebe po tekmovanju ne vidim, kvečjemu veliko potrebe po sodelovanju./ (96) /Konceptualno pa še manj, se učimo nekaj drug od drugega, ne moremo pa eno prelivati v drugo, niti ni potrebe. Konceptualno se dopolnjujejo./ (97) /Nekaj pa je skupnega, deprivatizacija je tema obeh poklicov./ (98) /Upoštevanje konteksta, kje človek živi, tega mnoge psihoterapevtske smeri ne vidijo. Tu s tega vidika socialno delo sigurno lahko dopolnjuje psihoterapijo./ (98) /Po drugi strani so pa včasih kakšne težke, zahtevne teme, kjer jih socialni delavec, če ni dodatno izobražen ne bo mogel pomagati./ (99) /Tradicionalno socialno delo je bilo drugačno, ne takšno kot je zadnja leta, takšno kot ga ti poznaš. Veliko bolj je bilo naravnano na te pomoči, dajanje./ (100) /Socialnemu delu mogoče manjka, ali pa se še razvijajo koncepti, ki so socialno delavski, ne pa vzeti od nekje in preneseni sem. To se še dobro razvija, ne da ni nič, ampak nima še vsega dovolj za svetovalno delo. Dosti je prenešenega. Svojega, vzeti nekje delno pa razviti na svoj način, za svoje potrebe, to nas še dosti čaka./ (101)

/Isto je na drugi strani psihoterapija, tradicionalne psihoterapije, kot sem rekel, so delale vse znotraj človeka, osebno, duševno, intrapersonalno. Sistemske in druge sodobnejše so vedno bolj usmerjene v kontekst./ (102) /Tudi tu je marskaj že napisanega, ampak še veliko manjka. Prav z mislimi na kontekst, kje živi človek. To je sedaj nova logika, ne stara psihoterapevtska, niti približno. To je sodobna psihoterapevtska ali pa socialno delavska. To je sedaj tisto, ko se srečuje socialno delo in psihoterapija, težko rečem kaj je in tudi ona (voditeljica seminarja) ni rekla da je to psihoterapija, niti ni rekla, da je to socialno delo./ (104)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmuje za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?, 11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?)

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in obratno, kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

/Najprej to, da bi morali dobro sodelovati med sabo, ker je smiselno, potrebno, ljudje to rabijo. Moja logika je, delati korist ljudem in če je to na prvem mestu, mora biti sodelovanje ne tekmovanje ali pa izogibanje./ (105) /Recimo pri intervencijah v krizah itn., situacijsko razumeti nek kontekst./ (106) /Lahko tekmujemo v tem smislu, kdo je boljše teorije razvil, kaj je odkril in tako, tako tekmovanje je lahko koristno ampak ne pa v smislu kdo je bolj pameten in kdo bolj neumen, kaj bi smel pa kaj ne bi smel, ker nič ne koristi./ (107) /Mislim, da psihoterapevti bi lahko nekatera znanja prinesli v socialno delo, v »mehki varianti«, s tem mislim, da ni treba, da bi bili socialni delavci psihoterapevti, ni nobene potrebe. Nekatera znanja pa koristijo in jih lahko tudi izvajajo socialni delavci. Če delaš na centru na denarnih pomočeh, je to manj pomembno, če delaš svetovalno delo pa ti naenkrat lahko izstopi kakšna tematika./ (108) /Tako so k meni naenkrat začeli prihajati pari in kako sedaj delati z njimi. Imel sem znanje psihoterapevtskega dela, ampak ni delovalo, s pari je čisto ena druga logika, moraš razumeti, kako deluje dinamika para./ (109) /Psihoterapija, ne vse, ampak nekatere pa delajo na odnosih in lahko nekaj znanja prinesejo tam, kjer se bo socialni delavec neizogibno srečeval s tem in opravljal svetovalno delo. psihoterapija lahko prinese neko dodatno znanje, »upgrade«./ (110)

/Hkrati pa je logika tudi obrnjena, socialno delo ima veliko izkušenj dela na terenu, če se umestimo znotraj konteksta svetovalnega socialnega dela, mislim, da lahko marsikaj iz svojih izkušenj pove, kako, kaj se dogaja, kako razumemo./ (111) /Nevarnost ali pa slaba stran psihoterapije, tradicionalne govorim, »stare« pa še vedno nekatera je tudi taka, je to, da gledajo skozi ta očala psihopatologije, diagnoz. Ne moreš videti novega./ (112) /V socialnem delu pa se ves čas poskušamo, vsaj v zadnjih petnajstih letih, odmikati od tega. Tam, kjer so neke diagnoze že postavljene, so postavljene, ampak še vedno se pri lastnem delu ne ukvarja z diagnozami ampak s tistim, kar vidiš v človeku, v dinamiki, v odnosih, v situaciji in gledaš, kje bi se dalo kaj narediti, male, drobne stvari. Te imajo enako velik učinek in tu bi lahko socialno delo veliko prispevalo k psihoterapiji./ (113) /Je pa problem v socialnem delu, da se premalo piše o tem. Premalo raziskuje. Ne samo profesorji, tudi v praksi, ljudje, da bi napisali svoje primere./ (114) /Socialno delo lahko doda k psihoterapevtskemu področju, vsaj tistim smerem, ki razmišljajo o kontekstu./ (115) /Psihoterapije so se včasih preveč razvile za bogato družbo, ki ima drugo vrsto problematike – osamljenost, tipa narcisoidnost. Sedaj ko pa v Evropo vse bolj prihaja revščina in se pričakuje da bo standard vse bolj padel, znanje in izkušnje na tem področju pa ima socialno delo. Ne rečem, da noben psihoterapevt ne dela, ampak ni poudarka tam toliko, razmišljanja o tem. Tukaj bi lahko socialno delo veliko dalo in bo dalo, sem prepričan./ (116)

ODPRTO KODIRANJE

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave.

v1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

1. urejanje notranjih in zunanjih konfliktov v posamezniku, v paru ali družini → **predmet socialnega svetovanja;**
2. urejanje konfliktov, ki so posledica travm, socialne deprivacije → **predmet socialnega svetovanja;**
3. vključevanje ljudi in predelovanje težav → **predmet socialnega svetovanja;**
4. deprivacija in razreševanje medosebnih konfliktov ter notranjih stisk → **predmet socialnega svetovanja;**
5. okrevanje, krepitev moči in vključevanje ljudi s težjimi duševnimi težavami → **predmet socialnega svetovanja;**
6. koncept okrevanja pomeni prevzeti življenje v svoje roke in je obraten od medicinske logike, kjer govorijo kaj je za ljudi dobro → **način dela v socialnem svetovanju;**

7. sodelovanje društev (Šent, Ozara) in dopolnjevanje z delom psihiatrov pri pomoči ljudem s težavami v duševnem zdravju → **predmet socialnega svetovanja;**

v2. *Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?*

8. predmet je lahko isti → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

9. pristop je v težjih problematikah drugačen, pri psihoterapiji se dela bolj intrapersonalno → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

10. reševanje notranjih konfliktov → **predmet psihoterapije;**

11. reševanje notranjih in zunanjih konfliktov – prekrivanje sodobnih psihoterapij (sistemska) in socialnega svetovanja → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

12. delo na zunanjih procesih (delo na odnosih, življenju, vstopanju v življenje) v sodobnih psihoterapijah (sistemska) in socialnem svetovanju → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

13. usmerjenost sodobnih psihoterapij v sedanjost → **primerjava sodobnih in klasičnih psihoterapij;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima.

v4. *Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?*

14. jasna ločnica je v praksi, nekatere institucije podpirajo psihoterapijo, druge socialno svetovanje → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

15. težko določljiva ker socialni delavci in psihoterapevti lahko delajo oboje → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

16. socialno svetovanje ne more delati samo notranje, upoštevati mora tudi kontekst in razmišljati o praktičnih stvareh, ne upoštevajo vse psihoterapije konteksta → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

17. socialno svetovanje in sistemska psihoterapija delujeta multidisciplinarno, povezujeta in sodelujeta z drugimi pomagajočimi in z rešitvijo povezanimi poklici, večina psihoterapij pa ne → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

18. sistemska teorija povezuje psihoterapijo in socialno svetovanje → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

5. *Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?*

19. sistemska teorija (upoštevanje konteksta) → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

20. vzpostavitev in dogovor o delovnem odnosu → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

21. vzpostavitev zaupanja → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

22. sodelovanje, soustvarjanje → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

23. postmodernizem sodobnih psihoterapij in socialnega svetovanja (razumevanje skozi odnos, opis dogajanja, hermenevtičnost) → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

24. usmerjenost v rešitve, namesto iskanja vzrokov → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

25. pomagajoči kot del sistema (vpliv njegovih idej, pričakovanja na proces pomoči) → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

26. hermenevtičnost in strokovnjakova odpoved moči in strokovnjaštvu → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

27. logika narativnih pristopov grajenja zgodbe, ki je za uporabnika sprejemljiva → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

28. socialni delavci opravijo veliko terenskega dela → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

29. »imidž«, predstave o socialnih delavcih v družbi (odvzem otrok, podaljški države, birokrati) in psihoterapevtih (za bolane ljudi, razmišljanje skozi psihopatologijo) → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

30. govorjenje v medijih o dobrem delu obeh poklicov za korigiranje »imidža« → **korigiranje predstav v družbi;**

31. zadovoljstvo drugih uporabnikov → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

32. odpoved vsevednosti → **razlaga pomena dobrega dela;**

33. sloves institucije → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

34. če ljudje vidijo smisel v pomoči, če menijo, da jim nekaj lahko pomaga, jim je vseeno h komu gredo → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

35. izjemoma tudi predstave in prepričanja posameznika glede intelektualnosti in ustreznosti izobrazbe pomagajočega → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

36. stigmatizacija in tabuiziranost → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

37. denar → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

38. zakonsko predviseno področje dela, javna pooblastila → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

39. težko loči, ker si ne reče zavestno kdaj dela socialnodelavno in kdaj psihoterapevtsko → **težko ločiti katera tema je psihoterapevtska in katera socialnodelavna;**

40. težavnost teme → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

41. težave z otroki, odnosi, nasilje, družina → **pogostejše teme pri socialnem svetovanju;**

42. ponudba socialnega svetovanja se manjša, zato je manj povpraševanja → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

43. politična raven, ponudba socialnega svetovanja na CSD se manjša → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

44. znotraj CSD je zelo malo svetovalnega dela, odvija pa se še na društvih, v kliničnem centru, v psihiatrični bolnišnici → **prostor odvijanja socialnega svetovanja;**

45. socialno svetovanje se najpogosteje odvija v društvih → **prostor odvijanja socialnega svetovanja;**

46. nezadovoljstvo socialnih delavcev z manjšanjem ponudbe socialnega svetovanja na csd-jih → **način dela na CSD;**

47. kratkotrajno-dolgotrajna terapija in svetovalno delo → **možna prilagoditev na časovno omejenost na CSD;**

48. sodelovanje psihoterapije in socialnega svetovanja za pokritje raznih potreb ljudi z nižjim SES → **komplementarnost;**

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči.

10. Katere glavne kompetence/veščine? za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj, mislim na psihoterapijo in socialno delo?

49. sociološko znanje, širina razmišljanja → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

50. akcijsko socialno delo → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

51. pravna znanja → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

52. znanje o družini → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela in psihoterapije;**

53. svetovalen način razmišljanja → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela in psihoterapije;**

54. socioterapevtski tabori → **komplementarnost;**

55. psihopatologija in njena uporabnost pri sodelovanju s psihiatri → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

56. vzpostavljanje odnosa in dogovor o sodelovanju → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela in psihoterapije;**

57. hipnoterapevtsko delo → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija.

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

58. vzporedno študiral oboje → **težko odgovoriti;**

59. vedno se je prepletalo in dopolnjevalo → **prepletanje znanj socialnega dela in psihoterapije;**

60. za delo je potreboval oba študija → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

61. socialno svetovanje je ožje področje kot delo v socialnem varstvu → **opredelitev socialnega svetovanja;**

62. prepletanje in prenašanje znanj in konceptov socialnega dela in psihoterapije (v rešitev usmerjena terapija razvita s strani socialnih delavcev, Kim Berg, Satir) → **prepletanje znanj socialnega dela in psihoterapije;**

63. ne postavlja ostre ločnice, je en del, kjer se seka, presečišče → **prepletanje znanj socialnega dela in psihoterapije;**

7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

64. vzporedno študiral → **težko odgovoriti;**

65. večina znanja je bilo uporabnega → **znanje pridobljeno pri študiju SD;**

66. pravna znanja → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

67. sociološko znanje; znanje o družbi, kontekstu → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

68. večina znanja je bilo uporabnega → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

69. predmeti svetovalnega dela → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

70. nekatera zastarela, včasih uporabna znanja – psihodinamska → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

71. spoznavanje sistemske teorije v začetku 90' let → **dodatno izobraževanje;**

72. skladiščenje znanja, navidez pozabljeno → **znanje pridobljeno na študiju SD;**

73. nadgrajevanje znanja, seminarji → **dodatno izobraževanje;**

8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

74. vzporeden študij psihoterapije → **dodatno izobraževanje;**

75. nadgrajevanje študija SD do univerzitetne izobrazbe → **dodatno izobraževanje;**

76. izobraževanje v psihoterapevtski skupini s Stritihom in Možino → **dodatno izobraževanje;**

77. družinska obravnava → **kompetence in znanja pridobljena na študiju socialnega dela in psihoterapije;**

78. sistemska psihoterapija v Zagrebu → **dodatno izobraževanje;**

79. sistemsko družinska, nemška → **dodatno izobraževanje;**

80. seminarji → **dodatno izobraževanje;**

9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

81. znanja iz družinske terapije in svetovanja, Peter Nemetchek → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

82. hipnoterapevtsko delo → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

83. seminarji → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

84. najpomembnejša je osnova ter praktično delo → **učenje iz prakse;**

85. pomembnost prakse in izkušenj ter povezovanja znanja z njima → **učenje iz prakse;**

12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite odgovor?

86. na osnovni stopnji potrebujejo nekaj psihoterapevtskega znanja → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

87. kasnejše učenje »soft variante« psihoterapije za potrebe v praksi → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

88. nekatera znanja naj bodo informativna, druga pa poglobljena, odvisno od zahtevnosti in vsebine predmeta → **predlogi sprememb študija SD;**

89. izluščiti področja, ki so strateška za SD in jih poglobljeno obravnavati → **predlogi sprememb študija SD;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije.

v3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

90. se dopolnjujeta in izboljšujeta skozi izmenjavo nekaterih znanj → **komplementarnost;**

91. morebitno tekmovanje, odvisno od pristopa psihoterapije, tudi za finančno preživetje → **simetrija med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

92. nekatere stroke so zelo proti psihoterapiji, recimo sociologija → **psihoterapija in druge stroke;**

93. nekatere psihoterapije se imajo za malo več, zlasti te tradicionalne → **tekmovanje med psihoterapevtskimi pristopi;**

94. vse manj tekmovanja med psihoterapevtskimi pristopi, spoznanje o pomembnosti sodelovanja → **tekmovanje med psihoterapevtskimi pristopi;**

95. prekrivanje nekaterih točk socialnega svetovanja in psihoterapije, gre pa za dva različna poklica, eden ne more nadomestiti drugega → **komplementarnost;**

96. tekmovanje med poklicema psihiater in psihoterapevt je izrazito, ampak nesmiselno, ker opravljata različno delo → **tekmovanje med psihiatri in psihoterapevti;**

97. sam je v vlogi povezovalca, vidi veliko potrebe po sodelovanju obeh strok → **komplementarnost;**

98. konceptualno dopolnjevanje in učenje drug od drugega → **komplementarnost;**

99. deprivatizacija je tema obeh poklicov → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

100. socialno delo dopolnjuje psihoterapijo z upoštevanjem konteksta, v katerem živi človek → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji;**

101. psihoterapevt je bolj usposobljen za delo z nekaterimi težkimi problematikami, kjer socialnemu delavcu zmanjka znanja → **komplementarnost;**

102. tradicionalno socialno delo je bilo drugačno, veliko bolj je bilo naravnano na dajanje pomoči → **razvoj SD;**

103. premalo socialnodelavskih konceptov za socialno svetovanje, koncepti se še razvijajo, dosti je prenešenega → **znanje psihoterapije za izboljšanje prakse SD;**

104. tradicionalne psihoterapije so delale vse znotraj človeka, intrapersonalno. Sistemske in druge sodobnejše so vedno bolj usmerjene v kontekst → **razvoj psihoterapije;**

105. sodobne psihoterapije (sistemska) in socialno svetovanje upoštevajo kontekst, v katerem človek živi → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem.

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

106. zaradi potreb ljudi, bi morali obe stroki sodelovati → **komplementarnost**;
107. pri intervencijah v krizah itn., situacijsko razumeti nek kontekst → **komplementarnost in sodelovanje**;
108. konceptualno tekmovanje je lahko koristno (kdo je razvil boljše teorije, odkritja) → **simetrija med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
109. uporaba nekaterih terapevtskih znanj bi bila koristna pri določenih temah v socialnem svetovanju → **znanje psihoterapije za izboljšanje prakse SD**;
110. za potrebe v praksi – delo s pari → **dodatno izobraževanje**;
111. psihoterapija lahko prinese neko dodatno znanje, npr. delo na odnosih → **znanje psihoterapije za izboljšanje prakse SD**;
112. pomembnost znanja socialnega svetovanja iz izkušenj in o terenskem delu → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji**;
113. tradicionalno psihoterapijo ovira psihopatologija, zaradi tega ne morejo videti novega → **primerjava psihoterapevtskih pristopov**;
114. socialno svetovanje je naredilo premik v postmodernizmu in ne gleda skozi očala psihopatologije, usmerjeno je v odnose, dinamiko, kontekst, majhne premike → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji**;
115. pomanjkanje zapisov primerov in raziskovanja v SD → **izmenjavanje znanj in sistemska problematika v Sloveniji**;
116. upoštevanje konteksta → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji**;
117. psihoterapija razvita za bogato družbo, ki ima drugo vrsto problematike, prihaja pa revščina o kateri ima znanja socialno delo → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji**;

9.2.2 Intervju 2

S: Po mojem je precej povezano. Svetovanje je, da iščemo rešitve, pri terapiji pa se cela situacija bolj razgrne bolj na široko. Odvisno tudi od pristopa, »sistemci« smo v rešitev usmerjena terapija, pomojem samo nadgradnja, razširitev socialnega svetovanja. Oziroma ne gre toliko za svetovanje, kakor jaz vidim, pri svetovanju jaz že bolj kot ne vem kaj je rešitev, na terapiji je pa smiselno, da uporabnik, sogovornik pride sam do te rešitve. Ponavadi tudi tema obravnavanja ni ista. Socialno svetovanje na centrih pomojem poteka o temah, ki so vezane na finančno preživetje, kritične odnose. Na psihoterapijo pa ne prideš ponavadi s tem. Kot prvo že imaš denar, da si jo plačaš, kot drugo pa če imaš interes da bi »delal na sebi«, se samoraziskoval, že imaš vsaj približno neke kvalitetne odnose. Mislim, da je ciljna publika čisto drugačna. Odvisna je intenzivnost in kvaliteta reševanja, oziroma razlikuje se glede željenega nivoja dosežene kvalitete bivanja.

A1: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

S: Reševanje neke socialne stiske, velikokrat je povezano s financami, razen takrat ko gre za ločitve. Gre za reševanje nekih življenjskih problemov, ki so po zakonu ali dodeljene centrom za socialno delo. Vidim te dve veliki skupini ljudi; socialna stiska, ki je povezana s financami oziroma z reševanjem odnosov, ki jih je država dodelila v reševanje centrom.

A2: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

S: Psihoterapije je usmerjena v bolj kvalitetno bivanje. K ozaveščanju, spoznavanju samega sebe. Začne se pri tebi. Mogoče je socialno svetovanje bolj vpeto v raziskovanje odnosov in nekih interakcij tudi do drugih institucij in nekih bolj zunanjih procesov, ki potekajo. Psihoterapija pa je zelo notranja. Čeprav tudi upoštevamo zunanje procese, je bolj poudarek na odgovornosti, na lastnem prispevku k svojemu življenju, k nekemu širšemu pogledu ljudi, ki se odločijo za psihoterapijo. Imamo tudi psihoterapevtsko društvo, ki je zastoj, oziroma 5 evrov dajo za prostor, da imajo občutek, da so nekaj dali. Govorila sem že z ljudmi, ki so bili na denarnih pomočeh, ki res niso

imeli denarja, ampak so ne glede na to lahko prevzemali odgovornost za svoje življenje, so bili odprti za neke take poglede in usmeritve, ki so jim podeljevali moč spet v njihove roke. Saj vem, da socialno svetovanje bi tudi naj bilo tako usmerjeno. Mogoče je terapija malo bolj zahtevna ali pa kompleksna, kot pa svetovanje. Mislim, da že beseda pove, svetuješ nekemu, ki rabi nasvet, v terapiji pa se temu bolj kot ne izogibamo.

A3: Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

S: Jaz upam, da sodelujeta. Mislim, da ne tekmujeta. Center ima svojo publiko in je dolžen reševati določene težave. Na terapijo pa pridejo ljudje, ki lahko več časa in vseh vrst energije posvetijo nekemu lastnemu razvoju. Za to na centrih nimajo ne časa, niti znanja za ravnanje. Toliko modelov ali pa terapevtskih pristopov se socialne delavke le niso naučile, ker se jih moraš na neki specializaciji in je to eno povsem drugo delo. Dosti bolj intimno, notranje, počasno, osebno, v rešitev usmerjeno, naše vsaj.

A4: Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

S: To je kompleksna zadeva. Meja, prehod je, na center greš po nasvet ali po pomoč enkrat, dvakrat, trikrat, dokler ni nek problem rešen. Na center ne hodiš, da boš osebno toliko zrastle, da boš lahko drugače na življenje pogledal, tak je moj občutek, upam, da jim ne delam krivico. (želja po osebni rasti) Meni predstavlja meja količina energije, ki je usmerjena v nek proces. (količina energije, vložene v proces) Na terapiji je daljši, globji in mogoče dolgotrajnejši, tam je pa v reševanje drugih situacij, na drugih ravneh. Meja je v problematiki. Rešitev v socialnem svetovanju je navadno usmerjena na stvari, ki so povezane s pomanjkanjem denarja ali s problematičnimi odnosi, ki so povezani s tem kamor se oblast vmešuje, s tistim, kar se prijavi na center, z bolj kritičnimi obnašanji.

A5: Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje, pač neke skupne točke?

S: Sigurno oboje dosti bolj deluje, če je vzpostavljen osebni kontakt, če se vzpostavi varno okolje, če pride potem do zaupanja, neke usklajenosti, če imava skupne cilje, če imava dobro definirane cilje, če je sogovornik naravnani k rešitvi, da ni v vlogi obiskovalca, ampak sogovornika, nekoga, ki je zainteresiran za rešitev. Da sva oba zainteresirana za isti cilj. Da pride do sodelovanja, sigurno so to skupne točke terapije in svetovanja, na obojem se nekaj premakne takrat, ko se srečamo. Če delamo eden mimo drugega, je mimohodka, kot bi Možina rekel. Oziroma, če bolj široko pogledam, oboje je namen pomagati, olajšati, ustvariti neko skupno rešitev.

A6: Naslednje vprašanje je, ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

S: Delala sem v bolnici Vojnik, potem z narkomani v Žalcu. Nek nujno potreben pogoj je bil dosežen ampak sigurno pa ne dovolj. Še sedaj nimam dovolj znanja. Nikoli ni dovolj znanja. Tudi samo življenje je tako, da ko nekaj znaš, te pripelje do nečesa kar ne znaš. Moj odgovor je da kakor kdaj, za nekoga ja, za nekoga ne. Bilo je veliko znanja, meni je zelo veliko dala ta fakulteta, me je tudi dobro usmerila, zelo rada sem hodila, zelo sem uživala. Študij socialnega dela mi je bil super.

A7: Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

S: To, da je potrebno vzpostaviti odnos in sodelovanje. Ideal tega, da si predan temu kar delaš, da ti je mar za sočloveka, da vsak šteje. Vsi profesorji in asistenti so izžarevali predanost temu, kar delajo. To dovoljenje za norost, ta pisan svet neurejenosti pa vseeno gremo naprej in spreminjamo stvari na bolje. Dopustiti drugačnost, kreativnost.

A8: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

S: Prej, veliko let nazaj sem se dodatno izobraževala na duhovni univerzi. Tisto mi je dalo nekakšno strukturo, ki se mi šele sedaj zлага skupaj. Ta duhoven pogled na življenje, smisel življenja, mi je ves čas neka vzporednica. Prej mi je manjkalo malo te prizemljitve, ki mi jo je ravno FSD dal. Sedaj pa se vse skupaj lepo »poklapa«. Po tem sem se sicer vpisala na sistemsko psihoterapijo na slovenski inštitut za psihoterapijo. Potem postavitev družine od Hilingerja, land mark v Londonu.

A9: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

S: Najbolj mi je pomagalo znanje iz advaita, smer duhovnosti (avtor Tolle Ekart...), ki zelo vključuje opazovalca. Mi se preveč identificiramo s svojim telesom, mislimi, občutki. Da nek nov, osvobajajoč pogled na to, da ni potrebno vsega tako resno jemati. Mogoče me je opremilo s tem znanjem, da mi ustvarjamo svoj svet. To je bilo tudi na psihoterapiji. Svet zunaj je zelo odvisen od sveta znotraj nas, od moje optike. Kako dekonstruirat te lastne konstrukte je pa veliko lažje, če lahko opazovalca vklopiš. Če lahko opazujem tudi sedaj, zraven tebe, kaj se mi dogaja, katere misli me preganjajo. Da nisem toliko notri v temu, ampak sem sposobna stopiti korak nazaj. Ko lahko z drugo optiko pogledaš, se lahko ponavadi takoj pomiriš in nisi ves čas popolnoma notri. Ponavadi smo s tem, kar se nam zgodi, tako prežeti, da je vse kar »jaz«. Če pa se lahko od travme tako ločim, da jo od zunaj pogledam, sem se pa že takoj ločila od nje, to nisem več jaz, kar je ključno. Tako lahko dobiš drug vpogled in tudi kakšno rešitev, travmatično izkušnjo »pretreseš«, drugače vidiš, postaviš v nek širši kontekst. Čas ni linearen, spremeniti ni možno le prihodnosti, temveč tudi preteklost in to dela psihoterapija.

Najbolj so mi koristila znanja vzpostavljanja odnosa, način komunikacije, tega smo veliko imeli na terapiji. Potek strukturiranje razgovora – kaj je problem, kaj že znaš, kaj si želiš, kaj si za to pripravljen narediti. Naučiti se pogovarjati in voditi proces. Pa tudi način razgovora, zelo mi je bilo všeč, ko smo imeli hipnozo, trans.

A10: Katere glavne kompetence za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj?

S: Zavezo k temu za vzpostavljanje odnosa, za pridobiti znanje za ravnanje, za etičnost, ekologijo sem dobila na socialnem delu, na psihoterapiji pa so se te stvari poglobile. Prej sem vedela, da je potrebno vzpostaviti odnos, tukaj pa sem se naučila, kako ga vzpostaviti. Prej sem vedela, da je znanje potrebno, tukaj pa je kup nekaj tehnik, ki so znanje. Kompetenca je uporaba nekaj metod, ki pripeljejo k človeku navznotraj in hkrati, da mu pomagajo navzven boljše živeti.

A11: Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

S: Sigurno bi bilo znanje psihoterapije zelo na mestu, zato da bi z ljudmi lažje vzpostavili odnos, da lažje zdržiš s človekom, da si bolj pozoren na to, kje ima on močne plati, da mu pomagaš formulirati situacijo v kateri je in v katero bi rad prišel. Vloga socialnega svetovanja je v tem, da imajo socialne delavke ogromno znanja in vpogled v to, kako si lahko človek praktično pomaga, kje lahko za pomoč zaprosi, katere pravice mu še pripadajo, kako bi se lahko organiziral, kako so socialne mreže napeljane, jaz o tem pojma nimam, se velikokrat ne spomnim kaj vse je možno. Predstavljam si, da je na centru neka prva pomoč, zato, da preživiš, če pa bi bilo tam možno izvajati še psihoterapijo, da aktiviraš še notranje resurse, bi bilo po mojem to idealno sodelovanje obojega. Nočem reči, da je psihoterapija nadgradnja tega. Gre za različna poklica, ki se lahko dopolnjujeta, sodelujeta, nadgrajujeta.

A12: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite.

S: Ja, že precej za njih same bi bilo precej blagodejno, če bi imeli več tega. Če bi imeli neko supervizijsko skupino, da bi tudi oni lahko odložili vse kar se prinese k njim. Vse to je težko prenesti, zato se včasih raje ogradijo, ker ne zmorejo. Nihče jim ne pomaga, samo zahteve so od vse povsod. Mediji ves čas prežijo, uporabniki nezadovoljni, socialni delavci pa brez podpore. Enako je z učitelji. To so poklici, za katere bi morali bolj skrbeti pa ni treba ne vem kaj, dobra terapevtska skupina dvakrat na mesec bi bila lahko že dovolj. Ta terapevtska skrb ali znanje bi bilo sigurno dobro za socialne delavce pa tudi za uporabnike. Ne mislim, da tega ne znajo, ampak blagodejno bi bilo za vse. Gre za neke veščine, ki jih na psihoterapevtskih izobraževanjih največ podajo. Veščine, kjer gre za odnos, kako ga vzpostaviti, voditi verbalno, neverbalno komunikacijo. To bi bilo smiselno vključiti v vsa izobraževanja – tudi v duhovniški poklic,...

A13: Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

S: Predvsem tema je ponavadi druga, socialni delavec opravlja dela, ki so vezane na prej naštete stvari (pooblastila,...), reševanje nekaj življenjskih zadev, stisk. Terapevt opravlja pa nek »nadstandard«, v dobrem pomenu besede. Človek pride na csd zaradi nekaj problemov, na terapijo pa lahko prideš tudi zaradi želje se spoznati in bolj kvalitetno živeti. K obojim gredo ljudje da dvignejo kvaliteto bivanja, ampak na drugem nivoju.

Psihoterapevt je posvečen odnosom, ciljem sogovornika, spremljanju tega, ozaveščanju tistega, kar še ni bilo videno, k večjemu zaznavanju sebe, drugih, aktiviranju moči, drugi perspektivi. Več energije se vlaga v osebni razvoj pri psihoterapiji.

A14: Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

S: Čisto odvisno kaj je tema, kaj je vprašanje, ker če nimam za kruh, bom šla na center, če me mož »maltretira« in nimam denarja, ga bom šla tja prijaviti. Odvisno od tem in pa koliko ima časa, energije, interesa, da se poda v lastno notranje raziskovanje. Vsebina problema, količina energije, ki jo ima na voljo, s tem mislim čas in denar, vezi, ki jih imam na voljo za to, da se posvetim temu, mogoče tudi osebna naravnost, na centru imaš že mogoče bolj servirane, standardizirane rešitve, v psihoterapiji pa manj. Potem pripravljenost na spreminjanje sebe, osebna zrelost, fleksibilnost, prevzemanje odgovornosti. Vsi lahko pridemo v stisko, da greš na center po tisto, kar ti tam lahko ponudijo. Marsikdo tudi pride na terapijo pa misli, da se hoče spremeniti pa ima čas in denar pa se stvari nikamor ne premaknejo. Pa ne, da on ni za to, ampak včasih ni čas za to, včasih življenje ne teče tako, te ne podpira. Včasih pa zelo, lahko je nek razsvetljujoč razgovor na centru tisto kar ti naredi »klik«.

A15: Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

S: K meni hodijo tisti, ki zelo veliko vedo in jim je osebna rast zelo pomembna. Sem apostol tega »tukaj in zdaj«, opisat in doživeti.

DOLOČITEV ENOT KODIRANJA

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave. (1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?, 2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?)

1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

/Reševanje neke socialne stiske,.../ (1) /...velikokrat je povezano s financami, razen takrat ko gre za ločitve. Gre za reševanje nekih življenjskih problemov, ki so po zakonu dodeljeni v reševanje centrom za socialno delo./ (2)

2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

/Psihoterapija je usmerjena v bolj kvalitetno bivanje./ (3) / K ozaveščanju, spoznavanju samega sebe. Začne se pri tebi./ (4) /Mogoče je socialno svetovanje bolj vpeto v raziskovanje odnosov in nekih interakcij tudi do drugih institucij in nekih bolj zunanjih procesov, ki potekajo./ (5) /Psihoterapija pa je zelo notranja. Čeprav tudi upoštevamo zunanje procese,.../ (6) /... je bolj poudarek na odgovornosti, na lastnem prispevku k svojemu življenju, k nekemu širšemu pogledu ljudi, ki se odločijo za psihoterapijo./ (7) /Imamo tudi psihoterapevtsko društvo, ki je zastoj, oziroma 5 evrov dajo za prostor, da imajo občutek, da so nekaj dali./ (8) /Govorila sem že z ljudmi, ki so bili na denarnih pomočeh, ki res niso imeli denarja, ampak so ne glede na to lahko prevzemali odgovornost za svoje življenje, so bili odprti za neke take poglede in usmeritve, ki so jim podeljevali moč spet v njihove roke. Saj vem, da socialno svetovanje bi tudi naj bilo tako usmerjeno./ (9) /Mogoče je terapija malo bolj zahtevna ali pa kompleksna, kot pa svetovanje./ (10) /Mislim, da že beseda pove, svetuješ komu, ki rabi nasvet, v terapiji pa se temu bolj kot ne izogibamo./ (11)

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima. (4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?, 5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?, 13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?, 14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?, 15. Ali so

kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?)

4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

/To je kompleksna zadeva./ (12) /Meja, prehod je, na center greš po nasvet ali po pomoč enkrat, dvakrat, trikrat, dokler ni nek problem rešen./ (13) /Na center ne hodiš, da boš osebno toliko zrastel, da boš lahko drugače na življenje pogledal, tak je moj občutek, upam, da jim ne delam krivico. (želja po osebni rasti)/ (14) /Meni predstavlja meja količina energije, ki je usmerjena v nek proces. Na terapiji je daljši, globji in mogoče dolgotrajnejši, tam je pa v reševanje drugih situacij, na drugih ravneh./ (količina energije, vložene v proces) (15) /Meja je v problematiki. Rešitev v socialnem svetovanju je navadno usmerjena na stvari, ki so povezane s pomanjkanjem denarja ali s problematičnimi odnosi, ki so povezani s tem kamor se oblast vmešuje, s tistim, kar se prijavi na center, z bolj kritičnimi obnašanji./ (16) /Svetovanje je, da iščemo rešitve, pri terapiji pa se cela situacija razgrne bolj na široko./ (17) /Odvisno tudi od pristopa, »sistemci« smo v rešitev usmerjena terapija, pomojem samo nadgradnja, razširitev socialnega svetovanja. Oziroma ne gre toliko za svetovanje,.../ (18) /...kakor jaz vidim, pri svetovanju jaz že bolj kot ne vem kaj je rešitev, na terapiji je pa smiselno, da uporabnik, sogovornik pride sam do te rešitve./ (19) /Odvisna je intenzivnost in kvaliteta reševanja, oziroma razlikuje se glede željenega nivoja dosežene kvalitete bivanja./ (20)

5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?

/Sigurno oboje dosti bolj deluje, če je vzpostavljen osebni kontakt,.../ (21) /...če se vzpostavi varno okolje,.../ (22) /...če pride potem do zaupanja,.../ (23) /...neke usklajenosti, če imava skupne cilje, če imava dobro definirane cilje,.../ (24) /...če je sogovornik naravnani k rešitvi, da ni v vlogi obiskovalca, ampak sogovornika, nekoga, ki je zainteresiran za rešitev./ (ne/prostovoljnost transakcije in usmerjenost na rešitev) (25) /Da pride do sodelovanja, sigurno so to skupne točke terapije in svetovanja,.../ (26) /...na obojem se nekaj premakne takrat, ko se srečamo. Če delamo eden mimo drugega, je mimohodka, kot bi Možina rekel./ (27) /Oziroma, če bolj široko pogledam, oboje je namen pomagati, olajšati, ustvariti neko skupno rešitev./ (28)

13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

/Socialni delavec opravlja dela, ki so vezana na prej naštete stvari (pooblastila,...), reševanje nekih življenjskih zadev, stisk./ (29) /Terapevt opravlja pa nek »nadstandard«, v dobrem pomenu besede./ (30) /Človek pride na csd zaradi nekih problemov, na terapijo pa lahko prideš tudi zaradi želje se spoznati in bolj kvalitetno živeti./ (31) /K obojim gredo ljudje da dvignejo kvaliteto bivanja, ampak na drugem nivoju./ (32) /Psihoterapevt je posvečen odnosom, ciljem sogovornika, spremljanju tega, ozaveščanju tistega, kar še ni bilo videno, k večjemu zaznavanju sebe, drugih, aktiviranju moči, drugi perspektivi. Več energije se vlaga v osebno razvoju pri psihoterapiji./ (psihoterapevt je bolj osredotočen na osebno rast uporabnika) (33)

14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

/Čisto odvisno kaj je tema, kaj je vprašanje, ker če nimam za kruh, bom šla na center, če me mož »maltretira« in nimam denarja, ga bom šla tja prijaviti./ (34) /Odvisno od tega koliko ima časa, energije, s tem mislim čas in denar, vezi, ki jih imam na voljo za to, da se posvetim temu, interesa, da se poda v lastno notranje raziskovanje./ (35) /Mogoče tudi osebno naravnost, na centru imaš že mogoče bolj servirane, standardizirane rešitve, v psihoterapiji pa manj./ (36) /Potem pripravljenost na spreminjanje sebe, osebno zrelost, fleksibilnost, prevzemanje odgovornosti./ (37) /Vsaj lahko pridemo v stisko, da greš na center po tisto, kar ti tam lahko ponudijo./ (38) /Marsikdo tudi pride na terapijo pa misli, da se hoče spremeniti pa ima čas in denar pa se stvari nikamor ne premaknejo. Pa ne, da on ni za to, ampak včasih ni čas za to, včasih življenje ne teče tako, te ne podpira. Včasih pa zelo, lahko je nek razsvetljujoč razgovor na centru tisto kar ti naredi »klik«./ (odvisno od tega, kje si v življenju) (39)

15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

K meni hodijo tisti, ki zelo veliko vedo in jim je osebna rast zelo pomembna./ (osebna rast) (40) /Sem apostol tega »tukaj in zdaj«, opisat in doživeti./ (41)

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči. (10. Katere glavne kompetence/veščine? (A specific range of skill, knowledge, or ability) za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj, mislim na psihoterapijo in socialno delo?)

/Zavezo k temu za vzpostavljajanje odnosa, za pridobiti znanje za ravnanje, za etičnost, ekologijo sem dobila na socialnem delu,.../ (42) /...na psihoterapiji pa so se te stvari poglobile./ (43) /Prej sem vedela, da je potrebno vzpostaviti odnos, tukaj pa sem se naučila, kako ga vzpostaviti. Prej sem vedela, da je znanje potrebno, tukaj pa je kup nekaj tehnik, ki so znanje./ (44)

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija. (6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?, 7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?, 8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?, 9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?, 12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?)

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

/Delala sem v bolnici Vojnik, potem z narkomani v Žalcu./ (45) /Nek nujno potreben pogoj je bil dosežen ampak sigurno pa ne dovolj./ (46) /Še sedaj nimam dovolj znanja. Nikoli ni dovolj znanja. Tudi samo življenje je tako, da ko nekaj znaš, te pripelje do nečesa kar ne znaš./ (47) /Moj odgovor je da kakor kdaj, za nekoga ja, za nekoga ne./ (48) /Bilo je veliko znanja, meni je zelo veliko dala ta fakulteta, me je tudi dobro usmerila,.../ (49) /...zelo rada sem hodila, zelo sem uživala. Študij socialnega dela mi je bil super./ (50)

7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

/To, da je potrebno vzpostaviti odnos in sodelovanje./ (51) /Ideal tega, da si predan temu kar delaš, da ti je mar za sočloveka, da vsak steje. Vsi profesorji in asistenti so izžarevali predanost temu, kar delajo./ (52) /To dovoljenje za norost, ta pisan svet neurejenosti pa vseeno gremo naprej in spreminjamo stvari na bolje. Dopustiti drugačnost, kreativnost./ (53)

8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

/Prej, veliko let nazaj sem se dodatno izobraževala na duhovni univerzi. Tisto mi je dalo nekakšno strukturo, ki se mi šele sedaj zлага skupaj. Ta duhoven pogled na življenje, smisel življenja, mi je ves čas neka vzporednica./ (54) /Prej mi je manjkalo malo te prizemljitve, ki mi jo je ravno FSD dal./ (55) /Po tem sem se sicer vpisala na sistemsko psihoterapijo na slovenski inštitut za psihoterapijo./ (56) /Potem postavitev družine od Hilingerja,.../ (57) /...land mark v Londonu./ (58)

9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

/Najbolj mi je pomagalo znanje iz advaita, smer duhovnosti (avtor Tolle Ekart...), ki zelo vključuje opazovalca. Mi se preveč identificiramo s svojim telesom, mislimi, občutki. Da nek nov, osvobajajoč pogled na to, da ni potrebno vsega tako resno jemati. Mogoče me je opremilo s tem znanjem, da mi ustvarjamo svoj svet./ (59) /To je bilo tudi na psihoterapiji. Svet zunaj je zelo odvisen od sveta znotraj nas, od moje optike./ (60) /Kako dekonstruirat te lastne konstrukte je pa veliko lažje, če lahko opazovalca vklopiš. Če lahko opazujem tudi sedaj, zraven tebe, kaj se mi dogaja, katere misli me preganjajo. Da nisem toliko notri v temu, ampak sem sposobna stopiti korak nazaj. Ko lahko z drugo optiko pogledaš, se lahko ponavadi takoj pomiriš in nisi ves čas popolnoma notri. Ponavadi smo s tem, kar se nam zgodi, tako prežeti, da je vse kar »jaz«. Če pa se lahko od travme tako ločim, da jo od zunaj pogledam, sem se pa že takoj ločila od nje, to nisem več jaz, kar je ključno. Tako lahko dobiš drug vpogled in tudi kakšno rešitev, travmatično izkušnjo »pretreseš«, drugače vidiš, postaviš v nek širši kontekst./ (61) /Čas ni linearen, spremeniti ni možno le prihodnosti, temveč tudi preteklost in to dela psihoterapija./ (62)

/Najbolj so mi koristila znanja vzpostavljanja odnosa, način komunikacije, tega smo veliko imeli na terapiji. Potek strukturiranje razgovora – kaj je problem, kaj že znaš, kaj si želiš, kaj si za to pripravljen narediti. Naučiti se pogovarjati in voditi proces./ (63) /Pa tudi način razgovora, zelo mi je bilo všeč, ko smo imeli hipnozo, trans./ (64)

12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?)

/Ja,.../ (65) /...že precej za njih same bi bilo precej blagodejno, če bi imeli več tega. Če bi imeli neko supervizijsko ali terapevtsko skupino, da bi tudi oni lahko odložili vse kar se prinese k njim. Vse to je težko prenesti, zato se včasih raje ogradijo, ker ne zmorejo. Nihče jim ne pomaga, samo zahteve so od vse povsod. Mediji ves čas prežijo, uporabniki nezadovoljni, socialni delavci pa brez podpore./ (66) /Enako je z učitelji. To so poklici, za katere bi morali bolj skrbeti pa ni treba ne vem kaj, dobra terapevtska skupina dvakrat na mesec bi bila lahko že dovolj. Ta terapevtska skrb ali znanje bi bilo sigurno dobro za socialne delavce pa tudi za uporabnike. Ne mislim, da tega ne znajo, ampak blagodejno bi bilo za vse. Gre za neke veščine, ki jih na psihoterapevtskih izobraževanjih največ podajo. Veščine, kjer gre za odnos, kako ga vzpostaviti, voditi verbalno, neverbalno komunikacijo. To bi bilo smiselno vključiti v vsa izobraževanja – tudi v duhovniški poklic./ (terapevtska skrb za pomagajoče poklice) (67)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega)

/Jaz upam, da sodelujeta. Mislim, da ne tekmujeta./ (68) /Center ima svojo publiko in je dolžen reševati določene težave./ (69) /Na terapijo pa pridejo ljudje, ki lahko več časa, denarja in vseh vrst energije posvetijo nekemu lastnemu razvoju./ (70) /Za to na centrih nimajo ne časa, niti znanja za ravnanje. Toliko modelov ali pa terapevtskih pristopov se socialne delavke le niso naučile, ker se jih moraš na neki specializaciji.../ (71) /...in je to eno povsem drugo delo. Dosti bolj intimno, notranje, počasno, osebno, v rešitev usmerjeno, naše vsaj./ (72)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?, 11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?)

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

/Sigurno bi bilo znanje psihoterapije zelo na mestu, zato da bi z ljudmi lažje vzpostavili odnos,.../ (73) /...da lažje zdržiš s človekom, da si bolj pozoren na to, kje ima on močne plati, da mu pomagaš formulirati situacijo v kateri je in v katero bi rad prišel. (psihoterapevtsko znanje bi pripomoglo k lažjemu vzpostavljanju odnosa, krepitvi moči, formuliranju rešitve)/ (74) /Vloga socialnega svetovanja je v tem, da imajo socialne delavke ogromno znanja in vpogled v to, kako si lahko človek praktično pomaga, kje lahko za pomoč zaprosi, katere pravice mu še pripadajo, kako bi se lahko organiziral,.../ (praktična pomoč-poznavanje človekovih pravic, organizacija) (75) /...kako so socialne mreže napeljene, jaz o tem pojma nimam, se velikokrat ne spomnim kaj vse je možno./ (76) /Predstavljam si, da je na centru neka prva pomoč, zato, da preživiš,.../ (77) /...če pa bi bilo tam možno izvajati še psihoterapijo, da aktiviraš še notranje resurse, bi bilo po mojem to idealno sodelovanje obojega./ (78) /Nočem reči, da je psihoterapija nadgradnja tega. Gre za različna poklica, ki se lahko dopolnjujeta, sodelujeta, nadgrajujeta./ (79)

ODPRTO KODIRANJE

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave.

v1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

1. reševanje socialne stiske → **predmet socialnega svetovanja;**
2. zakonsko določene teme → **predmet socialnega svetovanja;**
- v2. *Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?*
3. kvalitetno bivanje → **predmet psihoterapije;**
4. spoznavanje samega sebe → **predmet psihoterapije;**
5. poudarek na intrapersonalnem raziskovanju z upoštevanjem zunanjih procesov → **način dela psihoterapije;**
6. poudarek na intrapersonalnem raziskovanju z upoštevanjem zunanjih procesov → **način dela v psihoterapiji;**
7. prevzemanje odgovornosti za svoje življenje → **predmet psihoterapije;**
8. dostopnost in zaželenost psihoterapevtskih storitev ni vedno odvisna od uporabnikovega finančnega stanja → **finančni vidik psihoterapevtskih storitev;**
9. odprtost in želja ljudi z nižjim SES (socialno-ekonomskim statusom) za psihoterapevtsko obravnavo → **finančni vidik psihoterapevtskih storitev;**
10. terapija je kompleksnejša od socialnega svetovanja → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
11. izogibanje dajanju nasvetov v psihoterapiji → **način dela v psihoterapiji;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima.

v4. *Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?*

12. določanje meje je kompleksno → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
13. čas trajanja pomoči je pri socialnem svetovanju krajši → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
14. na CSD ne hodiš po pomoč zaradi želje po osebni rasti → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
15. na psihoterapiji je proces pomoči dolgotrajnejši in globlji → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
16. meja je v problematiki, pri socialnem svetovanju so teme zakonsko določene, država posega v določene odnose in vedenja → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
17. pri svetovanju iščemo rešitve, pri terapiji pa se cela situacija širše razšče → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
18. meja je odvisna od psihoterapevtskega pristopa (sistemska psihoterapija je nadgradnja, razširitev socialnega svetovanja) → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
19. pri svetovanju pomagajoči že ve kaj je rešitev, na terapiji pa je smiselno, da sogovornik sam pride do rešitve → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
20. v nivoju željene kvalitete bivanja → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?

21. vzpostavitev osebnega stika → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

22. vzpostavitev varnega okolja → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

23. vzpostavitev zaupanja → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

24. pomembnost usklajenosti med praktikom in uporabnikom, skupni in dobro definirani cilji → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

25. pomembnost prepoznavanja neprostoVOLjnosti transakcij → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

26. sodelovanje, soustvarjanje → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

27. trenutki srečanja, kairos → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

28. pomoč človeku in soustvarjanje rešitev → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

29. zakonsko določen in omejen okvir delovanja socialnega svetovalca → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

30. psihoterapevt opravlja nadstandardno delo → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

31. psihoterapevt je bolj osredotočen na osebnostno rast uporabnika → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

32. dviganje kvalitete bivanja na različnih nivojih → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

33. psihoterapevt je bolj osredotočen na osebnostno rast uporabnika (uvidi, odnosi, zaznavanje sebe in drugih) → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

34. tema → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

35. zunanji in notranji resursi ter dejavniki s katerimi človek razpolaga (čas, denar, vezi, interes) → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

36. želja po bolj standardiziranih rešitvah ali večjemu raziskovanju in soustvarjanju → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

37. pripravljenost na spreminjanje sebe, osebnostna zrelost, fleksibilnost, prevzemanje odgovornosti → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

38. zakonsko predvideno področje dela, javna pooblastila → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

39. notranji in zunanji resursi in dejavniki s katerimi človek razpolaga → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

40. osebnostna rast → **pogostejše teme pri psihoterapiji;**

41. »tukaj in zdaj«, opisat in doživeti → **način dela terapevte;**

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči.

42. zaveza k vzpostavljanju odnosa, pridobivanju znanja za ravnanje, etičnost → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

43. poglobitev znanja → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

44. poglobitev znanja in praktično znanje → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija.

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

45. psihiatrična bolnišnica Vojnik, kasneje z ljudmi, ki imajo težave z odvisnostmi v Žalcu → **področje dela;**

46. nujno potreben pogoj je bil dosežen → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

47. znanja ni nikoli dovolj → **vseživljenjsko učenje;**

48. če znanje iz študija socialnega dela zadošča, je odvisno od situacije in osebe, ki nudi pomoč → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

49. veliko znanja, dobra usmeritev → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

50. zelo je uživala pri študiju socialnega dela → **študij socialnega dela;**

7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

51. vzpostavljanje odnosa in sodelovanja → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

52. ideal predanosti svojemu delu, ki ga je dobila od profesorjev in asistentov → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

53. sprejemanje in sožitje različnosti ljudi → **ključno znanje pridobljeno pri študiju SD;**

8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

54. duhovna univerza → **dodatno izobraževanje;**

55. FSD → **osnovno izobraževanje;**

56. SIP, sistemska psihoterapija → **dodatno izobraževanje;**

57. seminar – Bert Hellinger, postavitev družine → **dodatno izobraževanje;**

58. seminar – Landmark v Londonu → **dodatno izobraževanje;**

9. *Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?*

59. advaita; konstrukcija lastnega sveta → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

60. psihoterapija; konstrukcija lastnega sveta → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

61. eksternalizacija → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

62. nelinearnost časa, spreminjanje preteklosti v psihoterapiji → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

63. znanja vzpostavljanja odnosa, komunikacije, strukturiranje razgovora → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

64. hipnoterapevtsko delo → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

v12. *Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?*

65. socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

66. več terapevtskega znanja je blagodejno za osebno podporo in samo/pomoč socialnim delavcem → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

67. več veščin iz terapevtskega izobraževanja za samopomoč in terapevtske skupine za pomagajoče poklice → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije.

v3. *Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?*

68. ne tekmujeta → **med socialnim svetovanjem in psihoterapijo ni simetrije;**

69. populacija socialnega svetovanja je zakonsko opredeljena → **različni ciljni populaciji;**

70. na terapijo pridejo ljudje, ki imajo več časa, denarja in motivacije za lasten razvoj → **različni ciljni populaciji;**

71. oba poklica obravnavata različna področja, imata drugačna znanja → **med socialnim svetovanjem in psihoterapijo ni simetrije;**

72. povsem drugačno delo, psihoterapija je usmerjena v globino, v notranjost → **med socialnim svetovanjem in psihoterapijo ni simetrije;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem.

11. *Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?*

73. lažje vzpostavljanje odnosa → **znanje psihoterapije za izboljšanje prakse SD;**

74. psihoterapevtsko znanje bi pripomoglo k več potrpežljivosti, krepitvi moči, formuliranju rešitve → **znanje psihoterapije za izboljšanje prakse SD;**

75. praktična pomoč, poznavanje človekovih pravic, organizacija → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji;**

76. znanje o socialnih mrežah in njihovem vzpostavljanju → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji;**

77. prva pomoč za preživetje na CSD → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji;**

78. psihoterapija na CSD za aktivacijo notranjih resursov → **hipotetično idealno sodelovanje obeh strok;**

79. različna poklica, ki se lahko dopolnjujeta, sodelujeta, nadgrajujeta → **komplementarnost;**

9.2.3 Intervju 3

1A: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

Po mojem mnenju je predmet socialnega svetovanja reševanje trenutnih stisk in težav posameznikov in skupin. Gre za težave, ki v svoji naravi niso preveč *kompleksne*. V nekaterih primerih pa gre tudi za svetovanje s pari in družinami, čeprav je za delo z družino in pari običajno potrebna kakšna specializacija družinske ali partnerske terapije. Na področju zasvojenosti, se v obravnavo pogosto vključijo tudi svojci uporabnikov, saj je težava zasvojenosti lahko povezana z družinsko dinamiko.

V kontekstu socialnega svetovanja se razišče kakšno obliko pomoči posameznik (ali skupina) potrebuje in se določi cilje. Posameznika se lahko usmeri tudi v druge oblike pomoči. Na področju zasvojenosti, uporabnike pogosto usmerjamo v komune ali na detoksikacijske oddelke psihiatričnih bolnišnic. Torej, predmet socialnega svetovanja je tudi informiranje in dajanje nasvetov.

Predmet socialnega svetovanja zavisi tudi od področja na katerem delamo. Na področju zasvojenosti se usmerjamo v to, da uporabnik pridobi uvid v zasvojenost, da svojci pridobijo uvid v zasvojenost s strani uporabnika. Nudi se podpora uporabnikom pri urejanju denarne socialne pomoči in pri delu s financami, podpira se jih tudi pri urejanju odnosov v družini, pri reševanju konfliktov v družini, pri ohranjanju varne socialne mreže, pri ohranjanju abstinence od psihoaktivnih snovi, pri skrbi za svoje psihično in fizično zdravje itd.

2A: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

Glavno področje dela pri psihoterapiji je reševanje kompleksnejših težav ljudi, pri katerih je potrebna dolgotrajnejša obravnava. Psihoterapija se običajno dotika bolj osebnih in občutljivih tem, do katerih se običajno pride šele po določenem časovnem obdobju. Poudarjam običajno. Primeri teh težav bi lahko bili doživeto spolno nasilje v otroštvu, zanemarjanja v otroštvu itd.

Pri psihoterapiji gre tudi za obravnavo ljudi s težjimi duševnimi težavami, kot so shizofrenija, bipolarni motnje itd. Ti ljudje se običajno zdravijo s sočasno uporabo zdravil.

3A: Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

V nekaterih pogledih se uporaba socialnega svetovanja dopolnjuje s psihoterapijo. V mojem modelu Relacijske integrativne psihoterapije se uporabljata oba izraza – tako izraz terapevt in terapevtsko svetovanje, kot tudi psihoterapevt. Tudi pri svojem delu uporabljam oboje – socialno svetovanje in psihoterapijo. Prilagam se potrebam vsakega uporabnika, tako se pri mojem delu ta dva izraza dopolnjujeta.

Tudi kar se tiče multidisciplinarnega sodelovanja, imam občutek, da se socialno svetovanje dopolnjuje s psihoterapijo. Psihologi in psihiatri pogosto napotijo uporabnike na Inštitut VIR, mi pa jih napotimo v psihiatrične bolnišnice, če opazimo, da uporabniki potrebujejo pomoč psihiatrov, oziroma, če problemom nismo kos. Imam občutek, da je bolj v smislu dopolnjevanja. Večinoma pa se obojni srečujemo z zelo podobno populacijo. Sama osebno ne prepoznavam tekmovalnosti.

4A: Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

Meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo se mi zdi bolj ali manj zabrisana. Velikokrat, ko govorimo o socialnem svetovanju nekako mislimo tudi na psihoterapijo, oziroma, uporabniki, ki pridejo k terapevtu ne delijo socialnega svetovanja in psihoterapije, oni preprosto iščejo pomoč. Ti termini se uporabljamo v podobnem kontekstu, sama bi recimo rekla, da opravljam socialno svetovanje, nekdo drug pa bi temu rekel psihoterapija. Verjamem pa v to, da ne moreš izvajati psihoterapije brez poglobljene izobrazbe, ki je osredotočena tudi na spoznavanje sebe z osebno izkušnjo vključenosti v psihoterapijo in v supervizije.

Mejo določajo tudi različna profesionalna telesa, ki regulirajo delo na področju psihoterapije in socialnega dela. Socialni delavec pri svojem delu upošteva kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, psihoterapevt pa kodeks etike v psihoterapiji. To je ena izmed delitev. Socialni delavec lahko uporablja znanja psihoterapije, ne more pa izvajati psihoterapije. Psihoterapevtu prav tako lahko koristijo znanja socialnega delavca.

Pri socialnem svetovanju običajno govorimo o uporabnikih, med tem, ko se v psihoterapiji običajno uporablja pojem klient.

5A: Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje, pač neke skupne točke?

Na začetku obravnave se tako pri socialnem svetovanju, kot pri psihoterapiji sklene dogovor o sodelovanju. Običajno je le ta v pisni obliki, čeprav po svojih izkušnjah sklepam, da imamo v Sloveniji (v primerjavi z Anglijo) manj urejeno papirologijo.

Skupno obema vejama pomoči je tudi to, da uspešnost obravnave v veliki meri zavisi prav od terapevtskega odnosa. Raziskave kažejo, da je prav terapevtski odnos najpomembnejši, uporaba tehnik in metod pa je sicer pomembna, ne določa pa uspešnosti obravnave.

Pomembna skupna točka je tudi uporaba empatije, ki je temelj zaupnega odnosa med terapevtom in klientom. Pri obeh vejah pomoči se določijo cilji terapije, prav tako pa se med samim delom ti cilji preverjajo in po potrebi spreminjajo.

6A Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

Pri študiju socialnega dela sem dobila ogromno znanja, kljub vsemu pa sem imela občutek, da ga imam premalo. Gre za široko paleto stisk in težav, s katerimi se ljudje srečujejo in verjamem, da je v štirih letih zelo težko predelati vse tematike, ki se vežejo na področje socialnega varstva.

Ko sem se učila za storkovni izpit iz socialnega varstva, sem pomislila na to, da bi bilo resnično lepo, če bi se že med samim študijem bolj podrobno osredotočali na obravnavane zakonodajne tematike. Ko pa sem delala neposredno z ljudmi, sem pomislila na to, kako mi primanjkuje praktičnega znanja za ravnanje. Pojavljala so se mi različna vprašanja: Ko sem, na primer, delala z uporabnico s cerebralno paralizo, sem se spraševala kako naj komuniciram z njo, saj ni uporabljala govora. Ko sem se znašla v psihiatrični bolnišnici, sem se spraševala kaj pravzaprav pomeni beseda parkinsonova bolezen, shizofrenija, bipolarni motnje in to, kako delati z ljudmi z duševnimi težavami. V glanem, nenehno sem se učila.... Nihče te ne nauči kako dejansko biti v odnosu z ljudmi, ki imajo neke posebne potrebe. Nenehno sem se učila preko samega dela. Ogromno sem se potem naučila prav od ljudi samih, zato verjamem, da bi bilo priporočljivo v sam študij uvesti več praktičnega dela. Manjkalo mi je praktičnega dela ter da bi bilo več tehnik in metod, kako sploh komunicirati z ljudmi, kako se jim približati, tega je bilo premalo.

7A: Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

Ključna znanja, ki mi sedaj pri delu najbolj koristijo, sem pridobila pri predmetih kot je kibernetika psihosocialne pomoči s skupinskim delom in svetovanjem, pri psihologiji in pri socialnem delu z družinami. Najbolj me spremlja vodilo, da je potrebno v uporabnikih poiskati vire moči. Prav tako sem se ljudem pridruževala v jeziku v katerem govorijo – z zrcaljenjem. Tudi osebnostno sem se spremenila pri samem študiju. Sedaj sem veliko bolj odprta za različnost perspektive vsakega posameznika.

8A: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

Ko sem diplomirala, sem šla v Anglijo in skoraj pet let delala na področju socialnega varstva. Ob tem sem se nenehno izobraževala na različnih seminarjih – zaščita otrok, zaščita ranljivih odraslih, avtizem, delo z nasiljem itd). V Angliji sem si pridobila tudi diplomu v Relacijski integrativni psihoterapiji, ki je osnovana na temelju družinske terapije. Model integrira kognitivno vedenjsko terapijo, sodobno psihoanalizo in humanistično terapijo. Pred vključitvijo v študij relacijske integrativne psihoterapije, sem si pridobila certifikat za *Person centred therapy* (v osebnost osredotočeno terapijo), po delu Carla Rogersa. To je bila osnova, da si lahko šel na študij psihoterapije, tako kot je pri nas propedeutika. Pred samim praktičnim delom sem opravila tudi šestmesečno izobraževanje za delo z ljudmi v procesu žalovanja. Nenehno sem se izobraževala tudi v Sloveniji. V sklopu svojega dela sem se udeležila izobraževanj na temo zasvojenosti, dela z dinamiko družine, brainspotting-a, spolnega nasilja itd. Sedaj se izobražujem v sklopu Geštalt izkustvene družinske terapije.

9A: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

Največ znanja za ravnanje sem pridobila v sklopu študija Relacijske integrativne psihoterapije. Tukaj sem resnično dobila orodja za delo z ljudmi v sklopu terapevtskega svetovanja, direktnega dela z ljudmi.

10A: Katere glavne kompetence za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj?

Pri študiju socialnega dela sem pridobila vpogled v stiske, s katerimi se ljudje srečujejo in nekatera znanja za razreševanje le teh. Čeprav je bilo teh premalo. Spoznala sem zakonodajo, ki se je skozi leta v veliki meri spremenila. V sklopu praktičnega dela sem spoznala kako poteka delo socialnega delavca na različnih področjih, s čimer sem prišla v stik s tem, da si želim delati z ljudmi *s pogovorom*, v obliki terapevtskega svetovanja.

Pri študiju Relacijske integrativne psihoterapije sem postala kompetentna za opravljanje svetovalnih razgovorov s posamezniki. Sprva sem se naučila pomena empatije, brezpogojnega sprejemanja uporabnikov in avtentičnosti, kongruence terapevta. Pridobila sem uvid v samo sebe, kar mi pomaga pri tem, da tudi klientje pridobijo uvid vase. Naučila sem se integracije treh modelov v svoje delo. Pridobila sem mnogo znanj o tem, kako ravnati v primeru samomorilnih misli uporabnikov, kako ravnati v primeru nasilja, kako ravnati v primeru psihosomatičnega obolenja klientov in kaj to pravzaprav pomeni. Veliko smo delali na kognitivno vedenjski terapiji in povezavi med čustvi, mislimi in vedenji. To mi sedaj pomaga pri delu z uporabniki, ki doživljajo stisko depresije, anksioznih motenj itd. V svoje delo sem se naučila integrirati tehnike čuječnosti (tehnike meditacije) in delo s telesom. Vodilo mojega dela je pomoč uporabnikom »tukaj in sedaj« in uporaba svojih občutkov v odnosu z njimi. Se pravi, karkoli se dogaja v odnosu terapevt-uporabnik, se dogaja tudi v odnosih uporabnika in ljudi v zunanjem okolju, zato je zelo pomembno uporabljati to, kar čutiš v odnosu.

11A: Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

Psihoterapija v socialnem delu pripomore k poglobljenemu delu s klienti. Na socialne delavce se pogosto obračajo ljudje, ki imajo nerešene stiske in težave, za katere potrebujejo dolgotrajnejše *zdravljenje* v sklopu psihoterapije.

Na psihoterapevte pa se običajno obračajo ljudje, ki se tudi srečujejo s socialnimi tiskami (revščina, socialna izključenost, težave s stiki itd.). Pomembno je, da se sprva pomaga uporabniku, da reši stisko z denarjem, saj drugače mu psihoterapija tudi ne more pomagati. Torej, pomembno je, da se takšnega uporabnika napoti na CSD, da pridobi finančno pomoč. Prav tako so nekatere težave pri urejanju stikov z otroci nerešljive v sklopu psihoterapije. Tudi na tem mestu je pomembna vključenost CSDja. Najpomembnejša je celostna obravnava posameznika in sodelovanje med institucijami.

12A: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc pa mogoče, če lahko razložite.

Jaz osebno verjamem, da pri delu z ljudmi nikoli ni preveč znanja. Gre za vseživljenjsko učenje ... Se mi pa zdi, da je odvisno od področja, na katerem socialni delavec dela (ali namerava delati). Če je to področje terapevtskega svetovanja, gotovo potrebuje več terapevtskega znanja.

13A: Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

V kolikor opažam pri svojem delu, je socialni delavec bolj usmerjen v dajanje nasvetov, v svetovanje in v delo »tukaj in sedaj«, med tem, ko se psihoterapevt usmerja tudi na preteklost in vzorce, ki so se izoblikovali v tem obdobju. Se pravi, bolj poglobljeno usmerja, ker tudi socialni delavec se lahko na razgovorih pogovarja z uporabnikom o preteklosti. Socialni delavec podpira uporabnike pri urejanju finančne pomoči, ukrepa pri nasilju v družini (psihoterapevt poroča o nasilju CSDju).

14A: Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za neko psihoterapevtsko obravnavo oziroma zakaj se bo en človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

Zdi se mi, da veliko klientov ne pozna razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo. Tisti pa, ki to razliko poznajo, se morda raje obrnejo na psihoterapevta zato, ker bolj zaupajo v njega, saj naj bi imel več znanja za delo z njihovimi težavami. Tisti, ki ne želijo poglobljenega dela na sebi, se morda tudi raje obrnejo na svetovalca.

Prednosti socialnega svetovanja: To so običajno socialni delavci z opravljenim strokovnim izpitom v socialnem varstvu, kar pomeni, da so bolj informirani s področja zakonodaje in lahko informirajo ljudi o pravicah, ki jih imajo. Ljudje se pogosto na nas obračajo z napačnimi prepričanji (npr. zaradi novega zakona, ki določa, da če imaš lastnino, jo potem vračaš, uporabniki pa to razumejo kot da bodo tudi tisti, ki nimajo nič lastnine, vračali lastnino in podobno). Običajno gre za odnos iskanja rešitev skupaj z uporabnikom, med tem ko nekatere veje psihoterapije terapevta postavijo v vlogo eksperta – osebe, ki vse ve (torej, v položaj vsevednosti). Ni toliko stigmatizacije uporabnikov v smislu etiket, kot je npr. nevrotičen, shizoiden itd.

Prednosti psihoterapije: Prednost je v tem, da ima psihoterapevt več potrebnega znanja za obravnavo posameznika, družine ali skupine. Običajno so psihoterapevti tudi nekoliko starejši, ker je tako dolg postopek za pridobitev izobrazbe in naziva. Verjamem pa, da se z leti pridobi tudi modrost. Čeprav ne morem posploševati, skozi sam študij sem se naučila, da lahko mlada oseba enako dobro pomaga kot starejša, včasih tudi bolje. En del mene pa verjame, da skozi leta pa pridobimo izkušnje, skozi katere rastemo.

15A: Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogostejše pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogostejše pojavljajo pri psihoterapiji?

Področje dela na Inštitutu VIR je usmerjeno v razreševanje stisk, ki se vežejo na problematiko zasvojenosti. Pri tej problematiki se pogostejše uporablja socialno svetovanje, ker so npr. še pod učinki psihoaktivnih snovi in ne zmorejo predelovati globljih travm.

Pogostejše teme pri psihoterapiji pa so travme, zgodnje otroštvo, teorije navezanosti se tukaj uporabljajo, potem pa dinamika družine, vpliv vsakega člana družine na druge člane. Uglavnom je zelo težko ločiti ta dva pojma (socialno svetovanje in psihoterapijo). Bolj kot razmišljam vidim, da lahko samo po svojem občutku delim psihoterapijo od socialnega svetovanja, da je stvar precej zmedena.

DOLOČITEV ENOT KODIRANJA

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave. (1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?, 2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?)

1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

/Po mojem mnenju je predmet socialnega svetovanja reševanje trenutnih stisk in težav posameznikov in skupin./ (1) /Gre za težave, ki v svoji naravi niso preveč kompleksne./ (2) /V nekaterih primerih pa gre tudi za svetovanje s pari in družinami,.../ (3) /...čeprav je za delo z družino in pari običajno potrebna kakšna specializacija družinske ali

partnerske terapije./ (4) /Na področju zasvojenosti, se v obravnavo pogosto vključijo tudi svojci uporabnikov, saj je težava zasvojenosti lahko povezana z družinsko dinamiko./ (5)

/V kontekstu socialnega svetovanja se raziše kakšno obliko pomoči posameznik (ali skupina) potrebuje in se določi cilje./ (6) /Posameznika se lahko usmeri tudi v druge oblike pomoči. Na področju zasvojenosti, uporabnike pogosto usmerjamo v komune ali na detoksikacijske oddelke psihiatričnih bolnišnic./ (7) /Torej, predmet socialnega svetovanja je tudi informiranje in dajanje nasvetov./ (8)

/Predmet socialnega svetovanja zavisi tudi od področja na katerem delamo./ (9) /Na področju zasvojenosti se usmerjamo v to, da uporabnik pridobi uvid v zasvojenost, da svojci pridobijo uvid v zasvojenost s strani uporabnika./ (10) /Nudi se podpora uporabnikom pri urejanju denarne socialne pomoči in pri delu s financami,.../ (11) /...podpira se jih tudi pri urejanju odnosov v družini, pri reševanju konfliktov v družini, pri ohranjanju varne socialne mreže,.../ (12) /...pri ohranjanju abstinence od psihoaktivnih snovi, pri skrbi za svoje psihično in fizično zdravje itd./ (13)

2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

/Glavno področje dela pri psihoterapiji je reševanje kompleksnejših težav ljudi, pri katerih je potrebna dolgotrajnejša obravnavo./ (14) /Psihoterapija se običajno dotika bolj osebnih in občutljivih tem, do katerih se običajno pride šele po določenem časovnem obdobju. Poudarjam običajno./ (15) /Primeri teh težav bi lahko bili doživeto spolno nasilje v otroštvu, zanemarjenja v otroštvu itd./ (16-teme iz otroštva, predelovanje otroštva)

/Pri psihoterapiji gre tudi za obravnavo ljudi s težjimi duševnimi težavami, kot so shizofrenija, bipolarni motnje itd. Ti ljudje se običajno zdravijo s sočasno uporabo zdravil./ (17)

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima. (4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?, 5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?, 13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?, 14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?, 15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogostejše pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogostejše pojavljajo pri psihoterapiji?)

4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

/Meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo se mi zdi bolj ali manj zabrisana. Velikokrat, ko govorimo o socialnem svetovanju nekako mislimo tudi na psihoterapijo,.../ (18) /...oziroma, uporabniki, ki pridejo k terapevtu ne delijo socialnega svetovanja in psihoterapije, oni preprosto iščejo pomoč./ (19) /Ti termini se uporabljamo v podobnem kontekstu, sama bi recimo rekla, da opravljam socialno svetovanje, nekdo drug pa bi temu rekel psihoterapija./ (20) /Verjamem pa v to, da ne moreš izvajati psihoterapije brez poglobljene izobrazbe, ki je osredotočena tudi na spoznavanje sebe z osebno izkušnjo vključenosti v psihoterapijo in v supervizije./ (21)

/Mejo določajo tudi različna profesionalna telesa, ki regulirajo delo na področju psihoterapije in socialnega dela./ (22) /Socialni delavec pri svojem delu upošteva kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, psihoterapevt pa kodeks etike v psihoterapiji. To je ena izmed delitev./ (23) /Socialni delavec lahko uporablja znanja psihoterapije, ne more pa izvajati psihoterapije. Psihoterapevtu prav tako lahko koristijo znanja socialnega delavca./ (24)

/Pri socialnem svetovanju običajno govorimo o uporabnikih, med tem, ko se v psihoterapiji običajno uporablja pojem klient./ (25)

5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?

/Na začetku obravnave se tako pri socialnem svetovanju, kot pri psihoterapiji sklene dogovor o sodelovanju. Običajno je le ta v pisni obliki, čeprav po svojih izkušnjah sklepam, da imamo v Sloveniji (v primerjavi z Anglijo) manj urejeno papirologijo./ (26)

/Skupno obema vejama pomoči je tudi to, da uspešnost obravnave v veliki meri zavisi prav od terapevtskega odnosa. Raziskave kažejo, da je prav terapevtski odnos najpomembnejši, uporaba tehnik in metod pa je sicer pomembna, ne določa pa uspešnosti obravnave./ (27)

/Pomembna skupna točka je tudi uporaba empatije, ki je temelj zaupnega odnosa med terapevtom in klientom./ (28)
/Pri obeh vejah pomoči se določijo cilji terapije, prav tako pa se med samim delom ti cilji preverjajo in po potrebi spreminjajo./ (29)

13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

/V kolikor opažam pri svojem delu, je socialni delavec bolj usmerjen v dajanje nasvetov, v svetovanje.../ (30) /...in v delo »tukaj in sedaj«, med tem, ko se psihoterapevt usmerja tudi na preteklost in vzorce, ki so se izoblikovali v tem obdobju./ (31) /Se pravi, bolj poglobljeno usmerja, ker tudi socialni delavec se lahko na razgovorih pogovarja z uporabnikom o preteklosti./ (32) /Socialni delavec podpira uporabnike pri urejanju finančne pomoči, ukrepa pri nasilju v družini (psihoterapevt poroča o nasilju CSDju)./ (33-sd podpira pri socialnih temah, psihoterapevt poroča csd)

14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

/Zdi se mi, da veliko klientov ne pozna razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo./ (34) /Tisti pa, ki to razliko poznajo, se morda raje obrnejo na psihoterapevta zato, ker bolj zaupajo v njega, saj naj bi imel več znanja za delo z njihovimi težavami./ (35) /Tisti, ki ne želijo poglobljenega dela na sebi, se morda tudi raje obrnejo na svetovalca./ (36)

/Prednosti socialnega svetovanja: To so običajno socialni delavci z opravljenim strokovnim izpitom v socialnem varstvu, kar pomeni, da so bolj informirani s področja zakonodaje in lahko informirajo ljudi o pravicah, ki jih imajo. Ljudje se pogosto na nas obračajo z napačnimi prepričanji (npr. zaradi novega zakona, ki določa, da če imaš lastnino, jo potem vračaš, uporabniki pa to razumejo kot da bodo tudi tisti, ki nimajo nič lastnine, vračali lastnino in podobno)./ (37) /Običajno gre za odnos iskanja rešitev skupaj z uporabnikom, med tem ko nekatere veje psihoterapije terapevta postavijo v vlogo eksperta – osebe, ki vse ve (torej, v položaj vsevednosti)./ (38) /Ni toliko stigmatizacije uporabnikov v smislu etiket, kot je npr. nevrotičen, shizoiden itd./ (39)

/Prednosti psihoterapije: Prednost je v tem, da ima psihoterapevt več potrebnega znanja za obravnavo posameznika, družine ali skupine./ (40) /Običajno so psihoterapevti tudi nekoliko starejši, ker je tako dolg postopek za pridobitev izobrazbe in naziva. Verjamem pa, da se z leti pridobi tudi modrost. Čeprav ne morem posploševati, skozi sam študij sem se naučila, da lahko mlada oseba enako dobro pomaga kot starejša, včasih tudi bolje. En del mene pa verjame, da skozi leta pa pridobimo izkušnje, skozi katere rastemo./ (41)

15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

/Področje dela na Inštitutu VIR je usmerjeno v razreševanje stisk, ki se vežejo na problematiko zasvojenosti. Pri tej problematiki se pogosteje uporablja socialno svetovanje, ker so npr. še pod učinki psihoaktivnih snovi in ne zmorejo predelovati globljih travm./ (42)

/Pogostejše teme pri psihoterapiji pa so travme, zgodnje otroštvo, teorije navezanosti se tukaj uporabljajo,.../ (43) /...potem pa dinamika družine, vpliv vsakega člana družine na druge člane./ (44) Uglavnom je zelo težko ločiti ta dva pojma (socialno svetovanje in psihoterapijo). Bolj kot razmišljam vidim, da lahko samo po svojem občutku delim psihoterapijo od socialnega svetovanja, da je stvar precej zmedena./ (45)

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči. (10. Katere glavne kompetence/veščine? (A specific range of skill, knowledge, or ability) za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj, mislim na psihoterapijo in socialno delo?)

/Pri študiju socialnega dela sem pridobila vpogled v stiske, s katerimi se ljudje srečujejo in nekatera znanja za razreševanje le teh./ (46) /Čeprav je bilo teh premalo./ (47) /Spoznala sem zakonodajo, ki se je skozi leta v veliki meri spremenila./ (48) /V sklopu praktičnega dela sem spoznala kako poteka delo socialnega delavca na različnih področjih, s čimer sem prišla v stik s tem, da si želim delati z ljudmi s pogovorom, v obliki terapevtskega svetovanja./ (49)

/Pri študiju Relacijske integrativne psihoterapije sem postala kompetentna za opravljanje svetovalnih razgovorov s posamezniki./ (50) /Sprva sem se naučila pomena empatije,.../ (51) /...brezpogojnega sprejemanja uporabnikov.../ (52) /...in avtentičnosti, kongruence terapevta./ (53) /Pridobila sem uvid v samo sebe, kar mi pomaga pri tem, da tudi klientje pridobijo uvid vase./ (54) /Naučila sem se integracije treh modelov v svoje delo./ (55) /Pridobila sem mnogo znanj o tem, kako ravnati v primeru samomorilnih misli uporabnikov, kako ravnati v primeru nasilja,.../ (56) /...kako ravnati v primeru psihosomatičnega obolenj klientov in kaj to pravzaprav pomeni./ (57) /Veliko smo delali na kognitivno vedenjski terapiji in povezavi med čustvi, mislimi in vedenji. To mi sedaj pomaga pri delu z uporabniki, ki doživljajo stisko depresije, anksioznih motenj itd./ (58) /V svoje delo sem se naučila integrirati tehnike čuječnosti (tehnike meditacije) in delo s telesom./ (59) /Vodilo mojega dela je pomoč uporabnikom »tukaj in sedaj« in uporaba svojih občutkov v odnosu z njimi. Se pravi, karkoli se dogaja v odnosu terapevt uporabnik, se dogaja tudi v odnosih uporabnika in ljudi v zunanjem okolju, zato je zelo pomembno uporabljati to, kar čutiš v odnosu./ (60)

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija. (6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?, 7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?, 8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?, 9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?, 12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?)

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

/Pri študiju socialnega dela sem dobila ogromno znanja, kljub vsemu pa sem imela občutek, da ga imam premalo. Gre za široko paleto stisk in težav, s katerimi se ljudje srečujejo in verjamem, da je v štirih letih zelo težko predelati vse tematike, ki se vežejo na področje socialnega varstva./ (61)

/Ko sem se učila za storkovni izpit iz socialnega varstva, sem pomislila na to, da bi bilo resnično lepo, če bi se že med samim študijem bolj podrobno osredotočali na obravnavane zakonodajne tematike./ (62) /Ko pa sem delala neposredno z ljudmi, sem pomislila na to, kako mi primanjkuje praktičnega znanja za ravnanje./ (63) /Pojavljala so se mi različna vprašanja: Ko sem, na primer, delala z uporabnico s cerebralno paralizo, sem se spraševala kako naj komuniciram z njo, saj ni uporabljala govora. Ko sem se znašla v psihiatrični bolnišnici, sem se spraševala kaj pravzaprav pomeni beseda parkinsonova bolezen, shizofrenija, bipolarni motnje in to, kako delati z ljudmi z duševnimi težavami. V glanem, nenehno sem se učila.... Nihče te ne nauči kako dejansko biti v odnosu z ljudmi, ki imajo neke posebne potrebe./ (64) /Nenehno sem se učila preko samega dela. Ogromno sem se potem naučila prav od ljudi samih, zato verjamem, da bi bilo priporočljivo v sam študij uvesti več praktičnega dela. Manjkalo mi je praktičnega dela.../ (65) /...ter da bi bilo več tehnik in metod, kako sploh komunicirati z ljudmi, kako se jim približati, tega je bilo premalo./ (66)

7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

/Ključna znanja, ki mi sedaj pri delu najbolj koristijo, sem pridobila pri predmetih kot je kibernetika psihosocialne pomoči s skupinskim delom in svetovanjem,.../ (67) /...pri psihologiji.../ (68) /...in pri socialnem delu z družinami./ (69) /Najbolj me spremlja vodilo, da je potrebno v uporabnikih poiskati vire moči./ (70) /Prav tako sem se ljudem pridruževala v jeziku v katerem govorijo – z zrcaljenjem./ (71) /Tudi osebnostno sem se spremenila pri samem študiju. Sedaj sem veliko bolj odprta za različnost perspektive vsakega posameznika./ (72)

8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

/Ko sem diplomirala, sem šla v Anglijo in skoraj pet let delala na področju socialnega varstva. Ob tem sem se nenehno izobraževala na različnih seminarjih – zaščita otrok, zaščita ranljivih odraslih, avtizem, delo z nasiljem itd./ (73) /V Angliji sem si pridobila tudi diplomu v Relacijski integrativni psihoterapiji, ki je osnovana na temelju družinske terapije. Model integrira kognitivno vedenjsko terapijo, sodobno psihoanalizo in humanistično terapijo./ (74) /Pred vključitvijo v študij relacijske integrativne psihoterapije, sem si pridobila certifikat za *Person centred therapy* (v osebnost osredotočeno terapijo), po delu Carla Rogersa. To je bila osnova, da si lahko šel na študij psihoterapije, tako kot je pri nas propedeutika./ (75) /Pred samim praktičnim delom sem opravila tudi šestmesečno izobraževanje za delo z ljudmi v procesu žalovanja./ (76) /Nenehno sem se izobraževala tudi v Sloveniji. V sklopu svojega dela sem se udeležila izobraževanj na temo zasvojenosti,.../ (77) /...dela z dinamiko družine, brainspotting-a, spolnega nasilja itd./ (78) /Sedaj se izobražujem v sklopu Geštalt izkustvene družinske terapije./ (79)

9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

/Največ znanja za ravnanje sem pridobila v sklopu študija Relacijske integrativne psihoterapije./ (80) /Tukaj sem resnično dobila orodja za delo z ljudmi v sklopu terapevtskega svetovanja, direktnega dela z ljudmi./ (81)

12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?

/Osebnostno verjamem, da pri delu z ljudmi nikoli ni preveč znanja. Gre za vseživljenjsko učenje./ (82) /Se mi pa zdi, da je odvisno od področja, na katerem socialni delavec dela (ali namerava delati)./ (83) /Če je to področje terapevtskega svetovanja, gotovo potrebuje več terapevtskega znanja./ (84)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega)

/V nekaterih pogledih se uporaba socialnega svetovanja dopolnjuje s psihoterapijo. V mojem modelu Relacijske integrativne psihoterapije se uporabljata oba izraza – tako izraz terapevt in terapevtsko svetovanje, kot tudi psihoterapevt. Tudi pri svojem delu uporabljam oboje – socialno svetovanje in psihoterapijo. Prilagam se potrebam vsakega uporabnika, tako se pri mojem delu ta dva izraza dopolnjujeta./ (85)

/Tudi kar se tiče multidisciplinarnega sodelovanja, imam občutek, da se socialno svetovanje dopolnjuje s psihoterapijo. Psihologi in psihiatri pogosto napotijo uporabnike na Inštitut VIR, mi pa jih napotimo v psihiatrične bolnišnice, če opazimo, da uporabniki potrebujejo pomoč psihiatrov, oziroma, če problemom nismo kos. Imam občutek, da je bolj v smislu dopolnjevanja./ (86-multidisciplinarno dopolnjevanje) /Večinoma pa se obojni srečujemo z zelo podobno populacijo./ (87) /Sama osebno ne prepoznavam tekmovalnosti./ (88)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?, 11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?)

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

/Psihoterapija v socialnem delu pripomore k poglobljenemu delu s klienti. Na socialne delavce se pogosto obračajo ljudje, ki imajo nerešene stiske in težave, za katere potrebujejo dolgotrajnejše *zdravljenje* v sklopu psihoterapije./ (89)

/Na psihoterapevte pa se običajno obračajo ljudje, ki se tudi srečujejo s socialnimi stiskami (revščina, socialna izključenost, težave s stiki itd.). Pomembno je, da se sprva pomaga uporabniku, da reši stisko z denarjem, saj drugače mu psihoterapija tudi ne more pomagati. Torej, pomembno je, da se takšnega uporabnika napoti na CSD, da pridobi finančno pomoč./ (90) /Prav tako so nekatere težave pri urejanju stikov z otroci nerešljive v sklopu

psihoterapije. Tudi na tem mestu je pomembna vključenost CSDja./ (91) /Najpomembnejša je celostna obravnava posameznika in sodelovanje med institucijami./ (92)

ODPRTO KODIRANJE

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave.

v1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

1. reševanje trenutnih stisk in težav posameznikov in skupin → **predmet socialnega svetovanja;**
2. reševanje manj kompleksnih težav → **predmet socialnega svetovanja;**
3. svetovanje s pari in družinami → **predmet socialnega svetovanja;**
4. za delo z družino in pari je običajno potrebna specializacija družinske ali partnerske terapije → **znanje psihoterapije za izboljšanje prakse socialnega dela;**
5. vključevanje pomembnih drugih v obravnavo za raziskovanje povezave med družinsko dinamiko in problemom → **predmet socialnega svetovanja;**
6. iskanje potrebne oblike pomoči posamezniku (ali skupini) ter določitev ciljev → **predmet socialnega svetovanja;**
7. usmeritev v druge oblike pomoči → **predmet socialnega svetovanja;**
8. tudi informiranje in dajanje nasvetov → **predmet socialnega svetovanja;**
9. odvisen od področja dela → **predmet socialnega svetovanja;**
10. uvid v ravnanje → **predmet socialnega svetovanja;**
11. finančne težave → **predmet socialnega svetovanja;**
12. delo na odnosih → **predmet socialnega svetovanja;**
13. skrb za psihično in fizično zdravje → **predmet socialnega svetovanja;**

2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

14. reševanje kompleksnih težav, kjer je potrebna dolgotrajnejša obravnava → **predmet psihoterapije;**
15. bolj osebne, občutljivejše teme → **predmet psihoterapije;**
16. teme iz otroštva, predelovanje otroštva → **predmet psihoterapije;**
17. težje duševne motnje → **predmet psihoterapije;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima.

v4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

18. je zabrisana, področji se velikokrat prepletata → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

19. uporabniki ju ne delijo, pomembna jim je pomoč → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
20. določanje meje je subjektivno → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
21. brez osebne izkušnje in supervizije se psihoterapije ne da izvajati → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
22. mejo določajo različna profesionalna telesa, ki regulirajo delo na področju psihoterapije in socialnega dela → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
23. socialni delavec pri svojem delu upošteva kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, psihoterapevt pa kodeks etike v psihoterapiji → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
24. izmenjavanje znanj je lahko koristno → **izmenjavanje znanj in sistemska problematika v Sloveniji;**
25. različno poimenovanje iskalcev pomoči, v socialnem svetovanju uporabnik, v psihoterapiji klient → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
5. *Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?*
26. sklenitev dogovora o sodelovanju → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**
27. pomembnost delovnega odnosa → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**
28. empatija in zaupen odnos → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**
29. pomembnost določanja in preverjanja ciljev → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**
13. *Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?*
30. SD je usmerjen v dajanje nasvetov → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**
31. socialni delavec je usmerjen v delo »tukaj in sedaj«, psihoterapevt pa se usmerja tudi na preteklost → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**
32. psihoterapevt bolj poglobljeno raziskuje teme iz preteklosti kot socialni delavec → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**
33. socialni delavec podpira uporabnike pri urejanju finančne pomoči, ukrepa pri nasilju v družini (psihoterapevt poroča o nasilju CSDju) → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**
14. *Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?*
34. veliko klientov ne pozna razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**
35. psihoterapevt ima več znanja zato mu bolj zaupajo → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**
36. tisti, ki ne želijo poglobljenega raziskovanja sebe, se obrnejo na socialnega svetovalca → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

37. socialni delavec bolje pozna zakonodajo in človekove pravice → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

38. pri socialnem svetovanju gre za soustvarjanje rešitev, namesto vsevednosti pomagajočega → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

39. pri socialnem svetovanju ni toliko stigmatizacije uporabnikov v smislu etiket, kot je npr. nevrotičen, shizoiden itd. → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

40. psihoterapevt ima več znanja za obravnavo posameznika, družine ali skupine → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

41. starost pomagajočega (psihoterapevti starejši zaradi dolgega postopka za pridobitev izobrazbe in naziva) → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

15. *Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?*

42. pri zasvojenostih se pogosteje uporablja socialno svetovanje, ker uporabniki pogosto ne abstinirajo, zato ne zmorejo predelovati globljih travm → **pogostejše teme pri socialnem svetovanju;**

43. travme in zgodnje otroštvo → **pogostejše teme pri psihoterapiji;**

44. dinamika družine → **pogostejše teme pri psihoterapiji;**

45. težko je ločiti socialno svetovanje od psihoterapije, le po svojem občutku → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči.

46. vpogled v stiske, s katerimi se ljudje srečujejo in nekatera znanja za razreševanje le teh → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

47. premalo znanja in kompetenc za razreševanje stisk → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

48. pravna znanja → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

49. seznanitev z različnimi področji socialnega dela in želja po študiju psihoterapije → **znanje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

50. kompetence za opravljanje svetovalnih razgovorov s posamezniki → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

51. naučila pomena empatije → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

52. brezpogojno sprejemanje uporabnikov → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

53. pomembnost avtentičnosti, kongruence terapevta → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

54. osebna izkušnja ji pomaga, da tudi klientje pridobijo uvid vase → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

55. integracija treh modelov v svoje delo (kognitivno vedenjsko terapijo, sodobno psihoanalizo in humanistično terapijo) → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

56. znanje za ravnanje v primeru naslija, samomorilnih misli → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

57. znanje in ravnanje pri psihosomatičnih obolenjih → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

58. veščine kognitivne vedenjske terapije, povezava med čustvi, mislimi in vedenji, pomaga pri delu z ljudmi z depresijo, anksioznimi motnjami → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

59. naučila integrirati tehnike čuječnosti (tehnike meditacije) in delo s telesom → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

60. osredotočanje na »tukaj in zdaj« na občutke v odnosu med terapevtom in klientom → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija.

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

61. dobila veliko znanja, vendar vseeno premalo → **znanje pridobljeno pri študiju SD;**

62. premalo zakonodajne tematike → **znanje pridobljeno pri študiju SD;**

63. premalo praktičnega znanja → **znanje pridobljeno pri študiju SD;**

64. premalo znanja o vzpostavljanju stika in odnosa z ljudmi z ovirami → **znanje pridobljeno pri študiju SD;**

65. uvesti več praktičnega dela → **predlog spremembe študija SD;**

66. premalo znanja za komuniciranje (tehnik in metod) → **znanje pridobljeno pri študiju SD;**

7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

67. izbirni modul, kibernetika psihosocialne pomoči s skupinskim delom in svetovanjem → **ključno znanje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

68. psihološka znanja → **ključno znanje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

69. SD z družino → **ključno znanje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

70. krepitev moči → **ključno znanje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

71. zrcaljenje, pridruževanje ljudem v jeziku, ki ga govorijo → **ključno znanje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

72. osebna rast, odprtost za različne perspektive vsakega posameznika → **ključno znanje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**

8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

73. seminarji – zaščita otrok, ranljivih odraslih, avtizem, delo z nasiljem → **dodatno izobraževanje;**

74. Relacijska integrativna psihoterapija (integrira kognitivno vedenjsko terapijo, sodobno psihoanalizo in humanistično terapijo) → **dodatno izobraževanje;**

75. certifikat za Person centred therapy → **dodatno izobraževanje;**

76. izobraževanje o procesu žalovanja → **dodatno izobraževanje;**

77. izobraževanja o zasvojenosti → **dodatno izobraževanje;**

78. seminarji - dela z dinamiko družine, brainspotting-a, spolnega nasilja → **dodatno izobraževanje;**

79. Geštalt izkustvena družinska terapija → **trenutno v izobraževanju;**

9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

80. Relacijska integrativna psihoterapija, dobila orodja za terapevtsko svetovanje in direktno delo z ljudmi → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?

82. pri delu z ljudmi ni nikoli preveč znanja, gre za vseživljenjsko učenje → **vseživljenjsko učenje;**

83. če ga potrebujejo več je odvisno od področja dela → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

84. za terapevtsko svetovanje potrebujejo več znanja → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije.

v3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

85. dopolnjevanje, prilagajanje potrebam uporabnika → **komplementarnost;**

86. multidisciplinarno sodelovanje in dopolnjevanje → **komplementarnost;**

87. obojni srečujemo z zelo podobno populacijo → **zelo podobna populacija;**

88. ne tekmujeta → **med socialnim svetovanjem in psihoterapijo ni simetrije;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem.

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

89. PT pripomore k poglobljenemu delu z uporabniki → **znanje psihoterapije za izboljšanje prakse SD;**

90. pomoč pri socialnih stiskah in težavah (revščina, socialna izključenost, težave s stiki) → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji;**

91. zakonsko predpisane teme (npr. stiki z otroki), nekatere teme so nerešljive znotraj psihoterapije, rešuje znotraj CSD → **komplementarnost in sodelovanje;**

92. celostna obravnava in sodelovanje institucij je najpomembnejše → **komplementarnost in sodelovanje;**

9.2.4 Intervju 4

A1: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

Mi v svetovalnici govorimo o psihosocialnem svetovanju. Po mojem mnenju je to svetovanje, ki vključuje osebno pomoč človeku v stiski, ni pa toliko psihoterapevtsko usmerjeno. Neka razlika med svetovanjem in psihoterapijo je v tem, da za svetovalca ni potrebno, da ima neka obsežna znanja iz psihoterapije ampak lahko deluje z znanji, ki jih je dobil v okviru študija socialnega dela ali psihologije. V svetovalnici imamo nekako tako določeno, da zaposleni, ki so zaključili ali pa so še v procesu študija določene psihoterapije, rečemo da delajo psihoterapijo takrat, ko so že pod redno supervizijo znotraj svoje psihoterapevtske smeri. Prej pa delajo psihosocialno svetovanje. Razlika je v tem, da za psihosocialno svetovanje jim ne damo najtežjih primerov, ker je tudi večja odgovornost. Moje mnenje je, da je razlika med socialnim svetovanjem in psihoterapijo v težavnosti problematike. Ker v okviru psihoterapije je potrebna osebna izkušnja, velik poudarek pa je tudi na superviziji, kar je pri socialnem svetovanju manj poudarjeno.

A2: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

Psihoterapija je zelo širok pojem, obstaja veliko smeri psihoterapije. Področje dela pa je tudi zelo obsežno. Ugotovila sem, da je psihoterapija na področju socialnega varstva še bistveno premalo uveljavljena, primanjkljaj pa je tudi v praksi. To v resnici izhaja tudi iz tega, da še niti nimamo zakona o psihoterapiji, tako da psihoterapija v Sloveniji formalno sploh še ne obstaja. Psihoterapevti lahko delajo na različnih področjih, z različno problematiko. So pa tudi določene omejitve, v okviru geštalt psihoterapije smo se učili, da ne delamo s tistimi ljudmi, ki so zasvojeni in še nimajo vzpostavljene abstinence, druga omejitev je, da ne delamo z osebami, ki potrebujejo psihiatrično pomoč (npr. psihoze) pa še nimajo zdravljenja, še ne jemljejo zdravil. V svetovalnici smo mnenja, da je potrebno sodelovanje z zdravniki, psihiatri, ker je potrebno celostno okrevanje. Tako psihoterapija nikoli ne more biti izolirana izven sistema, nemogoče je tudi, da bi vse pokrivala, ker je človek preveč kompleksno bitje. Tako npr. človeka, ki potrebuje neko fizično zdravljenje napotimo k zdravniku, ampak psihoterapevt mora najprej sploh prepoznati, da je npr. potrebno narediti še kakšne preiskave.

Psihoterapija se ukvarja s pomočjo ljudem, ki imajo različne probleme, težave. enako lahko velja za socialno svetovanje, samo način dela je drugačen. Ni razlike med populacijo ali pa samim predmetom. Gre samo za drugačen način dela.

A3: Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

Na nek način bi lahko rekla, da drži oboje. Odvisno iz katerega vidika pogledamo. Populacija je lahko enaka, problemi so lahko enaki. Tekmujeta lahko iz tega stališča, kaj potrebuje organizacija, kjer je zaposlen psihoterapevt ali socialni delavec. Organizacije se odločajo, kateri profil bi bil bolj primeren. V določenem smislu lahko tekmujeta, čeprav ni mišljeno da naj bi bilo tako. Mislim, da bo tukaj potrebno doreči še veliko stvari o samem področju dela. Med sabo tekmujejo tudi posamezna področja, zdravstvo vedno premaga socialno varstvo. Potem še pa sploh ni jasno, ali bo psihoterapija imela svoje mesto v socialnem varstvu, kaj šele v šolstvu ali na drugih področjih. Toliko glede tekmovalnosti, za katero bi rekla, da je prisotna.

Glede dopolnjevanja pa spet nimam nekega jasnega odgovora, ker gre za preveč nedefinirano področje. Vsaka moja definicija, bi bila preveč površna. Lahko bi rekla, da se pri socialnem svetovanju dela z lažjimi težavami pri psihoterapiji pa s težjimi, ampak je to v resnici popolnoma neprimerna definicija, zato tega ne morem reči. Drugi vidik bi lahko bil, da je socialno svetovanje z ljudmi, ki potrebujejo neko multidisciplinarno obravnavo in sodelovanje in bi imeli strokovnjaki, ki delajo v socialni zelo dobre povezave, dobro mrežo in koordinirajo stvari. Mislim, da je pri socialnem svetovanju to bolj poudarjeno kot pri psihoterapiji, evo, tukaj sem prišla do ene rezlike. Psihoterapevti kljub vsemu, še vedno delajo bolj izolirano. Napotijo že k psihiatru, ničesar pa ne bodo oni urejali. Klasični psihoterapevt ne ureja zadev in ne prakticira zagovorništva. Mi v svetovalnici smo neka srednja »varianta«, ker smo javni socialnovarstveni program, dejansko delujemo v socialnem varstvu in smo vpeti v mrežo programov, hkrati pa smo se še dodatno izobrazili za psihoterapevte. Ampak mi ne moremo delati klasične psihoterapije, kot neka zasebna praksa, bolj izolirana. Tako da delamo oboje, socialno svetovanje in psihoterapijo. Še vedno moramo kdaj početi zagovorništvo, poklicati psihiatrinjo, napotiti k zdravniku, iti na teren, če je res potrebno. Vse to moramo početi, ker smo javni socialnovarstveni program. Mislim, da v sistemu, klasična psihoterapija, kjer bi ljudje prišli enkrat na teden, odšli in nič drugega, sploh ni zares možna. Velika razlika je med delom psihoterapevta, ki ima zasebno prakso in delom tistega, ki je zaposlen v organizaciji.

A4: Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

Meni je glavna meja to, da psihoterapevt mora delovati v skladu s kodeksom iz psihoterapevtske smeri, v kateri je. Poleg tega je zelo pomembno, da ima v samem študiju psihoterapije lastno izkušnjo biti klient in supervizijo, ki ni socialnovarstvena supervizija, ampak je supervizija za delo z osebami. Gre za različna tipa supervizije. Mi imamo v svetovalnici oboje. Razlika je v profilu supervizorja in pa tudi v samem načinu supervizije. Npr. psihoterapevti morajo imeti supervizijo iz svoje psihoterapevtske smeri. Eno supervizijo imamo socialnovarstveno, se pravi z osebo, ki je licencirana s strani socialne zbornice kot supervizorka na področju socialnega varstva. Potem imamo zaradi potreb pri delu supervizijo s supervizorjem iz področja zdravstva, ker nam je zelo pomembno sodelovanje, veliko pa se tudi naučimo. Ampak on je tudi psihoterapevt. Tretja supervizija pa je supervizija z geštalt supervizorjem, oziroma vsak terapevt iz svoje smeri. Različne supervizorje pa doživljam zelo dopolnjujoče in ne zaznavam niti najmanjše tekmovalnosti. Samo veliko podpore. Še ena izkušnja, kjer ne doživljam nobene tekmovalnosti pa so različne smeri psihoterapije. V svetovalnici imamo zaposlene iz treh smeri in sicer geštalt, transakcijska analiza in zakonska družinska po Gostečniku. Pri nas v svetovalnici ne doživljam rivalstva, na splošno pa mislim da je. Ker smo ugotovili, tako kot kažejo raziskave, da je najpomembnejši odnos, potem pa včasih skoraj ni pomembno katera smer psihoterapije je.

Kar pa je mogoče razlika med svetovanjem in psihoterapijo je pa to, da je pri psihoterapiji potrebno imeti zelo veliko psihoterapije ter ves čas tudi delati na sebi. Mogoče je pri svetovanju manj teh zahtev. Vsi pa delamo z ljudmi, ki imajo zelo težke izkušnje in potem je velika nevarnost kakšnega pregorevanja. Zaradi samega študija psihoterapije in vsega dela pa čutim veliko večjo podporo za delo z osebami v tiski. Ker zaradi vsega znanja in konceptov, ki so v ozadju, lastne terapije in vse supervizije, čutim bistveno večjo podporo. Tudi, ko se mi res začne nekaj dogajati imam neke izkušnje, kako si to lahko razložim, ali pa vprašam supervizorja. Ne bom recimo zaključila, da je z mano nekaj narobe in padla v neko pregorevanje. Pa se mi dogaja, sigurno enkrat na leto, da začutim, da se mi je preveč nabralo, da se mi dogaja nek proces pregorevanja. In če se meni dogaja enkrat na leto, ko se mi zdi da imam res veliko podpore, se potem tistim, ki imajo manj supervizije in lastne terapije, mislim da zgodi še bistveno hitreje. Po vsej logiki se jim to mora dogajati. Zaradi tega ne vem, če bi sploh bila zmožna delati brez psihoterapevtskega znanja, konceptov in supervizije, samo z znanjem socialnega svetovanja s tako težkimi zgodbami.

A5: Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje, pač neke skupne točke?

Definitivno so te skupne točke vzpostavljanje nekega človeškega odnosa, spoštovanje, zaupanje. Da ti je mar za drugo osebo, da si lahko iskren. Oseba bo prišla samo enkrat, če na drugi strani ne bo nekega spoštovanja, človeškega odnosa in neke komunikacije. Mora začutiti, da je slišana, da bo drugi osebi mar zanjo. Pri obeh svetovanju in psihoterapiji je potreben ta človeški dejavnik. To se mi zdi ključno in pa seveda neka strokovnost. Tukaj pa čutim večjo podporo s strani psihoterapije, saj smo se v tem res izurili. Ko prepoznam, da nimam več kompetenc za delo s to osebo, takrat jo moram hitro in pravočasno napotiti drugam. Če je čas supervizija, če ne pa takoj napotitev. Zavedati se moramo lastnih omejitev, ker sploh v socialnem varstvu smo podvrženi temu, da moramo pomagati. Tukaj gre za dve stvari pregorevanje, da delamo škodo sebi ali pa da pomoč ni na dobrih strokovnih temeljih. Predvidevam, da je socialno svetovanje danes precej bolj podobno psihoterapiji, kot pa je bilo 20 let nazaj, ko sem študirala.

A6: Naslednje vprašanje je, ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

Znanje socialnega dela mi je bilo takrat zelo dragoceno, sploh predmeti, ki so bili povezani z osebno pomočjo ljudem. Po koncu študija pa sem prepoznala, da mi to ni dovolj. Že znotraj študija se mi je začelo zanimanje za psihoterapijo. Dobila sem neko usmeritev. Sprožilec je bil socioterapevtski tabor. Bila pa sem zelo aktivna kot prostovoljka in s tem dobila približno 3 leta izkušenj. Zato prostovoljno delo zelo priporočam. Nikakor pa ne bi bila zadovoljna le z študijem SD, enako ne če bi študirala drugje, saj se je treba ves čas učiti in razvijati.

A7: Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

Osebna pomoč, socialno delo z družino in psihologija družine. Bila sem na smeri duševno zdravje v skupnosti, takrat se še nisem dobro zavedala pomena same smeri, sem pa kasneje velikokrat lahko črpala iz tega. Ene stvari, ki smo se jih učili, so sedaj v sistemu – npr. individualni načrt. Zelo dragocen predmet so mi bile tudi »Zasvojenosti in omame« od Ramovša. Kasneje je postal kot nek mentor, bil mi je tudi mentor pri diplomski nalogi. Zelo pomembna

mi je bila in je še mentorica Vesna Leskovšek, sedaj jo imamo za supervizorko. Odnosi s strokovnjaki, ki so pomembna strokovna podpora – profesorji, mentorji, supervizorji, so zelo pomembni, brez njih se stvari ne bi odvijale kot so se.

A8: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

Iz geštalt psihoterapije (1998-2009), v prvi študijski skupini, ki je bila najprej organizirana v okviru društva SLOGES, kasneje je izobraževanje prešlo pod inštitut GITA. Potem pa na različnih seminarjih, ki so tematski. Eno pomembno izobraževanje je bilo terapija z mladostniki in EMDR. Udeležujem se tudi izobraževanj, ki jih organizira MDDSZ.

A9: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

Terapija z mladostniki in EMDR delo s travmami, ki ga imam za neko rezervno orodje.

A10: Katere glavne kompetence za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj?

Na FSD mi je bila glavna bolj spodbuda, ki je kasneje prerasla v kompetenco – spodbuda za akcijo, kar lotiti se, narediti, nek pogum za akcijo in novost. To kar čutiš in izhajaš iz sebe, iz lastne iniciative da bi naredila in ne zato, ker je nekdo drug rekel da bi naredila. Hkrati sem čutila veliko podpore in varnosti, da se veliko stvari da narediti, če se pa slučajno kaj zaplete se imam pa možnost pogovoriti s profesorjem, mentorjem.

Področje psihoterapije pa ni bilo tako navdihujoče. Res je, da sem vmes malo odrastla in postala bolj zrela, dolgočasna, resna, nisem bila več tako naivna. Hkrati pa je področje psihoterapije drugačno, nanaša pa se tudi na starost. Dobila sem kompetence za kontinuirano delo in prepoznavanje omejitev, raznih procesov, ki se dogajajo (transfer, kontratransfer), prekinitve kontakta (projekcija, introjekcija – ko oseba začne nekritično ponotranjati stvari, enako se lahko dogaja terapevtu).

A11: Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

Jaz kot psihoterapevtka delam v javnem socialnovarstvenem zavodu in ne morem delati klasične psihoterapije. Meni koristijo znanja iz socialnega dela in vsa širina, ki je v samem študiju. Koristi mi za neko široko gledanje in razumevanje človeka in samega sistema (zdravstvo, socialno varstvo, šolstvo,...). Ta širina je pozitiven vpliv SD na psihoterapijo.

Psihoterapija pa doda SD, ker je bolj strukturirana, omejena. Zaradi tega so stvari bolj predvidljive, lažje je zastaviti kakšno vprašanje, dobiti odgovor. Ni tako široko področje, ker v posamezni smeri psihoterapije so pač določeni koncepti, zaradi česar je vse bolj definirano. Socialno delo pa je zelo široko, zato se je težko na nekaj osredotočiti ali nekaj vzeti kot neko referenčno točko.

Kot nek povzetek bi lahko rekla, da je socialno delo bolj široko, psihoterapija pa je zelo ozka. Srednja pot med obojim je pa meni blizu. Na nek način socialno delo zavzame več tem, širše področje, psihoterapija pa ožje, gre pa bolj v globino. Socialno delo gre bolj horizontalno.

A12: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite.

Mislim, da je to odvisno od tega, kje nameravajo delati. Če nameravajo delati na CSD ali pa v kakšnem javnem zavodu, potem to ni nujno. Drugače mislim, da je samo znanje iz socialnega dela lahko dovolj. Je dovolj kvalitetno in zajeto v širino. Razen za primere, ko bi socialni delavec hotel delati kontinuirano individualno terapijo ali pa terapevtske skupine, potem je koristno še dodatno psihoterapevtsko znanje. Drugače pa ni nobene nujne potrebe.

A13: Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

Preveč je odvisno od tega, kje delata. V splošnem ima socialni delavec večji pregled nad sistemi in mora biti bolj široko usmerjen. Psihoterapevt pa spet odvisno kje dela, če ima zasebno psihoterapevtsko prakso, mu ni potrebno imeti tako širokega vpogleda v sisteme (zdravstvo, šolstvo), niti mu ni tako potrebno sodelovati.

A14: Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

Če sta psihoterapevtska obravnava in socialno svetovanje brezplačna, se bo lahko odločil zaradi nekih stigem. Socialno delo ima pogosto malo slabšalen prizvok, kar me vedno razjezi. Tudi ljudje ne ločijo dobro med psihologom, psihiatrom in psihoterapevtom. Lahko pa se psihoterapija bolje sliši pa ni res, da je boljša, samo drugačno delo je.

A15: Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

Na to težko odgovorim, ker smo specializirani za motnje hranjenja. Razlika v naši svetovalnici je v tem, da osebi, ki dela psihosocialno svetovanje ne damo tistih oseb, ki imajo najtežje primere, npr., ki so življenjsko ogrožene, imajo kompleksne travme ipd.

DOLOČITEV ENOT KODIRANJA

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave. (1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?, 2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?)

1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

/Mi v svetovalnici govorimo o psihosocialnem svetovanju./ (1) /Po mojem mnenju je to svetovanje, ki vključuje osebno pomoč človeku v stiski, ni pa toliko psihoterapevtsko usmerjeno./ (2) /Neka razlika med svetovanjem in psihoterapijo je v tem, da za svetovalca ni potrebno, da ima neka obsežna znanja iz psihoterapije ampak lahko deluje z znanji, ki jih je dobil v okviru študija socialnega dela ali psihologije./ (3) /V svetovalnici imamo nekako tako določeno, da zaposleni, ki so zaključili ali pa so še v procesu študija določene psihoterapije, rečemo da delajo psihoterapijo takrat, ko so že pod redno supervizijo znotraj svoje psihoterapevtske smeri. Prej pa delajo psihosocialno svetovanje./ (4) /Razlika je v tem, da za psihosocialno svetovanje jim ne damo najtežjih primerov, ker je tudi večja odgovornost./ (5) /Moje mnenje je, da je razlika med socialnim svetovanjem in psihoterapijo v težavnosti problematike./ (6) /Ker v okviru psihoterapije je potrebna osebna izkušnja, velik poudarek pa je tudi na superviziji, kar je pri socialnem svetovanju manj poudarjeno./ (7)

2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

/Psihoterapija je zelo širok pojem, obstaja veliko smeri psihoterapije. Področje dela pa je tudi zelo obsežno./ (8) /Ugotovila sem, da je psihoterapija na področju socialnega varstva še bistveno premalo uveljavljena, primanjkljaj pa je tudi v praksi. To v resnici izhaja tudi iz tega, da še niti nimamo zakona o psihoterapiji, tako da psihoterapija v Sloveniji formalno sploh še ne obstaja./ (9) /Psihoterapevti lahko delajo na različnih področjih, z različno problematiko./ (10) /So pa tudi določene omejitve, v okviru geštalt psihoterapije smo se učili, da ne delamo s tistimi ljudmi, ki so zasvojeni in še nimajo vzpostavljene abstinence,.../ (11) /...druga omejitev je, da ne delamo z osebami, ki potrebujejo psihiatrično pomoč (npr. psihoze) pa še nimajo zdravljenja, še ne jemljejo zdravil./ (12) /V svetovalnici smo mnenja, da je potrebno sodelovanje z zdravniki, psihiatri, ker je potrebno celostno okrevanje. Tako psihoterapija nikoli ne more biti izolirana izven sistema, nemogoče je tudi, da bi vse pokrivala, ker je človek preveč kompleksno bitje./ (13) /Tako npr. človeka, ki potrebuje neko fizično zdravljenje napotimo k zdravniku, ampak psihoterapevt mora najprej sploh prepoznati, da je npr. potrebno narediti še kakšne preiskave./ (14)

/Psihoterapija se ukvarja s pomočjo ljudem, ki imajo različne probleme, težave. enako lahko velja za socialno svetovanje, samo način dela je drugačen. Ni razlike med populacijo ali pa samim predmetom. Gre samo za drugačen način dela./ (15)

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima. (4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?, 5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?, 13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?, 14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?, 15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?)

4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

/Meni je glavna meja to, da psihoterapevt mora delovati v skladu s kodeksom iz psihoterapevtske smeri, v kateri je./ (16) /Poleg tega je zelo pomembno, da ima v samem študiju psihoterapije lastno izkušnjo biti klient in supervizijo,.../ (17) /...ki ni socialnovarstvena supervizija, ampak je supervizija za delo z osebami. Gre za različna tipa supervizije. Mi imamo v svetovalnici oboje. Razlika je v profilu supervizorja in pa tudi v samem načinu supervizije. Npr. psihoterapevti morajo imeti supervizijo iz svoje psihoterapevtske smeri. Eno supervizijo imamo socialnovarstveno, se pravi z osebo, ki je licencirana s strani socialne zbornice kot supervizorka na področju socialnega varstva. Potem imamo zaradi potreb pri delu supervizijo s supervizorjem iz področja zdravstva, ker nam je zelo pomembno sodelovanje, veliko pa se tudi naučimo. Ampak on je tudi psihoterapevt. Tretja supervizija pa je supervizija z geštalt supervizorjem, oziroma vsak terapevt iz svoje smeri. Različne supervizorje pa doživljam zelo dopolnjujoče in ne zaznavam niti najmanjše tekmovalnosti. Samo veliko podpore./ (18) /Še ena izkušnja, kjer ne doživljam nobene tekmovalnosti pa so različne smeri psihoterapije. V svetovalnici imamo zaposlene iz treh smeri in sicer geštalt, transakcijska analiza in zakonska družinska po Gostečniku. Pri nas v svetovalnici ne doživljam rivalstva, na splošno pa mislim da je./ (19) /Ker smo ugotovili, tako kot kažejo raziskave, da je najpomembnejši odnos, potem pa včasih skoraj ni pomembno katera smer psihoterapije je./ (20-ni tekmovalno sti, ker so odkrili, da je najpomembnejši odnos...)

/Kar pa je mogoče razlika med svetovanjem in psihoterapijo je pa to, da je pri psihoterapiji potrebno imeti zelo veliko psihoterapije ter ves čas tudi delati na sebi. Mogoče je pri svetovanju manj teh zahtev./ (21) /Vsi pa delamo z ljudmi, ki imajo zelo težke izkušnje in potem je velika nevarnost kakšnega pregorevanja./ (22) /Zaradi samega študija psihoterapije in vsega dela pa čutim veliko večjo podporo za delo z osebami v stiski. Ker zaradi vsega znanja in konceptov, ki so v ozadju, lastne terapije in vse supervizije, čutim bistveno večjo podporo./ (23) /Tudi, ko se mi res začne nekaj dogajati imam neke izkušnje, kako si to lahko razložim, ali pa vprašam supervizorja. Ne bom recimo zaključila, da je z mano nekaj narobe in padla v neko pregorevanje. Pa se mi dogaja, sigurno enkrat na leto, da začutim, da se mi je preveč nabralo, da se mi dogaja nek proces pregorevanja./ (24) /In če se meni dogaja enkrat na leto, ko se mi zdi da imam res veliko podpore, se potem tistim, ki imajo manj supervizije in lastne terapije, mislim da zgodi še bistveno hitreje. Po vsej logiki se jim to mora dogajati./ (25) /Zaradi tega ne vem, če bi sploh bila zmožna delati brez psihoterapevtskega znanja, konceptov in supervizije, samo z znanjem socialnega svetovanja s tako težkimi zgodbami./ (26)

5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?

/Definitivno so te skupne točke vzpostavljanje nekega človeškega odnosa, spoštovanje, zaupanje. Da ti je mar za drugo osebo, da si lahko iskren. Oseba bo prišla samo enkrat, če na drugi strani ne bo nekega spoštovanja, človeškega odnosa in neke komunikacije. Mora začutiti, da je slišana, da bo drugi osebi mar zanjo. Pri obeh svetovanju in psihoterapiji je potreben ta človeški dejavnik./ (27) /To se mi zdi ključno in pa seveda neka strokovnost./ (28) /Tukaj pa čutim večjo podporo s strani psihoterapije, saj smo se v tem res izurili./ (29) /Ko prepoznam, da nimam več kompetenc za delo s to osebo, takrat jo moram hitro in pravočasno napotiti drugam. Če je čas supervizija, če ne pa takoj napotitev./ (30) /Zavedati se moramo lastnih omejitev, ker sploh v socialnem varstvu smo podvrženi temu, da moramo pomagati. Tukaj gre za dve stvari pregorevanje, da delamo škodo sebi ali pa da pomoč ni na dobrih strokovnih temeljih./ (31) /Predvidevam, da je socialno svetovanje danes precej bolj podobno psihoterapiji, kot pa je bilo 20 let nazaj, ko sem študirala./ (32)

13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

/Preveč je odvisno od tega, kje delata./ (33) /V splošnem ima socialni delavec večji pregled nad sistemi in mora biti bolj široko usmerjen./ (34) /Psihoterapevt pa spet odvisno kje dela, če ima zasebno psihoterapevtsko prakso, mu ni potrebno imeti tako širokega vpogleda v sisteme (zdravstvo, šolstvo), niti mu ni tako potrebno sodelovati./ (35)

14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

/Če sta psihoterapevtska obravnava in socialno svetovanje brezplačna, se bo lahko odločil zaradi nekih stigem. Socialno delo ima pogosto malo slabšalen prizvok, kar me vedno razjezi./ (36) /Tudi ljudje ne ločijo dobro med psihologom, psihiatrom in psihoterapevtom. Lahko pa se psihoterapija bolje sliši pa ni res, da je boljša, samo drugačno delo je./ (37)

15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

/Na to težko odgovorim, ker smo specializirani za motnje hranjenja. Razlika v naši svetovalnici je v tem, da osebi, ki dela psihosocialno svetovanje ne damo tistih oseb, ki imajo najtežje primere, npr., ki so življenjsko ogrožene, imajo kompleksne travme ipd./ (38)

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči. (10. Katere glavne kompetence/veščine? (A specific range of skill, knowledge, or ability) za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj, mislim na psihoterapijo in socialno delo?)

/Na FSD mi je bila glavna bolj spodbuda, ki je kasneje prerasla v kompetenco – spodbuda za akcijo, kar lotiti se, narediti, nek pogum za akcijo in novost. To kar čutiš in izhajaš iz sebe, iz lastne iniciative da bi naredila in ne zato, ker je nekdo drug rekel da bi naredila./ (39) /Hkrati sem čutila veliko podpore in varnosti, da se veliko stvari da narediti, če se pa slučajno kaj zaplete se imam pa možnost pogovoriti s profesorjem, mentorjem./ (40)

/Področje psihoterapije pa ni bilo tako navdihujoče. Res je, da sem vmes malo odrasla in postala bolj zrela, dolgočasna, resna, nisem bila več tako naivna. Hkrati pa je področje psihoterapije drugačno, nanaša pa se tudi na starost./ (41) /Dobila sem kompetence za kontinuirano delo in prepoznavanje omejitev, raznih procesov, ki se dogajajo (transfer, kontratransfer), prekinitve kontakta (projekcija, introjekcija – ko oseba začne nekritično ponotranjati stvari, enako se lahko dogaja terapevtu)./ (42)

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija. (6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?, 7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?, 8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?, 9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?, 12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?)

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

/Znanje socialnega dela mi je bilo takrat zelo dragoceno, sploh predmeti, ki so bili povezani z osebno pomočjo ljudem. Po koncu študija pa sem prepoznala, da mi to ni dovolj./ (43) /Že znotraj študija se mi je začelo zanimanje za psihoterapijo. Dobila sem neko usmeritev. Sprožilec je bil socioterapevtski tabor./ (44) /Bila pa sem zelo aktivna kot prostovoljka in s tem dobila približno 3 leta izkušenj. Zato prostovoljno delo zelo priporočam./ (45) /Nikakor pa ne bi bila zadovoljna le z študijem SD, enako ne če bi študirala drugje, saj se je treba ves čas učiti in razvijati./ (46)

7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

/Osebna pomoč,.../ (47) /...socialno delo z družino.../ (48) /...in psihologija družine./ (49) /Bila sem na smeri duševno zdravje v skupnosti, takrat se še nisem dobro zavedala pomena same smeri, sem pa kasneje velikokrat lahko črpala iz tega. Ene stvari, ki smo se jih učili, so sedaj v sistemu – npr. individualni načrt./ (50) /Zelo dragocen predmet so mi bile tudi »Zasvojenosti in omame« od Ramovša./ (51) /Kasneje je postal kot nek mentor, bil mi je tudi mentor pri diplomski nalogi. Zelo pomembna mi je bila in je še mentorica Vesna Leskovšek, sedaj jo imamo za supervizorko./

(52) /Odnosi s strokovnjaki, ki so pomembna strokovna podpora – profesorji, mentorji, supervizorji, so zelo pomembni, brez njih se stvari ne bi odvale kot so se./ (53)

8: *Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?*

/Iz geštalt psihoterapije (1998-2009), v prvi študijski skupini, ki je bila najprej organizirana v okviru društva SLOGES, kasneje je izobraževanje prešlo pod inštitut GITA./ (54) /Potem pa na različnih seminarjih, ki so tematski. Eno pomembno izobraževanje je bilo terapija z mladostniki.../ (55) /...in EMDR./ (56) /Udeležujem se tudi izobraževanj, ki jih organizira MDDSZ./ (57)

9: *Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?*

/Terapija z mladostniki.../ (58) /...in EMDR delo s travmami, ki ga imam za neko rezervno orodje./ (59)

12. *Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?*

/Mislim, da je to odvisno od tega, kje nameravajo delati./ (60) /Če nameravajo delati na CSD ali pa v kakšnem javnem zavodu, potem to ni nujno./ (61) /Drugače mislim, da je samo znanje iz socialnega dela lahko dovolj. Je dovolj kvalitetno in zajeto v širino/ (62). /Razen za primere, ko bi socialni delavec hotel delati kontinuirano individualno terapijo ali pa terapevtske skupine, potem je koristno še dodatno psihoterapevtsko znanje. Drugače pa ni nobene nujne potrebe./ (63)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega)

/Na nek način bi lahko rekla, da drži oboje. Odvisno iz katerega vidika pogledamo./ (64) /Populacija je lahko enaka, problemi so lahko enaki./ (65) /Tekmujeta lahko iz tega stališča, kaj potrebuje organizacija, kjer je zaposlen psihoterapevt ali socialni delavec. Organizacije se odločajo, kateri profil bi bil bolj primeren./ (66) /V določenem smislu lahko tekmujeta, čeprav ni mišljeno da naj bi bilo tako. Mislim, da bo tukaj potrebno doreči še veliko stvari o samem področju dela./ (67) /Med sabo tekmujejo tudi posamezna področja, zdravstvo vedno premaga socialno varstvo./ (68) /Potem še pa sploh ni jasno, ali bo psihoterapija imela svoje mesto v socialnem varstvu, kaj šele v šolstvu ali na drugih področjih./ (69) /Toliko glede tekmovalnosti, za katero bi rekla, da je prisotna./ (70)

/Glede dopolnjevanja pa spet nimam nekega jasnega odgovora, ker gre za preveč nedefinirano področje. Vsaka moja definicija, bi bila preveč površna./ (71) /Lahko bi rekla, da se pri socialnem svetovanju dela z lažjimi težavami pri psihoterapiji pa s težjimi, ampak je to v resnici popolnoma neprimerna definicija, zato tega ne morem reči./ (72) /Drugi vidik bi lahko bil, da je socialno svetovanje z ljudmi, ki potrebujejo neko multidisciplinarno obravnavo in sodelovanje in bi imeli strokovnjaki, ki delajo v socialni zelo dobre povezave, dobro mrežo in koordinirajo stvari. Mislim, da je pri socialnem svetovanju to bolj poudarjeno kot pri psihoterapiji, evo, tukaj sem prišla do ene rezlike./ (73) /Psihoterapevti kljub vsemu, še vedno delajo bolj izolirano. Napotijo že k psihiatru, ničesar pa ne bodo oni urejali. Klasični psihoterapevt ne ureja zadev in ne prakticira zagovorništva./ (74) /Mi v svetovalnici smo neka srednja »varianta«, ker smo javni socialnovarstveni program, dejansko delujemo v socialnem varstvu in smo vpeti v mrežo programov, hkrati pa smo se še dodatno izobrazili za psihoterapevte. Ampak mi ne moremo delati klasične psihoterapije, kot neka zasebna praksa, bolj izolirana. Tako da delamo oboje, socialno svetovanje in psihoterapijo. Še vedno moramo kdaj početi zagovorništvo, poklicati psihiatrinjo, napotiti k zdravniku, iti na teren, če je res potrebno. Vse to moramo početi, ker smo javni socialnovarstveni program./ (75) /Mislim, da v sistemu, klasična psihoterapija, kjer bi ljudje prišli enkrat na teden, odšli in nič drugega, sploh ni zares možna./ (76) /Velika razlika je med delom psihoterapevta, ki ima zasebno prakso in delom tistega, ki je zaposlen v organizaciji./ (77)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?, 11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?)

11. *Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?*

/Jaz kot psihoterapevtka delam v javnem socialnovarstvenem zavodu in ne morem delati klasične psihoterapije./ (78)
/Meni koristijo znanja iz socialnega dela in vsa širina, ki je v samem študiju. Koristi mi za neko široko gledanje in razumevanje človeka in samega sistema (zdravstvo, socialno varstvo, šolstvo,...). Ta širina je pozitiven vpliv SD na psihoterapijo./ (79)

/Psihoterapija pa doda SD, ker je bolj strukturirana, omejena. Zaradi tega so stvari bolj predvidljive, lažje je zastaviti kakšno vprašanje, dobiti odgovor. Ni tako široko področje, ker v posamezni smeri psihoterapije so pač določeni koncepti, zaradi česar je vse bolj definirano. Socialno delo pa je zelo široko, zato se je težko na nekaj osredotočiti ali nekaj vzeti kot neko referenčno točko./ (80)

/Kot nek povzetek bi lahko rekla, da je socialno delo bolj široko, psihoterapija pa je zelo ozka./ (81) /Srednja pot med obojima je pa meni blizu./ (82) /Na nek način socialno delo zavzame več tem, širše področje, psihoterapija pa ožje, gre pa bolj v globino. Socialno delo gre bolj horizontalno./ (83)

ODPRTO KODIRANJE

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave.

v1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

1. v svetovalnici govorijo o psihosocialnem svetovanju → **način dela v svetovalnici muza;**
2. osebna pomoč človeku v stiski, ki ni toliko terapevtsko usmerjena → **predmet socialnega svetovanja;**
3. svetovalci ne potrebuje obsežnega znanja iz psihoterapije, lahko deluje z znanji, ki jih je dobil v okviru študija SD → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**
4. v svetovalnici MUZA zaposleni, ki so že pod redno supervizijo znotraj svoje psihoterapevtske smeri (ne glede na to, če so študij že zaključili) delajo psihoterapevtsko, ostali pa psihosocialno svetovanje → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
5. v svetovalnici MUZA zaposlenim, ki nudijo psihosocialno svetovanje dajo lažje primere, manj odgovornosti → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
6. razlika med socialnim svetovanjem in psihoterapijo je v težavnosti problematike → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
7. v okviru psihoterapije je potrebna osebna izkušnja, velik poudarek pa je tudi na superviziji → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

v2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

8. težko določljiv, ker je psihoterapija širok pojem, obstaja veliko pristopov, področje dela pa je zelo obsežno → **predmet psihoterapije;**
9. zaradi zakonske neopredeljenosti psihoterapije v Sloveniji, je psihoterapija v socialnem varstvu premalo uveljavljena, primanjkljaj pa je tudi v praksi → **psihoterapija in socialnovarstveni sistem;**
10. psihoterapevti lahko delajo na različnih področjih, z različno problematiko → **predmet psihoterapije;**
11. v okviru geštalt psihoterapije učijo, da se ne dela z ljudmi, ki imajo težave z zasvojenostjo in še nimajo vzpostavljenih abstinence → **omejitve psihoterapije;**

12. ne delajo z osebami, ki potrebujejo psihiatrično pomoč in še nimajo zdravljenja (npr. zdravil) → **omejitve psihoterapije**;
13. zaradi pomembnosti celostnega okrevanja človeka mora psihoterapija sodelovati z drugimi pomagajočimi poklici → **način dela v psihoterapiji**;
14. sodelovanje z drugimi poklici ter prepoznavanje, kdaj je potrebno človeka napotiti drugam → **način dela v psihoterapiji**;
15. ni razlike med populacijo ali predmetom, gre za drugačen način dela → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima.

v4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

16. v različnih kodeksih etike → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
 17. pomembnost osebne izkušnje in supervizije v psihoterapiji → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
 18. različne supervizije pri socialnem svetovanju in psihoterapiji (npr. profil supervizorja), doživlja jih dopolnjujoče → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
 19. v svetovalnici MUZA ne doživlja rivalstva med različnimi pristopi psihoterapije, na splošno pa misli da je → **rivalstvo med psihoterapevtskimi pristopi**;
 20. vpliv raziskav o pomembnosti odnosa na uspeh psihoterapije ter zanemarljive pomembnosti psihoterapevtskega pristopa zmanjšuje rivalstvo → **rivalstvo med psihoterapevtskimi pristopi**;
 21. pri psihoterapiji je pomembna osebna izkušnja in delo na sebi, pri socialnem svetovanju je teh zahtev manj → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
 22. pregorevanje → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije**;
 23. občutek večje podpore za delo z ljudmi zaradi študija psihoterapije (osebna izkušnja, supervizija, znanje) → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata**;
 24. psihoterapevti imajo več orodij za boj proti pregorevanju → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata**;
 25. socialni delavci se pogosteje srečujejo s pregorevanjem, ker imajo manj supervizije ter lastne terapije → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata**;
 26. izpostavljen dvom, če je možno delati s tako težkimi zgodbami brez psihoterapevtskega znanja (tudi zaradi skrbi zase) → **dodatno izobraževanje**;
- 5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?*
27. pri obeh je potreben »človeški dejavnik« s strani pomagajočega (spoštovanje, človeški odnos, skrb, občutek, da je oseba slišana) → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije**;
 28. pomembna je strokovnost → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije**;
 29. čuti večjo podporo za delo s strani psihoterapije → **dodatno izobraževanje**;

30. ko zmanjka kompetenc za delo z osebo jo je potrebno napotiti drugam, ali, če je čas imeti supervizijo → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

31. sindrom pomaganja je značilnejši za socialne delavce, posledica je pregorevanje ali delanje škode uporabniku → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

32. večja podobnost socialnega svetovanja in psihoterapije danes, kot pred 20 leti, meja se rahlja → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

33. odvisno od področja dela → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

34. socialni delavec ima večji pregled nad sistemi in mora biti bolj široko usmerjen → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

35. psihoterapevt, ki ima zasebno prakso ne potrebuje tako širokega vpogleda v sisteme (zdravstvo, šolstvo) → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

36. plačilo storitev, stigmatizacija (slabšalen prizvok socialnega dela) → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

37. ljudje pogosto ne ločijo dobro med poklicema, zato lahko izberejo psihoterapijo, ker se jim boljše sliši, čeprav ni boljša, gre le za drugačen način dela → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

38. psihoterapevtom v njihovi svetovalnici dodelijo težje primere (življenjska ogroženost, kompleksne travme) → **pogostejše teme pri psihoterapiji;**

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči.

39. spodbuda (kasneje prerasla v kompetenco) za akcijo in novost, lastna iniciativa – akcijsko SD → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

40. čutila veliko podpore s strani profesorjev → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela;**

41. psihoterapija je ni tako navdihnila kot socialno delo, kar pri pisuje tudi temu, da je vmes odrastla → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

42. kompetence za kontinuirano delo, prepoznavanje lastnih omejitev, prepoznavanje procesov, ki se dogajajo (transfer, kontratransfer, prekinitve kontakta) → **kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije;**

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija.

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

43. znanje socialnega dela ji je bilo zelo dragoceno, po koncu študija prepoznala, da ni dovolj → **znanje pridobljeno pri študiju SD;**

44. znotraj študija SD začelo zanimanje za psihoterapijo (povod socioterapevtski tabor) → **študij socialnega dela;**

45. zelo aktivna kot prostovoljka, prostovoljno delo priporoča → **učenje iz prakse;**
46. ne bi bila zadovoljna le z enim študijem, ves čas se je potrebno učiti, razvijati → **vseživljenjsko učenje;**
7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?
47. znanja osebne pomoči → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
48. socialno delo z družino → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
49. psihologija družine → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
50. modul duševno zdravje v skupnosti (individualni načrt) → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
51. predmet Zasvojenosti in omame od Ramovša → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
52. Jože Ramovš, Vesna Leskovšek; pomembna mentorja pri SD → **pomembnost odnosov s strokovnjaki;**
53. odnosi s strokovnjaki (profesorji, mentorji, supervizorji) so pomembna strokovna podpora → **pomembnost odnosov s strokovnjaki;**

v8: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

54. geštalt psihoterapija → **dodatno izobraževanje;**
55. seminar – terapija z mladostniki → **dodatno izobraževanje;**
56. seminar – EMDR → **dodatno izobraževanje;**
57. izobraževanja MDDSZ → **dodatno izobraževanje;**
- 9: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?
58. seminar – terapija z mladostniki → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**
59. seminar – EMDR, za delo s travmami → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**

v12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?)

60. potrebnost terapevtskega izobraževanja je odvisna od področja dela → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**
61. za delo na CSD ali v javnem zavodu terapevtsko izobraževanje ni nujno → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**
62. znanje socialnega dela je lahko dovolj, je dovolj široko in kvalitetno → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**
63. za kontinuirano individualno terapijo ali terapevtske skupine bi potreboval psihoterapevtsko znanje → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije.

v3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

64. lahko drži oboje, odvisno iz katerega vidika pogledamo → **tekmovanje in dopolnjevanje;**

65. Populacija je lahko enaka, problemi so lahko enaki → **tekmovanje in dopolnjevanje**;
66. tekmovanje v smislu potreb organizacije, primernosti profila → **tekmovanje in dopolnjevanje**;
67. lahko tekmujeta, čeprav ni mišljeno da naj bi tekmovala, področje dela je potrebno bolje definirati → **tekmovanje in dopolnjevanje**;
68. tekma med socialnim varstvom in zdravstvom je v prid slednjega → **tekmovanje in dopolnjevanje**;
69. nejasnost mesta psihoterapije v socialnem varstvu, šolstvu idr. → **tekmovanje in dopolnjevanje**;
70. tekmovalnost je prisotna → **tekmovanje in dopolnjevanje**;
71. težko podati jasen odgovor zaradi nedefiniranosti področja → **tekmovanje in dopolnjevanje**;
72. en vidik je lahko, da se pri socialnem svetovanju dela z lažjimi težavami, pri psihoterapiji s težjimi, vendar to ni najbolj pravilno ločevanje → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
73. socialno svetovanje poteka z ljudmi, ki potrebujejo multidisciplinarno obravnavo in sodelovanje → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
74. socialni delavci imajo dobre povezave, koordinirajo stvari → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata**;
75. klasični psihoterapevti delajo bolj izolirano, ne urejajo zadev za klienta in ne prakticirajo zagovorništva, le napotijo drugam → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata**;
76. delajo oboje, socialno svetovanje in psihoterapijo, so neka srednja »varianta«, ker so javni socialnovarstveni program → **način dela v svetovalnici MUZA**;
77. klasična psihoterapija, kjer bi ljudje prišli enkrat na teden, odšli in nič drugega, v sistemu ni zares možna → **psihoterapija in socialnovarstveni sistem**;
78. Velika razlika je med delom psihoterapevta, ki ima zasebno prakso in delom tistega, ki je zaposlen v organizaciji → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata**;

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem.

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

79. kot psihoterapevtka dela v javnem socialnovarstvenem zavodu in ne more delati klasične psihoterapije → **psihoterapija in socialnovarstveni sistem**;
80. širina znanj ter pogleda in razumevanja človeka in samega sistema → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji**;
81. psihoterapija doda predvidljivost, ker je bolj strukturirana, koncepti so bolj definirani → **doprinos psihoterapije k socialnemu delu**;
82. socialno delo je bolj široko, psihoterapija pa je zelo ozka → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;
83. Srednja pot med socialnim svetovanjem in psihoterapijo → **način dela terapevtke**;
84. socialno delo zavzame več tem, je širše področje, psihoterapija pa ožje in globlje → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo**;

9.2.5 Intervju 5

A1: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

Glavni predmet, področje pri socialnem svetovanju je socialna stiska, v kateri se znajdejo ljudje. Sicer so dostikrat povezane s psihološkimi elementi ali duševnimi stiskami, predvsem pa so bolj vezane na njihovo življenjsko situacijo, socialno okolje v katerem živijo. Dostikrat gre za zelo konkretne situacije, kot so recimo materialna socialna ogroženost, razveza ali neke težave v partnerskih odnosih. Vezano je bolj na neko konkretno reševanje same situacije za razliko od psihoterapije, kjer gre bolj za nek notranji proces.

A2: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

Ena razlika je, da dostikrat je socialno svetovanje neprostovoljno, da se stranka obrne na svetovalnega delavca, ker se mora, ker jo je do tega pripeljala neka življenjska situacija, drugače pa se ne bi odločila. Pri psihoterapiji tudi vplivajo okoliščine, ampak gre za eno zelo notranjo odločitev. Psihoterapijo je praktično nemogoče, oziroma zelo težko delati z neprostovoljnimi klienti.

Psihoterapija je bolj vezana na neke notranje procese, mogoče bolj intimna na tem nivoju, tisto kar deluje pri psihoterapiji pa je odnos med terapevtom in klientom. Se pravi, gre za neke notranje spremembe, do katerih klient pride, nekih uvidov, ki jih potem skuša v svoji realnosti uveljaviti ali realizirati. Pri socialnem svetovanju pa je bolj vezano na neke zunanje okoliščine.

Se pa ta dva področja velikokrat prekrivata, da psihoterapevt potrebuje tudi socialne veščine, socialni delavec pa potrebuje tudi določena znanja oziroma prepoznavati določene notranje stiske in vzgibe, procese, ki se dogajajo.

A3: Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

Mislim, da tekmujeta ne. Čeprav tukaj sta dva nivoja, eden je družbeni ali politični nivo, kjer je psihoterapija domena zdravstvene dejavnosti, vsaj po Evropi. Socialno svetovanje pa je domena socialno varstvene dejavnosti, se pravi, tudi resorja sta druga.

Teoretično je oblikovano tako, da k psihoterapevtu pridejo pacienti oziroma klienti, na socialno svetovanje pa pridejo uporabniki. Že v tej definiciji je ta razlika. Mislim, da je tudi opremljenost ali izobrazba socialnega svetovalca in psihoterapevta zelo različna. Mogoče za nekoga, ki pride, ta razlika ni tako očitna, pač pride po pomoč, po nek nasvet, čeprav v psihoterapiji ne dajemo nasvetov, ne pomagamo na tak način, ampak omogočimo ali podpremo, da tista oseba sama pride do nekih zaključkov, ki so zanjo ustrezni. Socialno svetovanje pa ima tukaj malo več tega, da gre včasih res za svetovanje ali za pomoč, oziroma da je bolj določeno s strani socialnega svetovalca, kakšne so možnosti kaj lahko nekdo naredi. Ne da odloča namesto njega, ampak mogoče je bolj fokusirano na ene konkretne stvari s katerimi nekdo pride, psihoterapija pa je lahko bolj nek celosten proces. Se ne izključujeta v tem smislu, so pa te razlike pomembne.

A4: Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

Socialno svetovanje je vezano, oziroma, zame je meja tam, kjer je vezano na neke ključne življenjske situacije, v katerih se je nekdo znašel in jih skuša razrešiti. Ne gre toliko za notranje spremembe, kot spremembe v delovanju posameznika, glede na te situacije. Pri psihoterapiji pa gre bolj za neke notranje spremembe in za delovanje do sebe, potem se šele to manifestira nekje v zunanjem okolju. Mogoče že tudi iz samega imena, socialno svetovanje je nekaj, kar je vezano na neko socialno področje, ampak to ne pomeni denarna stiska, lahko je zelo široko področje, ampak gre za to, kako lahko nek posameznik v družbi funkcionira. Psihoterapija ima pa v imenu terapija, kar pomeni, da na nek način zdravimo, z odnosom, s pogovorom, z nekimi tehnikami in elementi. Zdravimo neke patologije posameznika ali pa neke zgrešene vzorce, v odnosu do sebe na prvem mestu. Pri socialnem svetovanju mislim, da odnos med socialnim delavcem in uporabnikom ni tako intimen in intenziven. Socialni svetovalec se ne ukvarja s projekcijami, ki jih ima uporabnik do njega ali pa z občutki, ki jih ima. V terapiji pa je to zelo v ospredju.

A5: Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje, pač neke skupne točke?

Definitivno se mora pri obeh vzpostaviti nek delovni odnos, nek načrt dela, skupen dogovor. Pri obeh mora biti zaupanje. Potem ta element prostora in časa, ki ga mora uporabnik ali klient začitati, da je to čas zanj, njegov prostor. Skupno je tudi to, da oboje teži k temu, da je temu posamezniku, paru, skupini, boljše v življenju, da se izboljša kvaliteta življenja in s tem odnosov. Ena skupna pomembna stvar je tudi to, da ne vnašamo naših lastnih tem, kot strokovni delavci. Ta neka posebna distanca, ki ni čisto distanca, smo empatični, ampak hkrati nudimo nek suport skozi te elemente, strokovno znanje.

A6: Naslednje vprašanje je, ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

Ne, absolutno ne. Že ko sem začel študirat, sem zelo hitro začel delati tudi prostovoljno in največ tega znanja sem dobil skozi prakso. Ja, tudi teorija je pomembna, ampak se mi zdi, da je FSD precej daleč od tega, kar sta država in politika naredili s socialnim delom, čedalje bolj narazen sta. Ta študij skoraj nima več veze s tem, kar dejansko socialni delavci počnejo. Žal. Največ sem se naučil, ko sem šel delat na center za socialno delo in delal na vseh možnih področjih in zelo malo tega bi rekel, da sem dobil na fakulteti. Mogoče neka orodja, največ sem dobil na vajah, skozi ene projekte ali neke stvari, ki smo jih mogli sami delati.

Mislim, da je škoda, da sam študij ne more bolj vplivati na razvoj socialnega dela. So neke nevladne organizacije, kjer ima socialno delo to, čemur je bazično bilo namenjeno, ampak drugje pa danes socialni delavci, vsaj v teh javnih zavodih ali pa v CSD-jih, dobivajo čedalje več vloge birokratov ter čedalje manj vloge tistega, kar je bilo tudi meni takrat, v začetku 90', ko sem začel študirati predstavljeno – da je to delo z ljudmi, delo na terenu, to povezovanje. Danes socialni delavci ne hodijo več med ljudi, ali pa zelo redko, mogoče v kakšnih manjših krajih in to zelo manjka. Tudi ljudje imajo predstavo o socialnih delavcih, kot o nekom, ki dela zmedo pri odvzemu otrok ipd. Malo je izgubilo ta čar in zanos, ki ga je prej imelo. Ti predavatelji, vsaj starejša generacija, ki so na faksu, so res »oralni ledino« na tem področju, ampak so neke druge potrebe nastale. Zdi se mi, da mi je fakulteta dala neko znanje, ki sem ga lahko uporabil kvečjemu v teh pristnih stikih, ko sem si dovolil iti na teren ali znotraj kakšnih projektov ali pa kot en dodatek, ampak tisto glavnino dela se pa ne naučiš na fakulteti.

A7: Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

Eno posebno poglavje so pravna znanja, kazensko pravo,..., ki jih potem potrebuješ za strokovni izpit in potem pri delu, če delaš na CSD. Druge stvari pa bolj v tem smislu, da predvsem pri tistih predmetih, ki so malo razširila dožemanje družbe, sistemov, kako ene zadeve funkcionirajo. Neki sociološki in psihološki predmeti, čeprav psiholoških bi lahko bilo več pa ne te »surove« psihologije, ampak da manjka malo terapevtskih znanj. Potem so mi bili pomembni tudi ti specifični predmeti, kot so odvisnosti in druge specifične teme. To mi je dalo veliko zaledja, da malo veš kako in kaj. Potem predavanja Gabi Čačinovič Vogrinčič s področja družine. Predvsem pa vaje, to, kjer se je res spodbujala debata med študenti, ali pa neke raziskave, seminarji, to se mi je zdelo dobro. Bolj ta del, ne toliko predavanja in poslušanje, ker od tistega bolj malo odneseš. Recimo zelo me je zmotilo, da sem moral isto knjigo naštudirati pri treh različnih predmetih, ali pa kakšne zelo »prežvečene« raziskave predavateljev, ki so bile narejene že dolgo tega. Zelo se je videlo, kateri predavatelji imajo stik z nekim življenjem zunaj, s prakso in kateri so toliko daleč stran, da včasih to kar predavajo nima več nobene veze s situacijo in tem, kar se dogaja zunaj. Seveda je potrebno poznati neke teoretične okvirje, ampak kakšne stvari so bile res odveč. Boljše bi bilo, da bi te stvari dodatno študirali tisti, ki jih res zanima in da je kaj bolj konkretnega, včasih je to manjkalo.

A8: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

Že za časa študija sem se vključil v psihoterapevtsko skupino, kjer sem bil klient, izvajali so Nemci in Nizozemci, tako da sem se potem naprej izobraževal za psihoterapevta v okviru mednarodne akademije za telesno orientirano psihoterapijo pa v okviru nemškega združenja za globinskopsihološko psihoterapijo. To je bil cel proces, najprej je bilo štiri leta osebne izkušnje, potem tri leta nadaljevalne skupine, ob tem pa še sočasno tri leta »sistemcov« v eni skupini, plus individualna terapija, plus tri leta teorije. 12 let vsega skupaj. Sedaj so to zelo skrajšali, pristopi, to kar se sedaj izobražuje. Dosti je bilo tudi teh seminarjev, tudi v okviru socialne zbornice.

A9: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

Najbolj osebna izkušnja v terapiji. Ko si ti klient, vidiš, kaj je tisto kar res pričakuješ ali želiš ali pa rabiš od nekoga, ki je nasproti tebe – terapevt ali socialni delavec. Zelo koristno je bilo prepoznavanje nekega ustroja človeške

psihične dinamike, delovanja, možnih zapletov v zvezi s tem. Zelo so mi recimo ostala razna izobraževanja iz prenatalnih tem, ne toliko otroška psihologija kot taka, ampak čisto ta razvojna psihologija, razvojna psihopatologija, razvojne teorije. Ko vidiš, koliko ene stvari vplivajo, potem znaš to tudi veliko bolj prepoznavati in s tem ravnati. Mogoče ti je potem tudi bolj jasno, recimo v socialnem svetovanju, ko sem delal na področju zaščite družin, ko je bila žrtev nasilja in nasilnež, ti je potem ta dinamika malo bolj jasna, zakaj je nekdo žrtev in zakaj je nekdo nasilnež, kaj kdo nosi, kaj kdo sproža. Ko to poznaš, je veliko lažje delati. Nasilje je vredno vseh obtožb in se sploh ne bi smelo zgoditi, ampak tudi žrtev ima eno svojo dinamiko s tem, ko ostaja noter. Ali pa pri pogovorih z otroci, takrat so še na centrih določali stike, komu bo dodeljen otrok. Ta znanja ti dajo ogromno enih izkušenj, kako se pogovarjati z otrokom, kako ravnati, tega recimo na FSD ni pa bi bilo dobro, da bi bilo. Ta del mi je zelo manjkal. Kako iti v stik s človekovimi težavami in hkrati ostati zunaj, kako biti za nekoga tam in hkrati ne pasti noter, to sem dobil z dodatnimi znanji.

A10: Katere glavne kompetence za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanj?

Težko ločim, ker sem vzporedno študiral oboje. Kako voditi pogovor in prepoznavanje določenega ozadja do neke mere, kaj je do nečesa tako prišlo, vzvodov, ustroji, te socialne mreže pri socialnem svetovanju, poznavanje sistemov. Vse ostalo je pa potem bolj prišlo z izkušnjami in prakso. Pri psihoterapiji pa je seveda prepoznavanje motenj, prepoznavanje s čim delam, kaj delam, ne mislim s tem samo psihodiagnostiko, ampak res prepoznavanje ene dinamike, nekih vzorcev kako in zakaj tako deluje. Mogoče še ta kompetenca širine sprejemanja človeka, s svojo usodo, svojimi težavami, s svojo dinamiko, strukturo.

A11: Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

Mislim, da sta to lahko zelo dopolnjujoči storitvi oziroma dejavnosti. Recimo psihoterapija lahko v okviru socialnega dela nastopi tam, kjer se pojavi pri posamezniku neka želja, potreba po tem, da bi spremenil neke svoje vzorce in načine delovanja. Takrat se ga lahko usmeri, dostikrat je to manjkalo pri hujših konfliktnih npr. pri partnerski razvezi ali pa pri posameznikih, ki so prišli na center, inštitut ali nevladno organizacijo, projekt, po neko pomoč pa se je dostikrat izkazalo, da so znanja ali projekti zelo dobri za tisto določeno stvar kateri so namenjene, ob tej malo širši potrebi pa zmanjka. Takrat je dobra psihoterapija ali pa tudi kaj drugega. Tega na centru zelo manjka, da bi lahko bila psihoterapija eden od socialnovarstvenih ukrepov, da bi se bolj povezovalo. Takšna sodelovanje že obstajajo in so se dobro izkazala. Imeli smo določene projekte, recimo psihoterapija za 5 evrov za socialno ogrožene. Ker nekdo materialno, socialno ogrožen mora najprej preživeti, potem pa zdraviti dušo. Se je zelo dobro izkazalo, ker so ti ljudje dejansko prišli in razreševali, zakaj se jim tako dogaja, zakaj se jim tako obrača življenje. Vsak center za socialno delo ima psihologa, pravnika, pomojem pa bi moral imeti tudi psihoterapevta. Ampak to je problem, ker v Sloveniji še niti ni zakonske opredelitve psihoterapije.

Obratno je pa ravno v tistih momentih, ko imaš klienta z neko osebno tematiko, ki jo razrešuje, ko pa hoče to v realnosti nekako spremeniti pa trči v ta socialni sistem v katerem živi, takrat pa recimo zelo prav pride neka socialna drža, socialno svetovanje. Kako sedaj s temi orodji, ki jih dobi v psihoterapiji, kako priti še do orodij, ki jih rabi v socialnem kontekstu. Dostikrat, če se ukvarjamo npr. z nekom, ki ima probleme z alkoholizmom, seveda rabi terapijo, rabi pa tudi ta socialnodelavski vidik kako vzpostaviti nazaj neka porušena razmerja, svojo situacijo v kateri se je znašel, kamor ga je pripeljala odvisnost. Sta tako komplementarna.

A12: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite.

Mhm, ja. Sigurno, ampak tudi psihoterapevti potrebujejo socialnodelavska znanja, to se mi zdi čisto enakovredno. Tudi psihologi in psihiatri bi potrebovali socialnodelavsko znanje. To je ta del, ko je vse »razparcelirano«. Seveda, če si ti nekomu psihoterapevt, mu ne moreš biti socialni svetovalec, ker je en drug odnos, drug način dela. Ampak s tem znanjem lahko veliko pripomoreš k prepoznavanju enih stvari in tako. Tudi elemente in znanja moraš znat vključevati, hkrati nek psihoterapevt, ki ima zgolj psihoterapevtska teoretična znanja kot so psihologija in znanja enega pristopa npr. psihodinamska, gestalt, psihoanaliza,... je zelo bos, če ne razume socialnih sistemov in te dinamike. Tudi socialni delavec, ki dobi nekoga z neko problematiko, je dobro, če malo ve ali ima vpogled zakaj se nekaj na ta način dogaja. Če ne, imamo potem tisti sistem, ko socialni delavci dajejo ribe, ne učijo jih pa loviti. Na to niti fakulteta ne pripravlja, ker gre v drugo smer, sistem socialnega dela v Sloveniji pa je to. Ljudje pridejo na CSD

po denar, ni časa, da jih tam nekdo sprašuje ali pa z njimi razrešuje kako pa sedaj priti do nekega položaja, ko ne bo več odvisen od CSD-ja. To je sistemska problematika, v Sloveniji imamo tako, da sploh ne obravnavamo ljudi na celosten način, tudi v zdravstvu ne. Sledijo simptomom in ko ta simptom izgine in se pojavi nov, gredo na drugega, ali če ne deluje neko zdravilo, dajo drugega. Ne pogledajo pa vsega. Po svetu se z vsemi stvarmi že ukvarjajo ekipe, samo pri nas ne. Samo z ljudmi se ne ukvarjajo ekipe. Z multitimskim delom, lahko veliko več narediš za nekoga, kot pa da skače, saj ljudje se ne znajdejo, ko so v stiski.

A13: Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

Psihoterapija poteka na drugačen način, v enem drugem okolju, iz nekih drugih vzvodov. Tukaj se gre za to, da nekaj zdravimo, v socialnem delu pa se gre za to, da k nečemu pripomoremo, pomagamo. To je ta ključna razlika. Socialno svetovanje je veliko bolj vezano na neke dejavnike zunanjega sveta, pri psihoterapiji pa se ukvarja z nekimi notranjimi dejavniki posameznikov, parov, skupin. Iz družbenega vidika, je pa socialni delavec nekdo; jaz sem imel takšno izkušnjo, ko sem bil še socialni delavec in sem spoznal nove ljudi, te vprašajo kaj počneš in odgovoriš, da si socialni delavec, nobenega ni nič zanimalo. Če rečeš pa psihoterapevt, je pa takoj več zanimanja. Tako, malo se mi zdi, da je družba tu krivična. Žal.

A14: Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

Dostikrat ljudje povezujejo socialno svetovanje z nečim, kar je povezano s socialno stisko, neko stisko v lastnem socialnem okolju. Za psihoterapijo pa se bodo bolj odločali tisti, ki čutijo to bolj znotraj sebe: »nekaj z mano ni OK«. Tudi družbeno determinirano je, da če greš k psihoterapevtu je nekaj narobe s tabo, si nor, psihiater je še hujše, kar sploh ne drži. V socialnem delu je pa družbeno determinirano bolj to, da si nekje bolj na socialnem robu in oboje ne drži. Verjetno se bo za socialno svetovanje odločil nekdo, ki potrebuje neke bolj konkretne nasvete, za psihoterapijo pa nekdo, ki rabi nekaj raziskovat v zvezi s sabo. Se pravi, tam konkretne rešitve, tukaj pa bolj »okej, kaj se mi dogaja«, oziroma zakaj se mi to in to dogaja.

A15: Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

Moje socialno svetovanje je bilo zelo vezano na delo na centru za socialno delo, tako da je bila zelo po tem specifična populacija. Šlo je bolj za zakonsko določene teme. Pri socialnem svetovanju je bilo največkrat nasilje, razveze, materialne težave, po hospitalizaciji za ljudi z dolgotrajnimi duševnimi motnjami, ki so imeli svojo terapijo v okviru psihiatrije ampak so se morali znajti v življenju, bolj ljudje, ki so iskali, kako se konkretno bolj znajti v življenju.

Pri psihoterapiji pa gre bolj za to, kako urediti sebe, na nek način, se rehabilitirati, odpraviti neke motnje znotraj sebe, da bom bolj kvalitetno živel. Tako so zelo specifične teme, kot so depresija, razne druge psihične motnje, motnje hranjenja. Pridejo z nečim, kar jim onemogoča zadovoljstvo, srečo v življenju.

DOLOČITEV ENOT KODIRANJA

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave. (1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?, 2. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?)

1. Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

/Glavni predmet, področje pri socialnem svetovanju je socialna stiska, v kateri se znajdejo ljudje. Sicer so dostikrat povezane s psihološkimi elementi ali duševnimi tiskami, predvsem pa so bolj vezane na njihovo življenjsko situacijo, socialno okolje v katerem živijo./ (1) /Dostikrat gre za zelo konkretne situacije, kot so recimo materialna socialna ogroženost, razveza ali neke težave v partnerskih odnosih./ (2) /Vezano je bolj na neko konkretno reševanje same situacije za razliko od psihoterapije, kjer gre bolj za nek notranji proces./ (3)

A2: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

/Ena razlika je, da dostikrat je socialno svetovanje neprostoovoljno, da se stranka obrne na svetovalnega delavca, ker se mora, ker jo je do tega pripeljala neka življenjska situacija, drugače pa se ne bi odločila. Pri psihoterapiji tudi vplivajo okoliščine, ampak gre za eno zelo notranjo odločitev. Psihoterapijo je praktično nemogoče, oziroma zelo težko delati z neprostovoljnimi klienti./ (4)

/Psihoterapija je bolj vezana na neke notranje procese, mogoče bolj intimna na tem nivoju,.../ (5) /...tisto kar deluje pri psihoterapiji pa je odnos med terapevtom in klientom./ (6) /Se pravi, gre za neke notranje spremembe, do katerih klient pride, nekih uvidov, ki jih potem skuša v svoji realnosti uveljaviti ali realizirati./ (7) /Pri socialnem svetovanju pa je bolj vezano na neke zunanje okoliščine./ (8)

/Se pa ta dva področja velikokrat prekrivata, da psihoterapevt potrebuje tudi socialne veščine, socialni delavec pa potrebuje tudi določena znanja oziroma prepoznavati določene notranje stiske in vzgibe, procese, ki se dogajajo./ (9)

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima. (4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?, 5. Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje...?, 13. Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?, 14. Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?, 15. Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?)

4. Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

/Socialno svetovanje je vezano, oziroma, zame je meja tam, kjer je vezano na neke ključne življenjske situacije, v katerih se je nekdo znašel in jih skuša razrešiti. Ne gre toliko za notranje spremembe, kot spremembe v delovanju posameznika, glede na te situacije. Pri psihoterapiji pa gre bolj za neke notranje spremembe in za delovanje do sebe, potem se šele to manifestira nekje v zunanjem okolju./ (10) /Mogoče že tudi iz samega imena, socialno svetovanje je nekaj, kar je vezano na neko socialno področje, ampak to ne pomeni denarna stiska, lahko je zelo široko področje, ampak gre za to, kako lahko nek posameznik v družbi funkcionira./ (11) /Psihoterapija ima pa v imenu terapija, kar pomeni, da na nek način zdravimo, z odnosom, s pogovorom, z nekimi tehnikami in elementi. Zdravimo neke patologije posameznika ali pa neke zgrešene vzorce, v odnosu do sebe na prvem mestu./ (12) /Pri socialnem svetovanju mislim, da odnos med socialnim delavcem in uporabnikom ni tako intimen in intenziven. Socialni svetovalci se ne ukvarja s projekcijami, ki jih ima uporabnik do njega ali pa z občutki, ki jih ima. V terapiji pa je to zelo v ospredju./ (13)

A5: Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje, pač neke skupne točke?

/Definitivno se mora pri obeh vzpostaviti nek delovni odnos,.../ (14) /...nek načrt dela,.../ (15) /...skupen dogovor./ (16) /Pri obeh mora biti zaupanje./ (17) /Potem ta element prostora in časa, ki ga mora uporabnik ali klient začutiti, da je to čas zanj, njegov prostor./ (18) /Skupno je tudi to, da oboje teži k temu, da je temu posamezniku, paru, skupini, boljše v življenju, da se izboljša kvaliteta življenja in s tem odnosov./ (19) /Ena skupna pomembna stvar je tudi to, da ne vnašamo naših lastnih tem, kot strokovni delavci./ (20) /Ta neka posebna distanca, ki ni čisto distanca, smo empatični, ampak hkrati nudimo nek suport skozi te elemente, strokovno znanje./ (21)

A13: Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

/Psihoterapija poteka na drugačen način, v enem drugem okolju, iz nekih drugih vzvodov. Tukaj se gre za to, da nekaj zdravimo, v socialnem delu pa se gre za to, da k nečemu pripomoremo, pomagamo. To je ta ključna razlika./ (22) /Socialno svetovanje je veliko bolj vezano na neke dejavnike zunanjega sveta, pri psihoterapiji pa se ukvarja z nekimi notranjimi dejavniki posameznikov, parov, skupin./ (23) /Iz družbenega vidika, je pa socialni delavec nekdo; jaz sem imel takšno izkušnjo, ko sem bil še socialni delavec in sem spoznal nove ljudi, te vprašajo kaj počneš in

odgovoriš, da si socialni delavec, nobenega ni nič zanimalo. Če rečeš pa psihoterapevt, je pa takoj več zanimanja. Tako, malo se mi zdi, da je družba tu krivična. Žal./ (24)

A14: Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

/Dostikrat ljudje povezujejo socialno svetovanje z nečim, kar je povezano s socialno stisko, neko stisko v lastnem socialnem okolju. Za psihoterapijo pa se bodo bolj odločali tisti, ki čutijo to bolj znotraj sebe: »nekaj z mano ni OK«. (25-razlika v tem, kje vidijo problem v sebi ali okolju) /Tudi družbeno determinirano je, da če greš k psihoterapevtu je nekaj narobe s tabo, si nor, psihiater je še hujše, kar sploh ne drži. V socialnem delu je pa družbeno determinirano bolj to, da si nekje bolj na socialnem robu in oboje ne drži./ (26) /Verjetno se bo za socialno svetovanje odločil nekdo, ki potrebuje neke bolj konkretne nasvete, za psihoterapijo pa nekdo, ki rabi nekaj raziskovat v zvezi s sabo. Se pravi, tam konkretne rešitve, tukaj pa bolj »okej, kaj se mi dogaja«, oziroma zakaj se mi to in to dogaja./ (27)

A15: Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

/Moje socialno svetovanje je bilo zelo vezano na delo na centru za socialno delo, tako da je bila zelo po tem specifična populacija./ (28) /Šlo je bolj za zakonsko določene teme./ (29) /Pri socialnem svetovanju je bilo največkrat nasilje, razveze, materialne težave, po hospitalizaciji za ljudi z dolgotrajnimi duševnimi motnjami, ki so imeli svojo terapijo v okviru psihiatrije ampak so se morali znajti v življenju,.../ (30) /bolj ljudje, ki so iskali, kako se konkretno bolj znajti v življenju./ (31)

/Pri psihoterapiji pa gre bolj za to, kako urediti sebe, na nek način, se rehabilitirati, odpraviti neke motnje znotraj sebe, da bom bolj kvalitetno živel./ (32) /Tako so zelo specifične teme, kot so depresija, razne druge psihične motnje, motnje hranjenja./ (33) /Pridejo z nečim, kar jim onemogoča zadovoljstvo, srečo v življenju./ (34)

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči. (10. Katere glavne kompetence/veščine? (A specific range of skill, knowledge, or ability) za podporo in pomoč bi rekli, da ste dobili iz enega in pa iz drugega vira izobraževanja, mislim na psihoterapijo in socialno delo?)

/Težko ločim, ker sem vzporedno študiral oboje./ (35) /Kako voditi pogovor in prepoznavanje določenega ozadja do neke mere, zakaj je do nečesa tako prišlo, vzvodov, ustroji, te socialne mreže pri socialnem svetovanju, poznavanje sistemov./ (36) /Vse ostalo je pa potem bolj prišlo z izkušnjami in prakso./ (37) /Pri psihoterapiji pa je seveda prepoznavanje motenj,.../ (38) /prepoznavanje s čim delam, kaj delam, ne mislim s tem samo psihodiagnostiko, ampak res prepoznavanje ene dinamike, nekih vzorcev kako in zakaj tako deluje./ (39) /Mogoče še ta kompetenca širine sprejemanja človeka, s svojo usodo, svojimi težavami, s svojo dinamiko, strukturo./ (40)

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija. (6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?, 7. Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?, 8. Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?, 9. Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?, 12. Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite?)

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

/Ne, absolutno ne./ (41) /Že ko sem začel študirat, sem zelo hitro začel delati tudi prostovoljno in največ tega znanja sem dobil skozi prakso. Ja, tudi teorija je pomembna,.../ (42) /...ampak se mi zdi, da je FSD precej daleč od tega, kar sta država in politika naredili s socialnim delom, čedalje bolj narazen sta. Ta študij skoraj nima več veze s tem, kar dejansko socialni delavci počnejo. Žal./ (43) /Največ sem se naučil, ko sem šel delat na center za socialno delo in delal na vseh možnih področjih in zelo malo tega bi rekel, da sem dobil na fakulteti. Mogoče neka orodja,.../ (44) /...največ sem dobil na vajah, skozi ene projekte ali neke stvari, ki smo jih mogli sami delati./ (45)

/Mislim, da je škoda, da sam študij ne more bolj vplivati na razvoj socialnega dela./ (46) /So neke nevladne organizacije, kjer ima socialno delo to, čemur je bazično bilo namenjeno, ampak drugje pa danes socialni delavci, vsaj v teh javnih zavodih ali pa v CSD-jih, dobivajo čedalje več vloge birokratov ter čedalje manj vloge tistega, kar je bilo tudi meni takrat, v začetku 90', ko sem začel študirati predstavljeno – da je to delo z ljudmi, delo na terenu, to povezovanje. Danes socialni delavci ne hodijo več med ljudi, ali pa zelo redko, mogoče v kakšnih manjših krajih in to zelo manjka./ (47) /Tudi ljudje imajo predstavo o socialnih delavcih, kot o nekom, ki dela zmedo pri odvzemu otrok ipd. Malo je izgubilo ta čar in zanos, ki ga je prej imelo./ (48) /Ti predavatelji, vsaj starejša generacija, ki so na fakso, so res »oralni ledino« na tem področju, ampak so neke druge potrebe nastale./ (49) /Zdi se mi, da mi je fakulteta dala neko znanje, ki sem ga lahko uporabil kvečjemu v teh pristnih stikih, ko sem si dovolil iti na teren ali znotraj kakšnih projektov ali pa kot en dodatek, ampak tisto glavnino dela se pa ne naučiš na fakulteti./ (50)

A7: Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?

/Eno posebno poglavje so pravna znanja, kazensko pravo,..., ki jih potem potrebuješ za strokovni izpit in potem pri delu, če delaš na CSD./ (51) /Druge stvari pa bolj v tem smislu, da predvsem pri tistih predmetih, ki so malo razširila dožemanje družbe, sistemov, kako ene zadeve funkcionirajo. Neki sociološki in psihološki predmeti,.../ (52) /...čeprav psiholoških bi lahko bilo več pa ne te »surove« psihologije, ampak da manjka malo terapevtskih znanj./ (53) /Potem so mi bili pomembni tudi ti specifični predmeti, kot so odvisnosti in druge specifične teme. To mi je dalo veliko zaledja, da malo več kako in kaj./ (54) /Potem predavanja Gabi Čačinovič Vogrinčič s področja družine./ (55) /Predvsem pa vaje, to, kjer se je res spodbujala debata med študenti, ali pa neke raziskave, seminarji, to se mi je zdelo dobro. Bolj ta del, ne toliko predavanja in poslušanje, ker od tistega bolj malo odneseš./ (56) /Recimo zelo me je zmotilo, da sem moral isto knjigo naštudirati pri treh različnih predmetih, ali pa kakšne zelo »prežvečene« raziskave predavateljev, ki so bile narejene že dolgo tega. Zelo se je videlo, kateri predavatelji imajo stik z nekim življenjem zunaj, s prakso in kateri so toliko daleč stran, da včasih to kar predavajo nima več nobene veze s situacijo in tem, kar se dogaja zunaj. Seveda je potrebno poznati neke teoretične okvirje, ampak kakšne stvari so bile res odveč. Boljše bi bilo, da bi te stvari dodatno študirali tisti, ki jih res zanima.../ (57) /...in da je kaj bolj konkretnega, včasih je to manjkalo./ (58)

A8: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?

/Že za časa študija sem se vključil v psihoterapevtsko skupino, kjer sem bil klient, izvajali so Nemci in Nizozemci,.../ (59) /tako da sem se potem naprej izobraževal za psihoterapevta v okviru mednarodne akademije za telesno orientirano psihoterapijo/ (60) /pa v okviru nemškega združenja za globinskopsihološko psihoterapijo./ (61) /To je bil cel proces, najprej je bilo štiri leta osebne izkušnje, potem tri leta nadaljevalne skupine, ob tem pa še sočasno tri leta »sistemcov« v eni skupini, plus individualna terapija, plus tri leta teorije. 12 let vsega skupaj. Sedaj so to zelo skrajšali, pristopi, to kar se sedaj izobražuje./ (62) /Dosti je bilo tudi teh seminarjev, tudi v okviru socialne zbornice./ (63)

A9: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?

/Najbolj osebna izkušnja v terapiji. Ko si ti klient, vidiš, kaj je tisto kar res pričakuješ ali želiš ali pa rabiš od nekoga, ki je nasproti tebe – terapevt ali socialni delavec./ (64) /Zelo koristno je bilo prepoznavanje nekega ustroja človeške psihične dinamike, delovanja, možnih zapletov v zvezi s tem./ (65) /Zelo so mi recimo ostala razna izobraževanja iz prenatalnih tem, ne toliko otroška psihologija kot taka, ampak čisto ta razvojna psihologija, razvojna psihopatologija, razvojne teorije. Ko vidiš, koliko ene stvari vplivajo, potem znaš to tudi veliko bolj prepoznavati in s tem ravnati./ (66) /Mogoče ti je potem tudi bolj jasno, recimo v socialnem svetovanju, ko sem delal na področju zaščite družin, ko je bila žrtev nasilja in nasilnež, ti je potem ta dinamika malo bolj jasna, zakaj je nekdo žrtev in zakaj je nekdo nasilnež, kaj kdo nosi, kaj kdo sproža. Ko to poznaš, je veliko lažje delati. Nasilje je vredno vseh obtožb in se sploh ne bi smelo zgoditi, ampak tudi žrtev ima eno svojo dinamiko s tem, ko ostaja noter./ (67) /Ali pa pri pogovorih z otroci, takrat so še na centrih določali stike, komu bo dodeljen otrok. Ta znanja ti dajo ogromno enih izkušenj, kako se pogovarjati z otrokom, kako ravnati, tega recimo na FSD ni pa bi bilo dobro, da bi bilo. Ta del mi je zelo manjkal./ (68) /Kako iti v stik s človekovimi težavami in hkrati ostati zunaj, kako biti za nekoga tam in hkrati ne pasti noter, to sem dobil z dodatnimi znanji./ (69)

A12: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite.

/Mhm, ja. Sigurno,.../ (70) /...ampak tudi psihoterapevti potrebujejo socialnodelavska znanja, to se mi zdi čisto enakovredno. Tudi psihologi in psihiatri bi potrebovali socialnodelavsko znanje./ (71) /To je ta del, ko je vse »razparcelirano«. Seveda, če si ti nekomu psihoterapevt, mu ne moreš biti socialni svetovalec, ker je en drug odnos, drug način dela. Ampak s tem znanjem lahko veliko pripomoreš k prepoznavanju enih stvari in tako. Tudi elemente in znanja moraš znat vključevati, hkrati nek psihoterapevt, ki ima zgolj psihoterapevtska teoretična znanja kot so psihologija in znanja enega pristopa npr. psihodinamska, geštalt, psihoanaliza,... je zelo bos, če ne razume socialnih sistemov in te dinamike./ (72) /Tudi socialni delavec, ki dobi nekoga z neko problematiko, je dobro, če malo ve ali ima vpogled zakaj se nekaj na ta način dogaja. Če ne, imamo potem tisti sistem, ko socialni delavci dajejo ribe, ne učijo jih pa loviti. Na to niti fakulteta ne pripravlja, ker gre v drugo smer, sistem socialnega dela v Sloveniji pa je to. Ljudje pridejo na CSD po denar, ni časa, da jih tam nekdo sprašuje ali pa z njimi razrešuje kako pa sedaj priti do nekega položaja, ko ne bo več odvisen od CSD-ja./ (73) /To je sistemska problematika, v Sloveniji imamo tako, da sploh ne obravnavamo ljudi na celosten način, tudi v zdravstvu ne. Sledijo simptomom in ko ta simptom izgine in se pojavi nov, gredo na drugega, ali če ne deluje neko zdravilo, dajo drugega. Ne pogledajo pa vsega. Po svetu se z vsemi stvarmi že ukvarjajo ekipe, samo pri nas ne. Samo z ljudmi se ne ukvarjajo ekipe. Z multitimskim delom, lahko veliko več narediš za nekoga, kot pa da skače, saj ljudje se ne znajdejo, ko so v stiski./ (74)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega)

/Mislim, da tekmujeta ne./ (75) /Čeprav tukaj sta dva nivoja, eden je družbeni ali politični nivo, kjer je psihoterapija domena zdravstvene dejavnosti, vsaj po Evropi. Socialno svetovanje pa je domena socialno varstvene dejavnosti, se pravi, tudi resorja sta druga./ (76)

/Teoretično je oblikovano tako, da k psihoterapevtu pridejo pacienti oziroma klienti, na socialno svetovanje pa pridejo uporabniki. Že v tej definiciji je ta razlika./ (77) /Mislim, da je tudi opremljenost ali izobrazba socialnega svetovalca in psihoterapevta zelo različna./ (78) /Mogoče za nekoga, ki pride, ta razlika ni tako očitna, pač pride po pomoč, po nek nasvet,.../ (79) /...čeprav v psihoterapiji ne dajemo nasvetov, ne pomagamo na tak način, ampak omogočimo ali podpremo, da tista oseba sama pride do nekih zaključkov, ki so zanj ustrezni. Socialno svetovanje pa ima tukaj malo več tega, da gre včasih res za svetovanje ali za pomoč, oziroma da je bolj določeno s strani socialnega svetovalca, kakšne so možnosti kaj lahko nekdo naredi. Ne da odloča namesto njega, ampak mogoče je bolj fokusirano na ene konkretne stvari s katerimi nekdo pride, psihoterapija pa je lahko bolj nek celosten proces. Se ne izključujeta v tem smislu, so pa te razlike pomembne./ (80)

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem. (3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?, 11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?)

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

/Mislim, da sta to lahko zelo dopolnjujoči storitvi oziroma dejavnosti./ (81) /Recimo psihoterapija lahko v okviru socialnega dela nastopi tam, kjer se pojavi pri posamezniku neka želja, potreba po tem, da bi spremenil neke svoje vzorce in načine delovanja./ (82) /Takrat se ga lahko usmeri, dostikrat je to manjkalo pri hujših konfliktih npr. pri partnerski razvezi ali pa pri posameznikih, ki so prišli na center, inštitut ali nevladno organizacijo, projekt, po neko pomoč pa se je dostikrat izkazalo, da so znanja ali projekti zelo dobri za tisto določeno stvar kateri so namenjene, ob tej malo širši potrebi pa zmanjka. Takrat je dobra psihoterapija ali pa tudi kaj drugega./ (83) /Tega na centru zelo manjka, da bi lahko bila psihoterapija eden od socialnovarstvenih ukrepov, da bi se bolj povezovalo./ (84) /Takšna sodelovanje že obstajajo in so se dobro izkazala. Imeli smo določene projekte, recimo psihoterapija za 5 evrov za socialno ogrožene. Ker nekdo materialno, socialno ogrožen mora najprej preživeti, potem pa zdraviti dušo. Se je zelo dobro izkazalo, ker so ti ljudje dejansko prišli in razreševali, zakaj se jim tako dogaja, zakaj se jim tako obrača življenje./ (85) /Vsak center za socialno delo ima psihologa, pravnika, pomojem pa bi moral imeti tudi psihoterapevta. Ampak to je problem, ker v Sloveniji še niti ni zakonske opredelitve psihoterapije./ (86)

/Obratno je pa ravno v tistih momentih, ko imaš klienta z neko osebno tematiko, ki jo razrešuje, ko pa hoče to v realnosti nekako spremeniti pa trči v ta socialni sistem v katerem živi, takrat pa recimo zelo prav pride neka socialna drža, socialno svetovanje. Kako sedaj s temi orodji, ki jih dobi v psihoterapiji, kako priti še do orodij, ki jih rabi v

socialnem kontekstu./ (87) /Dostikrat, če se ukvarjamo npr. z nekom, ki ima probleme z alkoholizmom, seveda rabi terapijo, rabi pa tudi ta socialnodelavski vidik kako vzpostaviti nazaj neka porušena razmerja, svojo situacijo v kateri se je znašel, kamor ga je pripeljala odvisnost./ (88) /Sta tako komplementarna./ (89)

ODPRTO KODIRANJE

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave.

v1: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri socialnem svetovanju?

1. socialna stiska, vezana na okolje, lahko povezana s psihološkimi elementi ali duševnimi stiskami → **predmet socialnega svetovanja;**
2. konkretne situacije, kot so materialna socialna ogroženost, razveza, težave v partnerskih odnosih ipd. → **predmet socialnega svetovanja;**
3. pri socialnem svetovanju gre za konkretno reševanje situacije, pri psihoterapiji pa bolj za intrapersonalno delo → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

v2: Kaj je po vašem mnenju glavni predmet, področje dela pri psihoterapiji?

4. pri socialnem svetovanju gre pogosto za neprostoVOLjne transakcije, pri psihoterapiji pa gre za notranjo odločitev → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
5. notranji procesi v človeku → **predmet psihoterapije;**
6. tisto kar pri psihoterapiji deluje je odnos med terapevtom in klientom → **način dela v psihoterapiji;**
7. notranje spremembe, uvidi do katerih pride klient in jih skuša realizirati → **predmet psihoterapije;**
8. socialno svetovanje je vezano na zunanje okoliščine, psihoterapija pa je notranja → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
9. psihoterapevt velikokrat potrebuje večšine socialnega svetovanja, socialni delavec pa določena znanja iz psihoterapije (prepoznavanje notranjih stisk, vzgibov, procesov, ki se dogajajo) → **komplementarnost in sodelovanje;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima.

v4: Kje vidite mejo med socialnim svetovanjem in psihoterapijo?

10. Pri socialnem svetovanju gre za doseganje zunanjih sprememb (v delovanju glede na določene življenjske situacije), pri psihoterapiji pa za notranje spremembe (delovanje do sebe) → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**
11. funkcioniranje posameznika v družbi → **predmet socialnega svetovanja;**
12. zdravljenje (patologije, zgrešenih vzorcev v odnosu do sebe, ipd.) z odnosom, pogovorom → **predmet psihoterapije;**
13. meja je v intimnosti in intenzivnosti odnosa med praktikom in uporabnikom (socialni delavec se ne ukvarja s projekcijami ali občutki, ki jih ima uporabnik do njega) → **meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

A5: Kje vidite skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije, recimo skupni pomembni dejavniki, kot so odnos, zaupanje, pač neke skupne točke?

14. delovni odnos → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

15. načrt dela → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

16. dogovor o sodelovanju → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

17. vzpostavitev zaupanja → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

18. element prostora in časa, ki ga mora uporabnik ali klient začitati, da je to čas zanj, njegov prostor → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

19. oboje teži k izboljšanju kvalitete življenja in odnosov → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

20. pomembno je, da praktik ne vnaša svojih lastnih tem → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

21. pomembnost ravnotežja med empatičnostjo in strokovno distanco → **skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije;**

A13: Kje vidite neke bistvene razlike med socialnim delavcem, v smislu socialnega svetovanja in pa psihoterapevtom, iz vidika dela, ki ga opravljata?

22. psihoterapevt nekaj zdravi, socialni delavec pa k nečemu pripomore, pomaga → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

23. socialni delavec se bolj ukvarja z dejavniki zunanjega sveta, psihoterapevt pa z notranjimi dejavniki posameznikov, parov, skupin → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

24. ljudje pokažejo več zanimanja zate, če rečeš, da si psihoterapevt kot pa socialni delavec, krivičnost → **predstave ljudi o socialnih delavcih in psihoterapevtih;**

A14: Zakaj se bo nek uporabnik, klient raje odločil za socialno svetovanje, namesto za psihoterapevtsko obravnavo oziroma, zakaj se bo človek raje odločil, da gre k socialnemu delavcu, socialno svetovanje, namesto v psihoterapijo?

25. za socialno svetovanje se pogosteje odločijo tisti, ki vidijo problem v svojem okolju, za psihoterapijo pa tisti, ki vidijo problem v sebi → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

26. različne stigme – psihoterapija (norost), socialno delo (socialna ogroženost) → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

27. za socialno svetovanje se bo odločil nekdo, ki potrebuje konkretne nasvete, za psihoterapijo pa nekdo, ki želi raziskovati nekaj v zvezi s sabo, zakaj se mu nekaj dogaja → **razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije;**

A15: Ali so kakšne težave, teme ljudi, ki jih obravnavate, ki se pogosteje pojavljajo pri socialnem svetovanju ali pa tiste, ki se pogosteje pojavljajo pri psihoterapiji?

28. CSD → **področje dela;**

29. zakonsko določene teme → **pogostejše teme pri socialnem svetovanju;**

30. nasilje, razveze, materialne težave, duševno zdravje v skupnosti (kako se znajti po hospitalizaciji) → **pogostejše teme pri socialnem svetovanju;**

31. kako se konkretno bolj znajti v življenju → **pogostejše teme pri socialnem svetovanju;**

32. kako urediti sebe za bolj kvalitetno življenje → **pogostejše teme pri psihoterapiji;**
33. depresija, razne druge psihične motnje, motnje hranjenja → **pogostejše teme pri psihoterapiji;**
34. zadovoljstvo in sreča v življenju → **pogostejše teme pri psihoterapiji;**

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči.

35. vzporedno študiral oboje → **težko ločiti katere kompetence kam sodijo;**
36. vodenje pogovora, poznavanje sistemov, prepoznavanje določenega ozadja do neke mere → **kompetence in znanja pridobljena na študiju socialnega dela;**
37. večino kompetenc in znanja je pridobil iz prakse → **učenje iz prakse;**
38. prepoznavanje motenj → **kompetence in znanja pridobljena na študiju psihoterapije;**
39. psihodiagnostika, prepoznavanje dinamike, nekih vzorcev kako in zakaj tako deluje → **kompetence in znanja pridobljena na študiju psihoterapije;**
40. širina sprejemanja človeka, s svojo usodo, svojimi težavami, s svojo dinamiko, strukturo → **kompetence in znanja pridobljena na študiju psihoterapije;**

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija.

6. Ali vam je znanje, ki ste ga pridobili v času študija socialnega dela, zadostovalo za delo v socialnem varstvu?

41. ni zadostovalo → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
42. teorija je pomembna, največ znanja pa je dobil skozi prakso – prostovoljno delo → **učenje iz prakse;**
43. študij socialnega dela nima veliko veze s tem, kar socialni delavci počnejo v praksi (zahteve države in politike) → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
44. na FSD je dobil zelo malo znanja za delo na CSD, večino se je naučil pri delu → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
45. največ znanja pridobil na vajah in skozi samostojno delo (projekti, seminarji) → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
46. FSD bi moral imeti večji vpliv na razvoj socialnega dela → **razvoj socialnega dela;**
47. socialni delavci danes postajajo birokrati (sploh na CSD in v javnih zavodih), socialno delo ni več to, čemur je bilo bazično namenjeno – delo z ljudmi, na terenu (največ tega se je ohranilo v nevladnih organizacijah) → **razvoj socialnega dela;**
48. odvzemanje otrok → **predstave ljudi o socialnih delavcih;**
49. starejša generacija predavateljev na FSD je orala ledino, vendar so zunaj nastale neke druge potrebe → **razvoj socialnega dela;**
50. na fakulteti se je naučil le znanja, ki ga je lahko uporabil v pristnih stikih z ljudmi, ki jih je bilo zelo malo, glavnine dela pa se ni naučil na fakulteti → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
- v7: Katera ključna znanja ste pridobili v času študija socialnega dela?
51. pravna znanja → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**

52. sociološki predmeti, ki so razširili dojemanje družbe in sistemov → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
53. primanjkljaj terapevtskih znanj → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
54. zelo pomembni so predmeti s specifičnimi temami (npr. odvisnosti) → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
55. predavanja Gabi Čačinovič Vogrinčič s področja družine → **ključno znanje pridobljeno na študiju SD;**
56. najpomembnejše so mu bile vaje, kjer so se spodbujale debate med študenti, delale raziskave, seminarji – samostojno delo in razmišljanje → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
57. motilo ga je ponavljanje snovi in stare, nerelevantne raziskave ter to, da nekateri predavatelji niso imeli stika s prakso → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
58. včasih je manjkalo konkretnih znanj → **znaje pridobljeno pri študiju socialnega dela;**
- v8: Ali ste se dodatno izobraževali in če da, kje?
59. osebna izkušnja – psihoterapevtska supina → **dodatno izobraževanje;**
60. mednarodna akademija za telesno orientirano psihoterapijo → **dodatno izobraževanje;**
61. v okviru nemškega združenja za globinskopsihološko psihoterapijo → **dodatno izobraževanje;**
62. proces študija je trajal 12 let, sočasno še skupina »sistemcov« → **dodatno izobraževanje;**
63. seminarji → **dodatno izobraževanje;**
- v9: Katera znanja iz dodatnih izobraževanj so se vam izkazala za najbolj potrebna, za najbolj pomagajoča?
64. osebna izkušnja v terapiji (vidiš kaj potrebuješ, želiš od tistega, ki ti pomaga) → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**
65. prepoznavanje nekega ustroja človeške psihične dinamike, delovanja, možnih zapletov v zvezi s tem → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**
66. izobraževanja iz prenatalnih tem, razvojne teorije, razvojna psihologija in razvojna psihopatologija → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**
67. večja jasnost dinamike med žrtvijo in nasilnežem (v pomoč pri socialnem svetovanju) → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**
68. znanja o tem, kako se pogovarjati z otrokom, manjkalo na FSD → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**
69. Kako iti v stik s človekovimi težavami in hkrati ostati zunaj, kako biti za nekoga tam in hkrati ne pasti noter → **najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj;**
- v12: Ali menite, da socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja, več teh kompetenc, če lahko razložite.
70. socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja → **socialni delavci in terapevtsko izobraževanje;**
71. psihoterapevti potrebujejo več socialnodelavnega znanja → **doprinos socialnega dela k psihoterapiji;**
72. izmenjavanje nekaterih znanj je zelo koristno (razumevanje socialnih sistemov, ipd.) → **izmenjavanje znanj in sistemska problematika v Sloveniji;**

73. tudi socialni delavci potrebujejo nekatera znanja za vpogled v vzroke dogajanja, da ljudje na CSD ne hodijo le po pomoč, vendar lahko pridejo tudi do položaja, kjer od tega denarja, pomoči niso več odvisni – da ne le »dajejo ribe, temveč jih naučijo loviti« → **izmenjavanje znanj in sistemska problematika v Sloveniji;**

74. ljudi se ne obravnava na celostni način, ne pogleda se vsega, sledi se le simptomom, potrebe po multidisciplinarnem sodelovanju → **izmenjavanje znanj in sistemska problematika v Sloveniji;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije.

v3. Se vam zdi, da socialno svetovanje in psihoterapija tekmujeta za isto področje dela, ciljno populacijo, iste težave, ali da se dopolnjujeta ali kaj tretjega?

75. ne tekmujeta → **med socialnim svetovanjem in psihoterapijo ni simetrije;**

76. v Evropi je psihoterapija domena zdravstvene dejavnosti, socialno svetovanje pa domena socialnovarstvene dejavnosti → **različna resorja;**

77. razlike v poimenovanju iskalcev pomoči – klient in uporabnik → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

78. različna opremljenost in izobrazba socialnega svetovalca in psihoterapevta → **razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata;**

79. ljudje ne ločujejo dobro med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;

80. v psihoterapiji ne dajejo nasvetov, podpirajo da oseba sama pride do nekih zaključkov, ki so zanjo ustrezni, v socialnem svetovanju pa so nekatere rešitve bolj standardizirane → **razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo;**

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem.

11. Kje vidite vlogo psihoterapije v socialnem delu in kakšno vlogo ima ali pa bi lahko imelo socialno delo pri psihoterapiji?

81. storitvi sta lahko zelo dopolnjujoči → **komplementarnost in sodelovanje;**

82. psihoterapija lahko v okviru socialnega dela nastopi tam, kjer se pri posamezniku pojavi neka potreba po spremembi svojih vzorcev → **komplementarnost in sodelovanje;**

83. usmeritev v psihoterapijo pri hujših konfliktih (pri posameznikih, razvezi, ipd.) → **komplementarnost in sodelovanje;**

84. psihoterapija bi morala biti eden od socialnovarstvenih ukrepov → **hipotetično idealno sodelovanje obeh strok;**

85. sodelovanje psihoterapevtov (zakaj se jim tako dogaja) in socialnih delavcev pri pomoči ljudem z nižjim SES → **komplementarnost in sodelovanje;**

86. vsak CSD bi moral imeti tudi svojega psihoterapevta, vendar v Sloveniji še ni zakonske opredelitve psihoterapije → **komplementarnost in sodelovanje;**

87. znanje socialnega dela za udejanjanje sprememb, ki so se zgodile človeku v psihoterapiji v praksi (trči ob socialni sistem) → **komplementarnost in sodelovanje;**

88. poleg terapije še pomoč socialnega delavca pri vzpostavljanju porušenih razmerij, svoje situacije zaradi npr. težav z odvisnostjo → **komplementarnost in sodelovanje;**

89. socialno svetovanje in psihoterapija sta komplementarna → **komplementarnost in sodelovanje**;

9.3 Oso kodiranje

Socialno svetovanje in psihoterapija; predmet obravnave.

1. predmet socialnega svetovanja:

- Urejanje notranjih in zunanjih konfliktov v posamezniku, v paru ali družini (1);
- urejanje konfliktov, ki so posledica travm, socialne deprivacije (1);
- vključevanje ljudi in predelovanje težav (1);
- deprivacija in razreševanje medosebnih konfliktov ter notranjih stisk (1);
- okrevanje, krepitev moči in vključevanje ljudi s težjimi duševnimi težavami (1);
- sodelovanje društev (Šent, Ozara) in dopolnjevanje z delom psihiatrov pri pomoči ljudem s težavami v duševnem zdravju (1);
- reševanje socialne stiske (2);
- zakonsko določene teme (2);
- reševanje trenutnih stisk in težav posameznikov in skupin (3);
- reševanje manj kompleksnih težav (3);
- svetovanje s pari in družinami (3);
- vključevanje pomembnih drugih v obravnavo za raziskovanje povezave med družinsko dinamiko in problemom (3);
- iskanje potrebne oblike pomoči posamezniku (ali skupini) ter določitev ciljev (3);
- usmeritev v druge oblike pomoči (3);
- informiranje in dajanje nasvetov (3);
- odvisen od področja dela (3);
- uvid v ravnanje (3);
- finančne težave (3);
- delo na odnosih (3);
- skrb za psihično in fizično zdravje (3);
- osebna pomoč človeku v stiski, ki ni toliko terapevtsko usmerjena (4);
- socialna stiska, vezana na okolje, lahko povezana s psihološkimi elementi ali duševnimi stiskami (5);
- konkretne situacije, kot so materialna socialna ogroženost, razveza, težave v partnerskih odnosih ipd. (5);
- funkcioniranje posameznika v družbi (5);

2. predmet psihoterapije:

- reševanje notranjih konfliktov (1);
- kvalitetno bivanje (2);
- spoznavanje samega sebe (2);
- prevzemanje odgovornosti za svoje življenje (2);
- reševanje kompleksnih težav, kjer je potrebna dolgotrajnejša obravnava (3);
- bolj osebne, občutljivejše teme (3);
- teme iz otroštva, predelovanje otroštva (3);
- težje duševne motnje (3);
- težko določljiv, ker je psihoterapija širok pojem, obstaja veliko pristopov, področje dela pa je zelo obsežno (4);
- notranji procesi v človeku (5);
- notranje spremembe, uvidi do katerih pride klient in jih skuša realizirati (5);
- zdravljenje (patologije, zgrešenih vzorcev v odnosu do sebe, ipd.) z odnosom, pogovorom (5);

Socialno svetovanje in psihoterapija; razlike in podobnosti ter meja med njima.

3. meja med socialnim svetovanjem in psihoterapijo:

- jasna ločnica je v praksi, nekatere institucije podpirajo psihoterapijo, druge socialno svetovanje (1);
- težko določljiva ker socialni delavci in psihoterapevti lahko delajo oboje (1);
- določanje meje je kompleksno (2);
- meja je v problematiki, pri socialnem svetovanju so teme zakonsko določene, država posega v določene odnose in vedenja (2);
- meja je odvisna od psihoterapevtskega pristopa (sistemska psihoterapija je nadgradnja, razširitev socialnega svetovanja) (2);
- v nivoju željene kvalitete bivanja (2);
- je zabrisana, področji se velikokrat prepletata (3);
- uporabniki ju ne delijo, pomembna jim je pomoč (3);
- določanje meje je subjektivno (3);
- mejo določajo različna profesionalna telesa, ki regulirajo delo na področju psihoterapije in socialnega dela (3);
- težko je ločiti socialno svetovanje od psihoterapije; le po svojem občutku (3);
- v svetovalnici MUZA zaposleni, ki so že pod redno supervizijo znotraj svoje psihoterapevtske smeri (ne glede na to, če so študij že zaključili) delajo psihoterapevtsko, ostali pa psihosocialno svetovanje (4);
- v svetovalnici MUZA zaposlenim, ki nudijo psihosocialno svetovanje dajo lažje primere, manj odgovornosti (4);
- večja podobnost socialnega svetovanja in psihoterapije danes, kot pred 20 leti, meja se rahlja (4);
- meja je v intimnosti in intenzivnosti odnosa med praktikom in uporabnikom (socialni delavec se ne ukvarja s projekcijami ali občutki, ki jih ima uporabnik do njega) (5);

4. razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo:

- pristop je v težjih problematikah drugačen, pri psihoterapiji se dela bolj intrapersonalno (1);
- socialno svetovanje ne more delati samo notranje, upoštevati mora tudi kontekst in razmišljati o praktičnih stvareh, ne upoštevajo vse psihoterapije konteksta (1);
- socialno svetovanje in sistemska psihoterapija delujeta multidisciplinarno, povezujeta in sodelujeta z drugimi pomagajočimi in z rešitvijo povezanimi poklici, večina psihoterapij pa ne (1);
- terapija je kompleksnejša od socialnega svetovanja (2);
- čas trajanja pomoči je pri socialnem svetovanju krajši (2);
- na CSD ne hodiš po pomoč zaradi želje po osebni rasti (2);
- na psihoterapiji je proces pomoči dolgotrajnejši in globlji (2);
- pri svetovanju iščemo rešitve, pri terapiji pa se cela situacija širše razišče (2);
- dviganje kvalitete bivanja na različnih nivojih (2);
- brez osebne izkušnje in supervizije se psihoterapije ne da izvajati (3, 4);
- socialni delavec pri svojem delu upošteva kodeks etičnih načel v socialnem varstvu, psihoterapevt pa kodeks etike v psihoterapiji (3, 4);
- različno poimenovanje iskalcev pomoči, v socialnem svetovanju uporabnik, v psihoterapiji klient (3, 5);
- razlika med socialnim svetovanjem in psihoterapijo je v težavnosti problematike (4);
- različne supervizije pri socialnem svetovanju in psihoterapiji (npr. profil supervizorja), doživlja jih dopolnjujoče (4);
- ni razlike med populacijo ali predmetom, gre za drugačen način dela (4);
- socialno svetovanje poteka z ljudmi, ki potrebujejo multidisciplinarno obravnavo in sodelovanje (4);
- socialno delo zavzame več tem, je širše področje, psihoterapija pa ožje in globlje (4);
- pri socialnem svetovanju gre za konkretno reševanje situacije, pri psihoterapiji pa bolj za intrapersonalno delo (5);
- pri socialnem svetovanju gre pogosto za neprostoVOLjne transakcije, pri psihoterapiji pa gre za notranjo odločitev (5);
- socialno svetovanje je vezano na zunanje okoliščine, psihoterapija pa je notranja (5);
- Pri socialnem svetovanju gre za doseganje zunanjih sprememb (v delovanju glede na določene življenjske situacije), pri psihoterapiji pa za notranje spremembe (delovanje do sebe) (5);

- v psihoterapiji ne dajejo nasvetov, podpirajo da oseba sama pride do nekih zaključkov, ki so zanjo ustrezni, v socialnem svetovanju pa so nekatere rešitve bolj standardizirane (2, 5);

5. skupne točke socialnega svetovanja in psihoterapije:

- predmet je lahko isti (1);
- reševanje notranjih in zunanjih konfliktov – prekrivanje sodobnih psihoterapij (sistemska) in socialnega svetovanja (1);
- delo na zunanjih procesih (delo na odnosih, življenju, vstopanju v življenje) v sodobnih psihoterapijah (sistemska) in socialnem svetovanju (1);
- sistemska teorija povezuje psihoterapijo in socialno svetovanje (npr. upoštevanje konteksta) (1);
- vzpostavitev in dogovor o delovnem odnosu (1, 3, 5);
- postmodernizem sodobnih psihoterapij in socialnega svetovanja (razumevanje skozi odnos, opis dogajanja, hermenevtičnost) (1);
- usmerjenost v rešitve, namesto iskanja vzrokov (1);
- pomagajoči kot del sistema (vpliv njegovih idej, pričakovanja na proces pomoči) (1);
- hermenevtičnost in strokovnjakova odpoved moči in strokovnjaštvu (1);
- logika narativnih pristopov grajenja zgodbe, ki je za uporabnika sprejemljiva (1);
- deprivatizacija je tema obeh poklicov (1);
- vzpostavitev osebnega stika (2);
- vzpostavitev varnega okolja (2);
- vzpostavitev zaupanja (1, 2, 3, 5);
- pomembnost usklajenosti med praktikom in uporabnikom, skupni in dobro definirani cilji, preverjanje ciljev (2, 3);
- pomembnost prepoznavanja neprostopnosti transakcij (2);
- sodelovanje, soustvarjanje (1, 2);
- trenutki srečanja, kairos (2);
- empatija (3);
- pregorevanje (4);
- pri obeh je potreben »človeški dejavnik« s strani pomagajočega (spoštovanje, človeški odnos, skrb, občutek, da je oseba slišana) (4);
- pomembna je strokovnost (4);
- ko zmanjka kompetenc za delo z osebo jo je potrebno napotiti drugam, ali, če je čas imeti supervizijo (4);
- načrt dela (5);
- dogovor o sodelovanju (5);
- element prostora in časa, ki ga mora uporabnik ali klient začitati, da je to čas zanj, njegov prostor (5);
- oboje teži k izboljšanju kvalitete življenja in odnosov (5);
- pomembno je, da praktik ne vnaša svojih lastnih tem (5);
- pomembnost ravnotežja med empatičnostjo in strokovno distanco (5);

6. razlike med socialnim delavcem in psihoterapevtom iz vidika dela, ki ga opravljata:

- socialni delavci opravijo veliko terenskega dela (1);
- zakonsko določen in omejen okvir delovanja socialnega svetovalca (2);
- psihoterapevt opravlja nadstandardno delo (2);
- psihoterapevt je bolj osredotočen na osebnostno rast uporabnika (uvidi, odnosi, zaznavanje sebe in drugih) (2);
- SD je usmerjen v dajanje nasvetov (3);
- socialni delavec je usmerjen v delo »tukaj in sedaj«, psihoterapevt pa se usmerja tudi na preteklost (3);
- psihoterapevt bolj poglobljeno raziskuje teme iz preteklosti kot socialni delavec (3);
- socialni delavec podpira uporabnike pri urejanju finančne pomoči, ukrepa pri nasilju v družini (psihoterapevt poroča o nasilju CSDju) (3);
- svetovalec ne potrebuje obsežnega znanja iz psihoterapije, lahko deluje z znanji, ki jih je dobil v okviru študija SD (4);

- občutek večje podpore za delo z ljudmi zaradi študija psihoterapije (osebna izkušnja, supervizija, znanje) (4);
- psihoterapevti imajo več orodij za boj proti pregorevanju (4);
- socialni delavci se pogosteje srečujejo s pregorevanjem, ker imajo manj supervizije ter lastne terapije (4);
- sindrom pomaganja je značilnejši za socialne delavce, posledica je pregorevanje ali delanje škode uporabniku (4);
- odvisno od področja dela (4);
- socialni delavec ima večji pregled nad sistemi in mora biti bolj široko usmerjen (4);
- psihoterapevt, ki ima zasebno prakso ne potrebuje tako širokega vpogleda v sisteme (zdravstvo, šolstvo) (4);
- socialni delavci imajo dobre povezave, koordinirajo stvari (4);
- klasični psihoterapevti delajo bolj izolirano, ne urejajo zadev za klienta in ne prakticirajo zagovorništva, le napotijo drugim (4);
- Velika razlika je med delom psihoterapevta, ki ima zasebno prakso in delom tistega, ki je zaposlen v organizaciji (4);
- psihoterapevt nekaj zdravi, socialni delavec pa k nečemu pripomore, pomaga (5);
- socialni delavec se bolj ukvarja z dejavniki zunanjega sveta, psihoterapevt pa z notranjimi dejavniki posameznikov, parov, skupin (5);
- različna opremljenost in izobrazba socialnega svetovalca in psihoterapevta (5);

7. razlogi za izbiro storitve socialnega svetovanja ali psihoterapije:

- »imidž«, predstave o socialnih delavcih v družbi (odvzem otrok, podaljški države, birokrati) in psihoterapevtih (za bolane ljudi, razmišljanje skozi psihopatologijo) (1);
- zadovoljstvo drugih uporabnikov (1);
- sloves institucije (1);
- če ljudje vidijo smisel v pomoči, če menijo, da jim nekaj lahko pomaga, jim je vseeno h komu gredo (1);
- izjemoma tudi predstave in prepričanja posameznika glede intelektualnosti in ustreznosti izobrazbe pomagajočega (1);
- stigmatizacija in tabuiziranost (1, 4, 5);
- denar (1, 2, 4)
- tema (2);
- težavnost teme (1);
- ponudba socialnega svetovanja se manjša, zato je manj povpraševanja (1);
- zunanji in notranji resursi ter dejavniki s katerimi človek razpolaga (čas, denar, vezi, interes) (2);
- želja po bolj standardiziranih rešitvah ali večjemu raziskovanju in soustvarjanju (2);
- pripravljenost na spreminjanje sebe, osebna zrelost, fleksibilnost, prevzemanje odgovornosti (2);
- zakonsko predvideno področje dela, javna pooblastila (1, 2);
- veliko klientov ne pozna razlike med socialnim svetovanjem in psihoterapijo (3, 4);
- psihoterapevt ima več znanja zato mu bolj zaupajo (3);
- tisti, ki ne želijo poglobljenega raziskovanja sebe, se obrnejo na socialnega svetovalca (3);
- socialni delavec bolje pozna zakonodajo in človekove pravice (3);
- pri socialnem svetovanju gre za soustvarjanje rešitev, namesto vsevednosti pomagajočega (3);
- pri socialnem svetovanju ni toliko stigmatizacije uporabnikov v smislu etiket, kot je npr. nevrotičen, shizoiden itd. (3);
- psihoterapevt ima več znanja za obravnavo posameznika, družine ali skupine (3);
- starost pomagajočega (psihoterapevti starejši zaradi dolgega postopka za pridobitev izobrazbe in naziva) (3);
- za socialno svetovanje se pogosteje odločijo tisti, ki vidijo problem v svojem okolju, za psihoterapijo pa tisti, ki vidijo problem v sebi (5);
- za socialno svetovanje se bo odločil nekdo, ki potrebuje konkretne nasvete, za psihoterapijo pa nekdo, ki želi raziskovati nekaj v zvezi s sabo, zakaj se mu nekaj dogaja (5);

8. pogostejše teme pri psihoterapiji:

- osebna rast (2);
- travme in zgodnje otroštvo (3);
- dinamika družine (3);
- psihoterapevtom v njihovi svetovalnici dodelijo težje primere (življenjska ogroženost, kompleksne travme) (4);
- kako urediti sebe za bolj kvalitetno življenje (5);
- depresija, razne druge psihične motnje, motnje hranjenja (5);
- zadovoljstvo in sreča v življenju (5);

9. pogostejše teme pri socialnem svetovanju:

- težave z otroki, odnosi, nasilje, družina (1);
- pri zasvojenostih se pogosteje uporablja socialno svetovanje, ker uporabniki pogosto ne abstinirajo, zato ne zmorejo predelovati globljih travm (3);
- zakonsko določene teme (5);
- nasilje, razveze, materialne težave, duševno zdravje v skupnosti (kako se znajti po hospitalizaciji) (5);
- kako se konkretno bolj znajti v življenju (5);

10. težko ločiti katera tema je psihoterapevska in katera socialnodelovna:

- težko loči, ker si ne reče zavestno kdaj dela socialnodelovno in kdaj psihoterapevsko (1);

11. predstave ljudi o socialnih delavcih in psihoterapevtih:

- socialni delavci odvzemajo otroke (5);
- ljudje pokažejo več zanimanja zate, če rečeš, da si psihoterapevt kot pa socialni delavec, krivčnost (5);

12. način dela v psihoterapiji:

- poudarek na intrapersonalnem raziskovanju z upoštevanjem zunanjih procesov (2);
- izogibanje dajanju nasvetov (2);
- zaradi pomembnosti celostnega okrevanja človeka mora psihoterapija sodelovati z drugimi pomagajočimi poklici (4);
- sodelovanje z drugimi poklici ter prepoznavanje, kdaj je potrebno človeka napotiti drugam (4);
- tisto kar pri psihoterapiji deluje je odnos med terapevtom in klientom (5);

13. prostor odvijanja socialnega svetovanja:

- znotraj CSD je zelo malo svetovalnega dela, odvija pa se še na društvih, v kliničnem centru, v psihiatrični bolnišnici (1);
- socialno svetovanje se najpogosteje odvija v društvih (1);

14. primerjava sodobnih in klasičnih psihoterapij:

- usmerjenost sodobnih psihoterapij v sedanjost (1);

15. način dela v socialnem svetovanju:

- koncept okrevanja pomeni prevzeti življenje v svoje roke in je obraten od medicinske logike, kjer govorijo kaj je za ljudi dobro (1);

Kompetence in znanja iz obeh virov pomoči.

16. kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela:

- sociološko znanje, širina razmišljanja (1);
- akcijsko socialno delo (1);
- pravna znanja (1, 3);
- zaveza k vzpostavljanju odnosa, pridobivanju znanja za ravnanje, etičnost (2);
- vpogled v stiske, s katerimi se ljudje srečujejo in nekatera znanja za razreševanje le teh (3);
- premalo znanja in kompetenc za razreševanje stisk (3);
- vzpodbuda (kasneje prerasla v kompetenco) za akcijo in novost, lastna iniciativa – akcijsko SD (4);
- čutila veliko podpore s strani profesorjev (4);
- vodenje pogovora, poznavanje sistemov, prepoznavanje določenega ozadja do neke mere (5);

17. kompetence in znanja pridobljena pri študiju psihoterapije:

- znanje o družini (1);
- psihopatologija in njena uporabnost pri sodelovanju s psihiatri (1);
- hipnoterapevtsko delo (1);
- poglobitev znanja (2);
- poglobitev znanja in praktično znanje (2);
- kompetence za opravljanje svetovalnih razgovorov s posamezniki (3);
- naučila pomena empatije (3);
- brezpogojno sprejemanje uporabnikov (3);
- pomembnost avtentičnosti, kongruence terapevta (3);
- osebna izkušnja ji pomaga, da tudi kliente pridobijo uvid vase (3);
- integracija treh modelov v svoje delo (kognitivno vedenjsko terapijo, sodobno psihoanalizo in humanistično terapijo) (3);
- znanje za ravnanje v primeru nasilja, samomorilnih misli (3);
- znanje in ravnanje pri psihosomatičnih obolenjih (3);
- veščine kognitivne vedenjske terapije, povezava med čustvi, mislimi in vedenji, pomaga pri delu z ljudmi z depresijo, anksioznimi motnjami (3);
- naučila integrirati tehnike čuječnosti (tehnike meditacije) in delo s telesom (3);
- osredotočanje na »tukaj in zdaj« na občutke v odnosu med terapevtom in klientom (3);
- psihoterapija je ni tako navdihnila kot socialno delo, kar pripisuje tudi temu, da je vmes odrastla (4);
- kompetence za kontinuirano delo, prepoznavanje lastnih omejitev, prepoznavanje procesov, ki se dogajajo (transfer, kontratransfer, prekinitve kontakta) (4);
- prepoznavanje motenj (5);
- psihodiagnostika, prepoznavanje dinamike, nekih vzorcev kako in zakaj tako deluje (5);
- širina sprejemanja človeka, s svojo usodo, svojimi težavami, s svojo dinamiko, strukturo (5);

18. kompetence in znanja pridobljena pri študiju socialnega dela in psihoterapije:

- svetovalen način razmišljanja (1);
- vzpostavljanje odnosa in dogovor o sodelovanju (1);

19. težko ločiti kater kompetence kam sodijo:

- vzporedno študiral oboje (5);

Znanje pridobljeno tekom študija socialnega dela, dodatna izobraževanja, dokvalifikacija.

20. težko odgovoriti:

- vzporedno študiral oboje (1);

21. prepletanje znanj socialnega dela in psihoterapije;

- vedno se je prepletalo in dopolnjevalo (1);
- prepletanje in prenašanje znanj in konceptov socialnega dela in psihoterapije (v rešitev usmerjena terapija razvita s strani socialnih delavcev-Kim Berg in družinska terapija-Satir) (1);
- ne postavlja ostre ločnice, je en del, kjer se seka, presečišče (1);

22. znanje pridobljeno pri študiju SD:

- večina znanja je bilo uporabnega (1);
- skladiščenje znanja, navidez pozabljeno (1);
- nujno potreben pogoj je bil dosežen (2);
- če znanje iz študija socialnega dela zadošča, je odvisno od situacije in osebe, ki nudi pomoč (2);
- veliko znanja, dobra usmeritev (2);
- seznanitev z različnimi področji socialnega dela in želja po študiju psihoterapije (3);
- dobila veliko znanja, vendar vseeno premalo (3);
- premalo zakonodajne tematike (3);
- premalo praktičnega znanja (3);
- premalo znanja o vzpostavljanju stika in odnosa z ljudmi z ovirami (3);
- premalo znanja za komuniciranje (tehnike in metode) (3);
- znanje socialnega dela ji je bilo zelo dragoceno, po koncu študija prepoznala, da ni dovolj (4);
- ne bi bila zadovoljna le z enim študijem, ves čas se je potrebno učiti, razvijati (4);
- ni zadostovalo (5);
- študij socialnega dela nima veliko veze s tem, kar socialni delavci počnejo v praksi (zahteve države in politike) (5);
- na FSD je dobil zelo malo znanja za delo na CSD, večino se je naučil pri delu (5);
- največ znanja pridobil na vajah in skozi samostojno delo (projekti, seminarji) (5);
- na fakulteti se je naučil le znanja, ki ga je lahko uporabil v pristnih stikih z ljudmi, ki jih je bilo zelo malo, glavnine dela pa se ni naučil na fakulteti (5);
- primanjkljaj terapevtskih znanj (5);
- motilo ga je ponavljanje snovi in stare, nerelevantne raziskave ter to, da nekateri predavatelji niso imeli stika s prakso (5);
- včasih je manjkalo konkretnih znanj (5);

23. ključno znanje pridobljeno pri študiju SD:

- pravna znanja (1, 5);
- sociološko znanje; znanje o družbi, sistemih, kontekstu (1, 5);
- predmeti svetovalnega dela (1);
- nekatera zastarela, včasih uporabna znanja – psihodinamska (1);
- vzpostavljanje odnosa in sodelovanja (2);
- ideal predanosti svojemu delu, ki ga je dobila od profesorjev in asistentov (2);
- sprejemanje in sožitje različnosti ljudi (2);
- izbirni modul, kibernetika psihosocialne pomoči s skupinskim delom in svetovanjem (3);
- psihološka znanja (3);
- SD z družino (3, 4);
- krepitev moči (3);
- zrcaljenje, pridruževanje ljudem v jeziku, ki ga govorijo (3);
- osebna rast, odprtost za različne perspektive vsakega posameznika (3);
- znanja osebne pomoči (4);
- psihologija družine (4);
- modul duševno zdravje v skupnosti (individualni načrt) (4);
- predmet Zasvojenosti in omame od Ramovša (4);
- zelo pomembni so predmeti s specifičnimi temami (npr. odvisnosti) (5);

- predavanja Gabi Čačinovič Vogrinčič s področja družine (5);

24. vseživljenjsko učenje:

- znanja ni nikoli dovolj (2, 3);

25. pomembnost odnosov s strokovnjaki:

- Jože Ramovš, Vesna Leskovšek; pomembna mentorja pri SD (4);
- odnosi s strokovnjaki (profesorji, mentorji, supervizorji) so pomembna strokovna podpora (4);

26. dodatno izobraževanje:

- spoznavanje sistemske teorije v začetku 90' let (1);
- izobraževanje v psihoterapevtski skupini s Stritihom in Možino (1);
- sistemska psihoterapija v Zagrebu (1);
- sistemsko – družinska, nemška (1);
- seminarji (1, 5);
- za potrebe v praksi – delo s pari (1);
- duhovna univerza (2);
- SIP, sistemska psihoterapija (2);
- seminar – Bert Hellinger, postavitev družine (2);
- seminar – Landmark v Londonu (2);
- seminarji – zaščita otrok, ranljivih odraslih, avtizem, delo z nasiljem (3);
- Relacijska integrativna psihoterapija (integrira kognitivno vedenjsko terapijo, sodobno psihoanalizo in humanistično terapijo) (3);
- certifikat za Person centred therapy (3);
- izobraževanje o procesu žalovanja (3);
- izobraževanja o zasvojenosti (3);
- seminarji - dela z dinamiko družine, brainspotting-a, spolnega nasilja (3);
- Geštalt izkustvena družinska terapija – trenutno v izobraževanju (3);
- izpostavljen dvom, če je možno delati s tako težkimi zgodbami brez psihoterapevtskega znanja (tudi zaradi skrbi zase) (4);
- geštalt psihoterapija (4);
- seminar – terapija z mladostniki (4);
- seminar – EMDR (4);
- izobraževanja MDDSZ (4);
- čuti večjo podporo za delo s strani psihoterapije (4);
- osebna izkušnja – psihoterapevtska supina (5);
- mednarodna akademija za telesno orientirano psihoterapijo (5);
- v okviru nemškega združenja za globinskopsihološko psihoterapijo (5);
- proces študija je trajal 12 let, sočasno še skupina »sistemcov« (5);

27. najbolj pomagajoča znanja iz dodatnih izobraževanj:

- znanja iz družinske terapije in svetovanja, Peter Nemetchek (1);
- seminarji (1);
- advaita; konstrukcija lastnega sveta (2);
- psihoterapija; konstrukcija lastnega sveta (2);
- eksteralizacija (2);
- nelinearnost časa, spreminjanje preteklosti v psihoterapiji (2);
- znanja vzpostavljanja odnosa, komunikacije, strukturiranje razgovora (2);
- hipnoterapevtsko delo (1, 2);
- Relacijska integrativna psihoterapija, dobila orodja za terapevtsko svetovanje in direktno delo z ljudmi (3);

- seminar – terapija z mladostniki (4);
- seminar – EMDR, za delo s travmami (4);
- osebna izkušnja v terapiji (vidiš kaj potrebuješ, želiš od tistega, ki ti pomaga) (5);
- prepoznavanje nekega ustroja človeške psihične dinamike, delovanja, možnih zapletov v zvezi s tem (5);
- izobraževanja iz prenatalnih tem, razvojne teorije, razvojna psihologija in razvojna psihopatologija (5);
- večja jasnost dinamike med žrtvijo in nasilnežem (v pomoč pri socialnem svetovanju) (5);
- znanja o tem, kako se pogovarjati z otrokom, manjkalo na FSD (5);
- Kako iti v stik s človekovimi težavami in hkrati ostati zunaj, kako biti za nekoga tam in hkrati ne pasti noter (5);

28. socialni delavci in terapevtsko izobraževanje:

- na osnovni stopnji potrebujejo nekaj psihoterapevtskega znanja (1);
- kasnejše učenje »soft variante« psihoterapije za potrebe v praksi (1);
- za delo je potreboval oba študija (1);
- socialni delavci potrebujejo več terapevtsko usmerjenega izobraževanja (2, 5);
- več terapevtskega znanja je blagodejno za osebno podporo in samo/pomoč socialnim delavcem (2);
- več veščin iz terapevtskega izobraževanja za samopomoč in terapevtske skupine za pomagajoče poklice (2);
- če ga potrebujejo več, je odvisno od področja dela (3, 4);
- za terapevtsko svetovanje potrebujejo več znanja (3);
- za delo na CSD ali v javnem zavodu terapevtsko izobraževanje ni nujno (4);
- znanje socialnega dela je lahko dovolj, je dovolj široko in kvalitetno (4);
- za kontinuirano individualno terapijo ali terapevtske skupine bi potreboval psihoterapevtsko znanje (4);

29. učenje iz prakse:

- najpomembnejša je osnova ter praktično delo (1);
- pomembnost prakse in izkušenj ter povezovanja znanja z njima (1);
- zelo aktivna kot prostovoljka, prostovoljno delo priporoča (4);
- večino kompetenc in znanja je pridobil iz prakse (5);
- teorija je pomembna, največ znanja pa je dobil skozi prakso – prostovoljno delo (5);

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje simetrije.

30. med socialnim svetovanjem in psihoterapijo ni simetrije:

- ne tekmujeta (2, 3, 5);
- oba poklica obravnavata različna področja, imata drugačna znanja (2);
- povsem drugačno delo, psihoterapija je usmerjena v globino, v notranjost (2);

31. simetrija med socialnim svetovanjem in psihoterapijo:

- morebitno tekmovanje, odvisno od pristopa psihoterapije, tudi za finančno preživetje (1);
- konceptualno tekmovanje je lahko koristno (kdo je razvil boljše teorije, odkritja) (1);

32. različni ciljni populaciji:

- populacija socialnega svetovanja je zakonsko opredeljena (2);
- na terapijo pridejo ljudje, ki imajo več časa, denarja in motivacije za lasten razvoj (2);

33. podobnost populacij:

- obojni srečujemo z zelo podobno populacijo (3);

34. različna resorja:

- v Evropi je psihoterapija domena zdravstvene dejavnosti, socialno svetovanje pa domena socialnovarstvene dejavnosti (5);

35. simetrija med psihoterapevtskimi pristopi:

- nekatere psihoterapije se imajo za večvredne, zlasti te tradicionalne (1);
- vse manj tekmovanja med psihoterapevtskimi pristopi, spoznanje o pomembnosti sodelovanja (1);
- v svetovalnici MUZA ne doživlja rivalstva med različnimi pristopi psihoterapije, na splošno pa misli da je (4);
- vpliv raziskav o pomembnosti odnosa na uspeh psihoterapije ter zanemarljive pomembnosti psihoterapevtskega pristopa zmanjšuje rivalstvo (4);

36. simetrija med psihiatri in psihoterapevti:

- tekmovanje med poklicema psihiater in psihoterapevt je izrazito, ampak nesmiselno, ker opravljata različno delo

37. psihoterapija in druge stroke:

- nekatere stroke so zelo proti psihoterapiji, recimo sociologija (1);

38. tekmovanje in dopolnjevanje:

- lahko drži oboje, odvisno iz katerega vidika pogledamo (4);
- Populacija je lahko enaka, problemi so lahko enaki (4);
- tekmovanje v smislu potreb organizacije, primernosti profila (4);
- lahko tekmujeta, čeprav ni mišljeno da naj bi tekmovala, področje dela je potrebno bolje definirati (4);
- tekma med socialnim varstvom in zdravstvom je v prid slednjega (4);
- nejasnost mesta psihoterapije v socialnem varstvu, šolstvu idr (4);
- tekmovalnost je prisotna (4);
- težko podati jasen odgovor zaradi nedefiniranosti področja (4);

Socialno svetovanje in psihoterapija; ugotavljanje komplementarnosti in sodelovanja obeh strok pri podpori in pomoči ljudem.

39. znanje psihoterapije za izboljšanje prakse SD:

- premalo socialnodelovnih konceptov za socialno svetovanje, koncepti se še razvijajo, dosti je prenešenega (1);
- uporaba nekaterih terapevtskih znanj bi bila koristna pri določenih temah v socialnem svetovanju (1);
- psihoterapija lahko prinese neko dodatno znanje, npr. delo na odnosih (1);
- lažje vzpostavljanje odnosa (2);
- psihoterapevtsko znanje bi pripomoglo k več potrpežljivosti, krepitvi moči, formuliranju rešitve (2);
- za delo z družino in pari je običajno potrebna specializacija družinske ali partnerske terapije (3);
- PT pripomore k poglobljenemu delu z uporabniki (3);

40. doprinos socialnega dela k psihoterapiji:

- socialno delo dopolnjuje psihoterapijo z upoštevanjem konteksta, v katerem živi človek (1);
- pomembnost znanja socialnega svetovanja iz izkušenj in o terenskem delu (1);

- psihoterapija razvita za bogato družbo, ki ima drugo vrsto problematike, prihaja pa revščina o kateri ima znanja socialno delo (1);
- praktična pomoč, poznavanje človekovih pravic, organizacija (2);
- znanje o socialnih mrežah in njihovem vzpostavljanju (2);
- prva pomoč za preživetje na CSD (2);
- pomoč pri socialnih stiskah in težavah (revščina, socialna izključenost, težave s stiki) (3);
- širina znanj ter pogleda in razumevanja človeka in samega sistema (4);
- psihoterapevti potrebujejo več socialnodelovnega znanja (5);

41. doprinos psihoterapije k socialnemu delu:

- psihoterapija doda predvidljivost, ker je bolj strukturirana, koncepti so bolj definirani (4);

42. hipotetično idealno sodelovanje obeh strok:

- psihoterapija na CSD za aktivacijo notranjih resursov (2);
- psihoterapija bi morala biti eden od socialnovarstvenih ukrepov (5);

43. komplementarnost in sodelovanje:

- sodelovanje psihoterapije in socialnega svetovanja za pokritje raznih potreb ljudi z nižjim SES (1, 5);
- socioterapevski tabori (1);
- prekrivanje nekaterih točk socialnega svetovanja in psihoterapije, gre pa za dva različna poklica, eden ne more nadomestiti drugega (1);
- sam je v vlogi povezovalca, vidi veliko potrebe po sodelovanju obeh strok (1);
- psihoterapevt je bolj usposobljen za delo z nekaterimi težkimi problematikami, kjer socialnemu delavcu zmanjka znanja (1);
- konceptualno dopolnjevanje in učenje drug od drugega (1);
- zaradi potreb ljudi, bi morali obe stroki sodelovati (1);
- sodelovanje pri intervencijah v krizah itn., situacijsko razumeti nek kontekst (1);
- različna poklica, ki se lahko dopolnjujeta, sodelujeta, nadgrajujeta (2);
- dopolnjevanje, prilagajanje potrebam uporabnika (3);
- multidisciplinarno sodelovanje in dopolnjevanje (3);
- zakonsko predpisane teme (npr. stiki z otroki), nekatere teme so nerešljive znotraj psihoterapije, rešuje znotraj CSD (3);
- celostna obravnava in sodelovanje institucij je najpomembnejše (3);
- psihoterapevt velikokrat potrebuje veččine socialnega svetovanja, socialni delavec pa določena znanja iz psihoterapije (prepoznavanje notranjih stisk, vzgibov, procesov, ki se dogajajo) (5);
- storitvi sta lahko zelo dopolnjujoči (5);
- psihoterapija lahko v okviru socialnega dela nastopi tam, kjer se pri posamezniku pojavi neka potreba po spremembi svojih vzorcev (5);
- usmeritev v psihoterapijo pri hujših konfliktnih (pri posameznikih, razvezi, ipd.) (5);
- vsak CSD bi moral imeti tudi svojega psihoterapevta, vendar v Sloveniji še ni zakonske opredelitve psihoterapije (5);
- znanje socialnega dela za udejanjanje sprememb, ki so se zgodile človeku v psihoterapiji, v praksi (trči ob socialni sistem) (5);
- poleg terapije še pomoč socialnega delavca pri vzpostavljanju porušenih razmerij, svoje situacije zaradi npr. težav z odvisnostjo (5);
- socialno svetovanje in psihoterapija sta komplementarna (5);

Stranske kategorije in pojmi:

44. razvoj socialnega dela in psihoterapije:

- tradicionalno socialno delo je bilo drugačno, veliko bolj je bilo naravnano na dajanje pomoči (1);

- tradicionalne psihoterapije so delale vse znotraj človeka, intrapersonalno. Sistemske in druge sodobnejše so vedno bolj usmerjene v kontekst (1);
- FSD bi moral imeti večji vpliv na razvoj socialnega dela (5);
- socialni delavci danes postajajo birokrati (sploh na CSD in v javnih zavodih), socialno delo ni več to, čemur je bilo bazično namenjeno – delo z ljudmi, na terenu (največ tega se je ohranilo v nevladnih organizacijah) (5);
- starejša generacija predavateljev na FSD je orala ledino, vendar so zunaj nastale neke druge potrebe (5);

45. izmenjevanje znanj in sistemska problematika v Sloveniji:

- pomanjkanje zapisov primerov in raziskovanja v SD (1);
- izmenjevanje nekaterih znanj je zelo koristno (razumevanje socialnih sistemov, ipd.) (3, 5);
- tudi socialni delavci potrebujejo nekatera znanja za vpogled v vzroke dogajanja, da ljudje na CSD ne hodijo le po pomoč, vendar lahko pridejo tudi do položaja, kjer od tega denarja, pomoči niso več odvisni – da ne le »dajejo ribe, temveč jih naučijo loviti« (5);
- ljudi se ne obravnava na celostni način, ne pogleda se vsega, sledi se le simptomom, potrebe po multidisciplinarnem sodelovanju (5);

46. omejitve psihoterapije:

- v okviru geštalt psihoterapije učijo, da se ne dela z ljudmi, ki imajo težave z zasvojenostjo in še nimajo vzpostavljene abstinence (4);
- ne delajo z osebami, ki potrebujejo psihiatrično pomoč in še nimajo zdravljenja (npr. zdravil) (4);

47. način dela terapevta:

- Srednja pot med socialnim svetovanjem in psihoterapijo (4);
- »tukaj in zdaj«, opisat in doživeti (2);

48. finančni vidik psihoterapevtskih storitev:

- dostopnost in zaželenost psihoterapevtskih storitev ni vedno odvisna od uporabnikovega finančnega stanja (2);
- odprtost in želja ljudi z nižjim SES (socialno-ekonomskim statusom) za psihoterapevtsko obravnavo (2);

49. način dela v svetovalnici Muza:

- delajo oboje, socialno svetovanje in psihoterapijo, so neka srednja »varianta«, ker so javni socialnovarstveni program (4);
- v svetovalnici govorijo o psihosocialnem svetovanju (4);

50. korigiranje predstav v družbi:

- govorjenje v medijih o dobrem delu obeh poklicov za korigiranje »imidža« (1);

51. način dela na CSD:

- nezadovoljstvo socialnih delavcev z manjšanjem ponudbe socialnega svetovanja na csd-jih (1);

52. možna prilagoditev na časovno omejenost na CSD:

- kratkotrajno-dolgotrajna terapija in svetovalno delo (1);

53. področje dela:

- psihiatrična bolnišnica Vojnik, kasneje z ljudmi, ki imajo težave z odvisnostmi v Žalcu (2);
- CSD (5);

54. predlogi sprememb študija SD:

- nekatera znanja naj bodo informativna, druga pa poglobljena, odvisno od zahtevnosti in vsebine predmeta (1);
- izluščiti področja, ki so strateška za SD in jih poglobljeno obravnavati (1);
- uvesti več praktičnega dela (3);

55. študij socialnega dela:

- zelo je uživala pri študiju socialnega dela (2);
- znotraj študija SD začelo zanimanje za psihoterapijo (povod socioterapevtski tabor) (4);

56. opredelitev socialnega svetovanja:

- socialno svetovanje je ožje področje kot delo v socialnem varstvu (1);

57. psihoterapija in socialnovarstveni sistem:

- klasična psihoterapija, kjer bi ljudje prišli enkrat na teden, odšli in nič drugega, v sistemu ni zares možna (4);
- kot psihoterapevka dela v javnem socialnovarstvenem zavodu in ne more delati klasične psihoterapije (4);
- zaradi zakonske neopredeljenosti psihoterapije v Sloveniji, je psihoterapija v socialnem varstvu premalo uveljavljena, primanjkljaj pa je tudi v praksi (4);

9.4 Zgodovina razvoja Socialnega dela

Avtorja (Milošević Arnold, Postrak 2003) delita socialno delo v Sloveniji na dve glavni obdobji in sicer na socialno delo med leti 1918 in 1941 ter socialno delo v Sloveniji pol letu 1945.

Socialne dejavnosti v stari Jugoslaviji so bile po mnenju avtorjev (*ibid.*: 149) relativno dobro razvite, opravljali so jih različni nosilci: država, lokalna samouprava, dobrodelne organizacije, humanitarna društva, služba socialnega zavarovanja in zaposlovanja, delavske stranke in drugi. Profesionalno socialno delo še ni bilo razvito, zato so te dejavnosti razvijali in opravljali uslužbenci državne ali lokalne uprave, zavarovalnih direktij in strokovnjaki drugih poklicev (učitelji, zdravniki, pravniki, medicinske sestre, idr.), ki so se zaposlovali v dobrodelnih organizacijah tudi prostovoljci, ki so iz humanih interesov sodelovali pri dobrodelnih dejavnostih, kamor sodijo tudi aktivisti delavskih strank. Po mnenju dr. Lakičević (1983: 62 v *ibid.*) je bila primarna funkcija socialne politike stare Jugoslavije zagotavljanje socialnega miru in proizvodnje, sekundarna skrb za socialno ogrožene ljudi. Značilna je bila patriarhalna družba, temelječa na izkoriščanju in podrejenosti žensk. Veliko ljudi ni imelo zagotovljenih temeljnih eksistenčnih pogojev, med njimi so bili predvsem starejši, ljudje z ovirami in tisti, ki niso imeli pravic iz socialnega zavarovanja. Število brezposelnih je bilo visoko. Mnogi med njimi so se vdajali alkoholizmu, prostituciji, poklicnemu beračenju, potepuštvu, itd.

Med NOV so bile potrebe po socialnih dejavnostih velike, stalna ogroženost je usmerjala ljudi k solidarnosti in medsebojni pomoči. Potrebe po raznovrstni pomoči so bistveno presegle možnosti, zato so pomoč najprej dobili tisti, ki so bili najbolj prizadeti, to so bili otroci brez staršev, ranjeni partizani, evakuiranci, za delo nesposobni ljudje, itd. Socialne dejavnosti so med leti 1941 in 1945 izvajali organi oblasti – revolucionarne in okupacijske, Osvobodilna fronta in v njenem okviru predvsem Ljudska pomoč, ki je že pred okupacijo začela preraščati v množično organizacijo za pomoč vsem žrtvam fašizma. Socialne dejavnosti so izvajali tudi Rdeči križ ter ženske in mladinske organizacije. Zаметke socialnega skrbstva in socialne politike druge Jugoslavije najdemo v številnih dokumentih organov, v tem obdobju nastajajoče oblasti. (*ibid.*: 154-155.)

Razmere na celotnem ozemlju Jugoslavije niso bile enake. Niti v Sloveniji ne. Skupna, izstopajoča značilnost tega obdobja je predvsem neposredna solidarnost, ki je bila usmerjena k vsem in vsakomur, povezovala je množico aktivistov – prostovoljcev v vseh okoljih. (*ibid.*: 155.)

Jugoslavija je imela v prvem desetletju po vojni podobno kot druge socialistične države socialno politiko za samo po sebi umeven produkt socialističnih družbenih sprememb, ki naj bi s časom zagotovile ustrezen družbeni standard in socialno varnost vsem. Po letu 1958 so se cilji socialne politike tudi zastavili, pri čemer je bil temeljni cilj formuliran kot prispevek k razvoju socialističnih družbenih odnosov, socialna politika naj bi delovala kot integralni del ekonomskega in družbenega razvoja. Od socialnega dela se je pričakovalo, da bo uresničevalo cilje socialne politike, tako kot so bili zastavljeni v dokumentih Zveze komunistov Jugoslavije iz leta 1974. (Milošević Arnold, Poštrak 2003: 158.)

Pogoji za nastanek in oblikovanje profesionalnega dela so bili tako narekovani s strani temeljnih značilnosti in usmeritve socialne politike. Razvoj socialnega dela v povojnem obdobju avtorja (*ibid.*) strneta v štiri faze:

- Nepoklicno socialno delo (1945-1957)

Čas, ugoden za različne socialne dejavnosti, tudi zaradi vrste socialnih problemov, nastalih bodisi kot posledica vojne ali zaradi hitrih in drastičnih družbenih sprememb in razvijanja novega družbenega sistema. Socialne dejavnosti so se razvijale na dveh ravneh, v smislu upravne funkcije (socialno skrbstvo, kasneje preimenovano v socialno varstvo) in na ravni prostovoljnih dejavnosti (medčloveška solidarnost). Socialno skrbstvo se je ukvarjalo predvsem z nalogami, k niso izhajale iz zakonodaje, največ s področja varstva borcev in ljudi z ovirami ter s področja družinskih razmerij. Razvijati so se začele tudi preventivne dejavnosti, predvsem na področju zdravja otrok in mladine. Leta 1946 se je uvedlo tudi zdravstveno zavarovanje, ki je vsebovalo zdravstveno, invalidsko in starostno varstvo delavcev, nameščencev in uslužbencev, 1951 pa še dodatke za otroke. (*ibid.*: 160-162.)

Zaradi številnih in zapletenih socialnih problemov ter težav, s katerimi so se soočali posamezniki in družine, se je že kazala potreba po bolj organiziranem in strokovnem prijemu od tistega, kar je bilo možno zagotavljati po upravno-pravi poti. S tem so se upravljale le najnujnejše pravice posameznikov v socialnih stiskah ter opravljale kurativne naloge. Za preučevanje aktualnih socialnih pojavov in preprečevanje socialnih problemov takrat ni bilo ustreznih materialnih, niti kadrovskih pogojev. (*ibid.*: 162.)

- Začetki profesionalizacije in institucionalizacije socialnega dela (1958-1964)

Značilen je načrten in pospešen razvoj družbenih dejavnosti in socialne politike, kar omogoči začetek procesa profesionalizacije in institucionalizacije socialnega dela. Za pomoč pri reševanju socialnih problemov, ki so posledica preteklosti ali vojne ter hitrega in neskladnega družbenega razvoja, se ugotovi potreba po novem strokovnem profilu – socialnem delavcu. Socialna politika in vsa njena področja so se oblikovala v okviru in pod vplivom vodilne politične stranke in pod njenim (pre)močnim ideološkim vplivom. (*ibid.*: 163.)

Ustanavljale so se prve šole za usposabljanje strokovnjakov za področje socialnega dela. Delo v socialnih službah so tako vse bolj prevzemali posebej usposobljeni socialni delavci in kmalu so se začele oblikovati prve institucije socialnega dela – centri za socialno delo. (*ibid.*: 164.)

- »Podružbljanje« socialnih dejavnosti (1965-1988)

Potekalo je kot posledica razvoja samoupravnega sistema in vse večjega odločanja ljudi o vprašanjih, ki jih zadevajo. Med leti 1965 in 1972 je prihajalo v razmerah svobodnejše tržne proizvodnje do zaostrovanja nekaterih socialnih problemov in povečevanja socialnih razlik med ljudmi. Kot posledica »podružbljanja« se je povečalo število nosilcev socialne politike, realizacijo ciljev socialne politike je oviral še vedno prisoten koncept socialno-ekonomskega avtomatizma, ki je predvideval, da se bodo vse potrebe delovnih ljudi lahko uspešno zadovoljevale z rastjo proizvodnje in z delovanjem tržnih zakonitosti. Tendence za doseganje skladnejšega družbeno-ekonomskega razvoja in utrjevanja samoupravnih družbenih odnosov so bile značilne v obdobju, ko je socialna politika delovala kot funkcija združenega dela (1973-1987). Cilj teh prizadevanj je bilo neposredno razpolaganje z družbeno reprodukcijo s strani delavcev, pri čemer bi slednji odločali tudi o družbenih in političnih vprašanjih. Združeno delo naj bi tako zagotavljalo ustrezne delovne in življenjske razmere ter socialno varnost državljanov, po načelih delitve

po delu, solidarnosti, vzajemnosti in socialističnega humanizma. Ker je bilo navedene zamisli v praksi težko uresničiti, je postala socialna politika nejasna in neučinkovita (*ibid.*: 172.)

Centri za socialno delo so dobivali nove naloge, vedno pomembnejše so bile tiste, za katerih opravljanje so potrebovali strokovno znanje. Vse bolj zapletene naloge so prihajale s področja družinskih razmerij, kazenske zakonodaje, vse bolj se je začela poudarjati svetovalna funkcija. Izdelani so bili tudi minimalni standardi in normativi storitev, ki jih opravlja center za socialno delo. Število centrov in drugih ustanov se ni povečalo v tem obdobju, širil se je obseg njihovih nalog. (*ibid.*: 173-174.)

- Socialno delo na prehodu v profesijo (od 1988 dalje)

V tej fazi ločimo obdobje neposredno pred osamosvojitvijo Slovenije in prva leta v obdobju tranzicije (med leti 1988 in 1995) ter obdobje od leta 1997 naprej. Obdobji formalno loči ustanovitve Društva socialnih delavk in delavcev Slovenije (13.12.1996). (Milošević Arnold, Postrak 2003: 174.)

Nekatere splošne značilnosti te faze od leta 1988 so spoprijemanje socialnega dela s procesom deideologizacije in depolitizacije po osamosvojitvi Slovenije, čeprav avtorja opozarjata, da je popolna nevtralnost socialnega dela le mit, ker je le-to vedno dejavno v določenem družbenoekonomskem in družbenopolitičnem kontekstu. Vidna je deregulacija, pri čemer gre za več prepuščanja avtonomije strokovnemu odločanju socialnih delavcev in manj neposrednega in podrobnega pravnega urejanja vprašanj. Prihaja tudi do določene deinstitucionalizacije, ki se je v svetu začela kot posledica radikalnih gibanj na področju družboslovnih disciplin in se je izrazila v zapiranju socialnih in zdravstvenih institucij in odpuščanju dolgotrajno nameščenih uporabnikov. Istočasno poteka proces deprofesionalizacije – uvajanje dela laikov kot sodelavcev strokovnjakov z zakonom o socialnem varstvu, ki se uresničuje preko javnih del. Samoorganizacija se uresničuje z ustanavljanjem in vodenjem različnih društev, skupin za samopomoč in s socialnim zagovorništvom. Za naše socialno delo so zadnja leta značilni nekateri paradigmatični premiki v teoriji in praksi, kot so partnerstvo med strokovnjaki in uporabniki, krepitev moči, zagovorništvo, skupnostna skrb, pomen socialnih mrež, skupine za samopomoč, antidiskriminacijska praksa, idr. (*ibid.*: 177-180.)

9.5 Zgodovina razvoja psihoterapije v Sloveniji

Miran Možina (2008, v Možina 2011: 11-13) navede nekaj ključnih faz v razvoju psihoterapije na Slovenskem, ki jo je oblikoval na osnovi Pritzovega kratkega prikaza zgodovine avstrijske psihoterapije (Pritz 2002):

- Faza nastavkov in predhodnikov (do 19. stoletja)

V 19. stoletju in prej so predhodniki in odkritelji psihoterapijo razvijali kot prakso in obliko človekovega duhovnega iskanja, vendar pod različnimi imeni. V 19. stoletju je bilo pomembno raziskovanje hipnoze in njena uporaba pri zdravljenju duševnih motenj (Mesmer, Charot, Liebault, Bernheim). Psihoterapija se sistematsko začne razvijati šele ob koncu 19. stoletja s Sigmundom Freudom, utemeljiteljem psihoanalize. Razni psihoterapevtski elementi se kažejo pri drugih »zdraviteljskih« poklicih, kot so šamani, teologi, zdravniki, ipd.

- Faza zamujenih priložnosti (1900 do 1960)

Avtor to fazo od leta 1900 do 1960 poimenuje kot fazo zamujenih priložnosti, saj se je takrat v Avstriji razvila psihoanaliza kot organizirano družbeno gibanje, medtem, ko smo pri nas to fazo zamudili.

- Rojstvo in otroška leta slovenske psihoterapije (1960 do 1980)

Gre za razvoj psihoanalitičnega izobraževanja v Sloveniji, ki se povezuje z Leopoldom Bregantom. Začetek sistematičnega izobraževanja iz neoanalitskega pristopa Schultz-Henckea.

- Promocija psihoterapije preko publikacij (začetek sredi sedemdesetih let)
- Razvoj različnih psihoterapevtskih pristopov (začetek v osemdesetih letih)
- Oblikovanje krovnih organizacij

Za uveljavitev psihoterapije kot avtonomnega poklica so se preko posameznikov in organizacij povezali različni psihoterapevtski pristopi. Avtor to obdobje označuje za prehod v dobo zgodnje odraslosti slovenske psihoterapije, do česar je v Sloveniji prišlo leta 1998, ko se je ustanovila Slovenska krovna zveza za psihoterapijo. Delno je vlogo krovne organizacije prevzemalo tudi Združenje psihoterapevtov Slovenije, ki se je istega leta oblikovalo iz Psihoterapevtske sekcije Slovenskega zdravniškega društva.

- Reguliranje področja z zakonom o psihoterapevtski dejavnosti

Leta 2006 je bila pod okriljem Ministrstva za zdravje ustanovljena Delovna skupina za pripravo zakona o psihoterapevtski dejavnosti. Zakon bi urejal izobraževanje in usposabljanje preko akreditiranja izobraževalnih ustanov in programov, sistem licenc in etični nadzor.

☐ Integracija izobraževanja in usposabljanja iz psihoterapije v akademski svet

Gre za razvijanje mreže univerz, ki imajo psihoterapevtske programe. Pomembno je tudi povezovanje akademskih institucij z društvi in inštituti različnih psihoterapevtskih pristopov za zagotavljanje psihoterapevtske prakse in /ali osebne izkušnje.

☐ Integracija psihoterapije v sistem javnega zdravstva

Zaenkrat lahko v Sloveniji opravljajo psihoterapevtske storitve le klinični psihologi in psihiatri, četudi nimajo opravljenega izobraževanja in usposabljanja za poklicnega psihoterapevta.

9.6 Izjava o avtorstvu

Diplomsko delo: Socialno svetovanje in psihoterapija: v simetriji ali komplementarnosti?

Univerza v Ljubljani

IZJAVA

Spodaj podpisani/-a Anja Vivod, študent/-ka prvostopenjskega študija Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani, z vpisno številko 06090075, s svojim podpisom izjavljam, da sem avtor/-ica diplomskega dela z naslovom:

» Socialno svetovanje in psihoterapija: v simetriji ali komplementarnosti?«.

S svojim podpisom zagotavljam:

- da je predloženo diplomsko delo rezultat mojega samostojnega raziskovalnega dela ter da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev citirana in navedena v seznamu virov, ki je sestavni del predloženega diplomskega dela;
- da se zavedam, da je plagiatstvo, ne glede na obliko in način predstavljanja tujega avtorskega dela kot svojega, v nasprotju z akademsko etiko in s pričakovanimi moralnimi prepričanji ter pomeni hujšo kršitev pravil in predpisov, ki urejajo to področje, kot tudi posledic, ki jih ima takšno dejanje za predloženo delo in z njim povezani status;
- da sem seznanjen/-a z določili Pravilnika o diplomskem delu in diplomskem izpitu;
- da je predloženo pisno delo identično elektronski verziji istega dela;
- da v skladu s 1. odstavkom 21. člena Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 16/07, 68/08 in 110/13) dovoljujem, da se zgoraj navedeno diplomsko delo objavi v digitalni zbirki eGradiva in repozitoriju UL.

V Ljubljani, 26.6.2014

Podpis avtorja/-ice:

S svojim podpisom:

- dovoljujem knjižnici Fakultete za socialno delo Univerze v Ljubljani uporabo svojega rojstnega datuma za namen obdelave diplomskega dela v sistemu COBISS;
- soglašam z objavo svojega diplomskega dela na svetovnem spletu;

V Ljubljani, 26.6.2014

Podpis avtorja/-ice: